T.C.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

FARKLILIKLARA SAYGI EĞİTİM PROGRAMININ ÖĞRENCİLERİN FARKLILIKLARA SAYGI DÜZEYİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tolga TOPCUBAŞI

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI SINIF ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI

Haziran, 2015
Kocaeli

T.C.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

FARKLILIKLARA SAYGI EĞİTİM PROGRAMININ ÖĞRENCİLERİN FARKLILIKLARA SAYGI DÜZEYİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tolga TOPCUBAŞI

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI SINIF ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI

Doç. Dr. SONER POLAT

Haziran, 2015

Kocaeli

KABUL VE ONAY SAYFASI

Tolga TOPCUBAŞI tarafından hazırlanan "FARKLILIKLARA SAYGI EĞİTİM PROGRAMININ ÖĞRENCİLERİN FARKLILIKLARA SAYGI DÜZEYİNE ETKİSİ" adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesinin Unvanı, Adı-Soyadı ve Kurumu:	İmzası
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Soner POLAT	.....
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Sibel KAYA	.....
Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Nejat İRA	.....

Sınav Tarihi: 04/06/2015

Enstitü Yönetim Kurulunun Onay Tarih ve No: 10./..06./2015/..11

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanma sürecinde bir çok kişinin desteği ve katkısı olmuştur. Öncelikle; araştırma konusunun seçiminden araştırmanın tamamlanmasına kadar geçen süreçte desteğini, güvenini ve bilgisini esirgemeyen yol göstericiliğiyle bu çalışmayı yürütmemde büyük emeği olan değerli danışmanım Doç. Dr. Soner POLAT'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca desteklerini esirgemeyen, kendilerinden çok şey öğrendiğim değerli bölüm hocalarım Yrd. Doç. Dr. Sibel KAYA, Doç. Dr. Esma BULUŞ KIRIKKAYA, Yrd. Doç. Dr. Mevlüt TAŞTAN ve Yrd. Doç. Dr. Yıldız ÖZTAN ULUSOY' a şükranlarımı sunarım.

Araştırma sürecinde, değerli fikirlerinden yararlandığım her konuda bu tez için büyük katkıları olan arkadaşım Öznur RENGİ'ye çok teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte desteklerini ve güvenlerini her daim hissettiğim arkadaşlarım Onur GÖKÇEDAĞ, Ahmetcan SELVAN ve ASLI ELGÜN' e olağanca sevgimle teşekkür ederim.

Araştırmamın teori kısmındaki İngilizce makale çevirilerinde yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Dilara USLU'ya ve Mustafa COŞKUN'a olağanca sevgimle teşekkür ederim.

Araştırmanın uygulama sürecinde, çalışma grubunu oluşturan Abdurrahman-Nermin BİLİMLİ İlkokulu 3-B ve 3-C öğrencilerine, istekli bir şekilde bu süreci yürüttükleri ve ölçme formlarını içtenlikle, sorunsuz bir şekilde yanıtladıkları için çok teşekkür ederim.

Araştırmanın uygulamasını yaptığım ve kendi görev yerim olan Abdurrahman-Nermin BİLİMLİ İlkokulu müdürü Kadem ÇALIŞ' a ve çok kıymetli okul memurumuz Asiye ÇELEBİ' ye desteklerinden ve sağladıkları imkanlardan dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımın her anında olduğu gibi bu araştırmanın tamamlanması sürecindeki sonsuz sabırları, destekleri ve sevgileri için annem Hatice TOPCUBAŞI, babam Yusuf TOPCUBAŞI, ablam Gülşah TOPCUBAŞI ve ikizim Tuba TOPCUBAŞI'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEŞEKKÜR I

İÇİNDEKİLER.....III

ÖZET..... VIII

ABSTRACT..... III

TABLOLAR LİSTESİ..... XII

ŞEKİLLER LİSTESİ..... XIV

KISALTMALAR LİSTESİ..... XV

1. BÖLÜM: GİRİŞ.....1

1.1. Problem Durumu.....2

1.2. Araştırmanın Önemi…….....6

1.3. Araştırmanın Amacı.....10

1.4. Hipotezler.....11

1.5. Sayıltılar.....11

1.6. Sınırlılıklar.....12

1.7. Tanımlar.....12

2. BÖLÜM: ALANYAZIN TARAMASI.....15

2.1. Farklılık ve Saygı Kavramı ile İlgili Bazı Kuramsal Görüşler.....15

2.1.1. Farklılık Kavramı.....15

2.1.2. Farklılıklar Karşısında Gelişen Tutumlar.....19

2.1.3. Saygı Kavramı.....20

2.2. Kültürlerarası Eğitim.....21

2.2.1. Kültürlerarası Eğitim ile İlgili Bazı Kuramsal Görüşler.....21

2.2.2. Ulusal Eğitim Sistemi.....23

2.2.3. Kültürlerarası Eğitim Nedir?.....25

2.2.4. Kültürlerarası Eğitimin Özellikleri.....26
2.2.5. Dünyada Kültürlerarası Eğitim.....28
2.2.6. Almanya'da Kültürlerarası Eğitim.....29
2.2.7. Türkiye ve Kültürlerarası Eğitim.....29
2.2.8. Kültürlerarası Eğitim Kapsamında Türk Eğitim Sisteminde Yapılması Gerekenler.....32
2.2.9. Kültürlerarası Eğitim Modelleri.....33
2.2.9.1. Asimilasyonist Eğitim.....33
2.2.9.2. Klasik Kültürlerarası Pedagoji.....34
2.2.9.3. Ayrımcılık Karşıtı Pedagoji.....34
2.2.9.4. Kolektif Aidiyetler Pedagojisi.....35
2.3. Farklılıklara Saygı Eğitimi.....35
2.3.1. Farklılıklara Saygı Eğitimi ile İlgili Bazı Kuramsal Görüşler.....35
2.3.2. Farklılıklara Saygı Eğitimi Programının Doğuşu.....38
2.3.3. Farklılıklara Saygı Eğitim Programının İçeriği.....39
2.3.4. Farklılıklara Saygı Eğitimin Vizyonu.....40
2.3.5. Farklılıklara Saygı Eğitiminin Hedefleri.....41
2.3.5.1. Olumlu kimlik ve öz değer geliştirmek.....42
2.3.5.2. Çeşitlilik ve empati.....43
2.3.5.3. Önyargıları ve ayrımcılığı teşhis etme ve bu konularda eleştirel düşünme.....45
2.3.5.4. Önyargı ve ayrımcılık karşısında kendini ve başkalarını savunma.....46
2.3.6. Farklılıklara Saygı Eğitiminin Özellikleri.....50
2.3.7. Farklılıklara Saygı Eğitimi Uygulama İlkeleri.....55
2.3.8. Farklılıklara Saygı Programını Uygulamada Önemli Noktalar.....58

2.3.9. Farklılıklara Saygı Eğitiminde Eğiticilerin Değişen Rolü.....59

2.3.10. Öğretmen Yetiştirme Programında Farklılıklara Saygı Eğitimi Nasıl Olmalıdır.....64

2.3.11.Farklılıklara Saygı Eğitiminde Öğrenme Ortamlarının Düzenlenmesi.....67

2.3.12. Farklılıklara Saygı Eğitiminde Aile Katılımı.....70

2.3.13. Farklılıklara Saygı Eğitiminde Çocuklarla Yürütülecek Etkinlikler....74

2.3.14. Farklılıklara Saygı Programı'nda Yer Alabilecek Etkinlik İçerikleri.....78

2.3.14.1. Kendini ve Başkalarını Tanıma.....79

2.3.14.2. Dış Görünüşe Dayalı Ayrımı Tutum ve Davranışlar ….....80

2.3.14.3. Aile Yapısındaki Farklılıklara Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar….....82

2.3.14.4. Cinsiyete Dayalı Ayrımı Tutum ve Davranışlar ….....83

2.3.14.5. Bedensel ve Zihinsel Engelliliğe Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar.....85

2.4. İlgili Araştırmalar.....88

2.4.1. Farklılıklara Saygı Eğitimi İle İlgili Araştırmalar.....88

2.4.1.1. Yurt Dışı Araştırmalar.....88

2.4.1.2. Yurt İçi Araştırmalar.....89

3. BÖLÜM: ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....92

3.1. Araştırma Modeli.....92

3.2. Çalışma Grubu.....94

3.3. Veri Toplama Araçları.....95

3.3.1. Farklılıklara Saygı Ölçeği.....95

3.4. Veri Çözümleme Tekniği.....99

3.5. Araştırmanın Bağımsız Değişkeni.....99

4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR.....101

4.1. Farklılıklara Saygı Düzeyine İlişkin Bulgular.....101

4.2. Farklılıklara Saygı Düzeyi Alt Boyutlarına İlişkin Bulgular.....104

4.1.1. FSEP'nin Farklılıklara Saygı Düzeyinin Aile Sosyal Yapı Farklılıkları Boyutuna Etkisine İlişkin Bulgular.....104

4.1.2. FSEP'nin Farklılıklara Saygı Düzeyinin Cinsiyet Farklılıkları Boyutuna Etkisine İlişkin Bulgular.....108

4.1.3. FSEP'nin Farklılıklara Saygı Düzeyinin Engel Farklılıkları Boyutuna Etkisine İlişkin Bulgular.....111

4.1.4. FSEP'nin Farklılıklara Saygı Düzeyinin Farklı Kültürel Geçmiş Farklılıkları Boyutuna Etkisine İlişkin Bulgular.....114

5. BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....118

5.1. Sonuç ve Tartışma.....118

5.1.1. Aile ve Sosyal Yapı Farklılıkları Boyutuna Ait Sonuçlar.....119

5.1.2. Cinsiyet Farklılıkları Boyutuna Ait Sonuçlar.....120

5.1.3. Engel Farklılıkları Boyutuna Ait Sonuçlar.....122

5.1.4. Farklı Kültürel Geçmiş Farklılıkları Boyutuna Ait Sonuçlar.....124

5.2. Öneriler.....126

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....126

5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler.....127

Kaynakça.....128

EKLER.....134

EK- 1- Araştırma İzni.....134

EK- 2- Anket Formu: Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği.....135

EK-3- Ölçek Kullanım İzni.....137

EK-4- Farklılıklara Saygı Eğitim Programı Etkinlik Adları ve Ait Olduğu Kazanımlar.....138

EK-5- Farklılıklara Saygı Eğitim Programı Etkinlikleri.....143

EK-6- Öğrenci Çalışmaları.....238

EK-7- Özgeçmiş.....245

T.C
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

FARKLILIKLARA SAYGI EĞİTİM PROGRAMININ ÖĞRENCİLERİN FARKLILIKLARA SAYGI DÜZEYİNE ETKİSİ

ÖZET

Bu araştırmada, Hayat Bilgisi 3. sınıf farklılıklara saygı kazanımları kullanılarak hazırlanan Farklılıklara Saygı Eğitim Programı'nın öğrencilerin farklılıklara saygı tutumları düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırma İstanbul İli Bağcılar İlçesinde yer alan Abdurrahman Nermin BİLİMLİ İlkokulu'nda deney grubu için seçilen 39, kontrol grubu için seçilen 40 olmak üzere toplamda 79 üçüncü sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. Araştırmada ön test- son test gruplu yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. FSEP (Farklılıklara Saygı Eğitim Programı) uygulaması öncesi ve sonrasında öğrencilerin farklılıklara saygı tutumlarının düzeylerini belirlemek amacıyla Ekmişoğlu (2007) tarafından geliştirilen "Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. 2013-2014 eğitim- öğretim yılı bahar yarıyılında araştırmacının öğretmen olarak görev yaptığı okulda araştırmacının kendisi tarafından deney grubuna 14 hafta boyunca haftada iki ders saati olmak üzere Farklılıklara Saygı Eğitimi Programı (FSEP) uygulanmıştır. Kontrol grubuna 14 hafta süresinde herhangi bir işlem yapılmamıştır. FSEP uygulandıktan sonra FSEP'nin deney grubuna etkisini ölçmek ve iki grup arasındaki farklı belirlemek için ön testte uygulanan farklılıklara saygı ölçeği tekrar uygulanmıştır. Araştırma bulguları, FSEP'nin uygulandığı deney grubunun farklılıklara saygı düzeyini kontrol grubuna göre daha fazla arttırdığı görülmüştür. FSEP alan deney grubu ve FSEP almayan kontrol grubunun farklılıklara saygı eğitiminin aile sosyal yapı, cinsiyet, engel, farklı kültürel geçmiş boyutları da ayrı ayrı incelenmiştir. FSEP alan deney grubu her boyutta, ön testteki aldığı puandan ve kontrol grubundan daha yüksek puanlar almıştır. Sonuçlara bakıldığı üzere FSEP'nin öğrencilerin farklılıklara saygı tutum düzeyini geliştirmedeki olumlu etkisi aşikardır.

Anahtar Kelimeler: Farklılık, Farklılıklara Saygı Eğitimi, Kültürlerarası Eğitim, Ayrımcılığa Karşı Eğitim

Tezi Hazırlayan: Tolga TOPCUBAŞI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Soner Polat

Tez Kabul Tarihi ve No:

Jüri Üyeleri:

T.C
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

THE IMPACT OF RESPECT OF DİVERSİTİES EDUCATİONAL PROGRAMS ON STUDENT DİVERSİTY RESPECT LEVEL

ABSTRACT

In the present study is the impact of of Respect of Diversities Educational Program prepared by using the 3th grade Knowledge of Life respect of diversities objectives on the student's respect of diversities level is assessed. The research was conducted on a total of 79 3th grade students including 39 students experimental group and 40 students control group in Abdurrahman Nermin BİLİMLİ Primary School Province of Bağcılar, İstanbul. In the study pre-test post-test group quasi-experimental method was used. "Respect of Diversities Attitude Scale" developed by Ekmişoğlu (2007) was used to assess the level of student respect of diversity attitudes before and after the RDEP implementation. Respect Of Diversities Educational Program was implemented on the experimental group two lessons a week for 14 weeks by the researcher himself in the school the researcher works in 2013-2014 Educational Year Spring Semester. After the implementation of Respect of Diversities Educational Program, the respect of diversities scale used as pre-test was applied again to evaluate the impact of program on experimental group and to assess the difference between two groups. Results of this study shows that the experimental group which taken the Respect of Diversities Educational Program increased the level of respect of diversities more than the control group. The impact of respect of diversities program on family, social structure, gender, disability and diverse background dimensions of program to experimental group and to control group individually. Program taken experimental group got higher points in all areas than both the pre-test and the control group. As seen from the results the positive impact of the respect of diversities educational program on improving the level of student respect of diversity attitudes is obvious.

Keywords: Diversity, Education of Diversity Respect, Intercultural Education, Education Against Discrimination

Prepared by: Tolga TOPCUBAŞI

Supervisor: Doç. Dr. Soner Polat

Dissertation Date and No:

Dissertation Members:

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo **Sayfa No**

Tablo1 Araştırma Modeli.....94

Tablo 2 Deney ve Kontrol Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyetlere göre Sayısal Dağılımları.....95

Tablo 3 Farklılıklara Saygı Ölçeği Maddelerinin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri.....97

Tablo 4 Farklılıklara Saygı Ölçeğinin İç Tutarlılık Katsayısı.....97

Tablo 5 Farklılıklara Saygı Ölçeğinin Madde Analiz Sonuçları.....98

Tablo 6 Farklılıklara Saygı Düzeyi Ön test ve Son test Ortalamalarının Deney Ve Kontrol Grubuna göre t testi Kullanılarak Karşılaştırılması.....101

Tablo 7 Deney ve Kontrol Gruplarının Farklılara Saygı Ön Test- Son Test Sonuçlarının t testi ile Karşılaştırılması.....102

Tablo 8 Deney ve Kontrol Grubuna ait Farklılıklara Saygı Fark puanlarının Karşılaştırılması.....103

Tablo 9 Aile Sosyal Yapı Farklılıkları Ön test ve Son test Ortalamalarının Deney ve Kontrol Grubuna Göre t testi Kullanılarak Karşılaştırılması.....105

Tablo 10 Deney ve Kontrol Gruplarının Aile Sosyal Yapı Farklılıkları Ön Test- Son Test Sonuçlarının t testi ile Karşılaştırılması.....106

Tablo 11 Deney ve Kontrol Grubuna ait Aile ve Sosyal Yapı Farklılıkları Boyutu Fark puanlarının Karşılaştırılması.....107

Tablo 12 Cinsiyet Farklılıkları Ön test ve Son test Ortalamalarının Deney ve Kontrol Grubuna Göre t testi Kullanılarak Karşılaştırılması.....108

Tablo 13 Deney ve Kontrol Gruplarının Cinsiyet Farklılıkları Ön Test- Son Test Sonuçlarının t testi İle Karşılaştırılması.....109

Tablo 14 Deney ve Kontrol Grubuna ait Cinsiyet Farklılıkları Boyutu Fark puanlarının Karşılaştırılması.....110

Tablo 15 Engel Farklılıkları Ön test ve Son test Ortalamalarının Deney Ve Kontrol Grubuna Göre t testi Kullanılarak Karşılaştırılması.....112

Tablo 16 Deney ve Kontrol Gruplarının Engel Farklılıkları Ön Test- Son Test Sonuçlarının t testi İle Karşılaştırılması.....113

Tablo 17 Deney ve Kontrol Grubuna ait Engel Farklılıkları Boyutu Fark puanlarının Karşılaştırılması.....114

Tablo 18 Farklı Kültürel Geçmiş Farklılıkları Ön test ve Son test Ortalamalarının Deney Ve Kontrol Grubuna Göre t testi Kullanılarak Karşılaştırılması.....115

Tablo 19 Deney ve Kontrol Gruplarının Farklı Kültürel Geçmiş Farklılıkları Ön Test- Son Test Sonuçlarının t testi İle Karşılaştırılması.....116

Tablo 20 Deney ve Kontrol Grubuna ait Farklı Kültürel Geçmiş Farklılıkları Boyutu Fark puanlarının Karşılaştırılması.....117

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil **Sayfa No**

Şekil 1 Farklılık Yaklaşımları Modeli.....17

Şekil 2 Değiştirilebilen ve Değiştirilemeyen Farklılıklar.....18

Kısaltmalar Listesi

akt: Aktaran

vb: Ve benzeri

bkz.: Bakınız

FSEP: Farklılıklara Saygı Eğitimi Programı

KEDV: Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı

MEB: Milli Eğitimi Bakanlığı

TDK: Türk Dil Kurumu

SPSS : Statiscal Package For Social Sciences
(Sosyal Bilimler İstatistik Paket Programı)

I.BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın giriş kısmına, problem cümlesine, araştırmanın amacı ve önemine, araştırmanın sayıltılarına ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

GİRİŞ

Küreselleşen dünya farklı ırk ve etnik grupların, çeşitli kültürlerin bir arada yaşadığı bir yer haline gelmiştir. Toplumların bir arada refah içinde yaşaması içinde bu toplumların birbirlerinin kültürlerini benimseyerek ve birbirlerinin farklılıklarına saygı duyarak yaşamaları gerekmektedir. Bu anlamda düşünüldüğünde "çok kültürlülük" ve "farklılıklara saygı" gelişen dünyamızın en büyük sorunlarından birini oluşturmaktadır. Farklı ırkların, farklı kültürlerin, birbirlerinden farklı özelliklerde olan insanların ve toplulukların bir arada mutlu ve huzurlu bir şekilde yaşamasını sağlamak için farklılıklara saygı göstermenin benimsenmesi ve öğrenilmesi gereklidir (KEDV, 2006, s.9).

Farklılıklara sahip toplumların artmasıyla bu farklılıkların içinde barışçıl, demokratik ve huzur içinde yaşamak da artık önemli bir sorun haline gelmiştir. Toplumların bunu başarabilmesi için yapılacak ilk iş eğitim yaklaşımının bu çoğulculuğu benimsemesidir. Eğitim sistemleri, öğrencileri farklılıkları kabul edip saygı duyacak seviye getirerek, o toplumda farklılıklara saygı duyan bireyler yetişmesine olanak sağlar. Eğitim sisteminde farklı öğrencilerin kimliklerini kabul edip saygı duymak için yapılacak ilk iş onların kültürlerini tanıyıp sınıf içinde bu farklı kültürleri de vurgulamak olmalıdır (Yıldız, 2008, s.83). Çeşitliliğin yadsınamaz olduğu bu dünyada bireyin çok kültürlü bir kişiliğe sahip olması, karşılaştıkları kişilerle olumlu ilişkiler kurması kaçınılmaz bir durum olmuştur. Eğitimcilerin cevap aradığı en temel sorunlarından biri haline gelen bu durum farklılıklara saygı eğitiminin doğmasına neden olmuştur (Ekmişoğlu, 2007, s.32).

Türkiye zamanla farklılıkların çoğunlukla kabul edilmediği, tanınmadığı ve yaşanmasına izin verilmediği toplumlardan biri haline gelmiştir. Türkiye'nin bu farklılıkların barış ve demokrasi içinde yaşadığı bir yer olması için öncelikle eğitim sistemini daha sonra politikasını eleştirel bir yaklaşımla gözden geçirmesi gereklidir.

Bu anlamda farklılıklara saygı eğitimi eğitim sisteminde daha fazla gündeme alınmalı başka ülkelerin deneyimlerinden de yararlanılmalıdır (Yıldız, 2008, s.84).

Farklılıklara saygı eğitimi yabancı literatürde " Anti Bias Curriculum" yani önyargı karşıtı program diye geçmektedir. Bu yaklaşım her bireyin önyargılara sahip olduğunu, bu önyargıları da toplumun süregelen kalıplaşmış fikirlerinden oluştuğunu savunur. Bu programda da bireylerin önyargı ve ayrımcı tutumlarının giderilmesi amaçlanır (Üner, 2011, s.28).

Farklılıklara saygı yaklaşımı tüm ayrımcılık konularına karşı hassastır. Bu yaklaşımda sadece etnik ve ırksal niteliklerin değil, cinsiyet, cinsel tercihler, fiziksel ve ruhsal sağlık ya da sosyal sınıf farklılıklarının da rolü göz önünde bulundurulmaktadır (Üner, 2011, s.29).

1.1. Problem Durumu

Küreselleşen günümüz dünyasında önemli bir sorun haline gelen farklılıkların bir arada yaşaması eğitimcilere "Nasıl bir birey ve nasıl bir eğitim?" sorusunu sordurmuştur. Bu sorulara cevap ararken farklılıklara ön yargısız yaklaşmayı sağlayan bir eğitim programı doğmuştur (KEDV, 2006, s.4). Eğitim sistemimizde uygulanan “Yapılandırıcı Yaklaşım” da bireysel farklılıklara verilen önem de farklılıklara saygı eğitimine duyulan ihtiyacın göstergesidir.

Dünyamız baş döndürücü bir hızla değişmekte ve gelişmektedir. Dünyadaki çoğu ülkeler içinde farklı etnik ve kültürel gruplar barındırırken, birlikte nasıl huzur içinde yaşamanın yollarını aramışlardır. Bunun içinde en önemli adımın eğitim sisteminde olacağını düşünerek çokkültürlülüğü eğitim sistemlerine entegre etmişlerdir (Kaya, 2013, s.1).

Farklılıklara saygı eğitim programı çok uluslu ve çokkültürlü çoğu ülkelerde uygulanmakta ve yeni çağın programı olarak adlandırılmaktadır. Sadece kültürel farklılıklar değil; sosyo-ekonomik, fiziksel yeterlilik gibi farklılıklarında var olduğu

düşünülerek bu farklılıklara duyarlılık ve hoşgörülülük günümüzde çok önem kazanmıştır. Toplumların huzur ve barış içerisinde bir arada varlıklarını sürdürmesinin temel anahtarı bireylerin bu bilince sahip olmasıdır (Derman-Sparks, 2001, s.111).

Ramsey (1987)'e göre farklılıklara saygı eğitim programı, çok kültürlü eğitimin insan kültürünün farklılıklarına dayalı bir çok boyutunu kapsamaktadır. Irk, meslek, sosyal-ekonomik statü, yaş, cinsiyet, cinsel tercih ve çeşitli fiziksel özellikleri ve ihtiyaçlar bu boyutlar arasındadır (Üner, 2011, s.49).

İnsanlar arasındaki bazı farklılıklar önyargılar nedeniyle ayrımcı tutumlara dönüşebilmektedir. Bu durumda insanlar arasında anlaşmazlıklara ve çatışmalara neden olmaktadır. Çocuklar küçük yaşlarda etrafındaki önemli kişilerin farklılıklara karşı taşıdıkları önyargıları kendisi de kabul eder. Bu önyargılar zamanla bireyleri ya da grupları çeşitli özelliklerinden dolayı dışlama ya da üstün tutmaya yani ayrımcılığa kadar gidebilir. Bu önyargılarla mücadelenin en etkili yolu çocuğun eğitim sürecinde farklılıklara saygı eğitimi almasıdır (Ekmişoğlu, 2007, s.41).

Önyargı ve ayrımcılık, farklılıklara sahip olan toplumların huzurlu ve mutlu bir şekilde yaşamasına engel olan en önemli nedenlerdir. İnsanlar kendine ait oldukları toplumların hakkında yeterli bilgi ve deneyime sahip olduklarından kendi toplumlarına karşı geliştirdikleri olumlu tutumları varken farklı toplumlar hakkında yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıklarından o toplumlara karşı geliştirdikleri önyargı ve tutumlar olabilir. Bu önyargı ve tutumlar olumlu olabileceği gibi olumsuz yargılarda olabilir. Farklı toplumlar hakkında yeterli bilgi sahibi olmayanlar o toplumlar hakkında iyi, kötü, çirkin, tehlikeli, dost, düşman gibi kalıplaşmış önyargılar oluşturabilirler (KEDV, 2006, s.9).

Çocuklar kendilerinden farklı kişi ve gruplara karşı önyargı oluşturmayı öncelikle ailelerinden, etraflarındaki yetişkinlerden ve akran gruplarından öğrenirler. Bu önyargılar çocukların insanları dış görünüşüne, ırkına, cinsiyetine, etnik kökenine göre ayırmasına neden olur. Çocukların kendilerine benzeyenleri severken

kendilerine benzemeyenleri sevmemeyi de küçük yaşta ebeveynlerinden öğrenirler. Çünkü yetişkinler istemli ya da istemsiz olarak farklılıklara karşı oluşturmuş olduğu kendi kalıplaşmış yargılarını çocuklara da aktarırlar. Bunun dışında çocuğun etrafındaki yetişkinlerin farklılıklara karşı göstermiş olduğu tepkilerde çocuk tarafından örnek alınır (Derman-Sparks, 1989, s.16). Çocukların farklılıklara karşı ön yargı oluşturmasının nedenlerinden birisi de kitle iletişim araçlarıdır. Çocukların filmlerde, televizyon programlarında, gazetelerde farklı toplumlar ve etnik gruplarla ilgili gördüğü olumsuz haberler çocuğun bu etnik gruba karşı olumsuz ön yargı oluşturmasına neden olmaktadır (KEDV, 2006, s.10).

Öğrencilerin ayrımcılığın pek farkında olmadıkları; cinsiyet, etnisite, zenginlik ve diğer karakteristik özelliklerle ilgili olarak ayrımcılık yapmadıkları zannedilmektedir. Aslında genç öğrenciler farklılıklara dikkat etmektedirler. Onlar bu farklılıklarla ilişkin değer yargılarını ve toplumda baskın ayrımcı davranışları kendi çevrelerinden çok hızlı bir şekilde öğrenmektedirler. Çocukların ayrımcılığı içselleştirmekten ziyade ayrımcılığı tanıma ve bununla baş edebilme konusunda yardıma ihtiyaçları vardır (Wolpert, 2002, s.4).

Çocuklar farklılıklara karşı önyargı oluşturmaya küçük yaşlarda başlarlar. Küçük yaştaki çocukların oluşturduğu bu önyargıları aşağıdaki örnek olaylarda görebiliriz (Derman-Sparks, 1989, s.3):

- 4 yaşındaki beyaz bir çocuğun Afrikalı-Amerikan arkadaşına “Sen prenses olamazsın! Prensesler sarı saçlı olur! ” demesi.
- 3 tane 5 yaşındaki çocuğun binanın üst tarafına çıkarken “ Hiçbir kıza izin yok! Hiçbir kıza izin yok. Biz büyüğüz. Biz süper kahramanız. Kızlara yok, kızlara yok.” şeklinde şarkı söylemeleri.
- Ressam sehpasındaki çocuğu gözlemleyen öğretmenin “ Bunun mutlu bir resim olması gerekiyor. Niçin hep siyah boyayı kullanıyorsun? demesi bu durumlara örnek teşkil eder.

Çocukların gelişimini zayıflatan sadece insan farklılıkları değildir aynı zamanda bu farklılıklara dayanan adil olmayan, zararlı davranışlardır. Kaynakların

adaletsizliği ve bu adaletsizliği haklı çıkaran ayrımcılıklar çocukların hayatlarında inanılmaz bir etkiye sahiptir. Buna verilecek örnekler şunlar olabilir (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.2):

- Ders kitaplarında genellikle tek tip aile örneklerinin gösterilmesi, düşük gelirli ve ya kırsaldaki aile yapısı örneklerinin verilmemesidir.
- Düşük gelirli ve ya kırsaldaki ailelerin çocuklarını doğru ve olumlu bir şekilde tanımlayan kitaplar oldukça az sayıdadır.
- Çocukların rengi hakkında özgün ve saygın kitapların sayısında artış olmasına rağmen hala Amerika'nın etnik grup ve kültürlerinin hepsini kapsayamamışlardır.

Sistem içindeki bu adaletsiz tutum bazı çocukların pozitif kişisel algılarını zayıflatabilir. Çocukların içinde doğduğu sosyal adaletsizliğin devam ettiğini kabullenerek farklılığa saygı eğitimi eğitimcilerine bu soruları sorar (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.2):

- Oldukça çeşitli ve adaletsiz bir toplumda yaşamak çocukların gelişimini nasıl etkiler?
- Sağlıklı ve güçlü büyümek için çeşitli ama adaletsiz bir toplumda çocuklar neye ihtiyaç duyar?
- Bu mücadeleye cevap verebilmek için eğitimciler ve aileler neye ihtiyaç duyar?

Çocuğun farklılıklara karşı olumsuz tutumlara sahip çevresinden etkilenmemesi, farklılıklara ön yargıyla değil de hoşgörüyle yaklaşılması gerektiğini öğrenmesi için farklılıklara saygı eğitimi şarttır. Farklılıklara saygı eğitimi küçük yaştan itibaren başlanarak her sınıf düzeyine uygun şekilde verilmelidir. Farklılıklara saygı eğitimi ile çocuk farklı gruplara karşı oluşturduğu kalıp yargıları siler ve farklılıklara saygı duymaya başlar. Farklılıklara saygı eğitiminde öğretmenle birlikte aileye de büyük görevler düşmektedir. Öğretmen öğrenciyle beraber aileleri de farklılıklara saygı konusunda bilinçlendirmeye yönelik çalışmalar yapmalıdır (Hall, 1999, s.27).

1.2. Araştırmanın Önemi

Bireyleri birbirinden ayıran; yaş, cinsiyet, engellilik, etnik köken, dini ve siyasi düşünce çeşitli farklılıkları kapsamaktadır. Bu farklılıkların bir kısmı doğuştan kazanılırken, bir kısmı da sonradan edinilmektedir. Toplumsal yaşamda refah düzeyini arttırmak, daha hoşgörülü ve saygılı bir ortam oluşturmak için bireylerin farklılıkları tanımaları ve bunlara duyarlı olmaları gerekmektedir. Aslında insanların birbirinden; yaş, cinsiyet, ırk, mezhep, ekonomik ve kültürel farklılıklar olarak ayrılması insanlığın doğasında vardır. İnsanın doğasında var olan farklılıkların farkına varması ve bunlara önyargıyla bakmaması toplumu daha huzurlu bir hale getirebilir (Atasoy, 2012, s. 1).

Eğitimin hedefi bireyin eğitim toplumla bir bütün haline gelmesini sağlamak ve toplumun gelişmesini faydalı sorumlu vatandaşlar yetiştirmektir. Farklılıklara saygı eğitimi ile amaçlanan kendilerinin ve diğer kültürlerin değer yargılarını yorumlayabilen bireyler yetiştirmektir (Çubukçu ve Gültekin, 2002, 34).

Küreselleşmenin hızla arttığı bir dünyada genç nesillerin farklı kültürleri tanıyan, onlarla iletişim kurmaya hazırlıklı , dünyaya açık, önyargısız, hoşgörülü ve demokratik bireyler yetiştirmek gereği yadsınamaz. Bunlarla birlikte öğrencilerin içinde yaşadığımız demokratik toplumun sosyolojik ve siyasal unsurlarını tanıyan, kültürel farklılıklarını bilen, demokratik ve uzlaşmacı bireyler olarak yetişmelerini sağlamak için farklılıklara saygı eğitimine ihtiyaç duyulmaktadır (Toprak, 2008, s.4).

İnsanoğlunun toplum içinde taşıdığı bazı roller vardır. Bu roller insanların doğumundan itibaren kişiliğinin gelişmesinde son derece önemlidir. Bireyin kişilik gelişiminde bu rollerin önemi kadar eğitim sürecinin de kişilik gelişimindeki önemi büyüktür. Bu nedenle farklılıklara saygı eğitimin en önemli amaçlarından birisi de bireyin olumlu bir kişilik oluşturabilmesini sağlamaktır (Derman-Sparks, 2008: akt: Üner, 2011, s.37).

Farklılıklara saygı eğitimi bireyin kendini daha iyi tanımasını sağlayarak kişiliğinin korunmasını yardımcı olur. Kişinin "ben kimim, karşımdaki kim, ben kendimi nasıl görüyorum, arkadaşlarım beni nasıl görüyorlar" sorularına cevap bulmalarını sağlar. Bireyin toplum tarafından kişiliğinin onaylanması çocuğun kendi kişiliğine güvenini arttırarak ayrımcılıkla daha az karşılaşmasını sağlar (Gomolla, 2002, s.96).

Farklılıklara saygı eğitim programının amacı çocuğun farklılıkları, çeşitliliği keşfetmesini sağlayarak bu farklılıklara karşı ön yargılarının oluşmasını engellemek ve farklılıkların bir zenginlik olduğu duygusunu onlara yaşatmaktır.Farklılıklara saygı eğitim programı toplumda kültürel çeşitlilik ve farklılıklara saygı bilincini geliştirerek ayrımcılığın azaltılmasına katkıda bulunur. Farklılıklara saygı eğitiminde kendini ve başkalarını tanıma, empati kurma ve ayrımcılığa karşı dikkat geliştirme, ayrımcılığı önleyici adımlar atma gibi süreçler mevcuttur (KEDV, 2006, s.5).

Farklılıklara saygı eğitim programının amaçları arasında bireyin öncelikle kendine güvenen bir kimlik yapılandırması yer alır. Çocukların farklılıkları olan bireylere karşı önyargısız yaklaşması ve kendisini onların yerine koyarak düşünebilmesini sağlamak da bu programın amaçları arasındadır. Bununla birlikte çocukların önyargılara karşı empatik bir tutum sergileyerek eleştirel düşünmesini sağlamak ve ayrımcılıklara karşı direnme becerilerini kazandırmak farklılıklara saygı eğitimi programının kazandırmaya çalıştırdığı amaçlardandır (Derman-Sparks, 2001, s.111).

Farklılıklara saygı eğitimi bireyin yaşadığı toplumdaki kültürel değerleri ve genel tutumları ayrımcılık yanlısı davranışlardan arındırarak objektif bir şekilde öğrenmesini sağlar (Üner, 2011, s.49).

Ayrımcılığa karşı eğitim gereklidir çünkü çocuklar her istediklerinin olabileceği, henüz eşit fırsatlara sahip bir yer olmayan dünyada yaşıyorlar. Çocukların çoğu kimliklerinde kendilerini güvende ve sağlam hissetmeye, okullarda kendilerini evde gibi hissetmeye ihtiyaçları vardır. Yine çocukların kimliklerindeki, çeşitlilikteki ve önyargıdaki karışık sorunları yönlendirmek için araçlara ve

öğrenebilsinler, başarabilsinler diye günlük hayatlarında güce de ihtiyaç duyarlar. İşte çocukların bu ihtiyaçlarını gidermek için farklılıklara saygı eğitimi şarttır (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.2).

Farklılıklara saygı eğitim programı öğrencilerin farklılıklara ilişkin olumlu tutum besleme ve tüm insanlara saygı ile davranma konusunda yardımcı olabilmektedir. Sadece öğrenciler arasında değil ayrıca aile ve diğer sosyal ortamlardaki bireysel ve grupsal kimlik gelişimini olumlu yönde besleyebilmektedir. Farklılıklara saygı programının eğitimde dikkate alınmasıyla önyargı ve adaletsizliğin giderilebilmesi sağlanabilir. Ancak erken yaşlarda verilen farklılıklara saygı eğitim uygulamaları çocukların kişisel ve sosyal gelişimine olumlu bir şekilde yardımcı olabilir. Bu olumlu gelişim özellikleri olarak şunları söyleyebiliriz (Wolpert, 2002, s.7):

Farklılıklara saygı eğitimi alan öğrenci kim olduklarına ilişkin algılarından gurur duyarak özsaygılarının gelişmesine katkıda bulunur; diğerlerine saygı duymak, olayları farklı açılardan görebilmek, farklılıklarla etkileşimde başarılı olmak, sorunlarını çoklu bakış açısıyla ve yaratıcılıkla çözebilmek, eleştirel düşünme becerileri geliştirme yeteneği geliştirmek, önyargı ve adaletsizlikleri tanıyabilme ve bunlara karşı koyabilme yeteneği geliştirmek, işbirliği ve dayanışma yeteneğini geliştirme vb. gibi olumlu gelişim özelliklerine sahip olur .

Davis (2002), Afrika ve Latin kökenli öğrenci oranının yüksek olduğu yüksek okul/üniversitelerle neden bazı okulların diğerlerine göre daha başarılı olduğunu araştırmıştır. Başarılı okullar pozitif ayrımcılığa geniş yer vermekte, farklı ırklardaki kişileri müfredat ve ortak müfredat konularına dâhil etmektedir. Bu okullardaki başarının sırrının da farklılıklara saygı eğitimi olduğu görülmektedir (Atasoy, 2012, s.4).

Buna bağlı olarak ilköğretim programında farklılıklara saygı eğitimi uygulanması kaçınılmaz bir hale gelmiştir. Bu düşüncelerden hareketle araştırmamız, toplumumuzun farklılıkları bir engel olarak değil de bir zenginlik olarak algılaması ve her türlü farklılığa saygı duymasını sağlaması için farklılıklara saygı eğitiminin

önemini vurgulamıştır. Farklılıklara saygı eğitimi alan öğrencilerin farklılıklara saygı tutumları incelenerek bu eğitimin işe yararlığı verilerle gözler önüne serilmiştir.

Ülkemizde 2005–2006 yılında uygulamaya konulan ve yapılandırmacı yaklaşımı esas alan yeni ilköğretim programında farklılıklara saygı kavramı yer almaktadır. Farklılıklara saygı kazanımları ilköğretim programında en fazla Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde yer almaktadır. Bunun dışındaki derslerde de farklılıklara saygı kazanımları mevcuttur. Farklılıklara saygı eğitimi yeni öğretim programında Değerler Eğitimi kapsamında da öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Farklılıklara saygı duyma yeni programda kazandırılmak istenen becerilerin içinde yer almaktadır. Farklılıklara saygı duyma becerisi yapılandırmacı programda şu maddelerle açıklanmaktadır (TTKB):

- Aynı, benzer ve farklı sözcüklerini anlama ve ayırt etme
- Tüm insanların benzer ve farklı özellikleri olabileceğini fark etme
- Farklılıkların yaşamı zenginleştirdiğini kavrama
- Farklılığın göreceli bir kavram olduğunu fark etme
- Engelli insanların farklı gereksinimlerine karşı duyarlı olma

Yapılan literatür çalışmasında ülkemizde farklılıklara saygı eğitimiyle ilgili ilköğretimde deneysel bir çalışmanın olmaması da araştırmanın bir başka önemini ifade eder. Bununla birlikte farklılıklara saygı eğitimi ile ilgili hazırlanmış etkinlikler öğretmenlere yol gösterici örnekler olması açısından önemli bir yere sahiptir. İlgili araştırmaların ülkemizde sınırlı olduğu düşünülürse, yapılan çalışmanın literatüre ve bundan sonraki araştırmacılara katkıda bulunması açısından, araştırma önemli görülmektedir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, “Farklılıklara Saygı Eğitimi Programı” nın öğrencilerin farklılıklara saygı tutumuna etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmaktadır :

A. Uygulanan Farklılıklara Saygı Eğitim Programı öğrencilerin farklılıklara saygı düzeylerine etki etmekte midir?

A.1. FSEP (Farklılıklara Saygı Eğitim Programı) uygulanan deney grubu öğrencilerinin” Farklılıklara Saygı Düzeyi” ön test-son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

A.2. FSEP (Farklılıklara Saygı Eğitim Programı) uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, “Farklılıklara Saygı Düzeyi” bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

B. Uygulanan Farklılıklara Saygı Eğitimi Programı “Farklılıklara Saygı Ölçeği Alt Boyutları (aile sosyal yapı farklılıkları, cinsiyet farklılıkları, engel farklılıkları, farklı kültürel geçmiş farklılıkları)” düzeylerine etki etmekte midir?

B.1. FSEP (Farklılıklara Saygı Eğitim Programı) uygulanan deney grubu öğrencilerinin “Farklılıklara Saygı Ölçeği Alt Boyutları (aile sosyal yapı farklılıkları, cinsiyet farklılıkları, engel farklılıkları, farklı kültürel geçmiş farklılıkları)” ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

B.2. FSEP (Farklılıklara Saygı Eğitim Programı) uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, “Farklılıklara Saygı Ölçeği Alt Boyutları” (aile sosyal yapı farklılıkları, cinsiyet farklılıkları, engel farklılıkları, farklı kültürel geçmiş farklılıkları) düzeyleri bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

1.4. Hipotezler

Araştırmanın temel problemlerine dayanarak denenceler aşağıdaki gibi kurulmuştur.

Hipotez 1: FSEP (Farklılıklara Saygı Eğitim Programı) uygulanan deney grubundaki öğrencilerin farklılıklara saygı düzeyi son test puanları ön test puanlarına göre anlamlı bir düzeyde artacaktır.

Hipotez 2: FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, farklılıklara saygı düzeyi son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 3: FSEP uygulanan deney grubundaki öğrencilerin "Farklılıklara Saygı Ölçeği Boyutları (aile sosyal yapı farklılıkları, cinsiyet farklılıkları, engel farklılıkları, farklı kültürel geçmiş farklılıkları)" düzeyleri ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Hipotez 4: FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, "Farklılıklara Saygı Ölçeği Boyutları (aile sosyal yapı farklılıkları, cinsiyet farklılıkları, engel farklılıkları, farklı kültürel geçmiş farklılıkları)" düzeyleri son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.

1.5. Sayıltılar

Araştırmanın sayıltıları aşağıda olduğu gibi kabul edilmiştir.

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçek sorularına cevap verirken gerçek fikirlerini belirttikleri ve cevaplarında samimi oldukları kabul edilmiştir.
2. Araştırmada kullanılan veri toplama aracının geçerliliğinde uzman kanısı yeterli kabul edilmiştir.
3. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, araştırma amaçlarına uygun verilerin toplanmasında, aranan şartları taşımaktadır.

4. Araştırmaya katılan öğrencilerin kültürel farklılıkların olduğu bir bölgede oldukları kabul edilmiştir.
5. Kontrol altına alınamayan değişkenler deney ve kontrol gruplarını aynı şekilde etkilemiştir.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda belirtildiği gibi kabul edilmiştir:

1. Araştırmadan elde edilecek sonuçlar, deneysel çalışmanın gerçekleştirildiği Abdurrahman Nermin BİLİMLİ İlkokulu'nun 3. sınıfında eğitim gören öğrencilerle sınırlıdır bu sebeple de sadece benzer niteliklere sahip grupları temsil ettiği kabul edilir.

2. Araştırma bulguları, İstanbul ili Bağcılar İlçesi ile öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumu ile sınırlıdır.

3. Araştırmada belirlenen farklılıklara saygı düzeyi "Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği" nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

4. Araştırmada belirlenen farklılıklara saygı ölçeği boyutları düzeyleri "Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği" nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan bazı temel kavramların tanımları aşağıda verilmiştir.

Farklılık: Farklılık kavramı, "Farklı olma durumu, ayrımcılık, başkalık" şeklinde tanımlanmaktadır (Atasoy, 2012, s.1).

Kültür: Kültür, geçmişle gelecek arasındaki ilişkiyi sağlayan toplumun oluşturduğu, taşıdığı, getirdiği sosyal mirasın bütünüdür (Dönmezer, 1994, s.100).

Çokkültürlülük: Aynı ülkede pek çok kültürün birlikte huzur ve barış içinde yaşaması için farklı ırk, etnik yapı, dil,cinsel yönelim, cinsiyet, yaş, engelli olma, sosyal sınıf, eğitim, dinsel yönelim ve diğer kültürel boyutların farkına varılmasını içermektedir (APA, 2002).

Çokkültürlü Eğitim: Çok kültürlü eğitim farklı etnik grup, ırk ve sosyal çevreden gelen bireyler için eşit fırsatlar sunma ve okul ortamını buna göre yeniden şekillendirip değiştirmeyi amaçlayan bir eğitim reformudur (Cırık, 2008, s.29).

Farklılıklara Saygı Eğitimi: Bireyin bir insan olarak doğuştan sahip olduğu yaşama ve büyüme, gelişme ve eğitim, korunma ve katılım haklarının yaşama geçirilmesinde,bu hakların önündeki engellerin kaldırılmasındaki çalışmalar bütünüdür (M.E.B., 2006, s.63).

Önyargı: Birey, grup veya toplumun yeterlice bilgi sahibi olmamasından ve yanlış bilgiler edinmesinden kaynaklı karşı tarafa oluşturduğu olumlu-olumsuz tutumlardır (Erdoğan, 2013, s.3).

Önyargı Karşıtı: Irk, cinsiyet, engel gibi konularda ayrımcılığın sürdüğü toplumlarda oluşan olumsuz kalıp yargıları yok etmeyi amaçlar. Önyargılara, peşin hükümlere, klişilere karşı gelen bir yaklaşımdır (Derman-Sparks, 1989: akt: Ekmişoğlu, 2007, s.32).

Ayrımcılık: Bir grubun üye ve üyelerine o gruba karşı oluşturulmuş önyargılar nedeniyle ortaya çıkan olumsuz davranışları ifade eder (Budak, 2000, s.102).

Irkçılık: Ten rengi farklı olan insanlara karşı oluşturulmuş olumuz tutum ve davranışlardır (Üner, 2010, s.29)

Cinsiyetçilik: Cinsiyetleri ve cinsel tercihleri nedeniyle bazı insanlara toplum tarafından oluşturulan olumsuz tutum ve davranışları kapsar (Derman- Sparks, 1989, s.17).

Engelcilik: Herhangi bir engele sahip kişilere karşı oluşturulmuş olumsuz tutum ve davranışlardır (Derman- Sparks, 1989: akt: Ekmişoğlu, 2007, s.34).

Stereotipik Davranışlar: Toplum tarafından farklılıkları olan kişi, grup veya ırklara karşı genelleştirilmiş ve geleneksel hale gelmiş küçük düşürücü olumsuz davranışlardır (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.3).

Hayat Bilgisi Programı*:* Hayat Bilgisi Dersi Programı bireyin biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel yönleriyle bir bütün olarak ve değişimin hem öznesi hem de nesnesi olarak ele alınan bir eğitim öğretim programıdır (Alak, 2011, 17).

II.BÖLÜM

ALAN YAZIN TARAMASI

Bu bölümde farklılık ve saygı kavramları, kültürlerarası eğitim ve farklılıklara saygı eğitimi ile ilgili açıklamalara, kuramsal görüşlere ve konuyla ilgili yapılmış araştırmalara yer verilecektir.

2.1. Farklılık ve Saygı Kavramı ile İlgili Bazı Kuramsal Görüşler

2.1.1. Farklılık Kavramı

Küreselleşme ile birlikte toplumlardaki farklılıklar da artmış ve farklılık kavramı sosyal bilimlerin ilgi odağı haline gelmiştir. Farklılıklar bireyin varlığını gösteren temel bir olgu aynı zamanda varoluşunda temel kaynağıdır. Bir toplumda farklılıkların olması kaçınılmazdır. Bu nedenle toplumların farklılıkları yok saymak yerine huzur içinde bir arada yaşaması için farklılıkları kabul etmesi gerekmektedir (Memduhoğlu, 2007, s.73).

Farklılık, "Doğal, toplumsal ve bilince dayanan her olay ve olguyu bütün ötekilerden ayıran özellik, farklı olma durumudur." (TDK, 2011). Caposwki (1996)' ye göre farklılık herhangi bir topluluk yada grup içindeki bireylerin farklı kimlik, etnik köken, deneyim, inanç değer yargıları, yaş, cinsiyet, demografik yapı, iş deneyimi, eğitim durumu, fiziksel yeterlik, aile durumu, kişilik, yaşam stili ve benzerlerinin karışımıdır (Öksüz ve Güven, 2012, s.458).

Bireyleri birbirinden ayıran; yaş, cinsiyet, engellilik, etnik köken, dini ve siyasi düşünce bu konudaki çeşitli farklılıkları kapsamaktadır. Bu farklılıkların bir kısmı doğuştan kazanılırken, bir kısmı da sonradan edinilmektedir. Toplumsal yaşamda refah düzeyini arttırmak, daha hoşgörülü ve saygılı bir ortam oluşturmak için bireylerin farklılıkları tanımaları ve bunlara duyarlı olmaları gerekmektedir. Aslında insanların birbirinden; yaş, cinsiyet, ırk, mezhep, ekonomik ve kültürel farklılıklar olarak ayrılması insanlığın doğasında vardır. İnsanın doğasında var olan

farklılıkların farkına varması ve bunlara önyargıyla bakmaması toplumu daha huzurlu bir hale getirebilir (Atasoy, 2012, s. 1).

Farklılık kavramıyla ilgili çeşitli yaklaşımlar vardır. Bunlardan birincisi farklılığın biçiminin seçilmesi, ikincisi farklılaşma biçimlerinin yorumlanması, üçüncüsü ise bu farklılaşma biçimlerinin sınıflandırılmasıyla ilgilidir (Ewijk, 2011, s.15).

Birinci yaklaşım farklılaşmanın biçiminin nasıl olacağı ile ilgili görüşleri içerir. Bu yaklaşım Sosyal ve Politik" ve "Yönetim" teorisi olarak iki grupta ele alınır. Sosyal ve politik teori, farklılaşmanın biçimi konusunda cinsiyet, ten rengi, ırk, sınıf, gelir düzeyi, eğitim durumu, fiziksel ve zihinsel yetersizlikler, yaş, din, cinsel yönelim, medeni durum, ebeveyn durumu gibi nitelikleri içerir. Yönetim teorisi ise yaşam biçimi, politik düşünce, sendika üyeliği gibi farklılıkları içerir (Anthias, 2002, s. 286).

İkinci yaklaşım farklılaşma biçimlerinin yorumlanmasının nasıl olacağı ile ilgilidir. Örneğin yaş insanın doğduğu andan itibaren geçen süreyi ifade eder. Fakat farklı yaştakiler yaşı farklı yorumlayabilirler. Gençler kırk yaş üstünü yaşlı olarak tanımlarken, altmış yaşlarındaki biri de seksen yaş üstü için yaşlı ifadesini kullanır (Foddy, 1993, s.22). Kısacası farklılıklardan çok farklılıklara yüklenen anlam önemlidir.

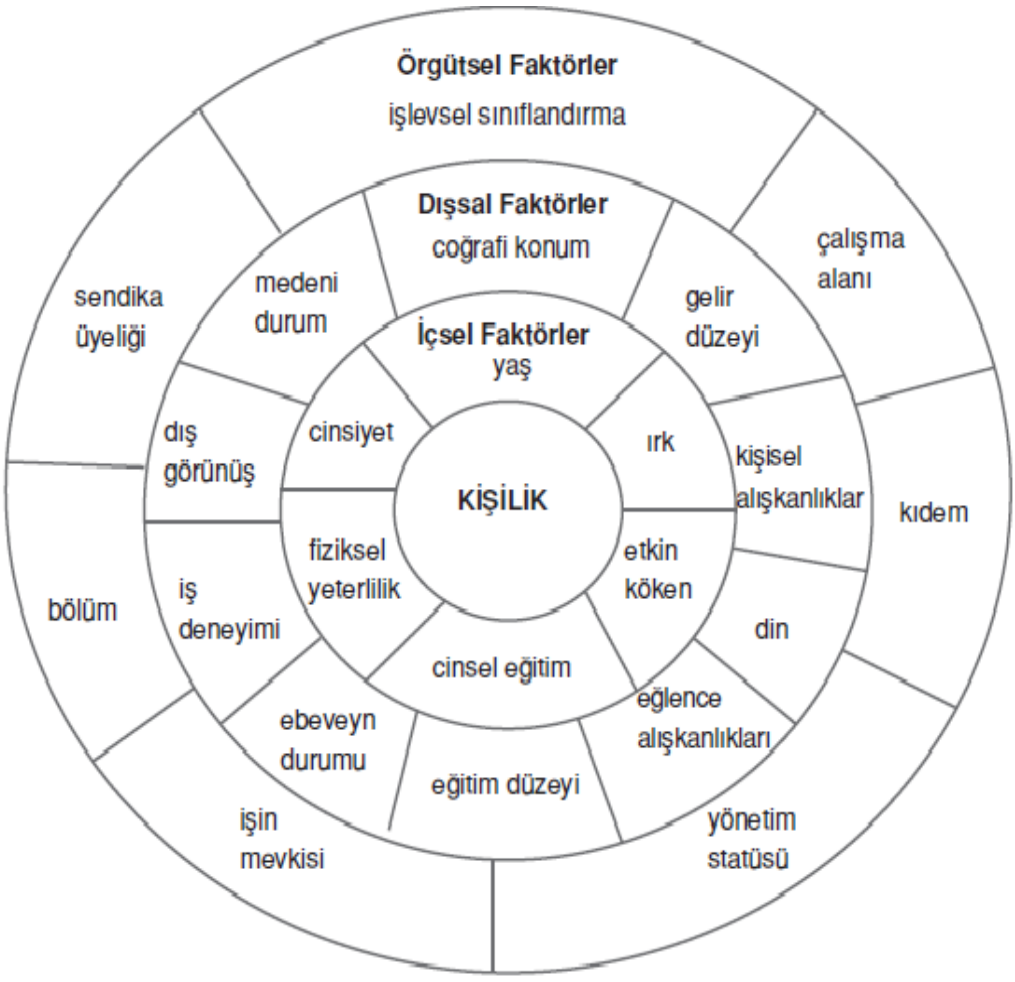
Üçüncü yaklaşım olarak farklılaşma biçimlerinin nasıl sınıflandırılması ile ilgilidir. Bazı araştırmacılar farklılaşma biçimlerini üç bileşen olarak sınıflandırmışlardır. Birinci bileşende yaş, ırk, cinsiyet, etnik köken, cinsel yönelim gibi doğuştan getirilen ve değiştirilmesi mümkün olmayan farklılıklar yer almaktadır. Bu bileşendeki farklılıklar benlik algısının oluşmasında etkilidir ve ilk sosyalleşme deneyimlerini etkiler. İkinci bileşende sonradan edinilen ve değiştirilmesi mümkün olabilen farklılıkları ele alır. Bunlar din, iş deneyimi, eğitim, sosyo-ekonomik durum, medeni durum, aile durumu, gelir düzeyi gibi farklılıkları içerir. Üçüncül bileşen kıdem, çalışma alanı, sendika üyeliği gibi bireyin herhangi bir örgütte yer alarak edindiği farklılıkları içerir. Bu farklılıklar bireyin örgüt içindeki

yaşamını önemli derecede etkiler (Hubbard, 2004: akt: Öksüz ve Güven, 2012, s.460).

Bu bilgilerden yola çıkarak farklılık yaklaşımlarını şekil 1' de görüldüğü gibi merkezinde kişiliğin yer aldığı iç içe geçmiş dört halkadan oluşan bir yapıyla özetlenebilir. Doğuştan getirdiğimiz kişilik özelliğimiz diğer bileşenleri de şekillendirir. Merkezden uzaklaştıkça da kontrolümüz azalır. Bu yapıda da görüldüğü gibi öncelikle içsel faktörler, sonrasında ise toplumun etkisinin olduğu dışsal ve örgütsel faktörler bulunmaktadır (Gadrenswarts ve Rowe, 1994, s.25).

Şekil 1

Farklılık Yaklaşımları Modeli

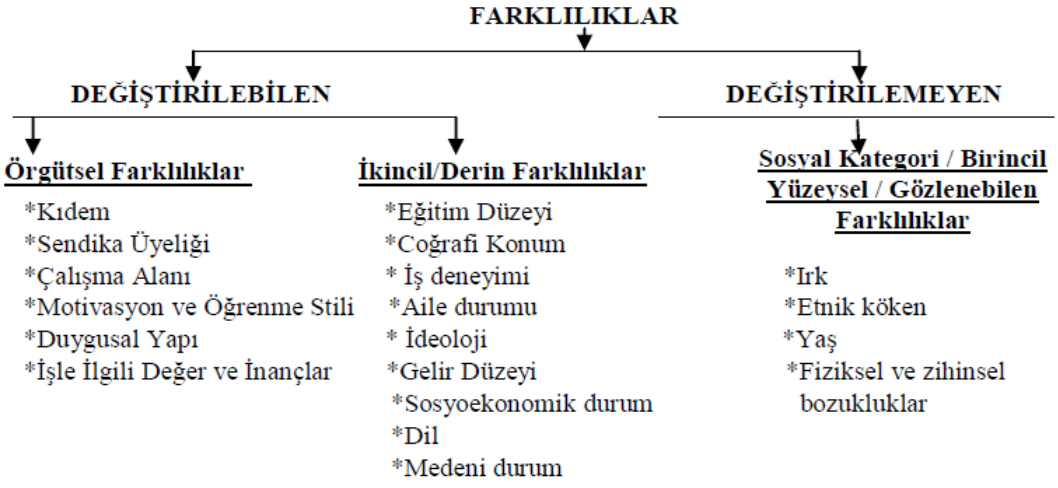
Kaynak: Gadrenswarts ve Rowe, 1994, s.25

Jehn, Nortcraft ve Neale (1999) farklılıkları "Bilgiye dayalı farklılıklar", "Sosyal Kategori Farklılıkları", "Değer Farklılıkları" olarak üç ayrı bileşende incelemiştir. Bilgiye dayalı farklılıklarda eğitim düzeyi, iş deneyimi, uzmanlık gibi bireylerin grup içerisinde sahip olduğu bilgiye dayalı farklılıkları içermektedir. Sosyal kategorideki farklılıklarda bireyler arasındaki belirgin farklılıkları içerir. Bu farklılıklar ırk, cinsiyet, etnik köken gibi farklılıkları kapsamaktadır. Değer farklılıkları ise grubun hedefleri, amaçları ve misyonundan farklı düşünüldüğü durumlarda ortaya çıkan farklılıklardır (Jehn, Nortcraft ve Neale, 1999, s.760).

Farklılıklarımız, bireysel ve toplumsal yönü olan özelliklerimizdir. Farklılıkların türü değişik tepkilere neden olabilir. Toplum değiştirilmesi mümkün olmayan ırk, cinsiyet, etnik köken gibi farklılıklara daha kolay saygı duyarken değiştirilmesi mümkün olabilen düşünce, inanç gibi farklılıklara da değiştirilmesine yönelik beklenti oluşturabilir. Bu beklentinin karşılanmadığı durumlarda ise tepki-savunma durumu oluşur. Bu durumda farklılıkları oluşturacakları tutumun niteliği sebebiyle "Değiştirilebilmesi Mümkün Olan Farklılıklar" ve "Değiştirilmesi Mümkün Olmayan Farklılıklar" olarak ikiye ayırmak mümkündür (Öksüz ve Güven, 2012, s.461). (Şekil 2)

Şekil 2

Değiştirilebilen ve Değiştirilemeyen Farklılıklar

Kaynak: Öksüz ve Güven, 2012, s.461

Bireyler arasında sağlıklı ilişkilerin geliştirebilmesi için mühim olan hangi kategoride yer aldığı değil, farklı kategorilerdekilerin uyumlu davranışlara sahip olabilmesidir. Toplum içinde huzurun ve uyumun var olması için farklılıkların çatışma unsuru olarak değil, zenginlik olarak görülmesi gerekmektedir (Vural ve Gömleksiz, 2010, s.223).

2.1.2. Farklılıklar Karşısında Gelişen Tutumlar

Farklılıklar karşısında her birey farklı tutumlar geliştirmiştir. Bu tutumlar şunlardır (Taylor, 1996: akt: Öksüz ve Güven, 2012, s.462):

1- İnkar Etme: Bu yaklaşım farklılıkların varlığını kabul etmez ve herkesin aynı olduğu düşüncesi vardır. Her bireyin kendine ait kişisel özelliklerinin olduğunu da inkar eder.

2- Asimile Etme: Asimile etme bir topluluktaki azınlık grubu çoğunluğa benzetmektir.

3- İzole Etme: Bu yaklaşımda farklı olan grup değiştirilmeye, çoğunluk gruba benzetilmeye çalışılır.

4- Bastırma: Bu yaklaşımda farklılıklar tanınmasına rağmen farklılıklar bastırılarak sabit tutulmaya çalışılır.

5- Dahil Etme/Hariç Tutma: Bu yaklaşım aynı özellikte olanları grubun içine dahil eder, farklı olanları ise gurubun dışında tutar.

6- Yanlışları Doğrulama: Bu yaklaşım farklılıklara yasal bir sorun olarak bakar ve kanunlar yoluyla herkese eşit davranılması gerektiğini savunur.

7- Tolerasyon: Bu yaklaşımda çoğunluk grubun bir şeyi değiştirme gücü olmasına rağmen, onaylamadığı şeyi yasaklamaması, engellememesi veya güç kullanarak müdahale etmemesidir

8- Altın Kural Yaklaşımı: Altın kural yaklaşımı toplumdaki bireylerin birbirlerine nezaket çerçevesinde davranılmasını ister ve toplum içindeki herkese anı şekilde

davranılması gerektiğinin de altını çizer. "Başkalarının sana nasıl davranmasını istiyorsan sen de onlara öyle davran" anlayışı bu yaklaşımı temsil etmektedir.

9-. Farklılıklara Değer Verme: Bu yaklaşım azınlık grubun egemen kültür içinde asimile olmasına izin vermez. Bu yaklaşım "Kendinize nasıl davranılmasını istiyorsanız, başkalarına da öyle davranın" anlayışının ötesinde "insanlara, onlar nasıl davranılmasını istiyorlarsa öyle davranın." yaklaşımını savunmaktadır.

10- Hoşgörü: Bu yaklaşımda bireylerin benimsemediği düşünce ve davranışı anlayışla karşılayarak, hoş bakabilmesidir.

2.1.3. Saygı Kavramı

Farklılıklara Saygı, her farklılığı doğal olarak görüp sadece insan olduğu için bireye saygı duymaktır. Çünkü insan saygıyı hak eden bir varlıktır. Saygı herhangi birini değerli bir varlık olarak hissettirmek ve onun ihtiyaçlarına karşı duyarlı olabilmektir. Saygı insanlar arasındaki ilişkileri sağlamlaştırır ve bireyler arasında olumlu bir bağ oluşturur. Bu etkileşimde toplum huzuru için önemlidir. Toplumda saygı insanlar arasında barışı sağlar ve birbirlerinin haklarına sahip çıkmayı da öğretir. Bu da insanların birbirleriyle uyum içersinde yaşamasını sağlar (Caposwki, 1996, s.15).

İnsanlar kabul edilmek, saygı görmek isterler. Bireyler arasındaki ilişkilerde karşı tarafa saygı gösterilmez, koşulsuz kabul edilmezse karşı taraf bu saygıdan maruz kaldığından kendini savunmaya geçecektir. Bu da karşılıklı ilişkilerde sorunlara neden olmaktadır (Ewijk, 2011, s.24)

Saygının altı boyutu vardır. Bu boyutlar şunlardır (Parekh, 2006: akt: Öksüz ve Güven, 2012, s.464):

1- Merak: Saygı, ilgi duymakla, merakla başlar. Merak edilene yönelik bilgi edinerek merak duygusu tatmin edilmeye çalışılır.

2- Dikkat: Merak giderildikten sonra dikkat ona yönelir ve değeri yükselir.

3- Diyalog: Dikkat yoğunlaştıktan sonra sıra diyaloga geçer. Diyalogla birlikte saygı gelişir.

4- Duyarlılık: Bu durumda bize uymak istemeyenleri, farklılıkları olduğu gibi kabul etmek ve onların değerlerini ve kimliklerini dinlemeyi gerektirir.

5- Motive Etme: Merak etme, dikkat edip diyaloga girme, ihtiyaçlarına duyarlı olma yeni iletişim kapılarının açılmasını sağlar.

6- İyileştirme: Farklılıktan kaynaklanan travmatik yaşantıların üstesinden gelinmesi durumudur.

2.2. Kültürlerarası Eğitim

2.2.1. Kültürlerarası Eğitim ile İlgili Bazı Kuramsal Görüşler

İkinci dünya savaşından sonra göçlerin artmasıyla kültürlerarasılık, birlikte yaşama gibi kavramlar üzerinde durulması gereken kavramlar olmuştur. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru bu kavramlar hukukunda ilgi alanına girerek her topluluğun kendine rahatça ifade edebileceği, her etnik grubun kendi kültürel kimliklerini rahatça yaşayabilecekleri açıklanmıştır. Herkesin dil, din ırk vb. alanlarda eşit olduğu ve her türlü ayrımcılıktan uzak olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer almıştır. Yeni çağın gerektirdiği şartlar insanların gerek etnik gerekse kültürel olarak birlikte yaşamayı öğrenmelerini mecbur kılar (Nohl, 2009, s.8).

Toplumların başka ırk, din dil ve kültürlere sahip farklı toplumlarla bir arada huzurlu bir şekilde yaşamaları için şüphesiz eğitime de büyük görevler düşmektedir. Farklı kültürlerden gelen ve aynı ortamda eğitim gören öğrencilerin sorunsuz bir şekilde bir arada çalışmaları ve bu öğrencileri çeşitliliğin var olduğu bir dünyaya hazırlamak için pedagojik yaklaşımların da buna göre düzenlenmesi gereklidir. Bu amaçla kültürlerarası eğitim yaklaşımı ortaya çıkmıştır (Lengyel, 2001, s.16).

Avrupa ülkelerine olan göçlerle ortaya çıkan göçmen çocukların eğitim ihtiyaçları ve bu çocuklara uygulanan ayrımcı yaklaşımlar kültürlerarası eğitim kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Etnik, kültürel, inançsal, cinsel, siyasal, kültürel farklılıklar üzerine kurulmuş günümüz toplumunda farklılıklarla birlikte yaşamak artık zorunluluk haline gelmiştir. Bu da ancak eğitimle sağlanabilir. Kültürlerarası eğitim de farklılıklara sahip toplumların bir arada huzur içinde yaşamayı öğretmeyi amaç edinmiş bir eğitim yaklaşımıdır (Gogolin ve Krüger-Potratz, 2006, s.71).

Ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişmeleri toplumların farklılaşmasına yardımcı olmaktadır. Böylece günümüzde teknolojinin hızlı gelişimiyle farklılıklarda çoğalmaktadır. Bunun yanında çeşitli sebeplerle yapılan göçlerde çoğullaşma sürecini hızlandırmaktadır. Bu çoğullaşma toplumlarda ekonomik, siyasal ve toplumsal sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Azınlık ve etnik grupların, göçmenlerin yaşadıkları toplumlarda kültürel kimliklerini korumak istemeleri, farklılıklarının tanınıp kabul görülmelerine yönelik talepleri her ulus devletinin yaşadığı problemlerdendir. Yaşanan bu problem çoğullaşmış toplumlarda tüm farklılıklara rağmen barış ve demokratik biçimde nasıl yaşamaları gerektiği sorusunu ortaya koymuştur. Bu sorulara yanıt aranırken farklılıkların var olduğu bu toplumlarda gelecek nesillerin farklılıklara saygı duyacak bir şekilde yetişmesi için eğitimin nasıl biçimleneceği, eğitim sisteminin nasıl bir değişime uğrayacağı tartışılmıştır. Bu tartışmalar sonucunda kültürler arası eğitim yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Türkiye' de çoğullaşmasının var olduğu bir ülke olduğu için kültürler arası eğitim yaklaşımı tartışılmaya başlanmış ve giderek daha da önem kazanmaya başlamıştır (Yıldız, 2008, s.54).

Çokkültürcü bir toplum yapısına ulaşmak için en gerekli uygulama alanı eğitimdir (Coşkun, 2006, s.276). Çünkü eğitim bir kültürlenme sürecidir. Bir toplumun eğitim ile bireyleri kendi kültürünün istek ve beklentilerine göre etkilemeye çalışması kültürlemedir. Eğitim ile bireylerin farklı kültürleri tanıması ve bu kültürlere uyum sağlayabilecek seviyeye gelmesi amaçlanır (Altaş, 2005, s.245).

Dünyada ulusallaşma sürecinde genellikle tek dil, tek kültür, tek din anlayışları hakimdi. Fakat küreselleşen dünyada eğitim düzeyleri arttıkça farklı dillere, dinlere , kültürlere ilgi duyulmaya başlandı. Böylelikle kültürler arası eğitim çağımızın en tartışılan eğitim yaklaşımlarından biri haline geldi (Coşkun, 2006, s.276). Çokkültürlü toplumlarda artık asimilasyon politikaları önemini kaybetmiş ve onun yerine yeni yaklaşımlar ön plana çıkmıştır. Zamanla çocukların kafasına zorla ulusçuluk sokmanın yanlış olduğunun farkına varılmış ve çocukların kendi kültürü ve farklı kültürleri daha iyi tanıması ve farklı kültürlere saygı duyması gerektiği bilinci oluşmuştur (Özyurt, 2008, s.217).

Altaş' a göre kültürler arası eğitim çokkültürlü eğitime geçiş de bir basamaktır. Çünkü hiçbir kültür kendi korumasını sağlamadan çokkültürlü eğitime geçiş sağlayamaz. Her kültür kendini koruyup, sosyal hayata aktif katılımını sağlayabilecek bir canlılığa sahip olmalı ki diğer kültürlerle de iş birliği yapabilsin (Altaş, 2003, s.18).

Öncül' e göre kültürler arası eğitim farklı kültürlerin birbirlerine karşı oluşturduğu ön yargı ve ayrımcı davranışları azaltmak ve azınlık grupları hoşgörü ile karşılayarak bunların topluma eşit ölçüde katılımlarını sağlama amacı ile yapılan eğitimdir. Okul ortamında çocukların birbirleri arasındaki din, dil, kültür gibi ayrıcalıkları önemsemeden huzurlu bir şekilde oynamalarına ve çalışmalarına olanak sağlamak da kültürler arası eğitimin görevlerindendir. Kültürler arası eğitimin nihai amacı kültürlerin bir arada eğitilmesi yolu ile barışçıl bir nesil yetiştirmektir (Coşkun, 2006, s.276).

2.2.2. Ulusal Eğitim Sistemi

Ulus devletler tek dil tek millet anlayışını benimseyen devlet yapılarıdır. Bu anlayışı benimseyen devletler de kültürlerin ve dillerin çoğullaşmasına karşı olan ulusal eğitim sistemine sahiptirler. Bu eğitim sistemi azınlıkları, göçmenleri ve farklı grupları görmezden gelir ve dışlar. Fakat küreselleşen dünyada toplumlardaki dil, din, ırk, cinsiyet, yaşam tercihleri gibi farklılıklar artmaktadır. Bunun için eğitim

sisteminde de çoğullaşmayı içerecek yeni yaklaşımlar aranmalıdır.Kültürler arası eğitim bu eğitim yaklaşımlarından biridir (Lengyel, 2001, s.15).

Ulus devletleri toplumlarındaki göçmenlerin ve azınlık grupların farklılıklarını görmezden gelen bir eğitim politikası izlemişlerdir. Eğitimi de zorunlu hale getirerek bu azınlık grupların hakim kültüre uyum sağlamaları, kendi kültürlerini zamanla kaybetmeleri amaçlanmıştır. Bu eğitim sistemi farklılıkları bir arıza olarak görmekte bu farklılıklara sahip olanlar okuldan ve sınıftan soyutlanmaktadır (Krüger-Potratz, 2006, s.12).

Ulusal eğitim sistemleri hakim kültüre ait ortak dili, değerleri yeni nesillere aktarma amacı taşır. Böylelikle amaçlanan ortak etnik köken, ortak dil, ortak kültür yaklaşımlarının benimsenmesini sağlayarak toplumu aynılaştırmaktır. Bu eğitim yaklaşımı çokkültürlülüğe ve çokdilliliğe karşı çıkmaktadır (Lengyel, 2001, s.17). Fakat artık küreselleşmeyle birlikte ekonomi açısından dünyanın bir pazar konumuna gelmesi çokdilliliği bir gereklilik haline getirmiştir. Bu nedenle ulus devletleri aynılaştırma politikasını bir kenara bırakarak kendi kültürel özelliklerini egemen olarak tanımlamaktan vazgeçmelidir. Bunun yerine farklı kültürlerin varlıklarını tanıyarak onlara saygı duyma olgunluğuna erişmelidirler (Gomolla, 2002, s. 99).

Ulusal eğitim politikasını benimseyen devletler aynılaştırıcı yaklaşımları ile çoğullaşmış toplumlarla anlaşmazlık yaşamaktadırlar. Bunun için ulusal eğitim sistemlerinin içinde bulunduğu toplumdaki farklılıkları tanıyacak ve kabul ederek çoğulculuğu benimseyecek şekilde yenilenmesi gereklidir. Bu bağlamda kültürler arası eğitim yaklaşımının tartışılması ve geliştirilmesi sorunların çözümü için yararlı olacaktır (Yıldız, 2008, s.64).

Çok dillilik, hoşgörü, farklı kültürlerle bir arada yaşamak eğitim kurumlarında öğrencilere kazandırılması gereken özelliklerdendir. Azınlık ve göçmen grupların okuldaki başarısızlıkları ve geri kalmaları düşünüldüğünde buna bağlı olarak eğitim sisteminin toplumun bu farklılıkları tanıyıp kabul edecek biçimde çokkültürlülüğe uygun bir şekilde değiştirilmesi gereklidir (Gogolin ve Krüger-Potratz, 2006, s.72).

2.2.3. Kültürlerarası Eğitim Nedir?

Küreselleşen dünyada sürekli gelişen teknoloji, toplumların farklı kültürleri tanımalarını, çok kültürlü ve çok amaçlı bir yapıya sahip olmalarını zorunlu hale getirmiştir. Bireylerin farklı kişilerle olumlu ilişkiler kurması için bu kişilerin davranışlarını şekillendiren değerlerini de iyi şekilde tanıması gereklidir. Bunun için de kültürler arası eğitime ihtiyaç vardır. Kültürler arası eğitimde öncelikle bireylerin kendi kültürünü ve dinini öğrenmesi şarttır. Çünkü kendi değerlerini bilmeyen birey başka değerlere saygı duyamaz (Tosun, 1996, s.98).

Kültürler arası eğitim, birbirlerinden farklı kültür ve inançlara sahip toplumların birbirleriyle nasıl sorunsuz bir şekilde yaşadığını araştırıp çözümler üreten bir ilim dalıdır. Kültürler arası eğitimin görevlerinden birisi de farklı kültürleri birbirine tanıtarak bireylerin çok kültürlü ortamlarda rahat ve uyum içerisinde yaşamalarını sağlamaktır (Önder, 1997, s.60).

Krüger-Portrez'e göre kültürlerarası eğitim toplumun düşünce, davranış ve bakış açılarını değiştirmeyi amaçlayan bir anahtar beceridir. Bu anahtar becerisi farklılıklarla birlikte huzur içinde yaşamanın garantisidir (Yıldız, 2008, s.73).

Auernheimer' e göre kültürlerarası eğitim sosyal öğrenme ile ilişki içindedir. Kendini başkasının yerine koyabilme ve onun hissettiklerini hissedebilme, hoşgörülü olma, önyargıyla bakış açısından uzak durma gibi sosyal öğrenme konuları kültürlerarası eğitiminde içeriğinde yer almaktadır (Auernheimer, 2003, s.129).

Gillart'a göre kültürlerarası öğrenme bizden farklı olanları nasıl algıladığımızı öğrenme biçimidir. Kültürlerarası öğrenme toplumun herkes için eşitlik, dayanışma ve fırsatı desteklemek için nasıl birbiriyle ilişkilendirebileceğiyle ilgilidir. Kültürlerarası öğrenmede bazılarının azınlık bazılarının ise çoğunluk içinde yer aldığı toplumlarda saygıyı yerleştirmeyi amaç edinmiştir (Gillart, 2000, s.97).

Kültüler arası eğitimin amacı toplumlarda kültürel farklılıklardan doğan önyargı ve ayrımcı davranışları yok etmek ve bir bölgede yaşayan farklı grupların ortak yaşama katılmalarını sağlamaktır. Kültürler arası eğitim yaklaşımı okulda

öğrencilerin birbirleri arasındaki din, ırk, kültür farklarını dikkate almadan birlikte aynı ortamda huzurlu bir şekilde yaşamalarına önem veren bir eğitim yaklaşımıdır (Oğuzkan, 1993, s.92).

Kültürler arası eğitim sadece etnik köken, dil, ırk gibi kültürel eksenle sınırlı değildir. Bunun yanında cinsiyet, yaş, engellilik, sosyal ve ekonomik durum gibi alanlardaki farklılıklara karşı da ayrımcı ve dışlanma konularını içeriğinde barındırır (Nohl , 2004, s.249).

Kültürler arası eğitimin önkoşulu başkalarının düşüncelerine saygı duymak ve desteklemektir. Kültürler arası eğitim bir toplumdaki çoğunluğun ve azınlığın birbirlerini anlamalarını sağlayan karşılıklı bir süreçtir (Coşkun, 2006, s.283).

Ouellet' ye göre kültürlerarası eğitim şu yetenekleri destekler ve geliştirir (Gillart, 2000, s.32):

- Kültürler hakkında daha iyi bir kavrayış
- Farklı kültürlerden olan insanlarla iletişim
- Kültürel farklılıklara karşı daha esnek bir yaklaşım
- Toplumsal etkileşime daha iyi bir katılım sağlamak

2.2.4. Kültürlerarası Eğitimin Özellikleri

- Kültürlerarası eğitim yalnızca göçmenlere, dışlananlara, yoksulluğa uğrayan gruplara yönelik bir eğitim değil toplumun bütün kesimlerini hitap eden ve onların düşünce, davranış ve bakış açılarını değiştirmeyi amaçlayan bir eğitim yaklaşımıdır (Krüger-Potratz, 2005, s. 30).
- Kültürler arası eğitim sosyal öğrenmedir. Kültürlerarası öğrenme bireylere kendilerini başkalarının yerine koyabilmeyi, karşı tarafın ne hissettiğini hissedebilmeyi, hoşgörülü olmayı, farklı kültürlere karşı ön yargıyı yıkmayı, ben merkezci davranışları yok etmeyi kazandırmayı amaçlar. Bunlar sosyal öğrenmenin amaçları içinde yer alır. Sosyal öğrenmeyle bireyler birbirlerinin

farklılıklarını tanıyıp kabul edecek ve bu farklılıklara saygı duyacaktır (Auernheimer, 2003, s.129).

- Kültürler arası eğitim farklılıkların çok olduğu toplumlarda toplumlar arasında yaşanacak çatışmayı önlemeyi amaçlar. Bunun için eğitim kurumlarında farklı grupların anadillerine ve diğer kültürel farklılıklarına saygı duyulması ve bu farklılıkların dikkate alınması gereklidir (Gogolin ve Kürger-Potratz, 2006, s.26).
- Kültürler arası eğitim yaklaşımında öğretmen sadece rol model, bilgi sahibi ve bilgi aktarıcı değil aynı zamanda farklılıklara duyarlı, ayrımcılık ile ilgili sorunları rahatça çözen kişidir. Öğretmen, farklı kültürlerin ve yaşam biçimlerinin yer aldığı sınıf ortamında bu çeşitliliğin öğrenciler tarafınsan sorunsuz bir şekilde deneyimlenmesine olanak sağlar (Lafranchi, 2002, s. 216).
- Kültürler arası eğitim çok dilliliği korur ve destekler. Bunun için öğretmen sınıf ortamında farklı dillere sahip olan çocukları cesaretlendirmeli onların dillerini de derse katmalıdır. Farklı dile sahip olan öğrenciler böylelikle kendi dillerinin dışlanlandığını düşünmez. Öğretmen öğrencilerin faklı toplumlardan geldiğini unutmamalıdır. Kültürlerarası eğitimde okul ve sınıf ortamı çok dilli kimlikleri güçlendirecek şekilde olmalıdır (Lanfranchi, 2002, s.226).
- Kültürler arası eğitim farklı bakış açılarını önemseyen ve dikkate alan bir eğitim yaklaşımıdır. Bunun için okullarda işlenen ders kitaplarında farklı etnik gruplara ait bilgilerin de yer alması gereklidir (Gogolin ve Kürger-Potratz, 2006, s.27).
- Kültürler arası eğitim dinler arası diyalog ve iletişimi içeriğinde bulundurur. Kültürler arası eğitim bütün dinlerin ortak özelliklerini ve farklılıklarını hayatla ilişkilendirerek somutça öğretilmesini amaçlar. Ders kitaplarında farklı dinlerin yemek çeşitlerini, turistik yerleri, ibadet yerleri gibi farklı kültürel özelliklerine yer verilmelidir (Auernheimer, 2003, s.147).
- Kültürler arası eğitim ırkçılık karşıtı bir eğitimdir (Lengyel, 2001, s.37).
- Kültürler arası eğitim dayanışmacı ve işbirlikçi bir eğitim yaklaşımıdır. Dayanışmacı ve işbirlikçi yaklaşım grup içi ilişkileri geliştirir. Bu eğitim yaklaşmacı tüm gruplar arasında statü eşitliği sağlar. Bu eğitim

uygulamasında sınıf içinde farklılıklara göre gruplar oluşturulur ve bu gruplar arasında ortak bir amaç uğruna öğrenciler arasında dayanışma sağlanır. Sınıf ortamında bu şekilde uygulanan grup dersleri öğrenciler arasında dayanışmayı, ortaklaşmayı, iletişim kurmayı, empati kurmayı, farklılıkları tanımalarını ve onlara saygı göstermeyi öğretir. Bu amaçla kültürler arası eğitimde grup derslerine yer verilmelidir (Auernheimer, 2003, s.131).

2.2.5. Dünyada Kültürlerarası Eğitim

Kültürlerarası eğitim birinci ve ikinci dünya savaşları arasında Amerika' da ırk çatışmalarına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Genel eğitimciler toplumun farklı ırklara karşı önyargı ve ayrımcı davranışlarını azaltmayı hedefleyen eğitsel uygulamalar geliştirildiler. Demografik yapısı çeşitlilik gösteren Amerika 1950 sonrasında farklı toplumların bir arada huzur içinde yaşaması için çokkültürcü bir eğitim politikasına ihtiyacı olduğunun farkında vararak eğitim program ve uygulamalarını buna göre düzenlemeye başladı (Altaş, 2003, s. 37).

Kültürlerarası eğitimcilerin o kadar çabasına rağmen yirminci yüzyılda asimilasyon yanlıları ortaya çıktı. Bazı devletler asimilasyon hedeflerini başarıyla gerçekleştirdiler.Asimilasyon politikaları ile çoğu göçmen çocuk eski kimliklerini kaybettiler. Fakat beyaz olmayan insanlar Afrika, Asya kökenli Amerikalılar ve Amerika'nın 103 yerlileri baskın kültürleri özümseme fırsatına sahip olamadılar. Onların etnik kimlikleri fiziksel görünüşleriyle bağdaştırılarak baskın kültürden uzaklaştırıldılar (Banks, 1983: akt: Altaş, 2003, s.38).

Banks (2007)'a göre etnik farkındalığın gelişmesiyle birlikte 1960'larda etnik grupların asimilasyoncu anlayışına karşı çıkmasına neden olmuştur. Böylelikle asimilasyonist eğitim eleştirileriyle kültürlerarası eğitim ortaya çıkmıştır (Nohl, 2009, s.47). Amerika'da baskın kültürdeki eğitimcilerin görüşlerine göre eğitimin asıl görevi bireylerde Amerikan ulusal kimlik bilincinin oluşmasını sağlamak ve sonuç olarak uyumlu bir ulus ortaya çıkarmaktır (Parekh, 2002, s.286).

İkinci dünya savaşından sonra göç almaya başlayan Almanya önceleri farklı etnik grupları yabancı olarak nitelendiren bir eğitim modeli benimserken zamanla bu eğitim modelinin yerini kültürlerarası eğitim modeli almıştır.Kültürlerarası eğitim zamanla değişime uğramış ve ülkeden ülkeye farklılık göstermiştir. Kültürler arası eğitim modelinde tüm kültürler eşit görülmüş ve bu kültürlerin bir arada huzur içinde yaşamaları desteklenmiştir. Böylelikle yalnızca göçmenleri ve azınlıkları hedef alan asimilasyonist eğitimin ardından, çok kültürcü toplumun bütün üyeleri kültürlerarası eğitimi benimsemişlerdir (Nohl, 2009, s.137).

2.2.6. Almanya'da Kültürlerarası Eğitim

Altmışlı yılların başından itibaren Almanya' ya işçi göçü artmıştır. Bu işçiler Almanya'da bir gün ülkelerine dönecekler düşüncesiyle misafir olarak nitelendirilmiştir ve bu yaklaşımla politikalar düzenlenmiştir. Eğitim sistemlerinde bu işçilerin çocuklarının varlıkları ve farklılıkları tanınmamakta ve kabul edilmemektedir. Seksenli yıllarda bu asimilasyon politikası eleştirilmeye başlanmış ve kültürler arası eğitim yaklaşımı tartışılmaya başlanılmıştır. Asimilasyon politikasının bu sorunları çözmemesiyle göçmenlerin kendilerine ait kimliklerinin, kültürlerinin korunması ve yaşatılması gerektiği anlaşılmıştır. Bu nedenle her kültürün eşit olduğu, dışlama ve önyargılarla savaşılması gerektiği çözüm olarak gündeme gelmeye başlamıştır. Böylece farklı kültürlerin eşit oldukları , her kültürün kendi varlıklarını koruma hakları olduğu toplumca kabul edilmeye başlanmıştır (Gogolin ve Krüger-Potratz, 2006, s.111).

2.2.7. Türkiye ve Kültürler Arası Eğitim

Farklılıkların bir arada barış ve demokrasi içinde yaşamasını sağlamanın da önemli payı olan Türk eğitim sistemimiz çoğullaşmış toplumun eğitim ve öğretim ihtiyaçlarını karşılama da yetersiz kalmaktadır. Küreselleşmiş bir dünya da bireylerin bugünün ve geleceğin koşullarına uygun becerilerle donatılması için kültürler arası eğitim yaklaşımı ulusların eğitim sistemlerinde yerini almalıdır (Yıldız, 2008, s.56).

“Dünya ve Avrupa Değerleri Araştırmaları”nın Türkiye toplumunun farklılıklara bakış açılarını anlamaya yönelik yaptığı araştırmada şu bulgulara ulaşmıştır. Türkiye halkının % 44’ü yabancılara güvenmemektedir. Türkiye halkının % 74 gibi büyük bir çoğunluğu Türk olmaktan ‘son derece’ mutludur. Aynı araştırmanın sonuçlarına göre halkın % 88’i eşcinsellerle, % 65’i nikahsız yaşayanlarla, % 63’ü tanrıya inanmayanlarla, % 30’u oruç tutmayanlarla ve % 25’i anadili başka olanlarla komşu olmak istememektedir. Araştırmanın bu sonuçları bizlere Türkiye'nin farklılıklara kapalı olduğunu ve farklılıkları bir tehlike olarak gördüğünü göstermektedir (Bozan, Morgül, Şener ve Toprak, 2009, s.180, 181).

Türkiye eğitim sisteminde kullanılan ders kitapların farklı kültürlere ait bilgilere yeterince yer verilmemiştir (Yıldız, 2008, s.78). Ders kitaplarında farklılıklar yeterince yer almamakta ya da bağlamlarından kopmuş bir şekilde verilmektedir. Örneğin ülkemizde bir çok Alevi veli okullarda işletilen din kitaplarında kendi inançlarına yer verilmediğinden, verilen bilginin de eksik ya da yanlış olduğundan şikayetçidir (Küçük, 2002, s.199). Örneğin, tarih dersi kitaplarında Türk-İslam tarihi ağırlıklı olarak yer alırken dünya ve Avrupa tarihine ancak % 10'luk oranda yer verilmektedir (Erpulat, 2003, s.125).

Günümüzde çeşitliliği artan toplumlarda farklı kültürlerin tanınması ve kabul edilmesi ve her kültürün kendine özgü olduğu hiçbirinin başka birinden üstün olmadığı kabul edilen gerçekler arasındadır. Kasım 2006 tarihinde yapılan 17. Milli Eğitim Şurası’nın kararlarında öğretmenlerin “kendi kültür değer ve varlıklarından haberdar, farklı kültürleri algılamakta ve bu kültürlerle birlikte yaşama konusunda yeterli” olmalarına, “kültürler arası iletişim kurmada sorun yaşamamalarına” yer verilmektedir. Bununla beraber sadece iletişim kurma ve beraber yaşamanın yeterli olmadığı, farklılıklara eğitim sistemi içinde yer verip, katılımlarının sağlanması üzerinde durulmamaktadır. Benzer şekilde “iletişim devriminin yaşandığı, dünyanın giderek küçüldüğü, her şeyin birbiri ile bağlantılı olduğu günümüz dünyasında, küreselleşme ve AB ye giriş sürecinde Türk eğitim sisteminin ulusal öğelerinin nasıl korunacağı konusunda eğitimin tüm paylaşanlarının duyarlı olmaları gerekmektedir” ifadelerine yer verilmektedir (TTKB).

Türkiye dil, din, cinsiyet, yaş, yoksulluk, engellilik gibi farklılıkların ayrımcılığa maruz kaldığı bir ülkedir. Türkiye' de eğitim sistemi yoksullara ve sakatlara gereken önemi vermemektedir. Bu farklılıklara karşı önyargı ve ayrımcı davranışlardan doğan problemler hayliyle fazladır. Bu ayrımcı davranış ve uygulamaların eğitim aracılığıyla yok edilmesi amaçlanmıştır. Farklılıkların barışçı, demokratik bir şekilde bir arada yaşayabilmesi için kültürler arası eğitim yaklaşıma gereken önem verilmelidir (Yıldız, 2008, s.83).

Kültürler arası eğitimin Türkiye' de uygulanmasının önemli nedenleri vardır. Bu nedenler şunlardır (Önder, 1997, s.62):

- Türkiye'nin Doğu ile Batı arasında bir köprü konumunda bulunması
- Anadolu'da tarih sürecinde oluşan çok kültürlü toplum modellerinin bulunması
- Yurtdışına yapılan insan gücü ihracı
- GAP'tan dolayı Türkiye'ye Doğu Avrupa ve Asya ile Afrika'nın fakir ülkelerinden gelecek insan gücü
- Türk Cumhuriyetleri ile yürütülen yoğun ilişkiler
- Yurtdışına fazlasıyla işçi gönderen bir ülke olduğumuzdan çocukların farklı din ve kültürlerle tanışmalarını sağlamak
- Türkiye'nin Gümrük Birliğine girmesi ve Avrupa Birliğine üye olmak için yoğun çaba harcaması.
- Türkiye'nin kendi içindeki gruplaşmanın artması ve bunun huzursuzluklara neden olması.
- Türkiye'deki farklı kültür ve grupların fazlalılığı ve bu grupların birbirlerini tanımalarını sağlamak.
- Ülkemizde genellikle aynı dine inanmalarına rağmen mezhep, tarikat ayrılıklarının giderek artması

2.2.8. Kültürlerarası Eğitim Kapsamında Türk Eğitim Sisteminde Yapılması Gerekenler

Küreselleşen dünya farklılıklara sahip toplumların artmasına neden olur. Farklılıklara sahip toplumların artmasıyla bu farklılıkların içinde barışçıl, demokratik ve huzur içinde yaşamak da artık önemli bir sorun haline gelmiştir. Toplumların bunu başarabilmesi için yapılacak ilk iş eğitim yaklaşımının bu çoğulculuğu benimsemesidir. Eğitim sistemleri farklılıkları kabul edip saygı duyacak seviye getirilmelidir ki o toplumda farklılıklara saygı duyan bireyler yetişsin (Auernheimer, 2003, s.148).

Kültürlerarası eğitim kapsamında Türk eğitim sisteminde yapılması gerekenler şunlardır (Yıldız, 2008, s.83,84,85):

- Eğitim sisteminde farklı öğrencilerin kimliklerini kabul edip saygı duymak için yapılacak ilk iş onların kültürlerini tanıyıp sınıf içinde bu farklı kültürleri de vurgulamak gereklidir. Artık dünyada anadilinin dışında farklı dilleri bilmek de zorunluluk haline gelmiştir. Kültürlerarası eğitimde çok dillilik bir kazanım olarak görülmelidir. Hakim kültürün dışında kalan azınlık grupların dilleri dışlanmamalı hatta onların dillerini kullanmaları için fırsatlar yaratılmalıdır. Okul ve sınıf ortamında ırkçılık, ayrımcılık , dışlama gibi davranışlar ortaya çıkarılmalı ve bu davranışların yanlışlığı somut yaşantılarla öğrencilere öğretilmelidir.
- Farklılıklar sadece kültür ve etnik kökenle sınırlandırılmamalı bununla birlikte cinsiyet, yaş, engellilik gibi dışlama kategorileri ile genişletilmelidir.
- Türkiye farklılıkların çoğunlukla kabul edilmediği, tanınmadığı ve yaşanmasına izin verilmediği toplumlardan biri haline gelmiştir. Türkiye'nin bu farklılıkların barış ve demokrasi içinde yaşadığı bir yer olması için öncelikle eğitim sistemini daha sonra politikasını eleştirel bir yaklaşımla gözden geçirmesi gereklidir. Bu anlamda kültürlerarası eğitim yaklaşımı eğitim sisteminde daha fazla gündeme alınmalı başka ülkelerin deneyimlerinden de yararlanılmalıdır.

- Farklılıklara Saygı Eğitim Programında yer alan ders içerikleri Türk kültürü kadar diğer kültürlerinden değerli olduğunu belirtecek şekilde değiştirilmelidir.
- Okul ortamı farklı kültürden öğrencilerin birbirleriyle tanışıp arkadaş oldukları farklılıkların bir arada huzurlu bir şekilde yaşadığı çoğulcu bir ortam haline getirilmelidir.
- Irk, cinsiyet, sosyal köken, ekonomik durum gibi farklılıkları kategorileri öğrencilerin okuldaki başarı durumunu etkileyecek faktörlerden olmamalıdır. Okul ortamında bu farklılıklardan doğan ayrımı davranışlar ve dışlanmalar önlenmelidir.
- Farklılıkların fazlasıyla yer aldığı çoğulcu toplumlarda kültürlerarası eğitim; bireylere farklılıklara tanıma, saygı duyma, birbirlerine karşı sorumluluk duyarak yaşama bilincini oluşturma gibi beceriler kazandırır. Eğitim sistemlerinin kültürlerarası eğitim yaklaşımını benimseyerek yeniden yapılandırılması gelecek nesillerin eğitim ve öğretimi açısından büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde farklılıkların barış ve demokrasi içinde bir arada yaşaması için kültürlerarası eğitim tartışmaları ile tanışılmalı ve tartışmalardan çıkan sonuç ve öneriler gözden geçirilerek eğitim sistemimiz yeniden yapılandırılmalıdır.

2.2.9. Kültürlerarası Eğitim Modelleri

2.2.9.1. Asimilasyonist Eğitim: Kültürlerarası eğitim modellerinden biri asimilasyonist eğitimdir. Bu modelin hedef kitlesi etnik azınlık gruplarıdır. Bu modelde azınlıkların yaşam biçimleri küçümsenir ve kültürlerindeki eksiklerin çoğunluğun sahip olduğu kültürle telafi edileceği düşüncesi hakimdir. Böylece azınlık grubun zamanla hakim kültürün değerleri içinde asimile olacağı düşünülür (Nohl, 2009, s.11).

Bu yaklaşım başka ülkelerden göç etmiş azınlık gruplara ve ülke içindeki etnik azınlıklara karşı tepki olarak doğmuştur. Asimilasyonist yaklaşım hakim kültürün içinde bulunan farklı kültürel yapıya sahip grupları yabancı olarak

nitelendirmektedir. Etnik grupların kültürlerine sahip olmak bu yaklaşımda bir eksiklik olarak görülmektedir (Nohl, 2009, s.5).

2.2.9.2. Klasik Kültürlerarası Pedagoji: Kültürlerarası eğitim modellerinden ikincisi klasik kültürlerarası eğitim modelidir. Bu yaklaşım azınlık ve etnik grupların kültürlerini yok saymak yerine her kültürün kendine özgü ve eşit olduğunu savunur (Nohl, 2009, s.45). Klasik kültürler arası eğitim modelinde etnik azınlıklar kültürlerine sahip olmak bir eksiklik olarak görülmez. Bu yaklaşımda hiç bir kültür diğer kültürlerden üstün değildir. Klasik kültürler arası eğitim de hedef bireyleri çeşitlilikle birlikte yaşamak için yeterli hale getirmektir. Toplumun bütün kesimlerine hitap eden bu yaklaşımda kültürler arasındaki farklılıklar vurgulanır (Nohl, 2009, s.5).

2.2.9.3. Ayrımcılık Karşıtı Pedagoji: Kültürlerarası eğitim modellerinden üçüncü yaklaşım ise ayrımcılık karşıtı pedagoji yaklaşımıdır. Bu yaklaşım okul ve diğer eğitim örgütlerinde azınlık ve çoğunluk arasındaki kültürel farklılıkların ayrımcılığa yol açmasından hareket eder. Ayrımcılık karşıtı eğitim de pedagojik örgütlerde ayrımcılıkları engellemek ve ayrımcı davranışlara anında müdahale etmek için personellerce gözlemlenmesi gereklidir. Bu gözlemin amacı, kurumsal ayrımcılığın engellenmesi, daha doğrusu ayrımcılığın görüldüğü yerde konu edilmesi ve bu ayrımcılığa karşı bir çare bulunmasıdır. Nohl ayrımcılık karşıtı pedagojinin asimilasyonist ve klasik kültürlerarası pedagojiden farkını şöyle ortaya koymuştur. Ayrımcılık karşıtı pedagoji diğer yaklaşımlarının aksine insanların kültürlerine göre ayırt edilmesine karşıdır. Asimilasyonist ve klasik kültürlerarası yaklaşım ise her bireyin ait olduğu kültürel aidiyetlerin varlığını savunur (Nohl, 2009, s.6).

Ayrımcılık karşıtı pedagoji sorunun göçmen ve ya azınlık gruptan oluşmadığını bu sorunu meydana getirenin çoğunluk mensup olduğunu açıklar. Bu nedenle ayrımcılık karşıtı pedagoji azınlıklara ve göçmelere değil çoğunluk mensuplara odaklanmalıdır. Buradan yola çıkarak çoğunluğun ait olduğu eğitim sistemi tartışılmalıdır. Eğitim kurumlarında istenildiği takdirde etnik azınlıklara yönelik ayrımcı davranışlara müdahale edilebilinir ve düzeltilebilinir. Eğitim

kurumları öğrencilerin farklı kültürlere karşı oluşturduğu önyargı ve olumsuz ayrımcı davranışları yok etmesini sağlar (Nohl, 2009, s.95).

2.2.9.4. Kolektif Aidiyetler Pedagojisi: Kolektif aidiyetler pedagojsi sadece etnik kültürlerle değil cinsiyete özgü, nesle dayanan, bölgesel ve diğer farklı kolektif bağlılıklarla ilgilidir (Nohl, 2009, s.143). Kültürel farklılığa dayalı olan kolektif aidiyetler pedagojisi kültürlerarası toplumsallaşmayı sağlar ve aynı zamanda kültürlerarası öğrenme deneyimini yaşatır (Nohl, 2009, s.181).

2.3. Farklılıklara Saygı Eğitimi

2.3.1. Farklılıklara Saygı Eğitimi ile İlgili Bazı Kuramsal Görüşler

Toplumdaki farklılıkların fark edilmesini sağlayan önyargı ve ayrımcılığı ele alan farklılıklara saygı eğitimi ilk kez 1980'li yıllarda ABD' de Louise Derman - Sparks ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir (Levy, 1996, s.11).

Çocuklar erken yaşlarda farklılıkları algılamaya başlar ve bu farklılıkları iyi, kötü, güzel, çirkin olarak nitelendirebilirler. Çocukların insanlarla ve farklı etnik gruplarla ilgili yetişkinlerinden aldığı yanlış bilgiler onların bu gruplar hakkında önyargılarının gelişmesine neden olur. Bu önyargıların sabit ön yargılara dönüşmemesi için çocuklara küçük yaştan itibaren farklılıklara saygı eğitimi verilmelidir. Derman Sparks' a göre farklılıklara saygı eğitimi bireyin kendi kimliğini daha yakından tanımasını sağlayarak, ön yargı ve ayrımcılığa meydan okuması için tasarlanan bir eğitim yaklaşımıdır (KEDV, 2006, s.12).

Farklılıklara saygı eğitiminde bireylere istenilen tutum ve davranışları kazandırmak için eğiticilerin eğitim verdiği öğrencilerin yaş gruplarına dikkat etmesi önemli bir husustur. Eğitim vereceği grubun gelişim özelliklerini bilmesi ve eğitim öğretim ortamını ona göre düzenlemesi gereklidir. Bunu dikkate almayan eğiticiler bireylerin bazı kavramları yanlış anlamalarını sağlayarak çocukların farklılıklara

karşı olumsuz tutumlara sahip olmasına neden olurlar. Bu nedenle farklılıklara saygı eğitim programına başlamadan önce eğiticilerin çocukların hangi gelişim döneminde neleri fark edip edemeyeceklerini bilmelerinde fayda vardır (Hall, 1999: akt: Ekmişoğlu, 2007, s.36-39):

Çocukların yaşamlarının ilk iki yılları önyargılarının oluşmasında önemli olduğundan çocuğun bu yaşlarda ayrımcı tutum ve davranışlara sahip olmaması için ebeveynlerin bu konuda gerekli önlemler alması önemlidir.

Çocuklar bir yaşlarında cinsiyet, ten rengi, saç rengi, dildeki farklılıklar gibi etrafındaki farklılıkları fark etmeye başlar ve bu farklılıkların nedenlerini merak ederler.

İki yaşlarına geldiklerinde bu farklılıklarla ilgili konuşmaya başlarlar. Bu yaştaki çocuk cinsiyetinin farkında olur ve cinsiyetine yönelik tutum ve davranışlarda bulunur. Örneğin erkek çocukları arabayla oynarken kız çocukları bebeklerle oynarlar.

Üç, dört yaşlarına geldiklerinde kendi fiziksel özellikleriyle başkalarının fiziksel özelliklerini karşılaştırarak sorular sorarlar. "Neden en yakın arkadaşımla benim saç rengimiz ve ten rengimiz birbirinden farklı?" tarzında sorular buna örnek verilebilir.

Beş yaşlarında kendilerine ait özelliklerinin kalıcı olup olmadığını kendilerince sorgularlar ve araştırırlar. Bu yaş da farklı grupların ve kültürlerin olduğunun farkına varmaya başlar.

Altı yaşlarına geldiklerinde farklılıkların sebebini daha iyi anlarlar ve bu farklılıklarının değişmeyeceğini kabul ederler.Bu yaştaki çocuklar çevrelerinden çok etkilenirler. Etrafındaki yetişkinlerin, akranlarının ve medyanın farklılıklara karşı ayrımcı tutumları çocuk tarafından algılanılır. Bu yaştaki çocuğun farklılıklara karşı nasıl bir tutum ve davranış içinde olacağı çevresindeki kişilere bağlıdır.

Yedi ve sekiz yaşlarında ait olduğu grubun ve kültürün farkına varırlar ve ait oldukları gruba ve kültüre karşı öz saygı geliştirirler.

Farklılıklara sayı eğitim programı hazırlanırken çocukların bu gelişim döneminde sahip oldukları özelliklerde göz önünde bulundurulması gereken hususlardandır. Farklılıklara saygı eğitimiyle çocuklara kazandırılmak istenen özellikler şu şekilde sıralanabilir (Derman- Sparks 1989, s.23) :

- Bireyin kendini tanıması ve anlamasını sağlayarak olumlu öz kimlik geliştirmesini sağlamak
- Bireyin değişikliğe ve çeşitliliğe uyum göstermesini sağlamak
- Bireylere başarma duygusunu tattırmak
- Bireylere başkalarına çıkarı olmaksızın yardım etme isteği kazandırmak
- Bireyin kendisinin de ait olduğun grubun bir üyesi olduğunun farkına vardırmak
- Bireylere kendisini başkalarının yerine koyarak düşünmeyi öğretmek
- Farklı kültürlere, ırklara, inançlara tarafsız olarak bakabilmesini sağlamak
- Kendine ait öz değerleri olduğu gibi başkalarına ait de öz değerlerin de olduğunun farkına varıp bunlara saygı duymayı öğretmek
- Bireyin cinsiyetine, cinsel tercihine ve yeteneklerine saygı duymayı öğretmek
- Bireyin adaletli ve adaletsiz davranışları ayırt etmesini sağlamak ve adaletsiz davranışlara karşı koyma cesaretini göstermesini aşılamak
- Farklılıkları olan insanlara karşı onları aşağılayıcı hareketlerde bulunmamayı öğretmek
- Bireyin toplumda kalıplaşmış olan stereotipik düşüncülerin doğru olmadığını anlamaları sağlamak
- Başkalarını dinleme alışkanlığı kazandırmak
- Bireylerin problem çözme becerilerinin gelişmesini sağlamak

Kısaca özetlendiğinde farklılıklara saygı eğitim programı; bireyin olumlu kimlik ve öz değer kazanmasını, farklı insanlarla rahatlıkla iletişim kurması ve

kendisini onların yerine koyabilmesini, ayrımcı tutum ve davranışları teşhis ederek bu konularda eleştirel düşünebilmesini, önyargı ve ayrımcılıkla ilgili karşılaştığı olumsuz durumlarda kendini ve başkalarını rahatlıkla savunabilmesi sağlamaktadır (Ekmişoğlu, 2007, s.41).

2.3.2. Farklılıklara Saygı Eğitimi Programının Doğuşu

Farklılıklara saygı eğitim programının temeli Çok Kültürlü Eğitim yaklaşımına dayanmaktadır. Çok kültürlü eğitim kültür, ırk, cinsiyet, yaş meslek, ekonomik statü, cinsel tercih, çeşitli fiziksel özellikler gibi bir çok farklılık boyutunu ele almaktadır (Üner, 2011, s.33).

Çok Kültürlü Eğitim sonrasında Amerikalı eğitimci Louise Derman-Sparks tarafından önyargı ve ayrımcılık konularını temel alan ön yargı karşıtı müfredat geliştirilmiştir. Louise Derman-Sparks geliştirdiği önyargı karşıtı müfredat ile ilgili bir kitap yazmış ve kitabında ırk, cinsiyet, kültür, engelli olma gibi farklılıklara karşı ayrımcı davranışların yok edilmesi için gereken çalışmalar yer almıştır. Bu çalışmaların içerisinde önyargı karşıtı müfredatta sınıf ortamının düzenlenmesi, ailelerle yapılacak çalışmalar ve öğretmenlerin bu müfredatla ilgili yaptırabileceği etkinlikler hakkında bilgiler yer almaktadır. Genel olarak bu müfredatın amacı çocukların farklılıklara karşı önyargı ve ayrımcı tutumların iyi olmadığını hissettirmek ve topluma farklılıklara saygı duyan bireyler kazandırmaktır (Levy, 1996, s.12).

Önyargı karşıtı program Çok Kültürlü programın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ön yargı karşıtı program; eğiticilerin öğrencileri toplumdaki farklılıklara karşı önyargı ve ayrımcı davranışlardan kaçınmasını sağlayan, farklılıkları bir zenginlik olarak algılamasını sağlayan yenilikçi bir programdır (Levy, 1996: akt: Ekmişoğlu, 2007, s.44).

Farklılıklara saygı eğitim programı Amerika başta olmak üzere bir çok ülkenin eğitim sisteminde aktif olarak kullanılmaktadır. Bu program okul öncesi, ilkokul ve erişkin eğitimlerinde yer almaktadır (Gramelt, 2010, s. 2).

Türkiye'de 10.08.2006 tarihinde 336 sayı ile Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nca kabul edilerek yürürlüğe giren Yeni Okul Öncesi Eğitim Programı (36 – 72 aylık Çocuklar için)'nda yapılan değişiklikler arasında farklılıklara saygı kavramı da yer almaktadır. Farklılıklara saygı eğitimi ile ilgili dört etkinlik yayınlanmış ve bu etkinliklerde "empati geliştirme", "ten ve ırk", "kültür" ve görünüş" kavramlarına yer verilmiştir (Ekmişoğlu, 2007, s.44).

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nca yayınlanan İlköğretim Hayat Bilgisi programında ise farklılıklara saygı eğitimi, bireylere kazandırılması gereken temel beceriler arasında özyönetim başlığı altında yerini almıştır. Bu programda farklılıklara saygı eğitimiyle bireylerde ulaşılması istenen hedefler şunlardır:

- Aynı, benzer ve farklı sözcüklerini anlama ve ayırt etme
- Tüm insanların benzer ve farklı özellikleri olabileceğini fark etme
- Farklılıkların yaşamı zenginleştirdiğini kavrama
- Farklılığın göreceli bir kavram olduğunu fark etme
- Engelli insanların farklı gereksinimlerine karşı duyarlı olma

Bireylerin bu hedeflere ulaşması için eğiticilerin uygulaması gereken ders içi etkinlik örnekleri de bu program da yer almaktadır (MEB, 2006, s.25).

2.3.3. Farklılıklara Saygı Eğitim Programının İçeriği

Farklılıklara saygı eğitimi programıyla öğrencilere kazandırılması gereken temel hedefler şunlardır (Üner, 2010, s.28):

- Bireyin güçlü, sağlam bir öz benlik duygusu kazanması
- Bireyin benzerlik ve farklılıklara saygı duyması
- Bireyin empati duygusunun gelişimini sağlamak

Birey kendisini nasıl göründüğü, nasıl davrandıkları ve yetenekleri hakkında toplum tarafından olumlu dönütler alırsa kendini daha iyi hissedecek ve olumlu bir öz kimlik oluşturacaktır. Bu konularda olumlu dönüt almayan bireyler başkaları hakkında da olumsuz yargılara sahip olacaktır. Bu nedenle bireyin toplum tarafından kabul görmesi olumlu bir benlik oluşturması açısından önemli bir yer tutar (Hall, 1999: akt: Ekmişoğlu, 2007, s.45).

Çocuklar kendi kimliklerini çevreden ulaştıkları bilgilerle ve geri bildirimlerle oluştururlar. Geri bildirimler, olumsuz ve kırıcıysa, dışlanmış ve kabul görmeyen olarak sunulmuşsa, çocuklar bunu kendi bakış açılarına alır ve kendini cesareti kırılmış olarak hisseder. Bu nedenle çocuklara daima pozitif geri bildirimler verilerek olumlu bir kimlik oluşturmasına yardım edilmelidir (Gomolla, 2002, s.99).

Sınıf içinde işbirlikli çalışmalar öğrencilerin önyargı ve ayrımcı tutum ve davranışlarının olumlu yönde değişmesinde önemli rol oynayan etkinliklerdir. Empati çalışmalarıyla bireyler farklılıkları olan kişilerin nasıl hissettiklerin anlarlar ve onlara karşı oluşturdukları önyargıların doğruluğunu sorgulamaya başlarlar (Derman- Sparks 1989, s.25).

2.3.4. Farklılıklara Saygı Eğitimin Vizyonu

Farklılıklara saygı eğitiminde, dünyadaki bütün çocukların olgunlaşabilmesinin ve her çocuğun özel yeteneklerinin gelişebilmesinin olduğu bir dünya görüşü vardır. Bu dünyada (Üner, 2010, s.28):

- Tüm çocuklar ve aileler aitlik duygusuna sahiptirler. Aynı zamanda var olmanın kültürel yolları ve kendi kimliklerinin onaylanması hakkında tecrübe edinirler.
- Bütün çocuklar başarılı, topluma katkıda bulunan bireyler olmak için ihtiyaç duydukları eğitime erişim ve katılım hakkına sahiptirler.

- Eğitimsel gelişme, programın veya okulun bütün üyelerini eğlenceli öğrenmeyle uğraşmalarını sağlar.
- Çocuklar ve yetişkinler, kozmopolit ve kapsamlı çevrelerde birlikte nasıl saygılı olarak kolaylıkla yaşayacaklarını, öğreneceklerini ve çalışacaklarını bilirler.
- Bütün aileler çocuklarını tam olarak büyütmek için ihtiyaçları olan kaynaklara sahiptirler.
- Tüm çocuklar ve aileler güvenli, huzurlu, sağlıklı, rahat evlerde ve mahallelerde yaşarlar.

Aynı zamanda bu ayrımcılığa karşı görüş, Birleşik Milletler Çocuk Hakları Bildirgesinde (1989) tanımlanmış temel insan haklarını da yansıtır:

- Yaşama hakkı.
- Sonuna kadar geliştirme hakkı.
- Zararlı etkilerden, tacizden ve/veya istismardan korunma hakkı.
- Tamamen aileye, kültürel ve sosyal yaşama katılma hakkı.

Çocukların tüm bu hakları edinebilmeleri için çevreleri, aileleri ve bakımlarından, eğitimlerinden sorumlu olan kişiler her bir çocuğun büyümek için ihtiyaç duyduğu her şeyi sağlamak için çalışmak zorundadır. Eğitimcilerden oluşan dünya çapında geniş bir topluluk ayrımcılığa karşı eğitime çaba gösteren görüşü paylaşırlar. Özel çevrelerinde çocukların ve ailelerin ihtiyaçlarına göre amaçlarını aynı zamanda ilkelerini düzenlerler (Derman-Sparks, 1989, s.3).

2.3.5. Farklılıklara Saygı Eğitiminin Hedefleri

Toplumsal bir olgu olan önyargı, ırkçılık, cinsiyet ayrımcılığı ve stereotipik düşünceler yüzünden bazı insanlar toplumdan dışlanılmaktadır. Farklılıklara saygı eğitim programının hedefleri de toplum tarafından kalıplaşmış bu düşünceleri bireylerin sorgulamadan almasını engellemektir. Derman- Sparks bu programda bireylerin yeteneklerinin gelişimini sağlamanın ve güçlü yanlarını desteklemenin önemli olduğunu vurgulamıştır (Üner, 2011, s.29).

Louise Derman - Sparks ve arkadaşlarının geliştirdiği modele göre farklılıklara saygı eğitiminin 4 amacı vardır:

2.3.5.1. Olumlu kimlik ve öz değer geliştirmek

Bireyin kendini daha iyi tanımasını sağlayacak bilgiler edinerek kendine ait öz kimliğini ve grup kimliğini oluşturmasını sağlamak bu programın temel amaçlarındandır. Birey grup içerisindeki kimliği tanımlarken kişinin kendini başka kişilerden veya gruplardan üstün yada aşağı görmemesi sağlanmalıdır (KEDV, 2006, s.13).

Bireyin özgüvenin artması ve olumlu bir bakış açısı kazanması için bireyin kimliklerini oluştururken özgüven içinde kim olduklarını tasarlayarak, öz değerlerini oluşturmaları gerekmektedir. Bireyin özgüvenlerini çevresiyle sürekli yaptığı diyaloglar şekillendirir. Birey dış görünüşü, yetenekleri, sosyal statüsü gibi özellikleriyle çevresinden çeşitli dönütler alırlar. Bireyin aldığı bu dönütler toplum tarafından onların ciddiye alınıp alınmadıklarını, kabul görüp görmediklerini göstererek kimliklerinin oluşumunu sağlar. Bireyin pozitif bir kimlik oluşturması için kendisinin ve ait oldukları akran gruplarının olumlu dönütlerine ihtiyaçları vardır. Bireyin ben merkezli ve grup aidiyeti merkezli kimlik oluşturması için her ikisi de gereklidir (Derman Sparks, 2001, s.11).

Farklılıklara saygı eğitim çalışmasının temel amacı çocuğun bireysel ve kişisel kimliğini geliştirmektir. Her çocuk kendi farkındalığını, güvenini, aile onurunu ve pozitif sosyal kimliğini oluşturmalıdır. Farklılıklara saygı eğitiminde sosyal kimlik geliştirmek de bu amaca hizmet eder. Bu amaç çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini güçlendirerek hem bireysel hem grup kimliklerine güçlü bir algı geliştirmelerini sağlar (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.4).

Program, bireylerin evdeki ve okuldaki günlük yaşantılarına ve deneyimlerine odaklanır. Program içeriğinde etnik köken, cinsiyet ve gruplar arasındaki farklılıkları da göz önünde bulundurmalıdır (KEDV, 2006, s.13).

Bu amacı öğretirken eğiticilere verilen tavsiyeler (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.4):

- Çocukların çeşitli sosyal kimliklerini (ırksal, kültürel, cinsiyet, ekonomik sınıf gibi) keşfederek, kişisel görüş aktivitelerine dayandırın.
- Her çocuğun kendine karşı pozitif bir algı geliştirmesi için onlara saygı gösterin ve ailelerini destekleyin.
- Diğer amaçlardan herhangi birine başvurmadan önce birinci amacın sosyal kimlik durumlarında çocukları tamamen destekleyin.

2.3.5.2. Çeşitlilik ve empati

Programın amaçlarından birisi de her bireyin çeşitli geçmişlerden gelen insanlarla ve gruplarla rahatça empati göstererek etkileşime girmesini sağlamaktır. Bu amaç da farklı kişiler ve gruplar hakkında bilgi edinmeye odaklanılır. Fakat kişinin kendi öz kimliğin tanımadan ve kabul etmeden farklı kişiler ve gruplar hakkında bilgi edinmeye çalışması doğru olmaz. Bu yüzden öncelikle birinci amaç üzerinde çalışıldıktan sonra bu amaca geçilmedir (KEDV, 2006, s.13).

Bireyler kendi kimliklerini araştırdıkça grup içerisindeki kendi farklılıklarının da olduğunun bilincine varır ve bu farklılıklarla mutlu olmayı öğrenir. Ayrıca bireyin çeşitliliğin olduğu grup içerisinde farklılıklara saygı göstermenin geliştirilmesi içinde fırsatlar ortaya çıkar. Grup içersisindeki farklılıkların dışında bireyin grup içerisindeki kişilerle benzerlikleri de araştırması için pek çok fırsat çıkar. Grup içerisinde hem benzerlikler hem farklılıklar araştırılarak gruplar ve kültürler arasındaki benzerlikler vurgulanmalı ve aynı grup içerisindeki farklılıklara dair bilinç geliştirilmelidir. Bireylerin kültürel çeşitliliği zenginlik olarak algılaması demokratik, katılımcı, uygar , mutlu ve gelişmiş bir toplumun yolunu açar (Üner, 2011, s.31).

Bireyin farklılıklar içerisinde rahat hissetmesi ve yabancılık çekmemesi için öncelikle eğitim ortamındaki grup içerisinde güvenli bir ortam yaratılmalı daha sonra dışarıya yönelmelidir.

Farklılıklara saygı eğitimi çocukların yaşam deneyimlerini zenginleştirir ve her çocuğa, dünyaya ait, ailesinin erişemeyeceği ayrıntıları gösterir. Toplumun kültürel zenginliğinin tüm çeşitliliğin yansıtacak deneyimler sunar. Bu nedenle eğitim ortamındaki gruplarda çok kültürlü bir ortam sağlanarak çeşitliliğe yer verilmelidir (Ekmişoğlu, 2007, s.46).

Derman Sparks (1989)'ın verdiği bir örnekte erkek çocuğunun kızların otobüs süremeyeceğine dair bir ön yargı oluşturduğunu ifade etmiştir. Çocuklarda bu tarz önyargıların oluşmaması için farklılıklara saygı eğitimi programında farklılıkları yaşayarak egzersiz yaptırmak ve mümkün olan alanlarla tecrübe kazandırmanın önemini belirtmiştir (Üner, 2011, s.31).

Farklılıklara saygı eğitim programında, çocukların birbirlerinden ne kadar farklı olduklarını ve birbirilerine ne kadar benzer olduklarını öğrenmeleri için çocuklar cesaretlendirilir. Bu amaç ile her çocuk insan farklılıkları için doğru dile sahip olur, derin ve alakadar insan ilişkilerine, insan çeşitliliğine karşı rahat bir tavır sergileyecek düzeye gelirler (Giugni, 2008, s.7).

Bebeklikten itibaren çocuklar insanlar arasındaki tüm farklılık türlerini merak eder ve fark ederler. Gözlemledikleri ve tecrübe edindikleri farklılıklar için kendi açıklamalarını geliştirirler. Bazı öğretmenler ve aileler, çocukların insanlar arasındaki farklılıkları fark etmesi ve öğrenmesi için çocukları cesaretlendirmeleri gerektiğinden emin değildirler. Farklılıkların önyargıya neden olduğu hakkında endişelenerek sadece insanların nasıl aynı olduklarını öğretmenin en iyi olduğunu düşünürler. İyi niyetli olmasına rağmen, bu endişe ayrımcılığın temelindeki yanlış düşünceden ortaya çıkar. Kendi farklılıkları veya içinde oldukları farklılıklar problem yaratmaz. Çocukların kimliklerini ve aile kültürlerini göz ardı eden farklılığı reddeden bir yaklaşım, baskın grubun sosyal kimliğine sahip olmayan çoğu çocuğu görünmez yapma riskini arttırır (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.4).

Bu amacı öğretirken eğiticilere verilen tavsiyeler (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.5):

- İnsanların benzerlikleri ve farklılıkları arasında denge kurun. Benzer biyolojik özellikleri (yemek, sığınma, sevgi; dildeki, ailelerdeki ve duygulardaki benzerlikler gibi) ihtiyaçları paylaşırız ve bunları farklı şekillerde yaşarız.
- Gelişimsel olarak çocukların henüz ne bildikleri ve tecrübe edindiklerinden başlayarak çocuklara öğretmek en iyi şeydir. Bu nedenle; benzer ırksal, kültürel, ekonomik sınıf ve aile geçmişinden gelseler bile gruptaki çocuklar arasındaki farklılığın çoğu türünü keşfetmek çok önemlidir. Bu da sınıfın ötesinde daha büyük topluluklardaki çeşitlilik hakkındaki öğrenme aşamasını başlatacaktır.
- İlaveten daha büyük mahalle ve şehirlerde yaşayan, çalışan insan gruplarıyla çocukları tanıştırarak çocukların farklılık bilincini genişletin.

2.3.5.3. Önyargıları ve ayrımcılığı teşhis etme ve bu konularda eleştirel düşünme

Her bireyin ayrımcılığa karşı bilincinin oluşmasını sağlamak ve ayrımcılıklara karşı eleştirel düşünebilme becerisini geliştirmesini desteklemek farklılıklara saygı eğitiminin amaçlarından diğeridir. Eleştirel düşünebilme etkinlikleri bireylere doğru olan ve doğru olmayan arasında ayrım yapmayı öğretmeyi amaçlar. Örneğin öğrenciler katı cinsiyet rollerinde ısrarcı davranıyorlarsa öğretmen karşıt bilgi sunacak çeşitli etkinlikler planlar ve çocukların cinsiyet rollerine karşı önceden oluşturduğu dar tanımlar ile gerçeklik arasındaki çelişkiyi görmesine rehberlik eder (Gramelt, 2010, s.13).

Öğretmenlerin eleştirel düşünebilme anlamında hazırladığı bu tarz çalışmalar sayesinde çocuklar bir başka çocuğa yönelik isim takma, alay etme, birlikte oynamayı reddetme gibi hareketlerin en az fiziksel saldırganlık kadar acı verdiğini de fark eder. Ayrıca çocukların haksızlıklara karşı duyarlı olmalarını, buna benzer durumları kendileri yaşadığında ya da başka bir çocuğun yaşadığını gördüklerinde araya girip müdahale etmeleri gerektiğinin bilincini oluşturur (Derman-Sparks, 1989, s.19).

Çocuklar kendilerine ya da başkalarına yöneltilmiş zararlı, basmakalıp ve yanlış mesajları, hareketleri nasıl tanımlayacaklarını ve onlara nasıl katlanacaklarını bilmezlerse güçlü bir benlik algısı oluşturamayacaklar veya başkalarına karşı saygı geliştiremezler. Her çocuk haksızlığı giderek anlayacak, haksızlığı tanımlayan dile sahip olacak ve haksızlığın üzücü olduğunu anlayacaktır. Eleştirisel olarak düşünme yeteneğini geliştirmek çocukların benlik algısını aynı zamanda diğerleriyle insancıl ilişkiler oluşturma kapasitelerini güçlendirir. Buna ilaveten dünyayı eleştirel düşünebilmeleri sonraki okul başarıları için önemli bir beceridir (Giugni, 2008, s.5).

Bu amacı öğretirken eğiticilere verilen tavsiyeler (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.5):

- Çocukların yanlış algılarını ve basmakalıp düşüncelerini belirleyin. İlk olarak, özel bir farklılık türü hakkındaki düşüncelerini ve duygularını ortaya çıkarın. Çocukların resmi olmayan konuşmalarda ve oyunlarda yaptıkları yorumları not edin. Fikirlerini derinlemesine ele almak için planlı konuşmalar düzenleyin; anlayışlarını canlandırmak için bir resim, soru veya kitap kullanın.
- Çocukların gerçeğe aykırı, yalan imgeleri veya fikirleri doğru olanlarla nasıl karşılaştıracaklarını öğrenmelerine yardımcı olacak aktiviteler planlayın.
- Aynı aktivitelerde, çocukların empati ve doğruluk adına gelişme çağındaki kapasitelerini oluşturun.
- Adil olmayan şeyleri adil kılmak adına çocukların öğrenmelerini harekete geçirecek durumu düzelten eleştirel düşünme aktivitelerini destekleyin.
- Çocukların sosyal geçmişini hesaba katarak eğitimi adil ve tarafsız hale getirmek için öğrenmede onlara yardımcı olmak için planlar hazırlayın.

2.3.5.4. Önyargı ve ayrımcılık karşısında kendini ve başkalarını savunma:

Bu amaçla da bireyin ayrımcılık konusunda kendisini ve başkalarını koruma becerilerini geliştirmesi hedeflenmiştir. Bir yetişkin ayrımcı bir şekilde davrandığında, başka bir çocuk kendine karşı ayrımcı bir şekilde davrandığında, başka bir çocuk diğer çocuğa karşı ayrımcı bir şekilde davrandığında bireyin

yapabileceği eylemlerin neler olduğu bu amaç da tartışılır (Derman-Sparks, 1989, s.15).

Bu amaçla yapılan çalışmalarla çocuk kendisine duyduğu saygıyı arttırmakla beraber empati ve farklılıkları takdir etmeyi geliştirir, eleştirel düşünebilme ve problem becerilerini kolaylaştırarak ayrımcılığa karşı daha duyarlı bir hale gelir. Böylelikle toplumda ayrıcalıklı çocuklar için bir adalet sağlanmış olmakla beraber toplum dayanışmasının artmasını da katkıda bulunur (Derman-Sparks, 1989, s.16).

Farklılıklara saygı eğitiminde bu amaçla her çocuk önyargıya yada ayrımcı hareketlere, yalnız ve yahut başkalarıyla, harekete geçmek için gerekli gücü ve beceriyi gösterecektir. Ayrımcılığa karşı eğitimin bu dördüncü yapı taşı, her çocuğun öğrenmesine ve harekete geçmek için çeşitli yollar uygulamasına yardımcı olmasına yardımcı olur. Bunu da şu durumlarda sağlar (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.6):

- Diğer bir çocuk kendisine önyargılı bir şekilde davrandığında,
- Bir çocuk başka çocuğa önyargılı bir şekilde davrandığında,
- Merkezde ya da sınıfta adil olmayan durumlar ortaya çıktığında,
- Çocuğun yakın topluluğunda adil olmayan durumlar ortaya çıktığında.

Çocukların dördüncü amaçtaki gelişmesi diğer üç amaçta da gelişimlerini güçlendirir. Eğer bir çocuk önyargının ve ayrımcılığın hedefinde olursa, bunlara karşı dayanmak ve kendisinin değerli olduğunu bilmek için gerekli araçlara ihtiyaç duyar (amaç1). Bir çocuk diğer bir çocuk adına konuştuğunda bu onu diğer insanların nadir olan duygularına anlam vermesini güçlendirir (amaç2). Çocuklara harekete geçmeleri için yardımcı olunduğunda, bu onların "adaletsizlik" ve "adaletlilik" kavramlarını anlayışlarını arttırır (amaç3) (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.6).

Bir çocuğun kimliğinin bazı taraflarına dayanan alay, reddetme ve dışlama gibi çocuklar arasındaki ayrımcı davranışlar, saldırgan davranışın bir çeşididir ve neredeyse fiziksel saldırganlık kadar ciddidir. Eski bir deyiş "sopalar ve taşlar

kemiklerimi kırabilir ama isimler asla benim canımı acıtmaz.” geçerli değildir. Çocukların gelişen benlik algıları, kişiliklerine dayalı lakap takma, alay ve dışlanma şeklinde zarara uğrar. Bu gibi zararlı davranışlarla uğraşan çocuklar kabadayı olmayı öğrenirler. Ayrımcılığa karşı olan bir yaklaşım, öğretmenlerin kibarca ama kararlı bir şekilde müdahale etmeleri, ayrımcı davranışla zarar gören çocuğu desteklemeleri ve çocuklara iletişimin diğer yollarını öğrenmeleri için onlardan yardımcı olmalarını istemektedir. Ayrımcılığa karşı olan eğitim çatışma-çözme eğitiminin gerekli bir ortağıdır (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.6).

Bu amacı öğretirken eğiticilere verilen tavsiyeler (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.6):

- Çocukların yaşamlarını direkt olarak etkileyen adil olmayan uygulamalara karşı tetikte olun. Problemi tanımlayan ilk kişi olabilirsiniz veya çocuklar size bir problemi bildirebilir.
- Özel durumları göz ardı ederek çocukları kendi duygu ve düşünceleri hakkında bir diyalogla uğraştırın. Uygunsa durum hakkında bilgiler sağlayın.
- Çocuklardan oluşan grubunuzun ilgilerini ve dinamiklerini düşünün. Problem ile ilgililer mi ve probleme uygun bir şekilde ulaşmak için onlara hangi eylemler yardımcı olabilir?
- Çocukların ailelerini düşünün. Ayrımcı davranışların hedefinde olmakla nasıl baş edebileceklerini her ailenin çocuklarına nasıl öğrettiğine ulaşmaya çalışın.
- Çocukların karşılık olarak birkaç yol öğrenmesinin niçin önemli olduğunu açıklayın. Ailelerin ne yaptığına dayanarak çeşitli stratejileri birleştirin.
- Probleme işaret eden bir eylemi yürütün ve plan yapın. Aşağıda ayrımcılık ile ilgili bir problem ve bu probleme öğrenciler tarafından bulunan çözüm örneği yer almaktadır:

"Ortabatı üniversitesi çocuk gelişimi merkezindeki bir öğretmen, kendilerine gönderilen bir takvimde resimlerdeki bütün çocukların beyaz olduğunu fark etti ve bununla çocuklara ırksal ayrımcılık problemini işaret etti. Resimlere dikkatli bir şekilde baktıktan ve gözlemlerini tartıştıktan sonra, çocuklar takvimin adil olmadığını düşündüler. Çünkü bu çocukların çoğu kısmını yansıtmıyordu. Şirkete bir mektup yazdılar ama cevap alamadılar. Bu durumda öğretmenleri çocuklara yazılmış olan mektuptan kelimeleri kullanarak bir dilekçe

yaratmalarına yardımcı oldu. Çocuklar kampüslerindeki öğrencilerden yüzlerce imza topladılar. Şirket bu dilekçeye diğer takvimin bütün çocukları göstereceği vaadinde bulunarak cevap verdi."

Farklılıklara saygı eğitim programında yer alan bu hedefler birbirlerinden ayrı düşünülemez. Bu dört hedef de birbirlerini tamamlar ve birbirleri içinde anlamlanırlar (Wagner, Hahn, Ensslin, 2006: akt: Üner, 2011, s.33).

Farklılıklara saygı bir eğitim programı olmaktan çok herkesin kendisini ve başkalarını tanıyıp keşfetmesini sağlayarak kendini kabul etmesi ve saygı duymasını sağlayan uzun bir süreçtir. Farklılıklara saygı , önyargılara, ayrımcılığa, baskıcılığa, eşitsizliklere meydan okuyan katılımcı bir süreçtir. Bu sürece katılan bireyler ayrımcılık ve önyargılara meydan okuyarak kimliğin bütün parçalarını kabul görüp onaylayarak toplum içinde daha huzurlu bir ortam yaratmayı amaçlarlar (Derman-Sparks, 1989, s.18).

Farklılıklara saygı eğitimi (KEDV, 2006, s.15) :

- Her bireyin baskıcı özellikler taşıyan davranışlara, ırkçılığa, ayrımcılığa, haksızlıklara ve sosyal eşitsizliklere karşı koymasının gerekliliğini ifade ederken adalet ve hakkaniyeti savunur.
- Bireyin hem kendindeki hem başkalarındaki önyargıları yıkmak için uzun soluklu, geleceğe yönelik bir süreçtir.
- Her bireyin kendini rahat hissedeceği, kimliğinin bütün parçalarının kabul görüp onaylanacağı huzurlu bir ortam yaratmak üzere çocuklarla birlikte yetişkinlerinde süreç de olması gerektiği ayrımcılığa karşı bilgi, beceri ve tutumların geliştirildiği bir eğitim yaklaşımıdır.

Bu bağlamda farklılıklara saygı eğitim programının iki işlevi vardır. Bunlardan birisi bireye kültürel çeşitliliğe ve farklılığa saygı duyulan, ayrımcılığa karşı bir ortam sunulması iken ikincisi ise ayrımcılık konusunda genel bir farkındalık oluşturmak ve bu konuda bireyin bilgi birikimini arttırarak ayrımcılığa karşı durma beceri ve tutumlarını geliştirmektir (Ekmişoğlu, 2007, s.30).

Farklılıklara saygı eğitimi özetlenecek olursa bireylerin olumlu bir öz kimlik oluşturması, ayrımcılığın ne olduğunu bilmesi ve buna karşı çıkması, çevresiyle empati kurarak empati geliştirmesini sağlayan bir programdır (Üner, 2011, s.32).

2.3.6. Farklılıklara Saygı Eğitiminin Özellikleri

1. Farklılıklara saygı eğitimi kapsayıcıdır: Sosyal eşitsizlikler ve ayrımcılıklar tüm çocukların sağlıklı gelişmelerini zayıflatır; ama bir şekilde tüm çocuklar günlük sınıf aktivitelerinden eşit olarak faydalanırlar. Bazı insanlar farklılık sorunlarının sadece gerçek anlamda renkli çocukları etkileyeceğini düşünerek beyaz çocukların ayrımcılığa karşı yaklaşımın nasıl parçası olduklarını merak ederler. Ancak, toplumumuzda ve dünyada eşitsizliğin devam eden gerçeklikleri ve mesajları aynı zamanda beyaz çocukların benlik algılarını ve başkalarına olan davranışlarını olumsuz bir şekilde etkiler. Beyaz çocukların sağlıklı kimliklerini ve başkalarına karşı pozitif davranışlarını geliştirmek ayrımcılığa karşı eğitimin gerekli bir parçasıdır. Bunun tersine, bazı insanlar ayrımcılığa karşı eğitimin ilk olarak beyaz çocuklar için olup olmadığını merak ederler. Carol Brunson Day, bu sorun hakkında görüşlerini şu şekilde öne sürer (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.7):

"Renkli insanlar, ayrımcılığa karşı eğitimi beyazların yapması gereken bir görev olarak görürler. Çünkü ırkçılığın kaynakları beyazların tarihinden ve kültüründen gelir. Gücün anahtar sorun olduğunu inanan renkli çocuklar için bunun uygunluğunu sorgularlar. Beyaz çocuklar diğer renkli çocukların da ihtiyacı olduğu gibi kesinlikle ayrımcılığa karşı eğitime ihtiyaç duyarlar. Fakat bu özel çalışma beyazlardakinden daha farklıdır. Eğitimde güçlü kişisel ve sosyal kişilikleri destekleyerek içselleşmiş baskıya engel olmak ve diğer renklere sahip insanlara karşı önyargıyı yok etmek daha geniş bir şekilde ayrımcılığa karşı olan çalışmanın gerekli iki parçasıdır. Ayrıca paylaştığımız temel “daha eşit bir toplum” amacını başarmak için anlaşmalar yapmaya ihtiyaç duyarız."

Farklılıklara saygı eğitimi sadece farklı etnik gruplardaki çocuklar için değil bütün çocuklar içindir ve her türlü ayrımcılığı kapsamaktadır. Farklılıklara saygı eğitiminin hakim kültürdeki çocuklara verilmediği gibi yanlış anlamalar mevcuttur.

Bunun aksine bu eğitim toplumdaki her kesime hitap eder (Lin, Lake, ve Rice, 2008, s.189).

Farklılıklara sayı eğitiminde grup içerisinde öncelikle daha önce sıralanan farklılıklara saygı eğitiminin dört hedefine yönelik çalışılarak çocukların farklılıklara saygı ve adil davranma için gereken değer ve davranışlar oluşturulmalı daha sonra diğer çeşitlilikler ve adalet kavramı tanıtılmalıdır. Çocuğun hangi gruba ait olduğunu ve bu grubun çocuğun kimliğini nasıl etkilediği araştırılmalıdır (KEDV, 2006, s.16).

2.Çocuğu merkeze alır ve günlük uygulamaların bir parçasıdır: Eğitim ortamları, eğitim planları, materyaller ve etkinlikler farklılıklara saygı eğitimi göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır. Farklılıklara saygı eğitimi için çocukların kendi dünyalarını araştırmalarına, onu değiştirmek için eyleme geçmelerine olanak sağlayan hem akranlarından hem öğretmenlerinden öğrenmelerine izin verebilen bir eğitim öğretim ortamı gereklidir. Çocukların öğrenme ortamı içerisinde birbirleriyle etkileşimleri sırasında ortaya çıkan öğrenme alanları, hem o anda hem de daha sonra yapılacak olan tartışmalar ve etkinlikler bakımından çocuklar için önemli bir fırsat olarak görülür (Derman Sparks, 2001, s.11).

3. Ailelerle ortaklaşa çalışır: Farklılıklara saygı eğitimi çalışmaları ailelerle ortaklaşa yürütülmelidir. Bireyin ev ve okul arasında büyük farklar olduğunu hissetmesi onda huzursuzluğa yol açar. Bu farkın oluşmaması için eğitim etkinlikleri ve eğitimin yürütüldüğü ortam bireyin ailelerinin gerçek, somut, günlük hayatlarını yansıtmalıdır. Etkinlikler ve malzemeler her gruptaki çocuğun ailelerini yansıtacak şekilde düzenlenmelidir (Derman Sparks 1989, s.97).

4. Ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kalan çocuklar kadar ayrıcalıklı çocukları da gözetir: Ayrımcılıkla karşılaşmış bireyler toplumda bir yerlere gelme şanslarının olmadığını düşünürler. Kendisinin dahil olduğu grubun yeterince iyi özellikleri olmadığına ve toplumdaki baskın gruptaki bireyler kadar hiç bir zaman başarılı olamayacaklarına inanırlar. Ayrıcılıklı grubun çocukları da başarılarının kendi çabalarından değil de geçmiş ve birikimlerinden kaynaklandığı düşünürler. Her şeyin

merkezi ve herkesten üstün oluklarına inanırlar. Farklılıklara saygı eğitimi bu iki gruba mensup bireylerin yanlış düşüncelerini değiştirmek için gerekli eğitimi vermektedir (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.5).

5.Farklılıklara saygı eğitimi gelişimsel olarak uygundur: Erken çocukluk müfredatının diğer tüm alanlarında olduğu gibi öğretmenler; her çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimsel kapasitelerine göre ayrımcılığa karşı eğitimin materyallerini ve aktivitelerini hazırlar ve oluştururlar. Çocukları, yeni fikir ve becerilerin diğer adımını keşfetmeleri adına teşvik eden öğrenme deneyimleri planlarlar ve seçerler. Ayrıca her çocuğa kendi günlük hayatındaki yeni anlayışları ve davranışları uygulamalarına izin verirler (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.7).

6.Bireyin kendi kimliğine ilişkin bilgilerini önemser: Bireyin kendi kimliğine ait bilgilerin farkında olması ve önemsemesi farklılıklara saygı eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Burada öncelikle yapılması gereken çocuk için kendini rahat hissedecek kimliğin tüm parçalarının kabul görüp onaylandığı güvenli bir ortam yaratarak grupta biz olma hissini her bireye kazandırmaktır. Ancak böyle bir ortamda çocuğun farklılıkları benimsemesi ve çeşitliliği takdir etme becerisi geliştirilebilir. Bireyin kendi becerilerine güven duyması , onun toplumla etkileşime girip girmeyeceğini belirler. Bu bireyler kendi haklarını korumayı öğrendiklerinde başkalarının da haklarını savunabileceklerdir (Ekmişoğlu, 2007, s.38).

7.Farklılıklara saygı eğitimi personelin kendi içinde ve aileleri ile personel arasında güçlü ilişkilere dayanır: Çoğu öğretmen, kendileri için diğer yetişkinlerle farklılığın ve eşitsizliğin sorunlarını çözümlemenin çocuklarla çalışmaktan daha zorlu olduğunu fark etmişlerdir. Ancak, işbirliği çocuklar için ayrımcılığa karşı eğitimin daha çok etkili, yetişkinler içinse daha zengin, daha karışık ve etkili deneyimler edinmelerine fayda sağlar (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.7).

8. Başkaları aracılığıyla kendini ve kendi aracılığıyla başkalarını keşfetmeyi teşvik eder: Birey başkalarıyla karşılaşmaları sayesinde kendini daha iyi tanır. Farklılıklara saygı eğitiminde çoğu etkinlik hem çocuklara hem yetişkinlere yöneliktir. Sadece çocuklarla çalışmak yeterli değildir (Üner, 2011, s.41).

9.Farklılıklara saygı eğitiminde, hem çocuk hem de öğretmen tarafından başlatılan aktiviteler kullanılır: Çocukların soruları, yorumları ve davranışları ayrımcılığa karşı müfredatın hayati bir kaynağıdır. Farklılıklara saygı eğiticileri öğretilebilir anları hatta uzun dönem projeleri harekete geçirirler. Ancak, sadece bir çocuğun uygun sorun çıkardığı zaman ayrımcılığa karşı aktiviteleri yapmak yeterli değildir. Aynı zamanda öğretmen tarafından başlatılan aktiviteler de önemlidir. Çünkü eğiticiler; çocukların ailelerini, topluluklarını konu alan problemleri veya alanları kapsayan özel öğrenme deneyimlerini planlarlar veya çocukların farkındalıklarını arttıracak çevreye kasıtlı olarak materyaller koyarlar. Bu tür aktiviteler çocukların fikirleri keşfetmesine yardımcı olacak ve açığa çıkartmalarını sağlayacak fırsatlar yaratır. Çocuk ve öğretmen tarafından başlatılan aktiviteler arasındaki denge, farklılıklara saygı eğitiminde hayati önem taşır (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.7).

10. Haklara dayalıdır: Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair sözleşme uyarınca hiçbir çocuk, kendisinin, ebeveyninin veya yasal vasisinin sahip olduğu; ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal yada başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer sosyal statüler nedeniyle ayrımcılığa tabi tutulamaz. Farklılıklara saygı eğitimi çocuğun bir insan olarak sahip olduğu yaşama ve büyüme, gelişme ve eğitim, korunma ve katılım haklarının yaşama geçirilmesinde ve bu hakların önündeki engellerin kaldırılmasında en önemli araçlardan biridir (KEDV, 2006, s.17).

11.Farklılıklara saygı eğitimi bir derste veya bir günde gerçekleşmez: Farklılıklara saygı eğitimi kısa sürede gerçekleşecek bir aktivite değildir. Farklılıklara saygı eğitiminde tüm öğrenme düzenli olmayan bir şekilde ilerler ve aynı başlıkta çoğu derse gereksinim duyar. Çocuklar düşünmek için çoklu yollara ihtiyaç duyar ve aynı zamanda ayrımcılığa karşı çalışmanın fikirlerini ve becerilerini deneyim edinirler (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.8).

Çocuklar ilk olarak kimlik ve hak sorunlarıyla ilgili konuşmaya başladıkları için öncekilerden daha az olmaksızın daha çok ayrımcılıkla ilgili yorumlar yaparlar. Ama bu tarz yorumlar ayrımcılığa karşı gelişmenin doğal bir bölümüdür. Bu gelişme, çocukların farklılık hakkında düşünmenin yeni bir yolu olduğunu öğrenmeden önce çok çaba gerektirdiği için çocuklar soru sormakta ve fikirlerini paylaşmakta özgür olmaya ihtiyaç duyarlar (Gramelt, 2010, s. 4).

12.Farklılıklara saygı eğitimi öğretmenleri kendilerini bilmeye davet eder: Öğretmenler, farklılıklara saygı eğitiminin amaçlarını öğrencilere kazandırmaya çocuklarla, ailelerle ve meslektaşlarıyla çalışırken kendileri de bu sürecin içindedir. Farklılıklara saygı eğiticilerinin kendilerini algılamalarını genişletmek, ayrımcılığa karşı eğitimci olmanın hem bir mücadelesi hem de bir ödülüdür (Giugni, 2008, s.7).

Farklılıklara saygı eğitiminde öğretmenler farklılıklara saygı eğitiminin amaçlarını göz önünde bulundurarak kendilerini değerlendirmeleri ve kendilerine şu soruları sormaları gerekir (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.8):

- (Amaç 1) Ne derece veya ne yolla; bilgili, kendi benliğime veya grup kimliğime inanan bir yapı oluşturur muyum?
- (Amaç 2) Farklı kökenden insanlarla rahat, empatik iletişimlerimi nasıl düzenlerim?
- (Amaç 3) Ne yollarla ayrımcılık hakkında eleştirel düşüncelerimi geliştiririm?
- (Amaç 4) Hangi koşullarda ayrımcılıkla karşılaştığımda kendim ve başkaları adına ayakta durma kabiliyetimi geliştirebilirim?
- Hayatımda bu amaçları başarmam için mücadele edeceğim şeyler nelerdir?
- Çalışma hayatımda veya kişisel hayatımda bu amaçların her birini geliştirebilmem için alacağım yollar ne olabilir?

13.Ayrımcılığa karşı eğitim aktiviteleri çocukların yaşam gerçekliklerine dikkat eder: Bazı çocuklar olumlu kimliklerini olumsuz etkileyecek ırksal veya kültürel bayağılığın sosyal mesajlarına karşı durmak için desteğe ihtiyaç duyarken diğerleri sosyal mesajların üstünlüğünü benimsemeksizin olumlu benlik algısı geliştirmek için rehberliğe ihtiyaç duyarlar. Varlıklı ailelerin çocukları maddi birikimin kendi değerlerini tanımladığı mesajlara karşı dayanmak için yardıma ihtiyaç duyarken fakir ailelerin çocukları da onları görünür hale getirecek ve yaşamlarına saygı duyacak öğretmenlere ihtiyaç duyarlar. Bazı kızlar matematik ve fen yeteneklerini geliştirmek için fazladan desteğe ihtiyaç duyarken bazı erkekler akranlarıyla ortak etkileşim, beslenme gibi yeteneklerini geliştirmek için yardıma ihtiyaç duyarlar (Derman-Sparks, 1989, s.26).

Ayrımcılığa karşı eğitimciler, bireysel olarak çocukların ve yetiştikleri ailelerinin özel kültürel geçmişlerine dayanarak çalışmalarını oluştururlar. Burada Afrikalı-Amerikan ayrımcılığa karşı eğitimci Anne Stewart'tan bazı faydalı tavsiyeler verilmiştir (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.8):

"Öğretmenler olarak güçlü benlik ve grup kimliği geliştirmenin, ev kültürünü almanın, güveni azaltan mesajlara karşı durmak için becerilere sahip olmanın çocukların okul hayatlarında ve sonrasında onlara başarı sağlayabileceğini biliyoruz. "Hala ayrımcılığa karşı eğitim amaçlarını bağdaştırabileceğimiz o kültür içinde miyiz?" diye kendinize sorun. Örneğin; Afrikalı Amerikan aileler, çocukları okulda ve dünyada başarılı olurlarsa kendileriyle gurur duymaları gerektiğine inanırlar. Ancak, bağlantının gerçek olmasına ve Afrikalı-Amerikanların yer edindiği uzun bir tarih olmasına rağmen aileler çocuklarının okul başarısı ve yaşadıkları dünyayı değiştirmeyi öğrenmeleri arasında bağlantı kurmamalılar."

2.3.7. Farklılıklara Saygı Eğitimi Uygulama İlkeleri

Farklılıklara saygı eğitim programını uygulayabilmek için önemli bazı ilkeler şunlardır (KEDV, 2006, s.19):

- Farklılıklara saygı eğitim sürecinde sadece çocuklar değil çocuğun etrafındaki yetişkinlerin de önemli rolleri vardır. Çocuklarla birlikte çalışan yetişkinlerinde farklılıklara saygı eğitiminin dört hedefini benimsemesi ve

uygulaması gereklidir. Bu eğitim sürecinde yer alan eğiticilerin ve ailelerin de bu yaklaşımı benimsemesi, ön yargılarını açığa vurarak eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeleri ve haksızlığa maruz kalan birine müdahale etme yeteneğine sahip olmaları gereklidir.

- Farklı grupların içinde yaşadığı ortamlarda programa dahil edilmelidir. Bireyin kişilik gelişimi ve diğer insanlara ve farklı gruplara bakış açıları ve davranışları kendi aile kültürünün ve içinde yaşadığı sosyal ortamın etkisiyle oluşur.
- Farklılıklara saygı eğitiminde okuldaki tüm çalışanların bu yaklaşımı benimsemesi gereklidir. Okulda farklılıklara saygı kültürünün oluşması için bu gereklidir.
- Farklılıklara saygı eğitimi bir kurumun işleyişinin her alanına dahil edilmelidir. Kurumdaki karşılıklı ilişkilerde, materyallerde ve tüm sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerde bu yaklaşım hakim olmalıdır.
- Farklılıklara saygı eğitiminde kurumda çalışan herkese farklılıklara saygı bilincinin kazanması için gerekli bilgiler verilmelidir. Eğiticilerin de farklılıklara saygı ile ilgili materyal ve etkinlik hazırlama hakkında yeterli bilgiye sahip olması gereklidir.

Farklılıklara saygı eğitiminde eğitim programları, sınıf içi ve dışı etkinlikler aşağıdaki hedefler esas alınarak geliştirilmeli ve uygulanmalıdır (Üner, 2011, s.38):

- Eğiticiler çocukların olumlu kimlik oluşturmasını sağlamak, özgüven ve ben kimliğinin gelişmesini sağlamak için gerekli ortamı sunmalıdırlar. Öğretmenler tüm öğrencileri sevmeli ve onları oldukları gibi kabul etmelidirler. Çocukların bireysel ve toplumsal kimliklerinin güçlendirilmesi için çocuğun kendini daha iyi tanıması sağlanarak ait olduğu ailenin ve grubun saygıyla kabul edildiğini bilmesi gereklidir. Bunun için eğiticiler her çocuğun sahip olduğu ailelerin farklı kültürel yapılarını anlamaya çalışmalıdır.
- Eğiticiler çocukları farklı görünen, farklı davranan, farklı konuşan ve kendilerinden farklı deneyimlere sahip kişilerle iletişime geçmeleri için onları teşvik ederek çocukların çok yönlü ilişkiler kurmasına yardımcı olur.

Çocuklar başka kültürlerle ilişkiler kurabilmeli, farklılıklara saygı duyarak büyümelidir.

- Eğiticiler çocuklara farklılıklara önyargıyla değil de eleştirel düşünerek bakmayı öğretmeyi amaçlar. Çocukların olumlu ve olumsuz ayrımcı tutumları fark etmesini sağlayarak ayrımcılığa uğrayan bireylerin duygu ve davranışlarını anlamasını yardımcı olurlar.
- Eğiticiler çocukların karşılaştıkları ayrımcı tutumlara gerektiği zaman karşı çıkabilmeli ve meydan okuyabilme becerisini kazandırmalarına yardımcı olur. Çocukların eşit ve adil olmayan durumlarda ve haksızlıkla karşılaştığı durumlara karşı çıkmasına yardımcı olacak öğrenme fırsatları yaratılmalıdır.

Farklılıklara saygı eğitim programı için etkinlikleri planlarken eğiticilerin bazı bilgilere ihtiyaçları vardır. Bu bilgiler şunlardır (Ekmişoğlu, 2007, s.48):

- Çocukların farklılıklara karşı oluşturdukları duygu düşünce ve kültürel birikimlere dair bilgi
- Çocukların kendilerinden farklı olan insanlara karşı tutumlarını nasıl oluşturdukları
- Toplumdaki hakim gruplara ve azınlık gruplara ait bilgiler

Sadece çocukların değil yetişkinlerin de ait olduğu grupta ve kültürde kazandıkları önyargı ve ayrımcı davranışlar vardır. Farklılıklara saygı eğitim programının başarılı olması için öncelikle eğiticilerin, yöneticilerin ve velilerin ayrımcılığın ne olduğunu bilmesi ve farklılıklara saygı bilincini kazanmış olması gereklidir. Bu nedenle farklılıklara saygı yaklaşımının hedefleri bu yetişkinler içinde geçerlidir. Bu hedefleri benimsemeyen eğitici, yönetici ve ya veli faklılıklara saygı eğitiminin önemini anlayamaz (Vandenbroeck, 2007, s.24).

Farklılıklara saygı eğitiminin uygulandığı ortamlarda eğitici çocukların birbirlerinin fiziksel veya kültürel farklılıklarıyla ilgili kötü sözler söylediklerini gördüğü anda olaya anında müdahale etmelidir. Örneğin çocukların arkadaşlarına "kepçe kulak, dört göz, şişko, arap, çingene, vb. gibi sözler sarf ettiği durumda eğitici bu olaya müdahale etmezse çocuklar diğerlerine karşı haksız ve kırıcı şekilde

davranmanın doğru olduğu mesajını alıp hareketlerine devam edebilir (KEDV, 2006, s.21).

Farklılıklara saygı eğitim programında kurumdaki yöneticilere de önemli görevler düşmektedir. Öncelikle kurum yöneticileri farklılıklara saygı yaklaşımının hedeflerini benimsemiş olmalı ve bunu hayata geçirmek üzere çaba göstermesi gereklidir. Yönetimin kurum içinde farklılıkların sergilenmesine destek olmak, iletişim kültürünü sağlamak, diyalog yaratmak, çelişkilerde arabulucu olmak gibi önemli görevleri vardır. Farklılıklara saygı eğitim programını iyi bir şekilde yürütmek için eğitici, yönetici ve veli iş birliği önemli bir yer tutar. Programın koordinasyonunu sağlamak, uygulamadaki deneyimleri paylaşarak değerlendirmek için eğitici, yönetici ve velilerin sık sık bir araya gelmeleri şarttır (Giugni, 2008, s.55).

2.3.8. Farklılıklara Saygı Programını Uygulamada Önemli Noktalar

Farklılıklara saygı eğitim programı bireylerin farkındalıklarını arttırarak farklılıkları daha hızlı bir şekilde kabul etmesini sağlar. Çeşitlilik küreselleşen dünyadan ayrı tutulamayacağı nedeniyle farklılıklara saygı eğitim programına önem verilmesi gereklidir. Farklılıklara saygı eğitimindeki hedef sadece ırklara ve farklı kültürlere yönelik program hazırlamak değil bunlarla beraber cinsiyet, din, dil, cinsel tercih, fiziksel ve zihinsel engel gibi farklılıkları da kapsayan bir program hazırlamaktır. Bu programda toplumun bu farklılıklara karşı oluşturduğu ön yargılarla ve ayrımcı düşüncelerle mücadele edilir (Swadener ve Miller, 1993: akt: Ekmişoğlu, 2007, s.46).

Farklılıklara saygı eğitim programı sayesinde bireyler farklılıklara karşı olumlu tutumlar geliştirir ve farklılıklardan dolayı haksızlığa uğramış kişileri daha iyi anlar. Ayrıca farklılıklarından dolayı haksızlığa uğramış bu kişilerin kendilerini daha iyi hissetmeleri için yapabileceklerini sorgular ve bu konuda fikirler üretir (Gramelt, 2010, s.7).

Farklılıklara saygı programı; en önemli değerlerinden olan bireysel hak ve adalet kavramını bireyler tarafından benimsenmesini sağlayarak dünyayı hak ve adaletin vazgeçilmez olduğu yaşanılası bir yer haline getirmeyi amaçlar (Hall, 1999: akt: Ekmişoğlu, 2007, s.47). Farklılıklara saygı eğitimi programı ile çocukların özellikle sosyal gelişimine doğrudan etki eden önyargılarla, klişeleşmiş bilgilerle mücadele eder. Bu eğitim verilirken farklı boyutları ele almak hedef ve kazanımları gerçekleştirme açısından daha etkili olacaktır (Üner, 2011, s.35).

Derman Sparks (1989)' a göre farklılıklara saygı eğitim programında yer alması gereken pedagojik hedefler şunlardır (Ekmişoğlu, 2007, s.62):

- Birey kendi duygu ve düşüncelerini iyi bir şekilde anlamalı ve bunu grup içerisinde rahatlıkla ifade edebilme yeteneğine sahip olmalıdır.
- Birey akranlarını iyi bir şekilde tanıyarak onların görüş ve duygularına saygı duymalıdır.
- Bireylerin ortaya çıkan sorunları birlikte tartışmaları ve sorunları kimsenin kırılmayacağı bir şekilde çözüme ulaştırmaları sağlanmalıdır.
- Bireylerin önyargıları ve ayrımcı tutum ve davranışları belirlenerek yıkılması sağlanmalıdır.
- Bireyin ayrımcılığa ve haksızlığa karşı kendini ve başkalarını savunma becerisi kazandırılmalıdır.

2.3.9. Farklılıklara Saygı Eğitiminde Eğiticilerin Değişen Rolü

Farklılıklara saygı eğitiminde hiç kuşkusuz en büyük rol eğiticilerindir. Eğiticiler çocuklar için bir model olduklarından onların ayrımcılığa karşı tutumu çocukların davranışlarını doğrudan etkileyecektir. Farklılıklara saygı eğitim programında eğiticilerin görevi bireylerin ayrımcı tutum ve davranışlarını tespit edip ayrımcılığa karşı durmaya cesaretlendirmektir. Bunların gerçekleşmesi için eğiticilerin öğretim ortamını ve materyalleri stereotiplemelerden bağımsız bir şekilde düzenlemelidir (Wagner, 2008: akt: Üner, 2011, s.43).

Eğitici sürecin işleyişinde lider konumundadır. Ortamın havasından ve ilişkinin kalitesinden onlar sorumludur. Eğiticilerin amacı çocukların eşitlik, hoşgörü

ve farklılıkların kabul edildiği bir ortam yaratarak bu ortamda çocukların başkalarına karşı saygı göstermelerini sağlamaktır. Çocukların başta ebeveynleri olmak üzere etrafındaki yetişkinlerden ve kitlesel iletişim araçlarından edindikleri kalıplaşmış yargıları ve önyargıları yıkmak, ayrımcılıktan arınmış bir eğitim sağlamak eğiticinin en önemli görevidir (Ekmişoğlu, 2007, s.47).

Çocuklar okullara geldiğinde boş bir sayfa gibi gelmiyorlar. Farklı dili konuşan, farklı giyinen, farklı ten rengine sahip insanlara karşı taşıdıkları fikir ve önyargıları da beraberinde getiriyorlar. Eğitici bu konudaki yanlış anlamaları, önyargıları, hataları gidermek için aktif bir rol üstlenmek zorunda kalıyor. Eğiticinin görevi çocukların farklılıkları inkar etmesini değil farklılıklara saygı duyulmasını öğretmektir. Çocuğun kimliğini daha iyi tanımasını sağlayarak kendini diğerlerinden üstün görmemesi hedeflenmiştir (KEDV, 2006, s.23).

Farklılıklara saygı eğitmenlerin bütün insanların tamamen insanlıklarını gerçekleştirebilmesi için fırsatları ve kaynakları hak ettiğine derin bir inançları vardı. Eğitmenler tüm çocukların yaşamlarında, çalışma hayatlarında ve okullarında başarılarını arttırarak bu prensibi gerçekleştirmede büyük role sahiptirler. Farklılıklara saygı eğitiminde çalışmasında ana prensip, eğitmenlerin çocuklara sanki onlar güçlüymüş, zekiymiş ve kibarmış gibi davrandıklarında çocukların da buna benzer şekilde güçlü, zeki ve kibar davranışlarda bulunmasıdır. Ama çocuklar kendilerinin onaylamaması, küçümsenmeleri ve ya kendilerinden hoşlanılmadığını hissettiklerinde, ailelerine saygı duyulmadığını hissettiklerinde bu çocuklara farklılık ve önyargı konusunda anlamlı bilgiler vermek zor bir hale gelecektir (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.2).

Farklılıklara saygı eğitimi yapan eğiticinin görevini tam olarak yerine getirebilmesi için öncelikle kendi kişiliğini sorgulaması gerekir. Eğitici ayrımcılığa karşı tutumunu, alışılmış kalıplardan, toplumsal ve kültürel kökeninden etkilenip etkilenmediğini sorgulamalıdır. Bu sorgulamayı yapabilmesi için eğiticinin özeleştiriye ve değişime açık olması gereklidir (KEDV, 2006, s.24).

Louise Derman Sparks eğiticiler için dört hedef sıralar (Derman-Sparks, 2001: akt: Üner, 2011 , s.43):

Birinci hedef, eğiticinin kendine bazı sorular sorarak kendini daha iyi tanımasını sağlamaktır.

- Kendi pedagojik anlayışım, pedagojik hedeflerim ve davranış tarzım, kültürel kökenimden etkileniyor mu?
- Hangi toplumsal grup ait olduğumu varsayıyorum ve grubun diğer üyeleri hakkında neler hissediyorum?

İkinci hedef, her ailenin hangi grup veya toplumsal kökenden geldiğini dikkat ederek bu kültür hakkında bilgiler edinerek bu kültürün çocuk yetiştirme anlayışını anlamaya çalışmak.

Üçüncü hedef, her türlü ayrımcılık ve kalıplaşmış yargılara karşı eleştirel düşünme becerisine sahip olmak.

Dördüncü hedef, önyargılar ve ayrımcılık ile ilgili başkalarını soru sormak ve onlarla tartışma cesaretinde bulunabilmek

Eğiticiler için bazı öneriler (KEDV, 2006, s.25) :

- Eğiticilerin kendi kültür ve ait olduğu grup hakkında kendisini bazı sorular sorarak bilinçlenmesi gereklidir. Bu sorular şunlardır:

-Ait olduğum kültür çocuklarla olan ilişkimi nasıl etkiliyor?

-Kendimi ve ait olduğum kültürdeki insanları nasıl buluyorum?

-Ben hangi yanlış bilgileri ve önyargıları öğrendim?

- Eğiticilerin farklı öğrenme stilleri hakkında bilgi sahibi olmaları ve her çocuğun tercih ettiği öğrenme biçimini destekleyecek şekilde öğrenim yapması gereklidir.
- Eğiticilerin çocukların gelişim düzeyleri hakkında bilgiye sahip olması onların yaptığı davranışları daha kolay anlamlandırmasını sağlayacaktır.

- Eğiticiler önyargı ve ayrımcılıkla ilgili problemleri dile getiren tartışma açma yeteneğine sahip olmalıdır.
- Eğiticilerin farklı aile yapıları hakkında bilgi edinmesi gereklidir.
- Eğiticilerin öğrenme ortamlarında önyargılara karşı eleştirici olması gereklidir.
- Eğiticilerin çocukları önyargı ve ayrımcılık konusunda diyaloga girmeye cesaretlendirmesi gereklidir.

Eğitimcilerin etkinlik sırasında çocuklara verecekleri örnekleri de iyi seçmesi gereklidir. Farklılıklara saygı eğitim etkinliği esnasında verebilecek bazı örnekler şunlar olabilir (Brown 1998: akt: Ekmişoğlu, 2007, s.48):

- Trafik ışıklarını bulan Garret Morgan'da siyah bir kişidir.
- Siyah bir doktor olan Charles Drew kanın nasıl depolandığını bularak, başarılı bir kalp ameliyatı yapan ilk kişidir.

Etkinlik esnasında verilen bu örnekler çocukların ten rengi siyah olan kişilere karşı önyargılarını ve ayrımcı tutumlarını değiştirebilir.

Farklılıklara saygı eğitim programı çocukların gelecekleri için tasarlanmış çok iyi bir programdır. Ayrımcılığa karşı olan öğretmenler, her çocuğun kendisinin bütün potansiyelini geliştirmeye hakkının olduğu prensibini işler. Ayrımcılığa karşı çalışma, öğretmenlerin çocukların yaşamlarının anlamlarını incelemeyi ve onları değiştirmeyi ayrıca kendi yaşamlarını derinden anlamlandırmak adına öz-yansıtma çalışması yapmalarına bir yol sağlar. Bir araştırmada farklılıklara saygı eğitimi yapan öğretmenlere "Öğretmenler niçin ayrımcılığa karşı eğitim yapar?" sorusu sorulmuştur ve gelen cevaplar şu şekildedir (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.2):

Bir başöğretmen, Lupe Marks diyor ki:

-Çoğu yetişkinin ben çocukken beni "O sadece küçük bir Meksikalı." şeklinde aşağılamalarını hatırlıyorum. Bu yorumlar kendim hakkında nasıl hissettiğimi gerçekten etkiledi ve aynı şeyi başka kimseye yapmayacağıma ant içtim. Bir öğretmen olarak, bu döngüyü kırmak istedim.

Bir okulöncesi öğretmeni ve kamu üniversitesi okutmanı, Lee Lesser:

-Nasıl cevap verileceğini bilemediğim çocukların rahatsız edici şeyler söylemelerini duymam ayrımcılığa karşı öğretim programında beni çeken büyük bir nedendir. Avrupalı-Amerikan bir kız Asyalı-Amerikan bir çocuğa "Sen aptalsın."dedi. Kıza niçin böyle söylediğini sorduğumda, "Çünkü o nasıl konuşulacağını bilmiyor." dedi. Başka bir zaman da Afrikalı-Amerikan bir ebeveyn benden tavsiye istediler. Açık ten rengine sahip olan kızları siyah barbie bebekle oynamak istememiş ve bebeğe kendisi gibi açık renk Latin bir erkeğin onunla evlenmek istemeyeceğini çünkü onun erkek için oldukça koyu renge sahip olduğunu söylemiş. Bu olaylar üzerimde büyük bir etki yaratmıştır ve ayrımcılığa karşı olan yolculuğumda desteğe ihtiyacım olduğunu fark ettirdi.

Bir ilkokul öğretmeni, Merrie Najimy:

- Bence ayrımcılığa karşı eğitimi yapan herkes çalışmalarının ilerlemesini sağlayan bir dönüm noktasına sahiptir. Lübnanlı Arap-Amerikan bir çocuk olarak okul öğretim programında ve materyallerinde görünmez haldeydim. Şimdi bir öğretmen olarak sınıfımdaki renkli çocukların aynı deneyimi yaşamadıklarından emin olma konusundaki sorumluluğumu anlıyorum. Aynı zamanda, beyaz çocukların kendilerinin sınıfta, okulda, şehirde, ülkede ve dünyada tek insan olmadıklarını anlamalarını nasıl yayacağımı çözmek zorundayım.

Bir kamu üniversitesi okutmanı: Mary Pat Martin:

-Ayrımcılığa karşı eğitim yaklaşımı, hayatımda eşitlik ve adalet hakkında her zaman düşündüğüm şeylerin doğru olduğunu kelimelere dökmüştür. Daima erken çocukluk eğitimini vermek için doğru yol olduğunu bildiklerimi uygulamaya koymam adına araç gereçleri de sağlamıştır.

2.3.10. Öğretmen Yetiştirme Programında Farklılıklara Saygı Eğitimi Nasıl Olmalıdır?

Ne yazık ki, şu an birçok öğretmen çok kültürlü veya farklılıklara saygı eğitimi uygulama konusunda yetersiz olduklarını belirtiyorlar. "Çoğu öğretmen kültürel farklılığı olan öğrencilerle çalışmak konusunda çok az eğitim aldıklarını yada hiç eğitim almadıklarını ve sahip oldukları eksik pedagojik stratejilerin bu öğrencilerle çalışırken iyi sonuçlar almalarını engellediğini kabul ediyorlar." (Lin, Lake ve Rice, 2008, s.188).

Ulusal bir araştırma farklılıklara saygı eğitiminde öğretmenlerin %54 'ten fazlası ya kültürel farklılığa sahip ya da çok az İngilizce bilgisi olan ve %71'i de bazı engelleri bulunan öğrencilerle çalışmış ve bu öğretmenlerin sadece %20'sinin çocukların tüm ihtiyaçlarını tamamen giderebilecek bir hazırbulunuşluğa sahip olduklarını ortaya koymuştur. Geriye kalan %80'lik kısımda kalan öğretmenler sınıf içindeki hayata uyum sağlamak konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirttiler (Parsad, Lewis ve Farris, 2001: akt: Lin, Lake ve Rice, 2008, s.192). Bu sebeple,üniversite ve dengi eğitim kurumları; öğretmen adaylarına, içinde farklılık barındıran sınıflar için gerekli içerik ve becerileri sağlaması bakımından uygun bir şekilde uyarlanmalıdır (Lin, Lake ve Rice, 2008, s.192).

Birçok öğretmenin korku, belirsizlik veya rahatsızlıkları yüzünden farklılıklara saygı eğitim programını uygulaması kolay olmayabilir. Öğretmenlerin inançları onların öğretim yöntemlerini etkiler ve ayrımcılığa karşı hazırlanan bu müfredatın uygulanmasını engelleyebilir. Öğretmen adaylarını normal müfredatla birlikte farklılıklara saygı eğitim programına hazırlamak da her öğretmen için önemli bir hedeftir (Van Hook, 2002, s.257).

Derman-Sparks (1989) farklılıklara saygı eğitim programının her bir bireyin kendinden emin bir kimlik geliştirmesi için, empati kurabilmesi, çeşitlilikle iletişime geçebilmesi, kritik düşünme yeteneği kazanabilmesi ve kendisi için ve haksızlığı savunanlara karşı durması için bir fırsat olduğuna işaret eder. Böylece, bu müfredatın amacı kendi içinde toplamak, olumlu bir özsaygı oluşturmak ve haksızlığa karşı mücadele etmektir. Bu müfredat, farklılıkları dikkate alır ve sorunların üstünü

kapatmak yerine sorunların üstüne gider. Öğretmenlerin kendi ırkçı önyargılarının ve eğilimlerinin üstüne gitme ve aynı zamanda çocukların ihtiyaçlarını ve kültürlerini öğrenme noktasından yola çıkarak farklılıklara saygı eğitim programı kesinlikle bütün seviyelerdeki öğretmen hazırlama programlarında kullanılmalıdır. Hedef, öğretmen adaylarının kendini üstün görme ve etnik merkezcilik tutumlarını edinmeden kendi olumlu özelliklerini geliştirmelerine yardım etmek olmalıdır. (Thomson, 1993, s. 45).

Öğretmen hazırlama programları öğretmen adaylarının çeşitlilik sahibi sınıflarda kendi rollerini görmeleri ve bu acemi öğretmenlerin öğrendiklerini pratiğe dökme konusunda kendilerini hazırlamaları konusunda bir içe bakış sağlamalıdır. Güney Bölgesi Eğitim Kurumu (1994) 'na göre öğretmen adayları çocuk gelişimi, dil edinimi ,etkili yönlendirme ve ödevlendirme teknikleri, program geliştirme, aile ile işbirliği ve kültürel hassaslık konularında örgün bir eğitim almalıdır.Buna ek olarak, Horm (2003) 'un önerdiği gibi, değişik etnik kökene ve değişik kültürel geçmişe sahip öğrenciler üzerinde uygulanmak üzere uygun sınıf metodolojisi üzerinde vurgu yapılmalıdır (Lin, Lake ve Rice, 2008, s.194).

Bazı araştırmacılar çeşitliliğin ve çok kültürlülüğün önemli başlıklarının akademik, sosyal beceri gelişimi ve geniş kitlelerle iletişim kurma gibi konular içeren öğretmen yetiştirme alanlarının her birinde uygulanması gerektiğini savunuyorlar. Bu tarz bir eğitimin amacı üniversite öğrencilerinin çok kültürlülüğe olan hassaslığını ve farkındalığını anlamak, bu sayede de uygun programın öğrencilerin kültürler arası iletişim becerileri kadar, bilgilerini ve farkındalıklarını geliştirmek olmalıdır. Çok kültürlülükle bağlantılı olarak duyarlılığı ve farkındalığı arttırma yönündeki çalışmalara ek olarak, Goulet (1998) öğretmen adaylarının aynı zamanda kendi kültürel geçmişleriyle de bağlantı kurmak gerekliliğine vurgu yapmaktadır. O aynı zamanda bu yaklaşımın öğretmen adaylarına kendi güvenlerini ve eğitmen olarak sosyal adalet için gerekli olan mücadele duygusu için yardımcı bir kaynak olduğunu söylüyor. Öğretmen adayları kendi güçlerinin farkında olduklarında, günlük sorunlarla daha iyi mücadele ediyorlar. Öğretmen hazırlama programlarının amacı öğretmenlerin öğrencilerinin ırklarını, cinsiyetlerini, ana

dillerini veya engellerini görmezden gelerek, kendi inançlarını değerlerini sorgulamaları olmalıdır. (Cozart, Cudahy, Ndunda ve Van Sickle, 2003, s.43).

Çocukların ve yetişkinlerin en iyi, birebir tecrübeyle öğrendikleri inancı yaygın bir inanıştır. Bu yüzden öğretmen adaylarına çeşitliliğe daha toleranslı ve çeşitliliği daha kabullenici olması ve farklılıkların olduğu sınıflardaki öğrencilerle etkileşime geçme imkanı verilmelidir. Sonuç olarak öğretmen adayları bu geniş çevredeki zenginliği daha rahat bir şeklide görmeye başlayacaklardır. Gelişen hoşgörülü davranışlar ve çevreler cinsiyetlerini, derilerinin renklerini, ana dillerini, aile yapılarını, dinlerini ve zihinsel ve fiziksel engellerini göz ardı ederek çocukları birer insan olarak kabul etmeleri ve herkese saygı duymalarını sağlayacaktır (Lin, Lake ve Rice, 2008, s.192).

Öğretmen adayları farklılıklara saygı eğitimini sınıf ortamında çocuklar üzerinde uygulayarak öğrenmelidir. Brown (2005) öğretmen hazırlayıcı eğitiminde alan deneyimlerinin geleceğin öğretmenlerinde çok kültürlü bakış açısını, kültürler arası iletişim becerilerini, sosyal eşitliğin farkına varma konularını olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur (Brown ve Howard, 2005, s.7).

Farklılıklara saygı eğitimini etkili bir şekilde uygulayabilmek için ebeveyn katılımının önemli ve gerekli olduğuna inanılmaktadır. Aileler sınıf ortamını değiştirmek için muhteşem birer araçtır. Öğretmen adaylarına farklılıklara saygı eğitim programının uygulanmasında ailelerin potansiyel katkılarını anlamalarına yardımcı olmak için, öğretmen eğiticileri eğitim programlarına aile katılımı konusunu eklemelidir. Derman-Sparks ve Ramsey (2000) ailelerle birlikte engelleri aşmak için işbirliğini, kaynakları paylaşmayı ve strateji geliştirmeyi önerir. Böylece hem öğretmen eğiticileri hem de öğretmen adayları deneyim kazanma imkanına sahip olur. Üniversite programlarında ailelerden faydalanmanın bir yolu da kendi deneyimlerini ve çocuklarının deneyimlerini paylaşmaları için aileleri misafir konuşmacılar olarak üniversite sınıflarına davet etmektir. Aileler böylece öğretmen adaylarına gelecekteki öğrencilerinin kültürel, etnik, ırksal ve özel ihtiyaçları için kullanabilecekleri çok özel deneyimler aktarırlar (Van Hook, 2002, s.259).

Öğretmenler sınıflarının çeşitliliğin değerli olarak görüldüğü ortamlar olmasını istiyorlarsa önyargılarla ciddi bir şekilde yüzleşmeleri öğretmenler için bir sorumluluktur. Öğretmen eğitmenlerinin görevi sınıf ortamında aktiviteler organize ederek öğretmen adaylarının şeffaflığını sağlamak ve eksiklerini, anadillerini, cinsiyetlerini, ırklarını ve inançlarını sorgulamak ve test etmektir. Rol oynama, konuk konuşmacıların olması, yardımcı öğrenme projeleri gibi stratejiler öğretmen adaylarını kendi rahat alanlarından dışarı çıkartır ve birinin rolüne girer yada başka birinin gözünden olaylara bakar. Bu birleştirici aktiviteler çok güçlüdür ve öğretmen adaylarına önemli kültürel bilinci geliştirmek, kendi kimliklerini tanımak ve başkalarına olduğu kadar kendi kimlik ve kültürel değerlerine saygı duymak konularında yardım eder (Lin, Lake ve Rice, 2008, s.194).

Aslında öğretmen adayları ve uygulama öğretmenleri, sözel ve sözsel olmayan yollarla ne kadar anlaşılır ve doğru model oldukları konularında kendilerini sık sık sorgulamalıdır. Farklılıklara saygı eğitim programını entegre etmek ve uygulamak devam etmekte olan bir işleyiştir ve öğretmenlerin ailelerle işbirliğine gidip onların bu müfredat hakkında daha çok bilgilendirmelerini sağlayarak bu müfredatı öğrencilerin değişen ihtiyaçlarına göre düzenlemek gerekli bir olgudur. Çok kültürlü ve birleştirici müfredatı teorik formatta öğretmek tek başına yeterli değildir. Öğretmen adayları öğretmen hazırlama programlarında, kültürel bilinçle, içsel diyalogla ve alan temelli uygulamalarla sürekli ve aktif bir şekilde ilgili olmalıdır (Thomson, 1993, s.47).

2.3.11. Farklılıklara Saygı Eğitiminde Öğrenme Ortamlarının Düzenlenmesi

Farklılıklara saygı eğitim programında öğretim ortamındaki mekanın düzenlenmesi, materyallerin seçimi, kullanımı çok önemlidir. Eğitim ortamı çocukların pozitif kimliklerini ortaya çıkaracak ve farklılıklara karşı empati geliştirebileceği bir ortam olmalıdır. Bunun için onlara kendi kişilikleri ile pozitif bir uzlaşı imkanı verilecek ortamlar kurulmalıdır (Derman-Sparks, 1989, s.16).

Ayrımcılığa karşı bir sınıfta, öğretmenler çocukların farklılıklara karşı gösterdiği olumsuz tepkilere anında müdahale ederler. Yine bu ayrımcılığa karşı olan sınıfta; çocuklar kendileriyle ve aileleriyle gurur duymayı, insan farklılıklarına karşı duyarlı olmayı, farklılıkları idrak etmeyi ve neyin doğru olduğu hakkında konuşmayı öğrenirler (Derman-Sparks ve Edwards, 2010, s.2).

Farklılıklara saygı eğitiminin uygulanacağı eğitim ortamları şu özelliklere sahip olmalıdır (KEDV, 2006, s.30):

- Farklılıklara saygı için iyi planlanmış eğitim öğretim ortamları çocukların gelişim özelliklerine uygun, güvenli, çok amaçlı, yaratıcılığı ve problem çözme becerilerini geliştiren ve destekleyen özelliklere sahip olmalıdır.
- Farklılıklara saygı eğitimi yürütecek kurumların her türlü bireyin farklılıkları düşünülerek özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara göre de eğitim ortamlarını düzenlemeleri gereklidir. Örneğin eğitim ortamları engelli çocukların da rahatlıkla yararlanabileceği bir ortam olmalıdır.

Farklılıklara saygı eğitim uygulamalarında çocuklara farklılıkları gösteren, kültürel çeşitliliği yansıtan bir eğitim öğretim ortamı yaratmak gerekir. Eğitim ortamı düzenlenirken sınıf içinde kullanılan materyaller ve ders kitaplarının seçimi de önemlidir.Eğitim malzemeleri seçilirken şunlara dikkat edilmesi gerekir (KEDV, 2006, s.30):

- Seçilen materyal çocukların aile sosyal çevresini yansıtmalı, değişik ihtiyaç ve alışkanlıkları karşılayabilmelidir.
- Materyallerin alışılmış kalıpları yansıtmaması ve kesin olmayan verileri aktarmamasına dikkat edilmelidir.

Farklılıklara saygı eğitimi verilen ortamda şu özelliklerin olması öğrenmeyi daha da kolaylaştıracaktır:

- Eğitim ortamında farklı kültürleri yansıtacak bilgilerin olduğu panoların hazırlanması
- Dünyadaki bütün ırk,millet, cins ve sosyal sınıflardan insanların fotoğrafları sergilenmelidir.

- Televizyon ve gazetelerde görülen ünlü insanların çocuklar üzerinde büyük etkisi olduğundan farklı ırk, din, konum ve makamlarda bulunan ünlülerin fotoğraflarının bulunmasında yarar vardır.
- Engelli çocukların kendi işlerini kendi başlarına görebilmesi için rampa ve özel dayanaklar gibi uygun düzenlemeler oluşturulmalıdır.
- Görme ve işitme engelli çocuklar içinde gerekli eğitsel malzemeler bulundurulmalıdır.

Farklılıklara saygı eğitiminin uygulandığı kurumlarda olması gereken görseller şunlardır:

- Çocukların özgeçmişlerini gösteren bilgi ve resimler
- Toplumda var olan farklı özellikleri yansıtan resimler
- Farklı kültürlere ilişkin resimler
- Toplumdaki kişilerin günlük yaşamlarına, çalışma hayatlarına ve eğlence etkinliklerine ilişkin resimler
- Farklı çevrelerde farklı işi yapan kişilerin resimleri
- Farklı engeli olan kişileri çalışırken ve eğlenirken gösteren resimler.
- Farklı aile biçimlerini gösteren resimler

Farklılıklara saygı programında eğitici faaliyetlerde kullanılan malzemenin seçiminde dikkat edilmesi gereken bazı önemli noktalar şunlardır (Derman Sparks, 2001, s.12):

- Eğitici faaliyetler için kullanılacak malzeme doğrudan ve dolaylı olarak bazı alışılmış kalıpları ifade etmemelidir.
- Eğiticiler işleyeceği konuyla ilgili çok sayıda değişik kaynaklar kullanmalıdır.Bu sayede çocuk çok farklı ve çok yönlü bilgilenme duyarlılığı kazanabilir.
- Çocukların farklı kültürleri ve grupları daha iyi anlamasını sağlayacak etkinlik malzemeleri seçilmelidir.

Farklılıklara saygı eğitiminde kullanılan kitapların içeriğinde bulunması gerekenler şunlardır (Derman Sparks, 2001, s.13) :

- Kitapların çeşitlilik ve farklılıklara yeteri kadar yer verilmesi
- Doğru bilgi ve resimleri içermesi
- Toplumsal cinsiyet rollerindeki çokluğu, kültürel ve etnik arka planları, yaş kavramını,engelliliği ve çeşitli yetenekleri, meslekleri ve görevleri anlatmalı
- Toplumun farklı gruplarının yaşam şekilleri hakkında bilgiler içermeli
- Farklı yaşama şekilleri ve aile grupları ile ilgili bilgileri içermeli
- Farklı kültürel yapılara ait bilgiler içermelidir.

2.3.12. Farklılıklara Saygı Eğitiminde Aile Katılımı

Farklılıklara saygı eğitim programını sağlıklı bir şekilde yürütebilmek için bu sürece ailenin katılımı da şarttır. Çocukların ilk ayrımcı davranışlarını ailelerinden öğrendikleri düşünülürse sadece çocuklara değil ailelerin de ayrımcılık konusunda bilgilendirilmesi, ayrımcılık konusundaki farkındalıklarının arttırılması gereklidir (Ross, 1995: akt: Ekmişoğlu, 2007, s.52).

Ebeveynlerle ve ailelerle yapılan çalışmalar farklılıklara saygı eğitim programının gelişimi için çok önemlidir. Onlarla birlikte yapılan çalışmaların çeşitli faydaları olabilir ve bunlar aşağıda ifade edilmiştir (Wolpert, 2002, s.24):

Aileler farklılıklara saygı eğitim programı yaklaşımını tanıyabilirler, öğrencilerin sınıflarda yaptıkları çalışmalara katılarak deneyim sahibi olabilirler, kendi kişisel ayrımcılıklarının farkına varabilirler, kendi değerlerini ve bu konuyla ilgili beklentilerini paylaşma şansını yakalayabilirler, bilgi ve geri dönüt sağlanabilir, ayrımcılıkla baş etme konusunda kendi stratejilerini paylaşabilirler, çocuklarını ayrımcılıkla baş edebilme konusunda nasıl destekleyebilecekleriyle ilgili çeşitli yollar öğrenebilirler. Bununla ilgili yapılabilecek etkinliklere ise şunları örnek olarak gösterebiliriz. Ailelerin düzenli olarak katıldığı toplantılar yapılabilir. Bu toplantılarda onlara ayrımcılıkla ilgili çeşitli hikayeler okunarak onlara okulun farklı bakış açılarını tanımada rolüyle ilgili fikirlerini açıklamaları sağlanabilir.

Pek çok öğretmen farklılıklara saygı eğitim programı geliştirmeye çalıştığında ailelerin bu duruma olumsuz tepki göstermesinden korkmaktadırlar. Böyle bir programı yürütmek uzun ve zor bir süreçtir. Ancak benzer şekilde aileler de okul personeli ya da öğretmenler tarafından kendi ırk, kültür, cinsiyet, fiziksel beceri ve aile yapısı gibi çeşitli farklılıklarına saygı duyulmakla ilgili çeşitli zorluklarla yüzleşmektedirler. Bu durumda arada kurulabilecek ortak bir köprü her iki tarafında çekincelerini ortadan kaldırabilecektir. Eğitimin kendisi tek başına eşitsizliği, önyargıyı ve adaletsizliği önleyemez. Ancak okullar ve aileler birlikte hareket ederlerse güçlü ve onurlu çocukların gelişimine yardımcı olabilirler; ancak hep birlikte yapılan çalışmalarla böyle bir toplum yaratılabilir (Derman Sparks, 1989, s.96).

Farklılıklara saygı yaklaşımında ben kimliği ve ait olunan grup kimliği birbirinden ayrı düşünülemez. Çocuk hem değiştirilemeyen özel bir kimliktir hem de ailesinin, sosyal grubun bir parçasıdır. Çocuğun kişiliğini güçlendirmek demek onun bağlı olduğu sosyal grubu tanımak ve ona saygıyla yaklaşmak demektir. Bu yüzden her çocuğun ailelerine karşı gereken saygı gösterilmeli ve onların düşünceleri de önemsenmelidir (KEDV, 2006, s.33).

Farklılıklara saygı eğitimi programında aile katılımının hedefleri şunlardır (Derman Sparks, 1989, s.97):

- Eğiticilerin aile ile işbirliği içinde olarak sorunlara beraber çözüm üretmeleri ve karşılıklı destekleri ile eğitim sürecini kolaylaştırmak
- Eğitim programının oluşturulmasına, uygulanmasına ve değerlendirme sürecine aileleri de dahil etmek
- Çocukların sınıfsal, etnik ve toplumsal cinsiyet kimliklerini nasıl oluşturdukları ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın, ırkçılığın ve engelliliğe dayalı ayrımcılığın çocuğun gelişimini nasıl etkilediğini ailelerin de anlamalarını sağlamak
- Ailelerin farklılıklara saygı eğitimindeki çalışmalar sonucunda ortaya çıkan konuları birbirleriyle tartışabilecekleri güvenli bir ortam yaratmak.

Eğiticiler her çocuğun ailesini tanımalı ve ait olduğu aile kültürüne ilgiyle ve saygıyla yaklaşmalıdır. Eğitim ortamlarında aile kültürleri dikkate alınmalı her aile kültürünü yansıtacak düşüne ve fikirlere önem verildiği hissettirilmelidir (KEDV, 2006, s.34).

Aile katılımı ile aileler çocuklarının eğitimi hakkındaki düşüncelerini, tecrübelerini, sorularını diğer aileler ile paylaşıp fikir alışverişinde bulunabilirler. Bu nedenle, çalışmaları geliştirmek ve ailelerin birbirleriyle karşılıklı fikir alışverişlerinde bulunacakları bir ortam yaratmak önemlidir. Bunun için zaman zaman aile partileri düzenlenebileceği gibi ailelerin çocuklarıyla ilgili konuları paylaşabilecekleri sohbet toplantıları da organize edilebilir (Brown, 1998: akt: Üner, 2011, s.41). Farklılıklara saygı eğitimiyle ilgili okulda yapılan etkinliklerden ailelerin de haberdar olması için ailelere dağıtılmak üzere okul gazeteleri, dergiler hazırlanabilir. Böylelikle okulda yapılan çalışmalar hakkında velilerde bilgi sahibi olurlar (Üner, 2011, s.42).

Aileleri farklılıklara saygı eğitimi hakkında bilgilendirmek onlarla olan işbirliğini kolaylaştıracaktır. Bu bilgilendirme aile katkısının önemi, ailenin sağlayacağı faydalar vurgulanmalıdır. Ailelere de farklılıklara saygı bilinci kazandırmak için öncelikle farklılıklara saygı yaklaşımının hedefleri ailelerle paylaşılır ve bu hedeflerin çocukların gelişimi açısından ne ifade ettiği onlara anlatılır**.** Ailelerin çocuklarının kendine ait özelliklerinin ve ait olduğu gurubun kabul edildiği ve saygı gördükleri bir ortamda özel bir birey olduğunu anlaması için imkanların sağlandığını görmeleri onları mutlu edecektir**.** Aileler kendi aile kültürlerine ilgi gösterildiğini ve değer verildiğini gördüklerinde seve seve kendileri de bu sürece katılarak kendi kültürleri hakkındaki bilgileri paylaşacaktır (Derman Sparks, 1989, s.98).

Ailelerle yürütülecek etkinliklerin iyi bir şekilde planlanması gereklidir. Bu etkinlikler üç aşamalı olarak planlanabilir (KEDV, 2006, s.36):

Ailelere yönelik bilgilendirme toplantıları: Farklılıklara saygı eğitim sürecinde öğrencilerle yapılan çalışmaların planlanması, yürütülmesi ve değerlendirme süreci hakkında toplantılar yapılarak aileler bilgilendirilmelidir. Bununla birlikte ailelerin ayrımcılık konusunda kendilerini değerlendirecekleri ve geliştirecekleri bir fırsat da yaratılmış olacaktır.

Aile Çalışma Grubu Oluşturma: Farklılıklara saygı eğitim etkinliklerinin planlanması ve uygulanması konusu için istekli ailelerden bir çalışma grubu oluşturulur. Bu çalışma grubu farklılıklara saygı eğitimi kapsamındaki planlanması ve yürütülmesinde aktif rol oynarlar.

Sonuçların İzlenmesi: Ailelerin farklılıklara saygı programı ile yapılan çalışmaları görebilecekleri fırsatlar yaratılmalıdır. Bunun için belli aralıklarda veli toplantıları düzenlenebilir ve yapılan çalışmaların sonuçları velilerle tartışılır. Bu toplantılarda yapılan çalışmaların çocuğun davranış ve tutumlarında bir değişiklik yaratıp yaratmadığı, değişiklik yarattıysa ne tür bir değişiklikler yarattığı konuları konuşulur.

Farklılıklara saygı eğitim yaklaşımında değerlendirme süreci de önemlidir. Bu yaklaşım ile ilgili etkinlikler uygulanıp tamamlandıktan sonra bu çalışmaların ne derece etkili olup olmadığını değerlendirmeye yönelik bir süreç de planlanmalıdır. Bu değerlendirme sürecinde sorulacak soruların bazıları şunlardır:

- Çocuk değişikliklere nasıl tepkiler veriyor?
- Eğitmenler ve aile arasındaki işbirliği nasıl?
- Aileler arasındaki ilişkilerde ne gibi değişiklikler var?
- Aileler çocukları ile olan ilişkilerinde ne gibi değişiklikleri fark ettiler?
- Çocuk ile öğretmen arasında ne gibi değişiklikler oldu?
- Çocuk ile diğer çocuklar arasında ne gibi değişiklikler oldu?

Değerlendirme sürecinde bu soruların cevapları bize farklılıklara saygı eğitim programının ne derece yararlılığı olduğunu gösterecektir.

Ailelerin Etkinliklere Katılım Yolları: Farklılıklara saygı eğitim programında aileler eğitim etkinliklerinin planlanmasında, yürütülmesinde ve değerlendirilmesinde önemli roller oynarlar. Ayrımcılık konusuyla ilgili ailelerin etkinliklere katılım yollarından bazıları şunlardır (Derman Sparks, 1989, s.99):

- Aileler çocuklarını aile geçmişlerini anlatabilir, aile albümlerinden geleneklerini yansıtan kutlama, tören ve eğlencelerine ilişkin resimler getirebilirler.
- Aileler kendi kültürlerini yansıtacak yiyecekler hazırlayıp okula getirebilirler.
- Farklı kültürlere sahip çocukların aile bireyleri okula gelip kendi kültür ve geleneklerini öğrencilerle paylaşabilirler.
- Aileler çocuklara farklı yörelere özgü oyunları öğretebilirler.
- Aileler farklı kültürlere ait eşyaları okula getirip öğrencilere tanıtabilir.

2.3.13. Farklılıklara Saygı Eğitiminde Çocuklarla Yürütülecek Etkinlikler

Farklılıklara saygı eğitiminde çocuklar önyargılarını keşfederek bu ön yargıları yıkmaya, kendisine yada başkalarına karşı bir haksızlığa karşı mücadele etmeyi öğrenirler. Çocuklar farklılıklara saygı eğitim programıyla duygularını da iyi tanıyacak ve toplumda kendini daha iyi ifade etme yeteneği gelişecektir. Bununla birlikte çocukların kendi akranlarının da alışkanlıklarını, davranış biçimlerini iyi anlaması sonucunda yaşıtlarının görüş ve duygularına saygı duymayı öğrenirler (KEDV, 2006, s.39).

Farklılıklara saygı eğitiminde bu hedeflere ulaşmak için eğiticinin gerekli ortamı sağlaması gereklidir. Bu nedenle çocukların kendilerini rahat hissedecekleri, kendilerini serbestçe ifade edebilecekleri bir ortam yaratılması çok önemlidir. Çünkü duygu ve düşüncelerin kısıtlanmadan yasaklanmadan serbestçe ifade edileceği ortamlarda öğrenciler önyargılarından kolaylıkla arınırlar. Böylelikle öğrencilerin birbirlerini daha iyi tanımalarını sağlayacak bir ortam yaratılmış olur (Ekmişoğlu, 2007, s.60).

Çocuklar toplumdan kazandıkları önyargıları daha çok oyun ve sanatsal faaliyetlerle dışa vururlar. Oyun ve sanatsal faaliyetlerde çocuğun yaratıcılığı ortaya çıktığı için en kalıcı davranış bu etkinlikler zamanında kazanılır. Çocukların önceden kazandığı ayrımcı tutum ve davranışları ortaya çıkarmak ve düzeltmek için yapılacak etkinliklerde oyun ve sanatsal faaliyetlere yeteri kadar önem verilmelidir (Üner, 2011, s.39).

Etkinliklerin amacı çocuklara yalnızca bilgi aktarımı sağlamak değil farklılıklara saygı tutumunun gelişimini de yardımcı olmaktır. Etkinlikler yapılırken etkinlik kurallarına gereken önem verilmelidir. Bu etkinlikler sayesinde çocuklar yanındakine saygı duyması gerektiğinin farkına varacaktır. Ayrıca etkinliklerde grup çalışması yaptırılarak çocukların işbirliğinin, paylaşmanın, birbirleriyle yardımlaşmanın önemini daha iyi anlamaları sağlanır. Etkinliklerdeki konu seçimi çocuğun ilgisini çekebileceği bir konu olmalıdır. Bu seçim çocukların günlük hayatlarından, farklı aile kültürlerinden ve her farklı grubun hayatından ve ilgi alanlarından olabilir (KEDV, 2006, s.40).

Farklılıklara saygı eğitim programında aile katılımı çok önemlidir. Eğitici faaliyetler sırasında ailelerle sürekli iş birliği içinde olunmalı onların etkinliklere katılımı sağlanmalıdır. Etkinliklere aile katılımı sağlanarak etkinlikler farklı aile yapıları, sosyal ve kültürel çevrelerin özellikleriyle zenginleştirilmelidir (Vandenbroeck, 2007, s.31).

Eğiticilerin farklılıklara saygı eğitimi etkinliklerinde drama çalışmalarına yer vermesi çocukların farklılıklara karşı ayrımcı tutum ve davranışları rahatça fark etmelerini sağlar. Drama çalışmalarıyla çocuklar kendi düşüncelerini özgün bir şekilde ifade ederler. Böylece eğitici, çocuğun farklılıklara olan olumsuz tutumlarını keşfeder ve düzeltmeye yönelik drama çalışmaları tasarlar. Çocuk drama çalışmasında yer almak istemezse eğitici çocuğu cesaretlendirmeli, gerekirse kendi de drama da rol almalıdır. Drama çalışmalarıyla çocukların duygu ve düşünceleri rahatça açığa çıkar ve empatik düşünceleri desteklenmiş olur (Troyna ve Hatcher 1992: akt: Ekmişoğlu, 2007, s.61).

Farklılıklara saygı eğitimi veren öğretmenler rol oynama aktivitesinin çocuklar için ne kadar önemli olduğunu bilirler. Çocuklar sınıfta olan veya onlara kitaptan okunan olayları oynarlar veya canlandırırlar. Kolh (2002)'a göre rol oynama çocukların kendi ırkıyla yüzleşmesine yardımcı olur. Rol oynama öğrencilerin diğer insanların nasıl düşündüklerini ve hissettiklerini anlamak, başkalarının ne dediğine karşı nasıl tepki vereceklerini bilmek ve uygun mimik ve dil geliştirmelerine yardımcı olmak için onlara fırsatlar sunar (Lin, Lake ve Rice, 2008, s.188).

Farklılıklara saygı eğitiminde yapılacak etkinliklerden birisi de eğiticinin öğrencilerle birlikte şarkı söylemesi ya da onlara hikayeler anlatmasıdır. Seçilen şarkı ve hikayelerin farklılıkları yansıtacak içerikte olmasına dikkat edilmelidir (Derman-Sparks, 1989, s.11).

Öğretmen,öğrencilerle ilgili resimler ortaya koyarak bu resimlerle ilgili düşünceleri açıklamalarını sağlayıp oyunlarla öğrencilerin resimlerle etkileşim kurarak, anti ayrımcılıkla ilgili tartışmalarını sağlayabilir. Bu resimler toplumun farklılığını yansıtıyor olmalıdır. Görsellerde kullanılan örnek şablonlar farklılıklara maruz kalmış ya da zorlukla karşı karşıya kalmış öğrencilerden seçilmelidir (Wolpert, 2002, s.12).

Fiziksel ayrımcılıkları önlemek için öğrencilerle hikaye okuma aktiviteleri yapılabilir. Fiziksel görüntüsünden dolayı alay edilen bir çocuğun hikayesi okunabilir. Burada fiziksel görüntüsünden dolayı alay edilen çocuğun ne hissettiği, onun yerinde olup olmak istemediği, nasıl davranışlar önerilebileceği gibi konularda öğrencilerin fikir yürütmesi sağlanabilir (KEDV, 2006, s.41).

Öğrencilerin farklı etnik gruplara ilişkin önyargılarını engellemek ve olumlu tutum beslemelerini sağlamak için önce kendi etnik kökenimizden yola çıkılarak farklı etnik gruplardan öğrencilerle oyunlar oluşturulabilir. Sonuçta hepimiz Asya, Afrika, Ortadoğu ya da Amerika gibi çeşitli etnik kökenlere sahibiz. Muhtelif etnik kökenlere ilişkin benzerliklerin ve farklılıkların ortaya konduğu çeşitli yazılı ve görsel materyaller öğrencilere toplatılabilir. Öğrenciler her birinin kendi etnik

kökenleriyle ilgili çeşitli açıklamalar yapmaları konusunda teşvik edilebilir. Öğrencilerle dayanışma aktiviteleri, müfredat geliştirme çalışmaları yapılabilir (Giugni, 2008, s.8).

Öğrencilerin kafasında çeşitli basmakalıp yargılar oluşmaktadır ve bu da onların farklılıklara karşı çoklu bakış açısı geliştirmesini engellemektedir. Ancak bu durum onların eleştirel bakış açısı geliştirmeleri yönünde aksine çevrilebilir. Örneğin öğrenciler tüm yerlilerin kuş tüyü taktığını, çadırlarda yaşadığını düşünebilir ve tersi bir fotoğraf gördüğünde resimdeki kişinin yerli olmadığını iddia edebilir. Ancak yapılacak görsel, yazılı ve izlenceli etkinliklerle öğrencilerin kafasındaki bu fikir değiştirilerek bazı giysi ve materyallerin her etnik kökende olduğu gibi çeşitli özel törensel zamanlarda kullanılabileceğine dikkat çekilebilir (Ekmişoğlu, 2007, s.62).

Öğrencilerin cinsiyetçilikle ilgili örneğin, "sen doktor olamazsın, çünkü sen kızsın" gibi çeşitli fikirleri vardır. Burada öğrencilere televizyondan, kitaplardan, dergilerden çeşitli meslek dallarından örnekler gösterilebilir. Öğrencilerle yerel sağlık merkezleri ziyaret edilerek kadın çalışanlarla tanışmaları sağlanabilir. Kızların marangozluk, tırmanma işleri yaptığı; erkeklerin ise bebeklerle oynadığı ve temizliğe yardım ettiği fotoğraflar kullanılabilir (Wolpert, 2002, s.12).

Öğrencilerin kafasındaki siyah ya da koyu rengin kötü imajını ortadan kaldırabilmek için çeşitli etkinliler yapılabilir. Örneğin öğrencilerden biri siyah bir öğrenci gördüğünde o öğrencinin yıkanmadığını ve kirli olduğunu ifade edebilmektedir. Buradaki önyargıyı ve ayrımcılığı ortadan kaldırabilmek için sınıfa siyah ve beyaz oyuncaklar getirilebilir. Bunlar öğrencilerin gözünün önünde yıkama masasında temizlenerek, temiz olup olmadıkları konusunda fikir yürütmeleri sağlanabilir. Ayrıca kirliliğin sadece siyah ya da kahverenginden oluşmadığını ispat etmek için oyun hamurlarından çeşitli renklerden etkinlikler yapılabilir. Öğrencilerle siyah ve kahverengi güzel şeylerin listesi yapılabilir (Wolpert, 2002, s.17).

Çoğu öğretmen öğrencilerin ırk ayrımını fark etmediklerini düşünmektedirler. Ancak yapılan çalışmada 4 yaşındaki bir kız çocuğunun söyledikleri şaşırtıcı

niteliktedir. Bu kız çocuğu kendisine gösterilen siyahi bir çocuğun bir hırsıza benzediğini, bunun nedeni olarak da suratının bir hırsız gibi koyu renkli olduğunu ifade ederek belirtmiştir. Muhtemelen bu çocuk haberlerden ya da sinemalarda gördüğü siyahi suçlulardan etkilenmiştir. Bu durum çeşitli sosyal ve medyatik ortamlarda siyahların genellikle olumsuz imajla sergilenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu olaydan sonra öğretmen anti ırkçı stratejiler geliştirmesi gerektiğine karar vermiştir. Bu amaçla da öğretmen olumlu imajlar topladı ve bunları öğrenme oyunlarında ve tartışmalarında kullandı. Olumlu imaj içeren resimler hakkında öğrenciler konuşturularak öğrencilerin olumlu izlenimler edinmeleri sağlandı (Vandenbroeck, 2007, s.27).

Hikayelerde yer alan benzetme unsurları da çocukların ırkçılıkla ilgili düşüncelerini etkilemektedir. Örneğin bir hikayede yer alan "sabahları onlar bir kar gibi temiz, fakat gece onlar karaydılar, kirliydiler bir kurum gibi…" vb. ifadeler çocukları etkileyebilmektedir. Bu nedenle hikayelerde renklerin olumsuz kullanılış biçimi de çocukların ırkçılığa karşı düşüncelerini olumsuz etkileyebilmektedir. Öğrenci hikaye kitaplarında ve çocuklara yönelik televizyon programlarında siyah ya da beyaz adamın ne sıklılıkla kötü adam olarak yansıtıldığının incelenmesi gerekmektedir. Kahramanlar yeniden tanımlanarak çocuklara tüm ırklardan insanların günlük kahramanlıkları yapabileceği (arkadaşına yardım etmek, komşularını bir araya getirerek sosyal ortamlar oluşturmak) gösterilebilir. Çocuklar için kendi aile ve sosyal çevresinden kahramanların yaptıkları çok önemlidir (Wolpert, 2002, s.21).

2.3.14. Farklılıklara Saygı Eğitimi Programında Yer Alabilecek Etkinlik İçerikleri

Farklılıklara saygı eğitim programı kapsamında hazırlanan etkinlikler kendini ve başkalarını tanıma ve dört ayrımcı boyut ile sınırlanmıştır. Etkinliklerimiz şu başlıklar göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır:

- Kendini ve Başkalarını Tanıma
- Dış Görünüşe Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar
- Aile Yapısındaki Farklılıklara Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar

- Cinsiyete Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar
- Bedensel ve Zihinsel Engelliliğe Karşı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar

2.3.14.1. Kendini ve Başkalarını Tanıma

Bireyin özellikler açısından birbirlerinden farklı olmaları gayet doğaldır. Bu farklılıkların kaynağı hakkında yeterli bilgiye sahip olunmadığı takdirde önyargılar meydana gelir. Bu nedenle bireyin kendisini ve çevresindeki kişileri tanıması farklılıklara saygı eğitiminin ilk konusudur. Çünkü farklılıkları fark etme bireyin önce kendisini daha sonra çevresindeki kişileri tanıması ile başlar. Birey kendi özelliklerini tanımaya başladıkça diğerlerinden hangi açılardan farklı olduklarını ve bu farklılıkların onlara ne kazandırıp ne kazandırmadıklarının farkına varır (Wright, 1991: akt: Ekmişoğlu, 2007, s.62).

Kendini ve başkalarını tanıma etkinliklerinde bireyin kendi fiziksel ve kişisel özelliklerini, cinsiyetini ve özelliklerini, ailesinin ve içinde yaşadığı kültürün özelliklerini öğrenmesi amaçlanmıştır. Kendini ve başkaları tanıma çalışmalarında sınıf içerisinde herkesin kendini rahatça ifade edebileceği bir ortam yaratılarak öğrencilerin birbirlerini daha iyi tanımaları, birbirleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları rahatlıkla görmeleri sağlanmış olacaktır (KEDV, 2006, s.42).

Bireyin kendi özelliklerini iyi bir şekilde tanıması kendine olan özgüvenini arttırır ve toplumsallaşmasını kolaylaştırır. Bu nedenle de kendini ve başkalarını tanıma etkinlikleri farklılıklara saygı eğitim programında önemli bir yere sahiptir. Bu etkinlikler yapılırken eğiticiler farkında olmadan bazı aile yapısı, anne ve babanın evdeki görevleri, yaşam tarzları hakkında genellemeler yaparak çocukların ayrımcılığa uğramalarına neden olabilmektedirler. Bunun için eğiticiler bu çalışmalarda olabildiğince bireysel farklara ve aile kültürlerindeki çeşitliliğe de yer vermelidirler (Ekmişoğlu, 2007, s.62).

Farklılıklara saygı eğitim yaklaşımında bütün çocuklar eşit davranmak her zaman çözüm olmayabilir. Ayrımcılığa uğrayan bireylerin güçlü bir kimlik

geliştirmeleri için eğiticilerin bu çocuklara ait olduğu grubu ve kültürü benimsemesi ve adaletli davranması şarttır. Bu çocukların önyargısız gelişimi için eğiticilerin buna yönelik adil ortamlar sağlaması önemlidir (KEDV, 2006, s.42).

Ailelerin çocuklarla yapılan etkinlikler hakkında bilgilendirilmeleri ve bu etkinliklere katılımlarının sağlanması bu çalışmalar için büyük önem taşır (KEDV, 2006, s.42).

Bu etkinliklerle amaçlanan; bireylerin kendilerini daha iyi tanıması sağlayarak kimliklerini rahatlıkla ifade etmeleri, bireyin öz kimlik geliştirmesi ve farklılıkları zenginlik olarak görmelerine yardımcı olmaktır. Kendini ve başkalarını tanıma çalışmalarının sene başında çocukların birbirlerini tanımaları sırasında yapılmasında yarar vardır (Ekmişoğlu, 2007, s.62).

2.3.14.2. Dış Görünüşe Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar

Farklılıklara saygı eğitim programlarında en önemli konulardan birisi de dış görünüş konusudur. Birey öncelikle kendisinin fiziksel özelliklerini iyice tanıyıp benimsedikten sonra fiziksel özelliklerin kişiden kişiye farklılık göstereceği bilincini de kazanması gereklidir. Dış görünüş bir kişi hakkında yorum yapmamızı sağlayacak ilk özelliktir. Bir kişinin ilk bakışta saç ve göz rengi, ten rengi, yüzünün güzelliği, sevimliliği, temiz ve bakımlı olması, kıyafeti gibi dış görünüş özelliklerine bakılarak o kişi hakkında olumlu ya da olumsuz yargılarda bulunabilinir (Wright, 1991: akt: Ekmişoğlu, 2007, s.63).

Günlük yaşantımızda hiç tanımadığımız, ilk kez gördüğümüz birini sadece dış görünüşüne bakarak değerlendirmek ayrımcılık içeren davranış ve tutumlara yol açar. Bu tutum ve davranışlar zamanla önyargılara dönüşebilir (KEDV, 2006, s.51).

Dış görünüş çocuklar içinde ilk fark edilen farklılıklardan biri olduğundan farklılıklara saygı eğitim programında bu etkinliklere gereken önemin verilmesi gereklidir. Bazı çocuklar dış görünüşü yüzünden sıklıkla ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bu ayrımcılık kötü giyinen, temiz olmayan çocuklar için dışlanma

olarak ortaya çıkarken temiz giyinen bakımlı çocuklar içinde olumlu bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Ekmişoğlu, 2007, s.64).

Toplumda yetişkinlerinde dış görünüşe bağlı ayrımcılığı sıklıkla yapmaları çocukları da bu konuda etkileyerek onların da dış görünüşe karşı ayrımcı tutum ve davranışlar kazanmasına neden olmaktadır. Bunun yanında dış görünüşle ilgili takılan lakapların medya tarafından desteklenmesi de bu nedenlerden biridir. Örneğin çocukların televizyonda sıklıkla izlediği dizilerdeki "havuç, bücür cadı" karakterleri bunları destekler niteliktedir. Toplum içinde lakap olarak kullanılan "şişko, obur, otistik, dört göz" gibi kelimeler de dış görünüşe dayalı ayrımcılığı yansıtmaktadır (KEDV, 2006, s.51).

Dış görünüşe dayalı ayrımcı tutum ve davranışlar bazı öğretmenler tarafından da yapılmaktadır. Bazı öğretmenlerin temiz ve bakımlı öğrencilerle daha yakından ilgilenirken, kılık kıyafeti düzgün olmayan çocukları dışlaması buna örnek olabilir. Ya da kendi siyasi görünüşe göre başörtü takan kız öğrencilere iyi ya da kötü davranması da öğretmenlerin dış görünüşe dayalı yaptığı ayrımcı tutum ve davranışlardandır (Ekmişoğlu, 2007, s.63).

Sınıf ortamında öğrencilerin dış görünüşe dayalı ayrımcı tutum ve davranışlarını gösteren bir örnek olay (Derman Sparks, 2001, s.13):

2004-2005 eğitim- öğretim yılının başlangıcında sınıfımızda Albino hastalığı olan bir kız öğrenci katıldı. İlk iki hafta saçları ve davranışlarıyla farklı görünen bu çocuğumuzu arkadaşları yadırgadı. Onunla arkadaşlık etmek istemediler, aralarına almadılar. Bu iki hafta bu çocuğumuz okula diğer çocuklardan biraz daha geç geldi. Bu süre içinde çocuklarla sohbet edildi. Hastalığı hakkında bilgi verildi ve dışlanmaması gerektiği anlatıldı. Zaman zaman annesinin getirdiği CD'ler izlendi. İki haftanın sonunda çocuklar bu çocuğumuzla dostluk kurdular, aralarına aldılar.

Bu bölümde, öğrencilerin kendilerinin ve diğerlerinin fiziksel özelliklerini tanımasına, benzerlik ve farklılıkları keşfetmesine ve bu konudaki çeşitliliği anlamasına yönelik etkinlikler mevcuttur. Bu etkinliklere çocuklara güzel dış

görünüşle iyilik, kötü dış görünüşle çirkinlik arasında bir bağın olmadığı fark ettirilir (KEDV, 2006, s.51).

2.3.14.3. Aile Yapısındaki Farklılıklara Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar

Toplumumuzda çeşitli aile yapıları vardır. Bunlar çekirdek aile, geniş aile ve tek ebeveynli ailelerdir. Çekirdek ve geniş aileler toplumumuzda kabul görmesine karşın tek ebeveynli aile yapısına karşı olumsuz bir ayrımcılık söz konusudur. Bununla birlikte zamanla din, ırk ve etnik köken farkı olan aile sayıları da giderek artmaktadır. Bu türden ailelere de olumsuz ayrımcılık yapılabilmektedir (KEDV, 2006, s.61).

Ailelerin gelir durumu, ait olduğu kültürün özellikleri, ebeveynlerin eğitim durumu, yaşam standartları ve geçimlerini sağladıkları işin türü de aileler arasında ayrımcılığa neden olan faktörlerdendir (Üner, 2011, s.44).

Ailedeki ebeveynler bazı aile yapılarına karşı ayrımcı davranışlar göstererek çocuklarının da bu ailenin çocuklarıyla görüşmelerini istemezler. Örneğin çocuklarını mesleğini ve yaşantısını beğenmedikleri bir ebeveynin çocuğuyla görüştürmek istemeyen aileler vardır (Derman Sparks 1989, s.97).

Bu etkinlikleri planlarken her türlü aile yapısı göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır. Etkinliklerde hiç bir aile yapısı dışlanmadan her aile yapısına uygun çocukların kabul edildiğini gösterecek etkinlikler düzenlenmelidir. Aile panolarının oluşturulması, ailelerin kendi kültürüne ait yaşam deneyimlerini çocuklarla paylaşması bu etkinlikler arasında yer alabilir. Örneğin veli kendi kültürüne ait dans ve müzikleri öğrencilerle paylaşarak öğrencilerin bu farklılıkları tanımasına yardımcı olur. Velilerin kendi mesleklerini sınıf içinde tanıtmaları da çocukların bu mesleklere karşı önyargıyla bakmalarını engelleyecektir (Ekmişoğlu, 2007, s.67).

Bu etkinliklerde aile katılımı ailelerin birbirlerini tanıması ve çeşitli aile yapılarına saygı duymaları açısından önemli bir yere sahiptir. Aileler sadece etkinlik

esnasında değil etkinlik planlanırken de sürece katılabilirler. Bu etkinlikler sayesinde çocuklar da birbirlerinin yaşam biçimlerini, farklı aile yapılarını ve farklı meslekleri tanıyacak ve bu farklılıklara saygı duyacaktır (KEDV, 2006, s.62).

Etkinlikler tasarlanırken çocukların öncelikle kedi aile yapılarını sonra toplumunda var olan farklı aile yapılarını daha sonra ise dünyadaki farklı aile yapılarına değinilmelidir.

Aile yapısındaki farklılıklara dayalı ayrımcı tutum ve davranışlara karşı yürütülecek etkinliklerde verilecek temel mesajlar şunlardır (Ekmişoğlu, 2007, s.67):

- Herkesin ait olduğu bir kültür vardır.
- Çeşitli kültürler vardır ve bu kültürler arasında farklılıklar ve benzerlikler vardır.
- Kültürlerin hiç biri diğerinden daha üstün değildir.
- Hiç bir kültürün davranış kalıplarının yanlış değildir.
- Ev içindeki yaşamımızda ailemizin uygun gördüğü davranışları göstermemiz normalken okullar da farklı kurallar uygulanması da normaldir.

2.3.14.4. Cinsiyete Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar

Geçmişten beri tüm toplumlarda erkek ve kadın arasında ayrımcılıklar olmuştur. Toplumlarda erkek ve kadınlar için biçilen kalıplaşmış roller vardır. Erkeklerin ev geçindirmesi, kadınların da ev işlerini yapması ve çocuk büyütmesi toplum tarafından bu cinsiyetlere atfedilen rollerdendir. Kadınların duygusal, erkeklerin ise cesur olması da bu cinsiyetlere ait genel özellikler olarak düşünülmektedir (KEDV, 2006, s.75).

Toplumda yetişkinler tarafından cinsiyete dayalı ayrımcılık fazlasıyla görülmektedir. Örneğin ailelerin erkek çocukları için düşündükleri meslekler mühendislik, yöneticilik iken kızlar için düşündükleri meslek ise genel de öğretmenlik ve hemşirelik gibi mesleklerdir. Ailelerin bu tutumları kızların ilerde

ilgisi olduğu halde kendi istediği meslekten vazgeçmesine sebep olmaktadır (KEDV, 2006, s.75).

Çocuklarda en erken oluşan farkındalık cinsiyet kavramıdır. Çocuklar küçük yaşlarda kendilerini kız ya da erkek yapan şeyin ne olduğunu bilmezler ve büyüdüklerinde cinsiyetlerinin değişip değişmeyeceğini merak ederler. 5- 6 yaşlarında cinsiyetlerinin değişmeyeceğinin farkına varırlar. Buna rağmen büyümenin cinsel organlar üzerinde yarattığı değişiklikleri fark edemezler. Bu nedenle cinsiyete dayalı ayrımcı tutum ve davranışlar için hazırlanan etkinliklerin cinsel eğitime yönelik etkinliklere paralellik göstermesi gereklidir (Williams, Best, 1990: akt: Üner, 2011, s. 48).

Cinsel kimlik gelişiminde biyolojik cinsiyetin yanı sıra toplumsal cinsiyet rolleri de önemlidir. Toplumsal cinsiyet normları toplumların geleneklerine bağlı olarak oluşturdukları, erkeklerin ve kadınların nasıl davranmaları ve toplumda hangi rolleri üstlenmeleri gerektiği konusundaki düşüncelerdir. Toplumda yetişkinler tarafından kız ve erkek çocuklarına küçük yaştan itibaren farklı davranılır. Kız çocuklar için pembe, erkek çocuklar için mavi renklerinin tercih edilmesi, oyuncak olarak kızlara bebek, erkeklere araba ya da silah alınması bu farklılıklardan bazılarıdır. Çocukla cinsiyete dayalı bu ayrımcı tutum ve davranışları küçük yaşta fark etmeye başlarlar ve kız ve erkek çocuklarının farklı davranması gerektiğini kabul ederler (Ekmişoğlu, 2007, s.68).

Toplumsal cinsiyet rollerinin sınırlayıcı ve kalıplaşmış yargıları çocukların kimliklerinin değişik yönlerini keşfetmelerini engelleyebilir. Kız çocuklarının her alanda başarılı olabileceğini ve kendi yaşamına ilişkin seçimler yapabileceklerini bilmeye ihtiyaçları vardır. Erkek çocukların da kız çocuklara karşı üstünlük taslamadan başarılı olabileceklerini öğrenmeye ihtiyaçları vardır (Üner, 2011, s. 48).

Bu bölümde yer alan etkinliklerle verilmesi amaçlanan temel mesajlar şunlardır (KEDV, 2006, s.76):

- Bir çocuğu kız ve erkek yapan şey çocuğun anatomisidir.

- Cinsiyete yönelik farklılıklar çocuğun gelişimlerini ve geleceklerini belirlemede önemli unsur değildir.
- Toplumsal cinsiyet rolleri her toplumun kültürüne göre değişebilir.

Etkinlikler yürütülürken her çocuğa eşit imkanlar sağlanmalı, cinsiyete bakılmaksızın her çocuğun her türlü işi birlikte yapması sağlanmalıdır. Cinsiyete ait tabular, kalıplaşmış yargılar ortadan kaldırılarak etkinlikler yapılmalıdır. Etkinliklerle ilgili aileler bilgilendirilerek çalışmalara katılmaları sağlanılmalıdır.

2.3.14.5. Bedensel ve Zihinsel Engelliliğe Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar

Toplumumuzda engellilere karşı bazı önyargılar vardır. Bu önyargıyı oluşturan kişiler genellikle engelli olmayan bireylerdir. Bu bireyler engellilere karşı onları yok sayma, görmezlikten gelme, birlikte olmak istememe, onlara acıma gibi davranış ve tutum geliştirirler (Üner, 2011, s.47).

Engellilere karşı oluşturulmuş bu ayrımcı tutum ve davranışlar engellilerin benlik algılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Toplum içinde engellilerin olduğu gibi kabul görmesi ve gelişimlerini iyi bir şekilde tamamlamaları için bedensel ve zihinsel engelliliğe dayalı ayrımcı tutum ve davranışların yok edilmesini sağlamak önemlidir. Bunun için eğiticilerin engelli bireylerin farklı özelliklerini keşfedip yücelterek onların toplumca onaylanmasını sağlamalıdırlar (KEDV, 2006, s.87).

Okul ortamının ve öğrenme ortamının engelli bireyler düşünülerek onlara göre de düzenlenmesi gereklidir. Farklı engellere sahip öğrencilerin kaynaştırma eğitimi alması engelli çocuklara büyük bir yarar sağlamaktadır. Kaynaştırma eğitimi veren öğretmenler sınıf ortamını bu öğrencileri de göz önüne alarak düzenler ve sınıf içinde bu kişilere saygı duyulmasını sağlarlar. Böylelikle engeli olmayan öğrencilerle engelli öğrencilere arasında olumlu bir iletişim ortamı sağlayarak öğrencilerin engelli olan bireylere karşı saygı duyulması gerektiği bilincini aşılarlar (Ekmişoğlu, 2007, s.67).

Bu eğitim sürecinde öğretilmesi gereken engelli olmayan bireylerin de engelli bireylerle kolayca iletişim kurmalarını sağlamak ve engelli bireylere karşı oluşturduğu yargıları yok etmesine yardımcı olmaktır. Bunun için eğiticilerin bu süreçte engellilik hakkında çocuklara gereken bilgileri vermesi önemlidir. Bu süreçte eğiticinin engellilik hakkında bilgi vermesi tek başına yeterli değildir. Bunun yanında eğiticiler çocukların birbirilerini tanımaları ve birbirleri hakkında bilgi sahibi olmaları için gerekli adımları atmalıdır (KEDV, 2006, s.88,89).

Toplumda engellilik hakkındaki bilgi eksikliği ayrımcı tutum ve davranışların en temel nedenlerinden birisidir. Çocukların engellilerden korkma, ona dokunmaktan çekinme gibi eğilimlerinin olması onlara karşı bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Gomolla, 2002, s.98).

Çocuklar engellilere karşı küçük yaşlarda ön yargı oluşturmaya başlarlar. Çocukların cinsiyet ve dış görünüşlülüğe karşı oluşturdukları farkındalıklar geliştikçe engellilikleri de fark etmeye başlayacaklardır. Çocuklar engellilerin neleri yapıp yapamayacakları hakkında bilgi sahibi olmak isterler. Ebeveynlerin ve eğiticilerin engellilere ait bilgileri onları acıyormuş gibi tavırla değil de olduğu gibi vermeleri gerekmektedir (Gramelt, 2010, s. 4).

Bu bölümdeki etkinliklerle verilmesi amaçlanan temel mesajlar şunlardır (KEDV, 2006, s.90):

- Engellilik doğuştan olabileceği gibi sonradan da olabilir.
- Her bireyin bir engelli adayı olduğu bilinci kazandırılır.
- Engelli bireylerin yaşama katılma, eğitim ve gelişme haklarından yararlanmalarına olanak tanımak gerekir.
- Engelli insanlarında her insan gibi yapabilecekleri ve yapamayacakları şeyler vardır.
- Engelli insanlar çeşitli becerilere sahiptirler.
- Engelli insanlar bir çok işin üstesinden rahatlıkla gelebilirler.

Bu süreçte hazırlanan etkinlikler çocukların engelliler hakkında bilgi edinmesini sağlamalıdır. Eğitimde kullanılan materyallerde engellilere ait de resimlerin bulunması önemlidir. Böylece diğer çocukların da engelli bireylerle ilgili sorular sorması, tartışılması ve bu konuda araştırma yapılmasını sağlayacak ortamlar oluşur. Çocukların engelli bireylerin kullandığı araçlar hakkında bilgi sahibi olması da önemlidir. Engelli bireylerin kullandıkları tekerlekli sandalye, protez kol ya da bacak gibi araçların diğer öğrenciler tarafından tanınması ve bu araçlara saygı duyulması öğretilmelidir (KEDV, 2006, s.91).

Bedensel ve zihinsel engelli bireylere karşı oluşturulan ayrımcı tutum ve davranışları yok etmek için öğrencilerle engelli bireyleri anlayacak empati oyunları oynanmalıdır. Grup içersinde engelli bireyler varsa bu kişilerin eğitici tarafından etkinliklere aktif olarak katılımı da sağlanması önemlidir (Wolpert,1997, s.6).

Bedensel ve zihinsel engelliliğe karşı ayrımcı tutum ve davranışlar için farklılıklara saygı eğitim programında uygulanacak etkinliklerde engelliler ile ilgili şu bilgilere yer verilmesi önemlidir (Ekmişoğlu, 2007, s.66) :

- Engellilik doğuştan ya da sonradan ortaya çıkabilir.
- Engelli çocukların ya da yetişkinlerin yaşama katılma, eğitim ve gelişme haklarından yararlanmalarına olanak sağlanması gereklidir.
- Engelli insanların da herkes gibi yapabilecekleri ve yapamayacakları şeyler vardır.
- Engelli insanlarından birçok beceriye sahip olup, birçok işin üstesinden gelebilirler.

2.4. İlgili Araştırmalar

2.4.1. Farklılıklara Saygı Eğitimi ile İlgili Araştırmalar

2.4.1.1 Yurt Dışı Araştırmalar

Ramsey (1987), farklılıklara saygı eğitimi programının temelleri çok kültürlü eğitim yaklaşımını geliştirerek atmıştır. Ramsey Amerika ' da Çok Kültürlü Eğitim'i, 'Teaching and Learning in a Diverse World – Multiculturel Education for Young Children' isimli kitabında tanıtmıştır. Çok kültürlü eğitim din, dil, ırk, kimlik, sosyal sınıf ve cinsiyet farklılıklarından kaynaklanan unsurları dikkate alarak öğrencileri bu farklılıkların bilincinde olan demokratik, hoşgörülü, eleştirel düşünebilen bireyler olarak yetiştirmeyi hedefler. Çok kültürlü eğitim sayesinde bireyler yaşadığı toplumdaki kültürel değerleri ve genel tutumları ayrımcılık yanlısı davranışlardan uzak durarak öğrenirler.

Derman Sparks (1989), Amerika'da ilk defa önyargı ve ayrımcılık temalarını temeline alan Anti-Bias Curriculum (Önyargı Karşıtı Müfredat) geliştirmiş ve ABC Task Force ile işbirliği yapılarak geliştirilen bu çalışma kitap haline getirilip basılmıştır. Derman Sparks bu kitabında önyargı karşıtı müfredatın önemini, önyargı karşıtı müfredatın uygulandığı sınıflardaki çevre düzenlemesi, kültürel farklılıklar ve benzerlikler, ırksal farklılık ve benzerlikler, engelli olma, cinsel kimlik, ayrımcılık davranışlarına karşı mücadele, küçük çocuklarla aktif bir şekilde çalışma, ailelerle çalışma ve kendi kendini eğitme baslıkları altında program açıklanmıştır. Derman Sparks' ın bu kitabında etkinlik örnekleri verilmemiş, eğiticilerin nasıl etkinlikler geliştirebilecekleri hususunda fikirler vermeyi amaçlamıştır. Bu müfredatın temel hedefi bireyin ayrımcılığa karşı tutum ve davranışlardan uzak olumlu bir kimlik oluşturmasına yardımcı olmaktır.

Kinder Welten (2000) önyargı karşıtı programın hedeflerini geliştirme amaçlı bir proje düzenlemiştir. Projenin sonunda önyargı karşıtı program için eğitici ve yöneticilerin bu konuda eğitilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bunun için 'Erkek Manita, İki Hörgüçlü Deve, İnatçı Keçi' başlığı altında makaleler yayınlanmıştır.

Kinder Welten (2004)'in yaptığı diğer bir projede önyargı karşıtı eğitim programları proje safhasında denenmiş ve daha da geliştirilmesi sağlanmıştır. Bu projenin bunların dışında diğer amacı da ön yargı karşıtı eğitim ve öğretimin ağını kurmaktadır. Projenin sonucunda ön yargı karşıtı kalite geliştirme ve eğitsel kaliteyi içerdiği kadar eğitim kurumlarındaki yapısal kaliteyi de içine alıp almadığına bakılmıştır. Buradaki hedef yapılar üzerindeki etkiyi alarak çalışmalardaki hangi değişikliklerin kendiliğinden geliştiği ve nasıl desteklenebilirliğini içermektedir. Araştırma sonucunda eğiticinin, ailenin ve eğitim kurumlarının desteğiyle önyargısız bir eğitimin çocuklara öğretilebildiği anlaşılmıştır.

Kinder Welten (2007) 'in son projesi ise ön yargı karşıtı eğitim ve öğretim konusunda eğitimcilerin geliştirilmesi için yapılan bir çalışmadır. Eğiticilerin bu konuda bilgilendirilmeleri ve müfredatın daha iyisini geliştirme çalışmaları için 'Yerel Uzmanlık Noktaları' oluşturulmuştur.

Gramelt (2010)'in 'Ön Yargı Karşıtı Uyarlama Çalışması' adındaki araştırması tamamen önyargı karşıtı esaslara göre ve teorik söylemlerin gerçekleştirilmesi yönünde bir çalışmadır. Yapılan araştırmada farklılıklara saygı eğitimi yapan eğiticilerle yapılan röportajların değerlendirilmesi, yayınlanan dokümanların incelenmesi, sunum ve toplantılar, materyallerin toplanması ve film dokümanları, ön yargı karşıtı çalışma çerçevesinde sistematik olarak ortaya konarak, teorik tezlere bağlı kalarak eğitim bilimleri içinde araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda ön yargı karşıtı çalışmanın bilinçli olmayı gerektirdiği vurgulanarak öğretim kurumlarındaki eğitimcilerin profesyonelleşmesi gerekliliği belirtilmiştir.

2.4.1.2. Yurtiçi Araştırmalar

KEDV (2004)'in gerçekleştirdiği "Erken Çocuklukta Kültürel Çeşitliliğe Saygı" projesi, bu alanda ülkemizde yapılan ilk çalışmadır. KEDV tarafından Aralık 2004 – Mart 2006 tarihleri arasında Avrupa Birliği desteğiyle "Erken Çocuklukta Kültürel Çeşitliliğe Saygı" projesini yürüttüğü proje kapsamında "farklılıklara saygılı / ayrımcılığa karşı" eğitim yaklaşımını hayata geçirmek üzere, teorik bir çerçeve oluşturulmuş, çocuklar ve yetişkinler için eğitim programları geliştirilmiştir. Ülkemizde bu alanda çalışan akademisyenler ve M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Genel

Müdürlüğü ve bağlı anaokulları ile işbirliği yapılmıştır. Ek olarak, erken çocukluk döneminde ayrımcılığa karşı eğitim alanındaki yurt dışı deneyimlerden ve kuramsal çalışmalardan yararlanılmıştır. Eğitim programı geliştirme süreci içinde, İstanbul ve Mardin'de toplam 12 erken çocukluk eğitim kurumundan öğretmenler, çocuklar ve anneleriyle birlikte çalışılmıştır. Bu kurumlar KEDV desteğiyle anneler tarafından yönetilen Mahalle Yuvaları ve Oyun Odaları, MEB'e bağlı anaokulları ve özel anaokulları arasından seçilmiştir. Süreç, temel ayrımcılık alanlarının tespitiyle başlatılmış ve bir taslak program geliştirilmiştir. Bu taslak program, proje katılımcısı yuva ve hazırlık sınıflarından yaklaşık 600 aile, eğitici ve çocuk ile yakın işbirliği içinde çalışılarak uygulanmıştır. Uygulama sürecinde geliştirilen yeni materyaller de eklenerek, yine tüm çalışmayı gerçekleştiren ve takip eden uzmanların da ortak çabaları ile son halini almıştır. KEDV Yayınları tarafından fotoğraf ve video görüntüleri ile destekli bir el kitabı olarak basılmıştır. "Erken Çocuklukta Farklılıklara Saygı Eğitimi El Kitabı" adıyla yayınlanan bu kaynak, programı tamamı ile içermektedir. Vakfın amacı, erken çocukluk eğitimi kurumlarında çalışan eğiticilerin ve annelerin, farklılıklar konusunda duyarlık geliştirmesine ve çocukların doğrudan/dolaylı olarak tecrübe ettikleri ayrımcı uygulamalar ile baş etmesine katkıda bulunmaktır.

Ekmişoğlu (2007) 'Erken Çocukluk Döneminde Farklılıklara Saygı Kavramı Hakkında Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi ve Farklılıklara Saygı Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması' adlı araştırmasında farklılıklara saygı kavramı hakkında okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek ve belirlenen görüşlere dayalı olarak "Farklılıklara Saygı Ölçeği" geliştirmiştir. Bunun için, 2006-2007 eğitim-öğretim yılı güz-bahar dönemi içerisinde İstanbul ili, Beşiktaş, Şişli, Bakırköy, Kadıköy ve Ümraniye ilçelerinde bulunan M.E.B'e bağlı okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır ve okul öncesi öğrencileri ile "Farklılıklara Saygı Ölçeği"nin geçerlik ve güvenirlik çalışması tamamlanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda; öğretmenlere yapılan ölçekle ortaya konulan bulgular doğrultusunda, öncelikle öğretmenlerin farklılık kavramları konusunda öğrencilerin yeterince bilgi ve yaşantıya sahip olmadıklarını bu durumun sebebinin de farklılıklara saygı kavramının, ülkemizde uygulanan okul öncesi eğitim programına yeni dahil edilmesi, eksiklerinin bulunması ve öğretmenlerin bu konuda henüz gerekli yeterliliğe sahip

olmadığı için bu sonucun oluştuğunu belirtmiştir. Bununla birlikte bulgular, farklılıklara saygı eğitim çalışmalarının, materyallerle desteklemesi gerektiğini ve bu süreçte aile katılımının önemini ortaya koymuştur.

Üner (2011), 'Okul Öncesi Eğitim Programındaki 36-72 Aylık Çocuklara Farklılıklara Saygı Eğitimi Kazandırmanın Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi' adlı araştırmasında 2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren okul öncesi eğitim programına alınmış olan ''Farklılıklara Saygı Eğitimi'' konusunun uygulanmasını, çocukların edindikleri kazanımları, bu konuda program içerisinde karşılaşılan sorunları, olumlu ve olumsuz yanlarını, aksayan yönlerini, öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektedir. Araştırmasında niteliksel araştırma yöntemi kullanılmış olup on okul öncesi öğretmeniyle yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Görüşmeleri sonucunda elde edilen verilerin analizi, içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlemiştir. Araştırmasının sonunda okul öncesi öğretmenlerinin düşüncelerine göre farklılıklara saygı eğitiminin çocuğun tüm gelişim alanlarına katkı sağladığıyla birlikte çocukların önyargıları yıkmasına, kendini tanıyıp empati kurmasına, bilinçli bir farklılık algısı oluşturmasına, farklı görünen, farklı davranan ve kendilerinden farklı deneyimlere sahip olan kişilerle ilişkilerini geliştirmesine yardımcı olduğu kanısına varmıştır. Verilen bu eğitimin çocukların kendilerinde olumlu öz değer ve olumlu benlik algısı geliştirmesini sağladığı, bunun sonucunda da çocukların eleştirel düşünme becerisi kazandığı saptanmıştır. Ancak farklılıklara saygı eğitiminin okul öncesi eğitim programında sadece sosyal duygusal ve bilişsel alanda yer aldığı ve birkaç amaç ve sayılı etkinliklerden oluştuğu için başarıyla uygulanmadığı, öğretmenlerin farklılıklara saygı eğitimi konusunda sıkıntı yaşadığı sonuçlarına ulaşmıştır. Bu nedenle farklılıklara saygı eğitim programının günlük rutin etkinliklerin içinde de yer verilmesi gerektiği, bu eğitimi uygulamada gerekli ortamın ve materyallerin sınırlı olduğu, zenginleştirilmesi gerektiği ve aile katılımın önemli olduğu bulgularla anlaşılmıştır.

III. BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölümde; hangi araştırma modelinin benimsendiğini, araştırmanın çalışma grubu ve verilerin toplanması ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada ilköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin farklılıklara saygı tutumlarını ölçmek amacıyla ön test- son test gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır.

Deneysel desende değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkileri incelenir. Bu desende araştırmacı bağımsız değişkeni manipüle ederken diğer değişkenleri kontrol eder ve bağımlı değişken üzerindeki etkiyi gözlemler. Deneysel desende, deney grubuna bağımlı değişkene etkililiği incelenen bağımsız değişken (Farklılıklara Saygı Eğitim Programı) uygulanır. Kontrol grubuna herhangi bir işlem uygulanmaz (Büyük Öztürk, Kılıç, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Deneysel desende grupların yansız olarak atanması gerektiği bilinmektedir. Eğitim yapılan ortamlarda koşullar değişkenlik gösterebileceği için, yansız atanma yapılması zordur. Bu nedenle araştırmacılar çalışılan grubun belirli değişkenler üzerinden eşleştirilebildiği ve gruplar üzerinden yansız atamanın yapılabildiği yarı deneysel deseni tercih etmektedir (Karasar, 2005). İlköğretim üçüncü sınıflarla yapılan bu çalışmada, aynı çevreden iki okuldan aynı sınıfa devam eden öğrenciler seçilmiştir. Çevre ve denek faktörü göz önüne alındığı için yansız bir atama mümkün değildir. Bu nedenle yarı deneysel desen kullanılmıştır.

Yapılan bu araştırmanın amacı; Hayat Bilgisi 3. sınıf farklılıklara saygı kazanımları kullanılarak hazırlanan Farklılıklara Saygı Eğitim Programı'nın öğrencilerin farklılıklara saygı tutumları düzeylerine etkisini incelemektir. Bu nedenle araştırmanın bağımsız değişkeni, deney grubuna uygulanan Farklılıklara

Saygı Eğitim Programı' dır. Çalışmanın bağımlı değişkenleri ise, öğrencilerin farklılıklara saygı tutumudur.

2013-2014 eğitim-öğretim yılı bahar yarıyılında araştırmacının öğretmen olarak görev yaptığı okulda araştırmacının kendisi tarafından deney grubuna 14 hafta boyunca haftada iki ders saati olmak üzere Farklılıklara Saygı Eğitimi Programı (FSEP) uygulanmıştır. Araştırmacı tarafsız olması açısından kendi sınıfı dışındaki bir sınıfı deney grubu olarak seçmiş ve FSEP' yi 14 hafta boyunca bu sınıfa kendi uygulamıştır. Bu süreçte sınıf içi ve sınıf dışında farklılıklara saygı eğitimi kapsamında bir çok etkinlikler yapılmıştır (Bkz. Ek-5). Bu etkinlikleri uygularken anlatma, tartışma, problem çözme, soru-cevap, gösteri, beyin fırtınası, drama, örnek olay gibi öğretim yöntem ve teknikleri uygulanmıştır. Sınıf içinde ve okulda farklılıklara saygı eğitimi ile ilgili pano çalışmaları yapılmıştır. Bu süreçte kontrol grubuna 14 hafta sürecinde herhangi bir işlem yapılmamıştır. FSEP ve ölçekler uygulanmadan önce yasal izinler alınmıştır (Bkz. Ek-1).

Araştırmacının çalışma grubu olarak üçüncü sınıf öğrencileri tercih etmesinde şu maddeler önemli rol oynamıştır:

- Bu yaştaki çocukların her türlü farklılıkları rahatlıkla algılayabilecek seviyede olmaları.
- Bu yaştaki çocukların çevrelerindeki ayrımcı davranışları rahatlıkla fark edebilecek yaşta olmaları.
- Üçüncü sınıf Hayat Bilgisi programında farklılıklara saygı kazanımlarının yeterince yer alması.
- Bu yaştaki çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeğinde yer alan soruları rahatlıkla algılayabilecek ve cevaplayabilecek düzeyde olmaları.
- FSEP' de yer alan etkinliklerde, İlkokul programında yer alan farklılıklara saygı ile ilgili tüm kazanımların yer alması ve öğrencilerin tüm bu kazanımları alabilecek seviyede olmaları.

Araştırmada nitel veri teknikleri kullanılmıştır. FSEP uygulanmadan önce ve uygulandıktan sonra deney ve kontrol gruplarına "Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan desen Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1

Araştırma Modeli

Çalışma Grubu	**Ön Test**	**Deneysel İşlem Süreci**	**Son Test**
Deney Grubu	Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği	FSEP	F arklılıklara Saygı Tutum Ölçeği
Kontrol Grubu	Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği		Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği

3.2. Çalışma Grubu

Araştırma İstanbul İli Bağcılar İlçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir İlkokulda deney grubu için seçilen 39, kontrol grubu için seçilen 40 olmak üzere toplamda 79 üçüncü sınıf öğrencileriyle yapılmıştır. Araştırmada 3-B sınıfı deney grubu 3-C sınıfı ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

Araştırmada deney ve kontrol grubu olarak seçilen iki şube birbirine seviye olarak yakın olan sınıflardan seçilmiştir. Öğrencilerin sosyo-kültürel düzeylerinin de yakın olduğu düşünülerek bu sınıflar tercih edilmiştir. Bölge iş sahası bakımından cazip bir bölge olduğu için doğudan çok fazla göç almıştır. Bölgeye farklı illerden yapılan göçlerle birlikte etnik yapılar farklılaşmıştır. Deney ve kontrol grubu için seçilen sınıfların bu anlamda da benzer özelliklere sahip olmalarına dikkat edilmiştir.

Araştırmada deney ve kontrol grubunu oluşturan öğrencilerin cinsiyetlere göre sayısal dağılımları Tablo 2 de verilmiştir.

Tablo 2

Deney ve Kontrol Grubunu Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyetlere göre Sayısal Dağılımları

Cinsiyet	Deney Grubu	Kontrol Grubu	Toplam
Kız	20	22	42
Erkek	19	18	37
Toplam	39	40	49

Tablo 2 de görüldüğü gibi, deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencileri toplam sayısı 79'dur. FSEP 39 öğrenciye uygulanmıştır. FSEP uygulanmayan kontrol grubundaki öğrenci sayısı 40'dır.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Farklılıklara Saygı Ölçeği

Bu araştırmada, veri toplama aracı olarak "Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. FSEP uygulaması önce ve sonrasında ilkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeylerini ölçmek için Ekmişoğlu (2007) tarafından geliştirilen "Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği" kullanılmıştır (Bkz. Ek 2).

Ölçek; ölçeği geliştiren Mihrap Ekmişoğlu'dan elektronik mektupla istenilmiş ve olduğu gibi uygulanmıştır (Bkz. Ek-3).

Uyarlanan ölçekte toplam 30 madde bulunmaktadır. Maddeler 3'lü likert tipi ölçeğine göre işaretlenmektedir. "Katılmıyorum" seçeneğine 1, "Biraz Katılıyorum" seçeneğine 2, "Katılıyorum" seçeneğine 3 puan verilen ölçekte yanıtlanan puanların toplanmasıyla toplam puan elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 90, en düşük puan ise 30 olarak hesaplanmıştır. Puanların yüksek olması öğrencilerin farklılıklara saygı düzeylerinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Uyarlanan ölçek 4

boyut ve 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte farklılık alanlarına ilişkin olarak cinsiyet farklılıkları boyutuna yönelik 5 madde, aile- sosyal yaşam farklılıkları boyutuna yönelik 9 madde, engel durumu farklılıkları boyutuna yönelik 8 madde ve farklı kültürel geçmiş durumu farklılıkları boyutuna yönelik 8 madde yer almaktadır.

Ölçek deneme amacıyla 5-6 yaş grubuna ait 122 okul öncesi öğrencisine uygulanmıştır. Bu şekilde anlaşılamayan maddeler tespit edilerek 56 madde olan ölçek 30 maddeye indirilmiştir. Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirliğini sağlamak için; ölçek maddelerinin tanımlayıcı istatistik değerleri, iç tutarlılık katsayıları ve madde analiz sonuçları SPSS yardımı ile hesaplanmıştır. Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği'nin bütününün alfa güvenirlik katsayısı 0,69 çıkmıştır. Bu değer de yapılacak çalışma için iyi bir değer olarak kabul edilmektedir (Ekmişoğlu, 2007, s.134).

Farklılıklara Saygı Ölçeğinde bütün maddelerin aritmetik ortalamasının ortalaması 2.12'dir. Bu sonuç tüm maddeler bazında öğrencilerin "biraz katılıyorum" yorumunda toplandıklarını göstermektedir. Bütün maddelerin standart sapmasının (s.s) ortalaması 0.46'dır. Bu da çocukların maddelere verdikleri cevaplar açısından homojen bir grup olduğunu göstermektedir (Ekmişoğlu, 2007, s.133).

Tablo 3

Farklılıklara Saygı Ölçeği Maddelerinin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

Soru no	n	A.Ort	ss
A1	122	1,6475	,7917
A2	122	1,6557	,8108
A3	122	1,7459	,8387
A4	122	1,5656	,6679
A5	122	1,5574	,7611
B1	122	2,4590	,6821
B2	122	2,2787	,5342
B3	122	2,3852	,6977
B4	122	2,0984	,7542
B5	122	2,2295	,7134
B6	122	2,1311	,6918
B7	122	2,2541	,5970
B8	122	2,2377	,7612
B9	122	1,5082	,6460
C1	122	2,3689	,5634
C2	122	2,3607	,5759
C3	122	2,4180	,6904
C4	122	2,4590	,6050
C5	122	1,6803	,5643
C6	122	1,8689	,3846
C7	122	2,2787	,7634
C8	122	2,2623	,7693
D1	122	2,3607	,6437
D2	122	2,4590	,6318
D3	122	2,5000	,6331
D4	122	2,4016	,5983
D5	122	1,9426	,8748
D6	122	2,4098	,6133
D7	122	2,3770	,6597
D8	122	1,8934	,7019
toplam	122	63,7951	6,4705

Farklılıklara Saygı Ölçeğinde en yüksek iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha yöntemi ile bulunmuştur. Bu değerin ,6948 olduğu Tablo 4'te görülmektedir. En düşük iç tutarlılık katsayısı bir testin yarıya ayrılma metoduyla bulunan Sperman Brown ve Guttman ile elde edilmiştir; Bu değerler ,4527 (Sperman Brown) ve ,452 (Guttman)' dir (Ekmişoğlu, 2007, s.134).

Tablo 4

Farklılıklara Saygı Ölçeğinin İç Tutarlılık Katsayısı

İç tutarlılık katsayıları	r	p
Cronbach alfa	,6948	P<,05
Spearman Brown	,4527	P<,05
Guttman	,4527	P<,05

Farklılıklara Saygı Ölçeği'nin madde analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir. Bu araştırma kapsamında 3 ayrı madde analiz tekniği kullanılmıştır. İlk teknik her bir sorunun test toplamı ile korelasyona dayalı "madde toplam değeri (item total)"dir. İkinci teknik her bir sorunun değerinin toplamdan çıkartıldıktan sonra kalan diğerin madde ile korelasyonuna dayalı "madde kalan (item remander)" değeridir. Üçüncü teknik madde ayırt edicilik indexleridir (Ekmişoğlu, 2007, s.135).

Tablo 5 : Farklılıklara Saygı Ölçeğinin Madde Analiz Sonuçları

Soru no	N	maddetoplam	P	Madde kalan	P	Ayırt edicilik		
						t	Sd	p
A1	122	,313	,000	.1971	,000	-,944	64	,349
A2	122	,281	,002	.1602	,002	-1,747	64	,085
A3	122	,249	,002	.1225	,006	-,408	64	,684
A4	122	,287	,001	.1885	,001	-6,058	64	,000
A5	122	,223	,014	.1075	,014	,347	64	,730
B1	122	,329	,000	.2300	,000	-,460	64	,647
B2	122	,241	,003	.1616	,007	-1,988	64	,051
B3	122	,474	,000	.3834	,000	-1,902	64	,062
B4	122	,514	,000	.4203	,000	-1,293	64	,201
B5	122	,395	,000	.2963	,000	-1,208	64	,232
B6	122	,340	,000	.2408	,000	-2,559	64	,013
B7	122	,315	,000	.2288	,000	-2,734	64	,008
B8	122	,294	,001	.1810	,001	-,991	64	,326
B9	122	,219	,015	.1211	,015	-1,629	64	,108
C1	122	,277	,002	.1940	,002	-2,715	64	,009
C2	122	,248	,006	.1624	,006	-1,817	64	,074
C3	122	,375	,000	.2775	,000	-1,445	64	,153
C4	122	,214	,018	.1226	,018	,208	64	,836
C5	122	,306	,001	.2235	,001	-,932	64	,355
C6	122	,205	,024	.1471	,024	,000	64	1,000
C7	122	,261	,004	.1465	,004	-2,628	64	,011
C8	122	,253	,005	.1376	,005	-2,972	64	,004
D1	122	,395	,000	.3061	,000	-,564	64	,574
D2	122	,482	,000	.4019	,000	-1,189	64	,239
D3	122	,370	,000	.2813	,000	-1,629	64	,108
D4	122	,344	,000	.2585	,000	-,849	64	,399
D5	122	,383	,000	.2595	,000	-2,208	64	,031
D6	122	,292	,001	.2021	,001	-,647	64	,520
D7	122	,295	,001	.1982	,001	-3,008	64	,004
D8	122	,345	,000	.2439	,000	-,710	64	,480

Bir testte her bir sorunun üç teknikte anlamlı sonuç vermesi beklenmektedir. Ancak istatistiksel açıdan üç teknikten birinde de anlamlı sonuç alınması yeterlidir. Tablo 5'in incelenmesinden de anlaşılacağı üzere Farklılıklara Saygı Ölçeği'nin tüm maddeleri hiç olmazsa bir teknikte anlamlı sonuç verdiği için, tüm maddelerin kalmasına karar verilmiştir (Ekmişoğlu, 2007, s.135).

3.4. Veri Çözümleme Tekniği

Bu araştırmada nicel veri teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada FSEP öncesi ve sonrasında, deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin farklılıklara saygı tutum düzeylerini ölçmek amacıyla öğrencilere "Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Ölçekler işlem öncesinde deney ve kontrol gruplarına uygulanmış, deney grubu FSEP'yi aldıktan sonra her iki gruba tekrar uygulanmıştır.

Çalışmada ön test-son test gruplu yarı deneysel desen kullanıldığı için, deneysel işlem etkisini ölçme amaçlı bir analiz programı kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences for Windows 17.0) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır.

Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı t-testi, grup içi karşılaştırmalarda eşleşmiş (bağımlı) t-testi kullanılmıştır. Araştırmada üçlü likert tipi (Katılıyorum, Biraz Katılıyorum, Katılmıyorum) şeklinde düzenlenmiştir. Her bir soruya verilecek cevap kodları 1.00 ile 3.00 arasında değişmektedir. Dolayısıyla elde edilebilecek minimum puan 30, maksimum puan 90'dır. Ölçekte gözlenme sıklığı ve bunların sınır değerleri aşağıda gösterilmiştir.

Verilen Ağırlık	Tutum	Sınır Değerleri
1	Katılmıyorum	1.00-1.66
2	Biraz Katılıyorum	1.67-2.32
3	Katılıyorum	2.33-3.00

3.5. Araştırmanın Bağımsız Değişkeni: Farklılıklara Saygı Eğitim Programı

Araştırmada farklılıklara saygı eğitim programı hazırlanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan etkinlikler FSEP'nin kazanımlarına ve uygulanacak anketlere göre hazırlanmıştır. Seçilen kazanımlar Milli Eğitim Bakanlığı kitaplarının Hayat Bilgisi dersi kazanımlarından farklılıklara saygı eğitimi amaçlarına hizmet etme durumuna göre seçilmiştir.

Araştırmada farklılıklara saygı eğitimi ile ilgili etkinlikler de şu başlıklar göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır:

- Kendini ve Başkalarını Tanıma
- Dış Görünüşe Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar
- Aile Yapısındaki Farklılıklara Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar
- Cinsiyete Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar
- Bedensel ve Zihinsel Engelliliğe Karşı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar

Bu ünite başlıkları kapsamında hazırlanmış etkinliklerin isimleri ve etkinliklerin kazanımları Ek-4 de yer almaktadır. Farklılıklara saygı eğitim programı etkinlikleri de Ek-5 de yer almaktadır.

Üner (2011), araştırmasında öğretmenlerle yaptığı görüşmelerde farklılıklara saygı eğitimi kapsamında çocukların kazanması hedeflenen tutumları; kültürel benzerlik ve farklılıklar, engellilere karşı tutumlar, cinsel kimliğe karşı tutumlar, önyargı ve ayrımcı davranışlar olarak dört grup halinde kategorileştirmişlerdir.

KEDV (2006)'in 'Erken Çocukluk Eğitiminde Kültürel Farklılıklara Saygı' adlı projesinden sonra oluşturulan ' Erken Çocuklukta Farklılıklara Saygı Eğitimi El Kitabı' adlı kitabında eğitiminin çocuğun seviyesine indirilmesinin ve algının kolaylaşmasının sağlanması amacıyla 4 ayrımcılık konusu (dış görünüş, cinsiyet, aile yapıları, engellilik) hakkında toplam 5 tema altında (Türkçe dil etkinliği, fen doğa etkinliği, müzik etkinliği, sanat etkinliği, drama etkinliği) okul öncesi eğitim programında yer alan hedef ve davranışlara atıf yapılarak etkinlik örnekleri verilmiştir.

IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmada elde edilen verilerin nicel analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1. Farklılıklara Saygı Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde farklılıklara saygı eğitimi uygulanan öğrencilerin farklılıklara saygı düzeyine etkisine yönelik iki hipotez test edilmeye çalışılmıştır. Bu hipotezler; "FSEP uygulanan deney grubundaki öğrencilerin farklılıklara saygı düzeyi son test puanları ön test puanlarına göre anlamlı bir düzeyde artacaktır." ve "FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, farklılıklara saygı düzeyleri son test puanları arasında deney grubuna lehine anlamlı bir farklılık vardır." şeklinde kurulmuştur. Araştırmanın farklılara saygı düzeyi ile ilgili hipotezlerini test etmek için FSEP uygulanan deney grubu ile FSEP uygulanmayan kontrol grubunun, deney grubuna FSEP uygulandıktan sonraki durumları incelenmiştir. Grup değişkenine göre yapılan t -testi sonucunda şu sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 6

Farklılıklara Saygı Düzeyi Ön test ve Son test Ortalamalarının Deney Ve Kontrol Grubuna göre t testi Kullanılarak Karşılaştırılması

Ön Test Grup		**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**	**Son Test Grup**	**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**
Farklılıklara	Deney	39	65,61	7,30			Deney	39	79,56	4,98		
Saygı	Kontrol	40	63,85	7,07	1,091	0,279	Kontrol	40	68,17	6,52	8,704	0,00

Tablo 6'da deney grubu ve kontrol grubuna yapılan ön test ile iki grubun farklılara saygı düzeyleri bakımından anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığına bakılmıştır. Tablo 6'da da görüldüğü gibi deney grubunun ortalaması (x=65,61) iken, kontrol grubunun ortalaması (x=63,85) dir. Ön test puanları gruba (deney grubu ve kontrol grubu) göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (t=1,091; p=0,27>0,05). Bu bulgu her iki grubun deney öncesi farklılıklara saygı düzeylerinin denk olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Farklılıklara saygı düzeyleri genel olarak değerlendirildiğinde; FSEP alan deney grubu ile bu eğitimi almayan kontrol grubunun program uygulandıktan sonraki farklılıklara saygı düzeyleri son test aritmetik ortalamaları arasındaki değişim incelenmiştir. Grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t- testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (t=8,704; p=0,00<0,05) (Tablo 6).

Tablo 6' da görüldüğü gibi deney grubunun farklılıklara saygı düzeyi son test aritmetik ortalamaları (x=79,56), kontrol grubunun farklılıklara saygı düzeyi son test aritmetik ortalamalarından (x=68,17) daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 7

Deney ve Kontrol Gruplarının Farklılara Saygı Ön Test- Son Test Sonuçlarının t testi ile Karşılaştırılması

Deney Grubu							**Kontrol Grubu**					
Gruplar		**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**	**Gruplar**	**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**
	Deney						Kontrol					
Farklılıklara	Ön test	39	65,61	7,30			Ön test	40	63,85	7,07		
Saygı					-9,502	0,00					-4,669	0,00
	Deney	39	79,56	4,98			Kontrol					
	Son test						Son test	40	68,17	6,52		

Bununla birlikte FSEP uygulanan deney grubu öğrencilerinden FSEP uygulanmadan önce elde edilen farklılıklara saygı düzeyi ön test puan aritmetik ortalamalarının, program uygulandıktan sonra elde edilen farklılıklara saygı düzeyi son test aritmetik ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t=-9,502; p=0,00<0,05). Farklılıklara saygı düzeyi deney grubu ön test aritmetik ortalaması (x=65,61) farklılıklara saygı düzeyi son test aritmetik ortalamasından (x=79,56) daha düşüktür. Sonuçlar Tablo 7' de gösterilmiştir.

Bir diğer inceleme kontrol grubunun farklılıklara saygı düzeyi ön test aritmetik ortalamaları ile farklılıklara saygı düzeyi son test aritmetik ortalamalarının karşılaştırılması ile ilgilidir. Her iki ölçüm arasında anlamlı bir farklılık aranmıştır. Bu amaçla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t=-4,669; p=0,00<0,05). Farklılıklara saygı düzeyi ön test ortalamaları (x=63,85) farklılıklara saygı düzeyi son test ortalamasından (x=68,17) daha düşük bulunmuştur (Tablo 7).

FSEP uygulanan deney grubu ile FSEP uygulanmayan kontrol grubunun ön test ve son test aritmetik ortalamalarına bakıldığında iki grupta da anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 7). Hangi grubun ortalamasında daha yüksek bir artış olduğunu anlamak için iki grubun fark puanları alınmıştır (Tablo 8).

Tablo 8

Deney ve Kontrol Grubuna ait Farklılıklara Saygı Fark puanlarının Karşılaştırılması

Grup	N	Ort.	ss	sd	t	p
Deney	39	13,9487	9,16788	77	5,574	0,000
Kontrol	40	4,3250	5,85897			

Tablo 8' de deney ve kontrol grubuna ait fark puanları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığına bakıldığında, deney grubunun fark puanının ortalaması (x=13,94) kontrol grubunun fark puanın ortalamasından (x=4,32) daha yüksek bulunmuştur (Tablo 8). Deney ve kontrol grubuna ait fark puanlarının karşılaştırılmasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır (t=5,574; p=0,00<0,05).

Sonuçlara bakılarak FSEP' nin farklılıklara saygı düzeyini arttırma noktasında etkili olduğu görülmektedir. Deney grubu aritmetik ortalamalarındaki olumlu farklılaşma bunu destekler niteliktedir. Kontrol grubu sonuçları incelendiğinde ise kontrol grubunun ortalamasında artış olmasına rağmen bu artış deney grubundan daha düşüktür (Tablo 8).

Araştırmanın bulgularında; FSEP uygulanan deney gurubundaki öğrencilerin farklılıklara saygı düzeyi son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı bir düzeyde artması ve FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, farklılıklara saygı düzeyi son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farkın olması araştırmanın hipotezlerini doğrulamaktadır. Bu sonuç da farklılıklara saygı eğitimine olan ihtiyacı göstermektedir.

Farklılıklara saygı düzeyi ölçeğinin genel değerlendirmesinden sonra ölçeğin her bir boyutu ayrı ayrı ele alınmış ve sonuçlar aşağıda verilmiştir.

4.2. Farklılıklara Saygı Düzeyi Alt Boyutlarına İlişkin Bulgular

4.2.1. FSEP'nin Farklılıklara Saygı Düzeyinin Aile Sosyal Yapı Farklılıkları Boyutuna Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın aile sosyal yapı farklılıkları boyutuna ilişkin kurulan alt problemleri "FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, aile sosyal yapı farklılıkları tutum düzeyleri bakımından anlamlı bir fark var mıdır?", "FSEP uygulanan deney grubu

öğrencilerinin aile sosyal yapı farklılıkları tutum düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin kurulan hipotezler ise "FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında aile sosyal yapı farklılıkları düzeyleri son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır.", FSEP uygulanan deney grubundaki öğrencilerin aile sosyal yapı farklılıkları tutum düzeyleri ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır." şeklindedir. Araştırmanın bu hipotezlerini test etmek için FSEP uygulanan deney grubu ile FSEP uygulanmayan kontrol grubunun, deney grubuna FSEP uygulandıktan sonraki durumları incelenmiştir. Grup değişkenine göre yapılan t -testi sonucunda şu sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 9

Aile Sosyal Yapı Farklılıkları Ön test ve Son test Ortalamalarının Deney ve Kontrol Grubuna Göre t testi Kullanılarak Karşılaştırılması

Ön Test							**Son Test**					
Grup		**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**	**Grup**	**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**
Aile Sosyal	Deney	39	20,79	2,86			Deney	39	23,97	1,81		
Yapı					1,373	0,174					5,556	0,00
	Kontrol	40	19,87	3,08			Kontrol	40	21,32	2,37		

Araştırmaya katılan öğrencilerden FSEP alan deney grubu öğrencileri ile FSEP almayan kontrol grubu öğrencilerinden elde edilen farklılara saygı düzeyinin aile sosyal yapı farklılıkları boyutundaki son test aritmetik ortalamaları incelenmiştir. Bu amaçla iki grup arasında grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık aranmıştır. Bu farklılığı belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=5,556$; $p=0,00<0,05$). FSEP uygulanan deney grubunun aile sosyal yapı farklılıkları son test aritmetik ortalamaları ($x=23,97$), FSEP uygulanmayan kontrol grubunun aile sosyal yapı farklılıkları son test aritmetik ortalamalarından ($x=21,32$) daha yüksek bulunmuştur (Tablo 9).

Tablo 10

Deney ve Kontrol Gruplarının Aile ve Sosyal Yapı Farklılıkları Ön Test- Son Test Sonuçlarının t testi İle Karşılaştırılması

Deney Grubu							**Kontrol Grubu**					
Gruplar		**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**	**Gruplar**	**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**
	Deney						Kontrol					
Aile Sosyal	Ön test	39	20,79	2,86			Ön test	40	19,87	3,08		
Yapı					-6,782	0,00					-3,682	0,00
	Deney	39	23,97	1,81			Kontrol					
	Son test						Son test	40	21,32	2,37		

Bir diğer bulgu ise FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ile ilgilidir. Deney grubuna FSEP uygulanmadan önce elde edilen aile sosyal yapı farklılıkları ön test aritmetik ortalamaları ile program uygulandıktan sonra ede edilen aile sosyal yapı farklılıkları son test aritmetik ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t=-6,782; p=0,0<0,05). Deney grubunun aile sosyal yapı farklılıkları son test aritmetik ortalaması (x=23,97) aile sosyal yapı farklılıkları ön test aritmetik ortalamasından (x=20,79) daha yüksektir (Tablo 10).

FSEP almayan kontrol grubundaki ön test ortalamaları ile son test ortalamaları arasındaki duruma bakıldığında; farklılıklara sayı düzeyinin aile sosyal yapı farklılıkları boyutunda kontrol grubunun ön test aritmetik ortalamaları ile son test aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur (t=-3,682; p=0,00<0,05). Kontrol grubunun son test ortalaması (x=21,32) ön test ortalamasından (x=19,87) daha yüksektir (Tablo 10).

FSEP uygulanan deney grubu ile FSEP uygulanmayan kontrol grubunun aile ve sosyal yapı farklılıkları boyutu ön test ve son test aritmetik ortalamalarına bakıldığında iki grupta da anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 10). Hangi grubun

ortalamasında daha yüksek bir artış olduğunu anlamak için iki grubun fark puanları alınmıştır (Tablo 11).

Tablo 11

Deney ve Kontrol Grubuna ait Aile ve Sosyal Yapı Farklılıkları Boyutu Fark puanlarının Karşılaştırılması

Grup	N	Ort.	ss	sd	t	p
Deney	39	3,1795	2,92783	77	2,831	0,006
Kontrol	40	1,4500	2,49049			

Tablo 11' de deney ve kontrol grubuna ait aile ve sosyal yapı farklılıkları boyutu fark puanları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığına bakıldığında, deney grubunun fark puanının ortalaması (x=3,17) kontrol grubunun fark puanın ortalamasından (x=1,45) daha yüksek bulunmuştur. Deney ve kontrol grubuna ait aile ve sosyal yapı farklılıkları boyutu fark puanlarının karşılaştırılmasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır (t=2,83; p=0,006<0,05) (Tablo 11).

Yukarıdaki sonuçlar dikkate alındığında FSEP uygulanan deney grubunun aile sosyal yapı farklılıkları düzeylerindeki değişim dikkat çekmektedir. Deney grubunun aile sosyal yapı farklılıkları düzeyleri FSEP uygulandıktan sonra artış göstermiştir. FSEP'nin aile sosyal yapı farklılıkları düzeyini geliştirmede etkili olduğu görülmektedir. FSEP uygulanmayan kontrol grubundaki ortalamada da artış olmasına rağmen bu artış deney grubundan daha fazla değildir.

4.2.2. FSEP'nin Farklılıklara Saygı Düzeyinin Cinsiyet Farklılıkları Boyutuna Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın cinsiyet farklılıkları boyutuna ilişkin kurulan alt problemleri "FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, cinsiyet farklılıkları tutum düzeyleri bakımından anlamlı bir fark var mıdır?", "FSEP uygulanan deney grubu öğrencilerinin cinsiyet farklılıkları tutum düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin kurulan hipotezler ise "FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında cinsiyet farklılıkları düzeyleri son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır.", FSEP uygulanan deney grubundaki öğrencilerin cinsiyet farklılıkları tutum düzeyleri ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır." şeklindedir. Araştırmanın bu hipotezlerini test etmek için FSEP uygulanan deney grubu ile FSEP uygulanmayan kontrol grubunun, deney grubuna FSEP uygulandıktan sonraki durumları incelenmiştir. Grup değişkenine göre yapılan t -testi sonucunda şu sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 12

Cinsiyet Farklılıkları Ön test ve Son test Ortalamalarının Deney ve Kontrol Grubuna Göre t testi Kullanılarak Karşılaştırılması

	Ön Test						**Son Test**					
	Grup	**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**	**Grup**	**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**
Cinsiyet	Deney	39	9,58	1,69	1,421	0,15	Deney	39	12,76	1,40	7,709	0,00
	Kontrol	40	9,05	1,67			Kontrol	40	10,07	1,68		

Deney grubuna FSEP uygulandıktan sonra, araştırmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeyinin cinsiyet farklılıkları boyutunda son test aritmetik ortalamaları karşılaştırılmıştır. Cinsiyet farklılıkları boyutunda son test aritmetik ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği kontrol etmek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (t=7,709; p=0,00<0,05). FSEP uygulanan deney grubunun cinsiyet farklılıkları son test aritmetik ortalamaları (x=12,76), kontrol grubunun cinsiyet farklılıkları son test aritmetik ortalamalarından (x=10,07) yüksek bulunmuştur (Tablo 12).

Tablo 13

Deney ve Kontrol Gruplarının Cinsiyet Farklılıkları Ön Test- Son Test Sonuçlarının t testi İle Karşılaştırılması

Deney Grubu							**Kontrol Grubu**					
Gruplar		**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**	**Gruplar**	**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**
	Deney Ön test	39	9,58	1,69			Kontrol Ön test	40	9,05	1,67		
Cinsiyet					-9,030	0,00					-5,022	0,00
	Deney Son test	39	12,76	1,40			Kontrol Son test	40	10,07	1,68		

Tablo 13'de görüldüğü gibi farklılıklara saygı düzeyinin cinsiyet farklılıkları boyutunda, FSEP uygulanan deney grubu öğrencilerinin, FSEP uygulanmadan önce elde edilen ön test aritmetik ortalamaları ile son test aritmetik ortalamalarındaki değişim incelemiştir. Deney grubuna FSEP uygulandıktan sonra elde edilen cinsiyet farklılıkları son test aritmetik ortalamalarında ön test ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Bu amaçla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t=-9,030; p=0,00<0,05). Deney grubunun cinsiyet farklılıkları ön test aritmetik ortalaması (x=9,58) cinsiyet farklılıkları son test aritmetik ortalamasından (x=12,76) daha düşüktür (Tablo 13).

Kontrol grubunda cinsiyet farklılıkları ön test aritmetik ortalamaları ile cinsiyet farklılıkları son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t=-5,022; p=0,00<0,05). Fakat kontrol grubunun ortalamadaki artışı deney grubundan daha düşüktür (Bkz. Tablo 13).

FSEP uygulanan deney grubu ile FSEP uygulanmayan kontrol grubunun cinsiyet farklılıkları boyutu ön test ve son test aritmetik ortalamalarına bakıldığında iki grupta da anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 13). Hangi grubun ortalamasında daha yüksek bir artış olduğunu anlamak için iki grubun fark puanları alınmıştır (Bkz. Tablo 14).

Tablo 14

Deney ve Kontrol Grubuna ait Cinsiyet Farklılıkları Boyutu Fark puanlarının Karşılaştırılması

Grup	N	Ort.	ss	sd	t	p
Deney	39	3,1795	2,19894	77	5,327	0,000
Kontrol	40	1,0250	1,29075			

Tablo 14' te deney ve kontrol grubuna ait cinsiyet farklılıkları boyutu fark puanları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığına bakıldığında, deney grubunun fark puanının ortalaması (x=3,17) kontrol grubunun fark puanın ortalamasından (x=1,02) daha yüksek bulunmuştur (Tablo 14). Deney ve kontrol grubuna ait cinsiyet farklılıkları boyutu fark puanlarının karşılaştırılmasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır (t= 5,32; p=0,00<0,05).

Deney grubundan bu boyutta elde edilen bulgular FSEP'nin etkililiğini göstermektedir. Deney grubunun FSEP uygulandıktan sonra farklılıklara saygı düzeyinin cinsiyet farklılıkları boyutunda artış olduğu görülmektedir. Kontrol

grubunun verilerine bakıldığında; grubun cinsiyet farklılıkları düzeylerinde ön test ve son test ölçümleri arasında anlamlı bir fark olmasına rağmen bu fark deney grubundan daha yüksek değildir. Yukarıdaki sonuçlara bakılarak FSEP'nin farklılıklara saygı düzeyinin cinsiyet farklılıkları boyutunda etkili olduğu ifade edilebilir. FSEP'nin deney grubundaki etkisi de düşünüldüğünde FSEP' ye olan ihtiyaç görülmektedir.

4.2.3. FSEP'nin Farklılıklara Saygı Düzeyinin Engel Farklılıkları Boyutuna Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın engel farklılıkları boyutuna ilişkin kurulan alt problemleri "FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, engel farklılıkları tutum düzeyleri bakımından anlamlı bir fark var mıdır?", "FSEP uygulanan deney grubu öğrencilerinin engel farklılıkları tutum düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin kurulan hipotezler ise "FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında engel farklılıkları düzeyleri son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır.", FSEP uygulanan deney grubundaki öğrencilerin engel farklılıkları tutum düzeyleri ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır." şeklindedir. Araştırmanın bu hipotezlerini test etmek için FSEP uygulanan deney grubu ile FSEP uygulanmayan kontrol grubunun, deney grubuna FSEP uygulandıktan sonraki durumları incelenmiştir. Grup değişkenine göre yapılan t -testi sonucunda şu sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 15

Engel Farklılıkları Ön test ve Son test Ortalamalarının Deney Ve Kontrol Grubuna Göre t testi Kullanılarak Karşılaştırılması

Ön Test							Son Test					
Grup		**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**	**Grup**	**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**
	Deney	39	18,00	2,74			Deney	39	21,43	1,69		
Engel					0,833	0,40					6,151	0,00
	Kontrol	40	17,50	2,59			Kontrol	40	18,60	2,34		

FSEP'nin farklılıklara saygı düzeyinin engel farklılıkları boyutuna etkisini test etmek amacıyla FSEP uygulandıktan sonra her iki grubun engel farklılıkları boyutu düzeyleri incelenmiştir (Tablo15). Bunu belirlemek için FSEP uygulanan deney grubu ile FSEP uygulanmayan kontrol grubunun son test aritmetik ortalamalarına bakılmıştır. Grup ortalamalarının grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t-testi yapılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=6,151$; $p=0,00<0,05$). Deney grubu son test aritmetik ortalaması ($x=21,43$), kontrol grubu son test aritmetik ortalamasından ($x=18,60$) yüksek bulunmuştur (Tablo 15).

Tablo 16

Deney ve Kontrol Gruplarının Engel Farklılıkları Ön Test- Son Test Sonuçlarının t testi İle Karşılaştırılması

	Deney Grubu							**Kontrol Grubu**					
	Gruplar	**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**		**Gruplar**	**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**
	Deney Ön test	39	18,00	2,74				Kontrol Ön test	40	17,50	2,59		
Engel					-6,667	0,00						-2,880	0,00
	Deney Son test	39	21,43	1,69				Kontrol Son test	40	18,60	2,34		

FSEP uygulanan deney grubu öğrencilerinden program uygulanmadan önce elde edilen engel farklılıkları ön test puan ortalamaları ile program uygulandıktan sonra elde edilen engel farklılıkları son test puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Ortalamaların anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t=-6,667; p=0,00<0,05) (Tablo 16).

FSEP almayan kontrol grubunda engel farklılıkları ön test ortalamaları ile engel farklılıkları son test ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t=-2,880; p=0,00<0,05). Kontrol grubunun engel farklılıkları boyutu ön test ortalaması (x=17,50) engel farklılıkları boyutu son test ortalamasından (x=18,60) daha düşüktür (Tablo 16).

FSEP uygulanan deney grubu ile FSEP uygulanmayan kontrol grubunun engel farklılıkları boyutu ön test ve son test aritmetik ortalamalarına bakıldığında iki grupta da anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 16). Hangi grubun ortalamasında daha yüksek bir artış olduğunu anlamak için iki grubun fark puanları alınmıştır (Tablo 17).

Tablo 17

Deney ve Kontrol Grubuna ait Engel Farklılıkları Boyutu Fark puanlarının Karşılaştırılması

Grup	N	Ort.	ss	sd	t	p
Deney	39	3,4359	3,21833	77	3,655	0,000
Kontrol	40	1,1000	2,41576			

Tablo 17' de deney ve kontrol grubuna ait engel farklılıkları boyutu fark puanları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığına bakıldığında, deney grubunun fark puanının ortalaması (x=3,43) kontrol grubunun fark puanın ortalamasından (x=1,10) daha yüksek bulunmuştur (Tablo 17). Deney ve kontrol grubuna ait engel farklılıkları boyutu fark puanlarının karşılaştırılmasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır (t= 3,655; p=0,00<0,05).

Yukarıdaki sonuçlar dikkate alındığında FSEP uygulanan deney grubunun engel farklılıkları boyutu düzeylerindeki değişim dikkat çekmektedir. Deney grubunun engel farklılıkları boyutu düzeyleri FSEP uygulandıktan sonra artış göstermiştir. FSEP'nin farklılıklara saygı düzeyinin engel farklılıkları boyutunu geliştirmede etkili olduğu görülmektedir. FSEP uygulanmayan kontrol grubundaki ortalamada da artış olmasına rağmen bu artışın deney grubundan daha fazla olmaması FSEP'nin engel farklılıkları boyutu düzeyini geliştirmede daha etkili olduğunu destekler niteliktedir.

4.2.4. FSEP'nin Farklılıklara Saygı Düzeyinin Farklı Kültürel Geçmiş Farklılıkları Boyutuna Etkisine İlişkin Bulgular

Araştırmanın farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutuna ilişkin kurulan alt problemleri "FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, farklı kültürel geçmiş farklılıkları tutum düzeyleri bakımından anlamlı bir fark var mıdır?", "FSEP uygulanan deney grubu

öğrencilerinin farklı kültürel geçmiş farklılıkları tutum düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?" şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin kurulan hipotezler ise "FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında farklı kültürel geçmiş farklılıkları düzeyleri son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık vardır.", FSEP uygulanan deney grubundaki öğrencilerin farklı kültürel geçmiş farklılıkları tutum düzeyleri ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır." şeklindedir. Araştırmanın bu hipotezlerini test etmek için FSEP uygulanan deney grubu ile FSEP uygulanmayan kontrol grubunun, deney grubuna FSEP uygulandıktan sonraki durumları incelenmiştir. Grup değişkenine göre yapılan t -testi sonucunda şu sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 18

Farklı Kültürel Geçmiş Farklılıkları Ön test ve Son test Ortalamalarının Deney Ve Kontrol Grubuna Göre t testi Kullanılarak Karşılaştırılması

Ön Test							**Son Test**					
Grup		**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**	**Grup**	**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**
Farklı Kültürel Geçmiş	Deney	39	17,23	3,35	-0,279	0,781	Deney	39	21,38	1,56	6,964	0,00
	Kontrol	40	17,42	2,81			Kontrol	40	18,17	2,42		

Tablo 18’de araştırmaya katılan öğrencilerden FSEP alan deney grubu öğrencileri ile almayan kontrol grubu öğrencilerinden elde edilen farklılıklara saygı düzeyinin farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutundaki son test aritmetik ortalamaları incelenmiştir. Bu amaçla iki grup arasında grup değişkenine göre anlamlı bir farklılık aranmıştır. Bu farklılığı belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (t=6,964; p=0,00<0,05). FSEP uygulanan deney grubunun farklı kültürel geçmiş farklılıkları son test aritmetik ortalamaları (x=21,38), FSEP uygulanmayan kontrol

grubunun farklı kültürel geçmiş farklılıkları son test aritmetik ortalamalarından (x=18,17) daha yüksek bulunmuştur (Tablo 18).

Tablo 19

Deney ve Kontrol Gruplarının Farklı Kültürel Geçmiş Farklılıkları Ön Test- Son Test Sonuçlarının t testi İle Karşılaştırılması

Deney Grubu							**Kontrol Grubu**					
Gruplar		**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**	**Gruplar**	**N**	**Ort**	**Ss**	**t**	**p**
	Deney						Kontrol					
Farklı	Ön test	39	17,23	3,35			Ön test	40	17,42	2,81		
Kültürel												
Geçmiş					-7,172	0,00					-2,346	0,02
	Deney						Kontrol					
	Son test	39	21,38	1,56			Son test	40	18,17	2,42		

FSEP uygulanan deney grubu öğrencilerinden program uygulanmadan önce elde edilen farklı kültürel geçmiş farklılıkları ön test aritmetik ortalamaları ile program uygulandıktan sonra elde edilen farklı kültürel geçmiş farklılıkları son test aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (t=-7,172; p=0,00<0,05) (Tablo 19).

Tablo 19’ da kontrol grubunda farklı kültürel geçmiş farklılıkları ön test aritmetik ortalamaları ile farklı kültürel geçmiş farklılıkları son test aritmetik ortalamaları incelenmiştir. Ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık belirlemek amacıyla yapılan eşleştirilmiş grup t-testi sonucunda, aritmetik ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir (t=-2,346; p=0,02<0,05). Bu fark her ne kadar anlamlı olsa da deney grubundaki farktan daha düşüktür.

FSEP uygulanan deney grubu ile FSEP uygulanmayan kontrol grubunun farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutu ön test ve son test aritmetik ortalamalarına

bakıldığında iki grupta da anlamlı bir fark bulunmuştur (Tablo 19). Hangi grubun ortalamasında daha yüksek bir artış olduğunu anlamak için iki grubun fark puanları alınmıştır (Tablo 20).

Tablo 20

Deney ve Kontrol Grubuna ait Farklı Kültürel Geçmiş Farklılıkları Boyutu Fark puanlarının Karşılaştırılması

Grup	N	Ort.	ss	sd	t	p
Deney	39	4,1538	3,61676	77	5,180	0,000
Kontrol	40	0,7500	2,02231			

Tablo 20' de deney ve kontrol grubuna ait farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutu fark puanları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığına bakıldığında, deney grubunun fark puanının ortalaması (x=4,15) kontrol grubunun fark puanın ortalamasından (x=0,75) daha yüksek bulunmuştur (Tablo 20). Deney ve kontrol grubuna ait farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutu fark puanlarının karşılaştırılmasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır (t=5,180; p=0,00<0,05).

Yukarıdaki sonuçlar dikkate alındığında FSEP uygulanan deney grubunun farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutu düzeylerindeki değişim dikkat çekmektedir. Deney grubunun farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutu düzeyleri FSEP uygulandıktan sonra artış göstermiştir. Bu bilgilere göre FSEP'nin farklılıklara saygı düzeyinin farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutunu geliştirmede daha etkili bir yöntem olduğu söylenebilir.

V. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde FSEP'nin ilköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin farklılıklara saygı düzeylerine etkisine ilişkin elde edilen bulgular tartışılmıştır. Ayrıca bu konuda çalışma yapacak araştırmacılar için öneriler sunulmuştur. Bu amaçla İstanbul ili Bağcılar ilçesinde araştırmacının görev yaptığı okuldan, üçüncü sınıflardan bir grup deney bir grup kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Her iki gruba da FSEP öncesinde ve sonrasında; Ekmişoğlu (2007) tarafından geliştirilen "Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Araştırmada deney grubuna 14 hafta boyunca haftada iki ders saati olmak üzere araştırmacı tarafından FSEP uygulanmıştır. Kontrol grubuna 14 hafta süresinde herhangi bir işlem yapılmamıştır. FSEP uygulandıktan sonra elde edilen veriler farklılıklara saygı eğitimi programının öğrencilerin farklılıklara saygı düzeyini arttırmada olumlu etkisinin olduğu görülmüştür.

Üner (2011), yaptığı araştırmada öğretmenlerin ortak görüşleri; farklılara saygı eğitimi kazanımlarının öğrencilerin tüm gelişim alanlarına (sosyal duygusal alan, bilişsel alan, psikomotor alan, dil alanı, öz bakım becerileri) katkı sağladığı düşüncesindedir. Bununla birlikte bu araştırmanın sonuçlarına göre farklılıklara saygı eğitiminin öğrencilere kendini tanıma kazanımı sağladığı, özbenlik geliştirdiği, eleştirel düşünme kazanımı edindikleri, empati kurma kazanımı sağladığı ve sosyal yeterliliği arttırdığı ortaya konmuştur.

Ekmişoğlu (2007), araştırmasında öğretmen fikirlerini ortaya koyan bulgular doğrultusunda, öncelikle öğretmenlerin farklılık kavramları konusunda çocukların farkındalıklarını arttırmaya yönelik yapacakları çalışmaları, materyallerle desteklemesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın deneysel sürecinde deney grubuna farklılıklara saygı eğitimi verilirken yeterli düzeyde materyal desteğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın ilk hipotezinin doğrulanmasında materyal desteğinin katkısı kaçınılmazdır.

Araştırmanın ilk hipotezi "*FSEP uygulanan deney grubundaki öğrencilerin farklılıklara saygı düzeyi son test puanları ön test puanlarına göre anlamlı bir düzeyde artacaktır*." şeklinde belirlenmiştir. Bu hipoteze ilişkin bulgular; FSEP'nin deney grubu öğrencilerin farklılıklara saygı düzeylerine etki ettiğini göstermektedir. Deney grubunun farklılıklara saygı düzeyleri FSEP uygulamadan önceki durumlarına göre anlamlı bir şekilde artmıştır. Böylece araştırmanın birinci hipotezi kabul edilmiştir.

Araştırmanın ikinci hipotezi, "*FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, farklılıklara saygı düzeyi son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır*." şeklinde belirlenmiştir. FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında farklılıklara saygı ön test puanları arasında anlamlı bir fark yokken son test puanları arasında anlamlı bir farklılık mevcuttur. Araştırmada elde edilen bulgulara bakılarak FSEP'nin uygulandığı öğrencilerde, FSEP uygulanmayan öğrencilere göre, FSEP lehine bir sonuç verdiği görülmektedir. Bu sonuçlar araştırmanın ikinci hipotezinin kabul edildiğini göstermektedir.

Birinci ve ikinci hipotezlerin doğrulanmasıyla deneysel süreçte uyguladığımız FSEP'nin öğrencilerin farklılıklara saygı düzeylerine olumlu yönde etki ettiği sonuca ulaşılmıştır. Bu sonuçta bize FSEP'nin işe yararlılığını göstermektedir.

5.1.1. Aile ve Sosyal Yapı Farklılıkları Boyutuna Ait Sonuçlar

Toplumumuzda çeşitli aile yapıları vardır. Bunlar çekirdek aile, geniş aile ve tek ebeveynli ailelerdir. Çekirdek ve geniş aileler toplumumuzda kabul görmesine karşın tek ebeveynli aile yapısına karşı olumsuz bir ayrımcılık söz konusudur. Bununla birlikte zamanla din, ırk ve etnik köken farkı olan aile sayıları da giderek artmaktadır. Bu türden ailelere de olumsuz ayrımcılık yapılabilmektedir (KEDV, 2006, s.61). Ailelerin gelir durumu, ait olduğu kültürün özellikleri, ebeveynlerin eğitim durumu, yaşam standartları ve geçimlerini sağladıkları işin türü de aileler arasında ayrımcılığa neden olan faktörlerdendir (Üner, 2011, s.44).

Araştırmadaki farklılıklara saygı eğitimi alt boyutlarından birisi aile sosyal yapı farklılıklarıdır. Farklılıklara saygı eğitiminde aile sosyal yapı farklılıkları boyutuna ait etkinlikler sayesinde çocuklar da birbirlerinin yaşam biçimlerini, farklı aile yapılarını ve farklı meslekleri tanıyacak ve bu farklılıklara saygı duyacaktır.

Araştırmanın deneysel sürecinde deney grubuna, aile ve sosyal yapı farklılıkları boyutuna ait etkinlikler başarıyla uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda ise *"FSEP uygulanan deney grubundaki öğrencilerin aile sosyal yapı farklılıkları düzeyleri ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır."* hipotezi ve "*FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, aile sosyal yapı farklılıkları düzeyleri son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.*" hipotezi doğrulanmıştır. Bu sonuçla da FSEP'de aile ve sosyal yapı farklılıkları boyutuna ilişkin öğrencilere uygulanan etkinliklerin öğrencilerin aile ve sosyal yapı farklılıkları düzeyini arttırdığı söylenebilir. Bu da FSEP'de aile ve sosyal yapı farklılıkları boyutuna dair hazırlanmış etkinliklerin işe yararlılığını göstermektedir.

Ekmişoğlu (2007), araştırmasında öğretmenlere yaptığı görüşmelerde öğretmenlerin çoğu farklı kültürdeki ailelerin farklı yaşantılara sahip olduğunu ve bu eğitimle farklı kültürlerin birleştirilip harmanlanabileceğini belirtmişlerdir. Kendi araştırmamızda ise Ekmişoğlu (2007)'nun araştırmasında elde ettiği bu bilgilerden de yola çıkarak farklı kültürlere ait, çocukların düzeyine uygun aile sosyal yapı farklılıklarına ilişkin etkinlikler hazırlanmıştır. Hazırlanan bu etkinliklerin deney grubundaki öğrencilerin aile sosyal yapı farklılıkları boyutunu arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuç Ekmişoğlu (2007)'nun araştırma sonuçlarını da destekler niteliktedir.

5.1.2. Cinsiyet Farklılıkları Boyutuna Ait Sonuçlar

Geçmişten beri tüm toplumlarda erkek ve kadın arasında ayrımcılıklar olmuştur. Toplumlarda erkek ve kadınlar için biçilen kalıplaşmış roller vardır. Erkeklerin ev geçindirmesi, kadınların da ev işlerini yapması ve çocuk büyütmesi

toplum tarafından bu cinsiyetlere atfedilen rollerdendir. Kadınların duygusal, erkeklerin ise cesur olması da bu cinsiyetlere ait genel özellikler olarak düşünülmektedir (KEDV, 2006, s.75).

Toplumda yetişkinler tarafından cinsiyete dayalı ayrımcılık fazlasıyla görülmektedir. Örneğin ailelerin erkek çocukları için düşündükleri meslekler mühendislik, yöneticilik iken kızlar için düşündükleri meslek ise genel de öğretmenlik ve hemşirelik gibi mesleklerdir. Ailelerin bu tutumları kızların ilerde ilgisi olduğu halde kendi istediği meslekten vazgeçmesine sebep olmaktadır (KEDV, 2006, s.75).

Araştırmadaki farklılıklara saygı eğitimi alt boyutlarından bir tanesi de cinsiyet farklılıkları boyutudur. Araştırmanın deneysel sürecinde deney grubuna, cinsiyet farklılıklarına ait etkinlikler başarıyla uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda ise *"FSEP uygulanan deney grubundaki öğrencilerin cinsiyet farklılıkları düzeyleri ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır."* hipotezi ve "*FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, cinsiyet farklılıkları düzeyleri son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.*" hipotezi doğrulanmıştır. Bu sonuçla da FSEP'de cinsiyet farklılıkları boyutuna ilişkin öğrencilere uygulanan etkinliklerin öğrencilerin cinsiyet farklılıkları düzeyini arttırdığı söylenebilir. Bu da FSEP'de cinsiyet farklılıkları boyutuna dair hazırlanmış etkinliklerin işe yararlılığını göstermektedir.

Üner (2011)'in yaptığı araştırmada olan cinsel kimliğe karşı tutumlar hakkında öğretmenlerin tamamı çocukların bu eğitimi aldıktan sonra cinsel kimliklerinin farkındalığına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, öğrencileri arasında özellikle erkek öğrencilerin kızlara karşı cinsel ayrımcılıkta bulunduğunu belirtmişlerdir. Oyun oynayan erkek çocukların arasına kızları hiç almadıkları konusunda ortak görüş bildirmişlerdir. Üner (2011)'in araştırma sonuçlarına baktığımızda eğitimin cinsel kimlik farkındalığında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Kendi araştırmamızda bu sonuçtan yola çıkarak öğrencilerin cinsiyet farklılıkları tutumlarını olumlu yönde geliştirmek için 3.sınıf düzeyine uygun cinsiyet farklılıklarına ilişkin etkinlikler hazırlanmıştır. Bu etkinlikler eğitim

sürecinde öğrencilere aktarılmış ve öğrencilerin cinsiyet farklılıkları tutumlarını olumlu yönde geliştirmiştir. Üner (2011)'in araştırmasında; öğrencilerin eğitim aldıktan sonra cinsel kimlik farkındalıklarının geliştiği sonucuyla kendi araştırmamızda eğitim aldıktan sonra öğrencilerin cinsiyet farklılıkları tutumlarının gelişmesi, iki araştırmanın birbirlerini doğruladığının göstergesidir.

5.1.3. Engel Farklılıkları Boyutuna Ait Sonuçlar

Toplumda engellilik hakkındaki bilgi eksikliği ayrımcı tutum ve davranışların en temel nedenlerinden birisidir. Çocukların engellilerden korkma, ona dokunmaktan çekinme gibi eğilimlerinin olması onlara karşı bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Gomolla, 2002, s.98). Çocuklar engellilere karşı küçük yaşlarda ön yargı oluşturmaya başlarlar. Çocukların cinsiyet ve dış görünüşlülüğe karşı oluşturdukları farkındalıklar geliştikçe engellilikleri de fark etmeye başlayacaklardır. Çocuklar engellilerin neleri yapıp yapamayacakları hakkında bilgi sahibi olmak isterler. Ebeveynlerin ve eğiticilerin engellilere ait bilgileri onları acıyormuş gibi tavırla değil de olduğu gibi vermeleri gerekmektedir (Gramelt, 2010, s. 4).

Toplumumuzda engellilere karşı bazı önyargılar vardır. Bu önyargıyı oluşturan kişiler genellikle engelli olmayan bireylerdir. Bu bireyler engellilere karşı onları yok sayma, görmezlikten gelme, birlikte olmak istememe, onlara acıma gibi davranış ve tutum geliştirirler (Üner, 2011, s.47). Engellilere karşı oluşturulmuş bu ayrımcı tutum ve davranışlar engellilerin benlik algılarını olumsuz yönde etkilemektedir. Toplum içinde engellilerin olduğu gibi kabul görmesi ve gelişimlerini iyi bir şekilde tamamlamaları için bedensel ve zihinsel engelliliğe dayalı ayrımcı tutum ve davranışların yok edilmesini sağlamak önemlidir. Bunun için eğiticilerin engelli bireylerin farklı özelliklerini keşfedip yücelterek onların toplumca onaylanmasını sağlamalıdırlar (KEDV, 2006, s.87).

Araştırmada farklılıklara saygı eğitim alt boyutlarından olan engel farklılıkları etkinlikleri deney grubu öğrencilerine başarıyla uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ise "*FSEP uygulanan deney grubundaki öğrencilerin engel farklılıkları düzeyleri ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır."* hipotezi ve

"*FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, engel farklılıkları düzeyleri son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.*" hipotezi doğrulanmıştır. Bu sonuçla da FSEP'de engel farklılıkları boyutuna ilişkin öğrencilere uygulanan etkinliklerin öğrencilerin engel farklılıkları düzeyini arttırdığı söylenebilir. Bu da FSEP'de engel farklılıkları boyutuna dair hazırlanmış etkinliklerin işe yararlılığını göstermektedir.

Üner (2011) 'in araştırmasında öğretmen görüşlerine göre çocukların ilk fark ettikleri farklılıkların başında bedensel engel durumları gelmektedir. Çocuklar engel durumunun kendilerinde de oluşabileceği konusunda korkular yaşarlar. Elde edilen bulgular bu savı destekler niteliktedir. Çocuklar her çeşit engel durumlarına yönelik önyargı davranışlar sergilemeye meyilli oldukları için, farklılığın bu boyutuna yönelik olumsuz davranışlara erken yaşlarda başladıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Ekmişoğlu (2007), yaptığı araştırmada öğretmenlerle yaptığı görüşmeler sonucunda; öğretmenlerin birçoğu, farklılıklara saygı eğitimi konusu çocuklara kazandırıldıktan sonra çocukların engellilere karşı daha saygılı olduklarını, onlarla empati kurabildiklerini ve onlara daha da yardımsever davrandıklarını belirtmişlerdir.

Üner (2011) 'in ve Ekmişoğlu (2007)'nun araştırma sonuçlarından yola çıkarak 3.sınıf düzeyine uygun engel farklılıklarıyla ilgili etkinlikler hazırlanmış ve deney grubu öğrencilerine uygulanmıştır. Uygulama sonucunda deney grubu öğrencilerinin engel farklılıklarına ilişkin tutumlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak da Ekmişoğlu (2007) ve Üner (2011) 'in araştırmalarında olduğu gibi bu araştırmada da öğrencilerin engellilere karşı daha saygılı ve daha yardımsever olabilmeleri, onların yerine kendilerini koyabilmeleri konusunda farklılıklara saygı eğitimin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

5.1.4. Farklı Kültürel Geçmiş Farklılıkları Boyutuna Ait Sonuçlar

Araştırmada farklılıklara saygı eğitim alt boyutlarından olan farklı kültürel geçmiş farklılıkları etkinlikleri deney grubu öğrencilerine başarıyla uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ise *"FSEP uygulanan deney grubundaki öğrencilerin farklı kültürel geçmiş farklılıkları düzeyleri ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır."* hipotezi ve *"FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, farklı kültürel geçmiş farklılıkları düzeyleri son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.*" hipotezi doğrulanmıştır. Bu sonuçla da FSEP'de farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutuna ilişkin öğrencilere uygulanan etkinliklerin öğrencilerin farklı kültürel geçmiş farklılıkları düzeyini arttırdığı söylenebilir. Bu da FSEP'de farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutuna dair hazırlanmış etkinliklerin işe yararlılığını göstermektedir.

Üner (2011), yaptığı araştırmada öğretmen görüşleri sonucunda öğretmenlerin çoğunluğunun, uygulanacak farklılıklara saygı eğitim programıyla, çocukların yaşadıkları toplumlarda kendilerinden farklı alışkanlıklara, geleneklere ve dini inançlara sahip insanların olabileceğini ve bununla beraber kendilerinde bu tür alışkanlık, gelenek ve dini inanışa sahip bir kültüre ait olduğunu anlamalarının mutlaka gerektiğini düşündükleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmanın üçüncü hipotezi *"FSEP uygulanan deney grubundaki öğrencilerin farklılıklara saygı boyutları (aile sosyal yapı farklılıkları, cinsiyet farklılıkları, engel farklılıkları, farklı kültürel geçmiş farklılıkları) düzeyleri ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır."* şeklinde belirlenmiştir. Bu hipoteze ilişkin bulgular, FSEP'nin lehine görünmektedir. FSEP'nin deney grubu öğrencilerinin farklılıklara saygı boyutlarından; aile sosyal yapı farklılıkları, cinsiyet farklılıkları, engel farklılıkları, farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutlarında etkili olduğu görülmüştür. FSEP alan deney grubunun farklılıklara saygı düzeylerinin; aile sosyal yapı farklılıkları, cinsiyet farklılıkları, engel farklılıkları, farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutları düzeyleri FSEP almayan kontrol grubuna göre anlamlı bir şekilde artmıştır. Böylece araştırmanın üçüncü hipotezi de kabul edilmiştir.

Araştırmanın son hipotezi, "*FSEP uygulanan deney grubu öğrencileri ve FSEP uygulanmayan kontrol grubu öğrencileri arasında, farklılıklara saygı boyutları (aile sosyal yapı farklılıkları, cinsiyet farklılıkları, engel farklılıkları, farklı kültürel geçmiş farklılıkları) düzeyleri son test puanları arasında anlamlı bir farklılık vardır.*" şeklinde belirlenmiştir. Bu hipoteze ilişkin bulgular, öğrencilerin aile sosyal yapı farklılıkları, cinsiyet faklılıkları, engel farklılıkları, farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutlarında etki yaratıldığını göstermektedir. FSEP alan deney grubunun farklılıklara saygı düzeylerinin; aile sosyal yapı farklılıkları, cinsiyet farklılıkları, engel farklılıkları, farklı kültürel geçmiş farklılıkları boyutları düzeyleri son test aritmetik ortalamaları kontrol grubuna göre anlamlı bir şekilde arttığını göstermektedir. Bu sonuçlar dahilinde araştırmanın son hipotezi kabul edilmiştir.

Ekmişoğlu (2007), araştırmasında araştırmaya katılan öğretmenlerin % 89,5'i programlarında farklılık etkinliklerine yer verdiklerini belirtirken, % 10,5'i yer vermediklerini belirtmiştir. Bu bulgu, öğretmenlerin bir kısmının farklılıklara saygı kavramı konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Farklılıklara saygı eğitim programında daha iyi sonuçlar almak için öğretmenlerin farklılıklara saygı eğitimi ile bilgi düzeyinin yüksek olması da gereklidir.

Ekmişoğlu (2007), yaptığı araştırmada öğretmenlerin farklılık kavramlarına yönelik bir seminer, toplantı veya konferansa katılmak isteyip ve istemedikleri sorusuna, öğretmenlerin % 95,9'u "Evet" seçeneği ile katılmak istediklerini, % 4,1'i ise "Hayır" seçeneği ile katılmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bu durum, araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun farklılıklara saygı kavramı ile ilgili bilgilerini arttırmak istedikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Üner (2011), yaptığı araştırmada okullarda görüşme yapılan öğretmenlerden aldığı bulgularla farklılıklara saygı eğitimi verecek öğretmenlerin üniversite mezunu olması gerektiği, yeterli alan bilgisi ve genel kültüre sahip olması, kendini tanıması ve farklılıklara saygılı olması gibi özelliklere sahip olması ortaya çıkmıştır. Bu araştırmaya paralel olarak Gramelt (2010), öğretim kurumlarındaki eğitimcilerin profesyonelleşmesi gerekliliğini belirtmiştir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. FSEP'nin farklılıklara saygı düzeyinin bütün boyutlarında istenilen davranış değişikliğini yaratması için etkinliklerin tüm derslere yerleştirilecek şekilde uygulanması daha etkili olabilir.
2. Hazırlanacak programlarda öğrencilerin birbirleriyle daha fazla iletişime girmeleri açısından işbirliğine dayalı faaliyetlere yer verilmesi çalışmaların daha etkili olmasını sağlayabilir.
3. FSEP her sınıf düzeyine uygun hale getirilerek anaokulundan yükseköğretime her sınıf düzeyinde kullanılabilir.
4. FSEP uygulaması yapılırken aile ve çevre ile işbirliği oldukça önemlidir. Bu amaçla aile ve çevrenin de süreçte aktif rol oynayacağı etkinliklere yer verilebilir.
5. FSEP uygulamasında öğrencilerin elde ettikleri görsel ürünler sınıf panosu gibi sınıf ortamına dair yerlerde sergilenebilir.
6. Etkinliklerin daha uzun süreli şekilde uygulanabileceği eğitim programlarına yer verilebilir.
7. Bu araştırmada, FSEP beş farklı konu başlığı (kendini ve başkalarını tanıma, dış görünüşe ilişkin farklılıklar, cinsiyete ilişkin farklılıklar, aile ve sosyal yapıya ilişkin farklılıklar, engelli olma durumuna ilişkin farklılıklar) altında uygulanmıştır. Yeni yapılacak araştırmalarda bu konu başlıkları arttırılabilir.
8.Farklılıklara saygı eğitimi sadece Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersinde değil her ders de farklılıklara saygı ile ilgili etkinliklere yer verilebilir.
9. Farklılıklara saygı eğitimi ile ilgili belirli gün ve haftalar belirlenebilir ve konu ilgili çalışmalar yapılabilinir.
10. Farklılıklara saygı eğitimi uygulayıcıları çocukların, farklı görünen, farklı davranan ve kendilerinden farklı deneyimlere sahip olan çocuklarla rahat ilişkiler kurabileceği ortamlar yaratmalıdır.
11.Farklılıklara saygı eğitimi uygulayıcıları çocukların olumlu ve olumsuz farklı tutumlarını fark etmesini,bu davranışları eleştirel düşünme yöntemi ile analiz etmesini sağlayacak öğrenme ortamları sağlamalıdır.

12.Farklılıklara saygı eğitimi uygulayıcılarının çocukların eşit ve adil olmayan bir durumlarda karşılaştıklarında kendini ve başkalarını savunmalarını sağlayacak öğrenme fırsatları oluşturmaları önerilebilir.

13. Farklılıklara saygı eğitiminin kazandırılabilmesi için her öğrenciye eşit fırsatlar verilmelidir.

14.Farklılıklara saygı eğitimi kapsamında çocukların öğrenme seviyelerini arttırmak ve hayal güçlerini geliştirmek amacıyla farklılıklara saygı eğitimi uygulayıcısının öğretim sürecinde farklı materyaller kullanması önerilir.

15.Çocukların farklılıkları fark edip empati yeteneklerini geliştirmek amacıyla farklılıklara saygı eğitimi uygulayıcıları çocuklara farklı dilde şarkılar söyletebilir, farklı kültürlere ait folklor çalışması yaptırabilir, farklı görünüşe ait insanların dramasını canlandırmalarına yardım edebilir, farklılıkları gösteren resimlere yer verebilir, farklı kültürlerin varlığını gösterme amaçlı bölgesel geziler düzenleyebilirler.

16. Ülkemizde farklılıklara yönelik hikaye kitaplarının azlığı dikkate alınırsa, öğretmenlere bu tür hikaye kitaplarını kendilerinin oluşturulması önerilebilir.

5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Bu araştırmaya benzer çalışmalar farklı örneklemler için yapılabilir ve örneklemler arasında karşılaştırmalar yapılabilir. Böylece farklı örneklemlerde benzer sonuçların çıkıp çıkmadığı karşılaştırılabilir.

2. Farklılıklara saygı eğitiminin uygulanması için okulların gerekli fiziksel yeterliliği ve materyal desteği ile ilgili sorunları araştırılabilir.

3. Ders kitaplarında yeterince farklılıklara saygı ile ilgili konuların yer alıp almadığı araştırılabilir.

4. Yapılacak çalışmalarda aile ve okulla görüşmeler yapılıp öğrencilerin hayatlarında farklılıklara saygı duyup duymadıkları belirlenebilir.

KAYNAKÇA

Alak, G. (2011*).Hayat Bilgisi Öğretim Programı Öğelerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği. Erzurum.

Altaş, N. (2003). *Çokkültürlülük ve din eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları

Altaş, N. (2005) Çokkültürlü din eğitimi modeli geliştirmede işlem basamakları için bir deneme., R. Yılmaz (Ed.), *Kültürel çeşitlilik ve din.* Ankara: Sinemis Yayınları

Anthias, F. (2002). Beyond Feminism and Multiculturalism: Locating difference and thepolitics of location. *Women Studies International Forum* , 25(3), 275-286

APA (2002). Guidelines on multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists. http://www.apa.org/pi/oema/resources/policy/multicultural-guidelines.aspx?item=5. [11.03.2014]

Atasoy, Z. (2012*). Farklılıkların Yönetimi: Üniversite Öğrencilerinin Ayrımcılık Algısının Öğrenci Başarı Düzeyine Etkisi Üzerine Bir Araştırma*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Karaman

Auernheimer, G. (2003). Einführung in die İnterkültürelle Paedagogik. 3 Baskı. Darmstadt: Wissensschaftliche Buchgesellschaft

Bozan, İ.&Morgül, T.&Şener, N.&Toprak, B. (2009). Türkiye'de Farklı Olmak. İstanbul: Metis Yayınları.

Brown, B. *Unlearning Discrimination In The Early Years*. Trentham Books Limited

Brown, E., & Howard, B. (2005). Becoming culturally responsive teachers through servicelearning. *Multicultural Education, 12,* 2-8.

Budak, Selçuk (2000), Psikoloji Sözlüğü, Ankara: Bilim ve Sanat.

Caposwki, G. (1996). Managing diversity. *Management Revew*. 85, 13-19.
Cırık,İ. (2008). Çokkültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi (H.U.Journal of Education).* 34, 27-40.

Coşkun, H. (2006). Türkiye‟de kültürlerarası eğitim. M. Hesapçıoğlu ve A.Durmuş

(Der.), *Türkiye"de eğitim bilimleri: Bir bilanço denemesi* (s.276-295). Ankara: Nobel.

Cozart, A., Cudahy, D., Ndunda, M., & Van Sickle, M. (2003). The challenges of co-teaching within a multicultural context. *Multicultural Education, 10*, 43-45.

Çubukçu, Z. ve Gültekin K. (2002). *İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler*. Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi. (1), s. 34-52.

Derman-Sparks, L. and A.B.C Task Force; (1989) *Anti-Bias Curriculum: Tools For Empowering Young Children*, Washington : DC;NAEYC

Derman-Sparks, L. 2001 Anti-Bias-Arbeit mit Kleinen Kindern in den USA. Übersetzung des Vortrags bei der Fachtagung von Kinder Welten, Kleine Kinder – Keine Vorurteile?. in Berlin am 15.1.2014 (online unter www.kinderwelten.net).

Derman-Sparks, L. (2008). *Anti-bias Pedagogik: Aktuelle entwicklungen und erkenntnisseausse aus den.* USA.

Derman-Sparks, L., Edwards, J. O., & National Association for the Education of Young Children. (2010). *Anti-bias education for young children and ourselves*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.

Dönmezer, Sulhi. Toplumbilim, Beta Basım Yayım,İstanbul, 1994.

Ekmişoğlu, M. (2007). *Erken Çocukluk Döneminde Farklılıklara Saygı Eğitimi Kavamı Hakkında Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi ve Farklılıklara Saygı Ölçeği'nin Geçerlik Güvenirlik Çalışması.* Onsekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale.

Erdoğan, M. (2013*).Bireysel ve Toplumsal Bir Durum Olarak Türkiye'de Önyargı ve Ayrımcılık.* Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Anabilim Dalı. Trabzon.

Erpulat, D. (2003). Tarih Eğitiminin İyileştirilmesi Çalışmaları. İç: Oya Köymen (Yay. Haz.). Tarih Eğitimine Eleştirel Yaklaşımlar. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yay.

Ewijk, A. (2011). Diversity and Diversity Policy: Diving Into Fundamental Differences.*Journal of Organizational Change. Management*, 24(5).

Foddy, W. (1993). Constructing Questions for Interviews and Questionnaires: *Theory and Practice in Social Research*, Cambridge University Press, Cambridge

Gardenswartz, L. ve Rowe, A. (1994). *Diverse Teams at Work: Capitalizing on thePower of Diversity.* New York: McGraw-Hill, 33.

Gillart, Arne ve diğerleri (2000). *Kültürlerarası Ögrenme- Egitim Kılavuzu*, Çev. A. Akyüz. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları

Giugni, M.(2008), *Exploring Multiculturalism, Anti Bias and Social Justice in Children's Services.* Sydney: Professional Support Coordination Unit and Children's Services Central

Gogolin, ‹&Krüger-Potratz, M. (2006). Einführung in die İnterkulturelle Paedagogik. Opladen&Farmington Hills: Verlag Barbara Budrich.

Gomolla, M.&Radtke, F.-O. (2002).İnstitutionelle Diskriminierung. Die Herstellung ethnischer Differenz in der Schule. Opladen: Leske&Budrich.

Gramelt, K. (2010). *Zu Konzept und Praxis einer Padagogik für den Umgang mit* (Kultureller) Viefalt. Wiesbaden : GWV Fachverlage GmbH.

Hall, N. S. (1999). *Creative Resources for the Anti-Bias Classroom. United States of America:* Delmar Publishers.

Jehn, K.A., G.B.,ve Neale, M.A.(1999).Why differences make a difference: *A field study of diversity,conflict, and performance in workgroups*. Administrative Science Quarterly,741-763

KEDV, (2006*). Erken Çocuklukta Farklılıklara Saygı Eğitimi El Kitabı*. İstanbul: Derin Yayınları.

Kaya, B. (2013*). Barış Eğitimi Programının Kültürlerarası Yeterlilik ve Çatışma Çözme Stratejilerine Etkisi*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği. Kocaeli.

Krüger-Potratz, M. (2005). Interkulturelle Bildung. Eine Einführung. Münster&New York&München&Berlin: Waxmann

Küçük, M. (2002). Cemaat, Yurttaş ve Sivil Toplum Meseleleri Işığında Aleviler ve Cem Vakfı. İç: Türkiye'de Sivil Toplum ve Milliyetçilik. İstanbul: İletişim Yayınları.

Lanfranchi, A. (2002) Interkulturelle kompetenz und paedagogische Professionalitaet. Opladen: Leske-Budrich.

Levy, A. (1996). *Children's Understanding and Attitudes About People From Other Countries.* Association for Childhood Education International Conference. Minneapolis MN, April, p. 10-13.

Lin, M., Lake, V., & Rice, D. (2008). Teaching anti-bias curriculum in teacher education programs: What and how. Teacher Education Quarterly, 35(2), 187-200.

M.E.B. (2006). İlköğretim 1,2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: Ankara Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

M.E.B. (2006). Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin) Kitabı. Ankara: Ankara Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Memduhoğlu, H. B. (2007). *Yönetici Ve Öğretmen Görüşlerine Göre Türkiye'de Kamu Liselerinde Farklılıkların Yönetimi,* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Nohl, Arnd-M. (2004). Almanya'da Kültürler Aras› Pedagoji. ‹ç: Demokratik Eğitim Kurultay›.Eğitim-Sen (1-5 Aral›k 2004 Ankara). http://www.hsuhh.de/systpaed/index_IHRVyo/vE8V4C77y.html [28.02.2014]

Nohl, A. M. (2009). *Kültürlerarası pedagoji*. (R. N. Somel, Çev.) İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Oğuzkan, F. (1993). Eğitim Terimleri Sözlüğü, Ankara: Emel Matbaacılık.

Öksüz, Y. Ve Güven, E. (2012). Farklılıklara saygı ölçeği (FSÖ) geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science, 5(5),* 457-473.

Önder,M. Prof.Dr. Beyza Bilgin, *Din Eğitiminde Yeni Yöntem Çalışmaları,* AÜSBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1997 s.51–72

Özyurt, C. (2008) Küreselleşme, ulusal eğitim ve siyasal toplumsallaşma. *21. Yüzyılda kimlik, vatandaşlık ve tarih eğitimi.* (211-227) İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi

Parekh, B. (2002) *Çokkültürlülüğü yeniden düşünmek kültürel çeşitlilik ve siyasi teori.* Ankara: Phoenix Yayınları

Taylor, C. (1996). *Tanınma Politikasi", Çokkültürcülük – Tanıma Siyaseti,* Çev. (YurdanurSalman), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Thomson, B. (1993). *Words can hurt you*. Menlo Park, CA: Addison-Wesley.

Toprak, G. (2008).*Öğretmenlerin Çokkültürlü Tutum Ölçeğinden Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması.* Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Tokat.

Tosun, C. "Türkiye de Din Eğitimi ve Öğretimine Genel bir Bakış", Tartışılan Değerler Açısından Türkiye, Ankara 1996, s.98

TTKB, http://ttkb.meb.gov.tr .[18.02.2014]

Üner, E. (2011). *Okul Öncesi Eğitim Programındaki 36-72 Aylık Çocuklara Farklılıklara Saygı Eğitimi Kazandırmanın Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi.* Erciyes Üniversitesi.Eğitim Bilimler Anabilim Dalı. Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri

Van Hook, C. (2002). Preservice teachers' perceived barriers to the implementation of a multicultural curriculum. *Journal of Instructional Psychology, 29,* 254-264.

Vandenbroeck, M. 2007. Beyond anti-bias education: Changing conceptions of diversity and equity in European early childhood education. *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(1): 21–35.

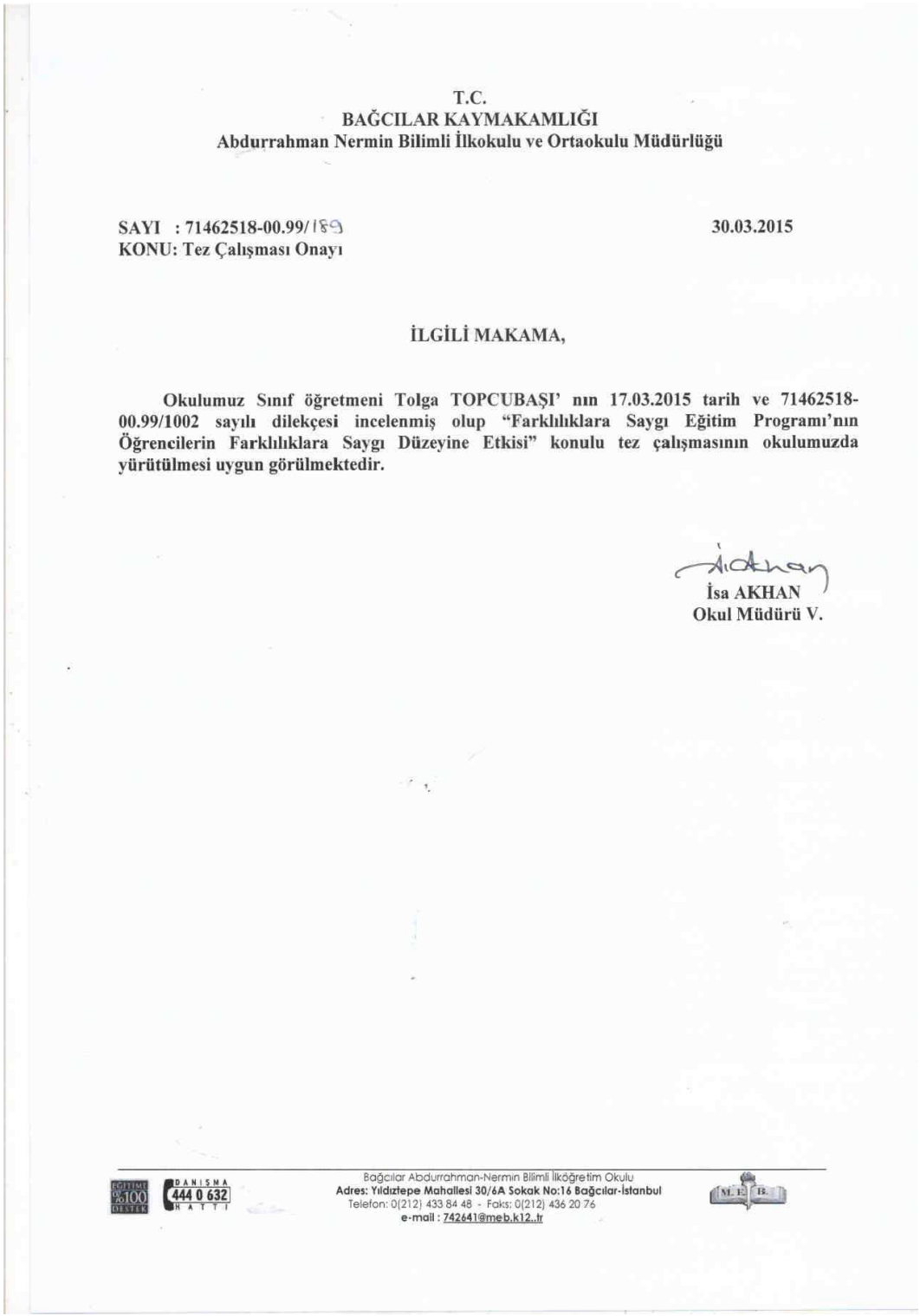
Vural, R., & Gömleksiz, M. (2010). Us and others: a study on prospective classroom teachers‟ discriminatory attitudes. *Egitim Arastirmalari- Eurasian Journal of Educational Research*, 38, 216-233.

Wolpert, E. (2002). Redefining the Norm: Early Childhood Anti-Bias Strategies.In E. Lee,D. Menkart& M. Okazawa- Rey (Eds.), *Beyond heroes and holidays: A paractical guide to K-12 anti- racist, multicultural education and staff development. Washington. DC: Teaching for Change*

Yıldız, N., "*Kültürler Arası Eğitim*" Eğitim Bilim Toplum Dergisi Cilt:6 Sayı: 22 s. 52-89, 2008.

EKLER

EK 1: Araştırma İzni

T.C.
BAĞCILAR KAYMAKAMLIĞI
Abdurrahman Nermin Bilimli İlkokulu ve Ortaokulu Müdürlüğü

SAYI : 71462518-00.99/189 30.03.2015
KONU: Tez Çalışması Onayı

İLGİLİ MAKAMA,

Okulumuz Sınıf öğretmeni Tolga TOPCUBAŞI' nın 17.03.2015 tarih ve 71462518-00.99/1002 sayılı dilekçesi incelenmiş olup "Farklılıklara Saygı Eğitim Programı'nın Öğrencilerin Farklılıklara Saygı Düzeyine Etkisi" konulu tez çalışmasının okulumuzda yürütülmesi uygun görülmektedir.

İsa AKHAN
Okul Müdürü V.

Bağcılar Abdurrahman-Nermin Bilimli İlköğretim Okulu
Adres: Yıldıztepe Mahallesi 30/6A Sokak No:16 Bağcılar-İstanbul
Telefon: 0(212) 433 84 48 - Faks: 0(212) 436 20 76
e-mail : 742641@meb.k12.tr

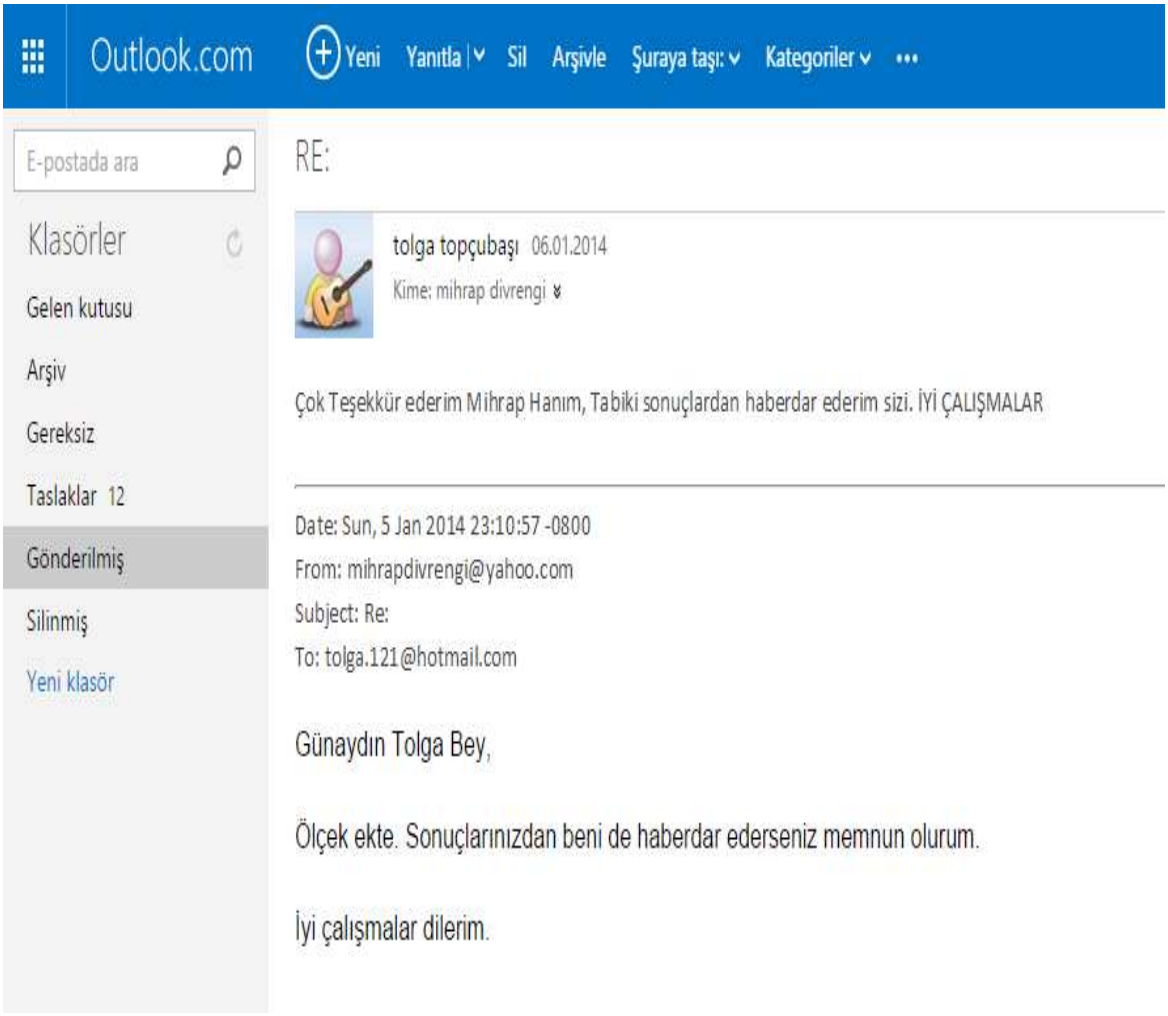
EK 2 : Farklılıklara Saygı Tutum Ölçeği

1= Katılmıyorum, 2=Biraz Katılıyorum, 3= Katılıyorum,

Sorular	**Katılıyorum**	**Biraz Katılıyorum**	**Katılmıyorum**
A. CİNSİYET			
A1. Bence büyüyünce kız arkadaşlarım itfaiyeci / erkek arkadaşlarım hemşire olabilir	3	2	1
A2. Bence annelerin yaptığı ev işlerini babalar da yapabilir (temizlik, yemek yapmak vb.).	3	2	1
A3. Bence babaların yaptığı işleri anneler de yapabilir (araba tamir etmek, musluk tamir etmek vb.).	3	2	1
A4. Bence sadece erkekler pantolon giymelidir.	1	2	3
A5. Sınıf öğretmenimin erkek / kadın olmasını isterim.	1	2	3
B. Aile – Sosyal Yapı			
B1. Bence dünyadaki bütün aileler birbirine benziyor.	1	2	3
B2. Bence bir ailede sadece anne, baba ve çocuklar yaşamalıdır.	1	2	3
B3. Bence bir ailede birbirinden farklı kişiler olabilir.	3	2	1
B4. Bence böyle bir yerde (mağara evi resmi gösterilir) bir aile yaşabilir.	3	2	1
B5. Bence ailem bizden farklı ailelerle de (daha farklı bir dil konuşan vb.) arkadaş olabilir.	3	2	1
B6. Ailemin daha kalabalık olmasını (teyzelerinin, halalarının vb. sizinle yaşamasını) isterim.	3	2	1
B7. Bütün ailemle beraber bir etkinlik yapmak isterim.	3	2	1
B8. Bence bir aile sürekli aynı evde yaşamalıdır.	1	2	3
B9. Bambulardan yapılmış bir evde yaşamak isterdim.	3	2	1
C. Engel			
C1. Bence herhangi bir fiziksel engele (yürüme, görme, konuşma vb.) sahip çocuklar bizden farklıdır.	3	2	1

C2. Bence herhangi bir fiziksel engele (yürüme, görme, konuşma vb.) sahip çocuklar birbirleri ile arkadaş olabilir.	3	2	1
C3. Sınıfımda herhangi bir fiziksel engele (yürüme, görme, konuşma vb.) sahip çocukların olmasını isterim.	3	2	1
C4. Herhangi bir engele sahip (gözleri daha az gören, kulakları daha az duyan, koltukaltı değneği ya da tekerlekli sandalye kullanan vb.) bir arkadaşım yaptığı etkinlikte zorlansa, ona yardım ederim.	3	2	1
C5. Bence herhangi bir fiziksel engele (yürüme, görme, konuşma vb.) sahip çocuklar spor yapabilir.	3	2	1
C6. Sınıfımda benden daha farklı öğrenen bir çocuk olsa onunla arkadaş olmak isterim.	3	2	1
C7. Bence herhangi bir fiziksel engele sahip çocuklar resim yapamaz.	1	2	3
C8. Bence gözleri daha az gören bir çocuk top oynayabilir.	3	2	1
D. Farklı Kültürel Geçmiş			
D1. Teninin rengi benim ten rengimden daha farklı olan (mesela daha koyu / açık) bir çocuk sınıfına gelse, onunla arkadaş olmak isterim.	3	2	1
D2. Bence farklı ten renklerine (birinin ten rengi açık diğerinin daha koyu gibi) sahip olan çocuklar birlikte oyun oynayabilirler.	3	2	1
D3. Öğretmenimiz bana farklı dillerde (İngilizce, Almanca vb.) şarkılar, parmak oyunları öğretmesini isterim.	3	2	1
D4. Başka ülkelerde yaşayan (farklı kültürleri olan) çocukların oyunlarını öğrenmek isterim.	3	2	1
D5. Farklı (Türkçe olmayan)bir dilde konuşan arkadaşlarımın olmasını isterim.	3	2	1
D6. Sınıfımda farklı ülkelerde yaşayan çocukların oynadığı oyuncakların olmasını isterim.	3	2	1
D7. Sınıfımda başka ülkelerde yaşayan çocukların giydiği kıyafetlerden olmasını isterim.	3	2	1
D8. Farklı ülkelerden çocuklar ülkemize gelse onları evime çağırıp bizde misafir olarak kalmasını isterim.	3	2	1

EK-3: Ölçek Kullanım İzni

EK-4: Farklılıklara Saygı Eğitim Programı Etkinlik Adları ve Ait Olduğu Kazanımlar

Ünite 1: Kendini ve Başkalarını Tanıma	
ETKİNLİĞİN ADI	KAZANIMLAR
Fiziksel Özelliklerimiz	Fiziksel özelliklerini fark ederek kendini tanır ve tanıtır. Kendi farklılığını kabullenir. (Özel Eğitim (3)) Kişiler arasındaki farklılıkları tanır. (Girişimcilik 1)
Ben Kitabı	Duygularını fark ederek kendini tanır ve ifade eder. Kendinin ve diğerlerinin duygularını fark eder. (RPD (2))
Arkadaşımı Tanıtıyorum	Arkadaş edinir ve arkadaşları ile ilgili duygularını ona açıklar. Kendinin ve başkalarının özel, önemli ve farklı yönlerinin farkına varır.
Farklı Duygular	Duygularını fark ederek kendini tanır ve ifade eder. Başkalarının duygularının farkında olur. Kendinin ve diğerlerinin duygularını fark eder.(RPD (7))
Duygu Küpü	Duygularını fark ederek kendini tanır ve ifade eder. Başkalarının duygularının farkında olur. Kendinin ve diğerlerinin duygularını fark eder.(RPD (7))
Papatya	Duygularını fark ederek kendini tanır ve ifade eder. Başkalarının duygularının farkında olur. Kendinin ve diğerlerinin duygularını fark eder.(RPD (7))
Zevklerimiz Farklı Olabilir	Arkadaşlarının fiziksel ve kişisel özeliklerine saygı duyar.
Aynı Gezegende Yaşıyoruz	Aralarındaki benzerliklere ve farklılıklara karşın bütün insanların aynı gezegeni paylaştıklarını fark ederek, daha iyi bir dünya yaratmak için her bireyin üzerine düşen görevler olduğunu kavrar.
Arkadaşlarımızla Farklı Yönlerimiz	Arkadaşları ile farklılıklarının doğal olduğunu kabul eder. Farklılıklara karşı anlayış ve hoşgörü gösterir. (Özel Eğitim (2))
Saygılı Olmayız	Başkalarının duyarlılıklarına saygı göstererek kendi ihtiyaçlarını, isteklerini ve görüşlerini ifade eder. Her insanın saygıyı hak ettiği bilincini taşır. (İnsan Hakları ve Vatandaşlık (22))
Farklılıklar Doğaldır	Farklılıkların doğal olduğunu kabul eder. Her insanın farklı olduğunu, farklı yetenek ve becerilere sahip olduğunu bilir.
Güçlü Yanlarımız	Kendinin ve başkalarının özel, önemli ve farklı yönlerinin farkına varır.(RPD (7)) Her insanın farklı olduğunu, farklı yetenek ve becerilere sahip olduğunu bilir.
Benzer ve Farklı Yönlerimiz	Öğrenciler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların doğal olduğunu kabul eder. Kişiler arasındaki farklılıkları tanır. (Girişimcilik 1)
Sevgili Günlük	Arkadaşlarının bir günlerini nasıl geçirdiklerini araştırarak gün içinde yaptıkları aynı ve farklı etkinlikleri fark eder.
Davranışlarımızı Gözden Geçirelim	Arkadaşlarıyla ilişkilerinde olumlu değerleri gözetir.

Farklı Renklerde Elmalar	Farklılıkların doğal olduğunu kabul eder. Farklılıklara karşı anlayış ve hoşgörü gösterir. (Özel Eğitim (2))

Ünite 2: Dış Görünüşe Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar

ETKİNLİĞİN ADI	KAZANIMLAR
İnsanlar Birbirinden Farklıdır	Fiziksel özelliklerini fark ederek kendini tanır ve tanıtır. Kişiler arasındaki farklılıkları tanır. Kendi farklılığını kabullenir.
Vücudumun Rengi	Her insanın farklı olduğunu, farklı yetenek ve becerilere sahip olduğunu bilir. (RPD (5)) Farklılıkların doğal olduğunu kabul eder. Farklılıklara karşı anlayış ve hoşgörü gösterir. (Özel Eğitim (2))
Yerküre	Farklı ülkelerdeki çocukların beslenme, giyim ve oyun tarzlarındaki değişiklikleri araştırır. İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. (Kariyer Bilinci Geliştirme (23))
Uçan Halı	Farklı ülkelerdeki çocukların beslenme, giyim ve oyun tarzlarındaki değişiklikleri araştırır. İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. (Kariyer Bilinci Geliştirme (23))

Ünite 3: Aile ve Kültürel Yapısındaki Farklılıklara Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar

ETKİNLİĞİN ADI	KAZANIMLAR
Köy ve Şehir	Ön yargı, ayrımcılık ve çatışmanın olumsuzluklarını bilir. İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. Farklı sosyal ve ekonomik gruplara mensup kişilere ön yargısız davranır.
Farklı Kültürler	İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder.
Farklı Farklı Kültürler	Ön yargı, ayrımcılık ve çatışmanın olumsuzluklarını bilir. İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. Farklı sosyal ve ekonomik gruplara mensup kişilere ön yargısız davranır.
Meslekler	Her iş ve mesleğin gerekli ve saygın olduğunu taktir ederek herhangi bir mesleğin insanların hangi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğunu araştırır.
Farklı Aileler	Aile yapılarını araştırarak insanların farklı aile yapılarına sahip olabileceğini kavrar.
Aile Bireylerimizle Benzer ve Farklı Yönlerimiz	Aile bireyleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları gözlemler ve gözlem sonuçlarını çeşitli yollarla ifade eder.
Aile Albümü Yapıyoruz	Aile bireyleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları gözlemler ve gözlem sonuçlarını çeşitli yollarla ifade eder.
Bayraklar	Diğer ülkelerin bayraklarını inceleyerek bayrağımızla farklılıklarını belirtir.
Farklı Bakış Açıları	Farklı sosyal ve ekonomik gruplara mensup kişilere ön yargısız davranır. İnsanların inançlarına saygı duyar.(İnsan Hakları ve Vatandaşlık (29)) İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. (Kariyer Bilinci Geliştirme (23))
Başka Ülkelerdeki Çocuklar	Farklı ülkelerdeki çocukların beslenme giyim ve oyun tarzlarındaki değişiklikleri araştırır. İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. (Kariyer Bilinci Geliştirme (23))
Her Mesleğin Kendine Göre Bir Özelliği Vardır	Her iş ve mesleğin gerekli ve saygın olduğunu taktir ederek herhangi bir mesleğin insanların hangi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğunu araştırır.
Farklı Düşünsek de Birbirimizi Sevelim	Farklı sosyal ve ekonomik gruplara mensup kişilere ön yargısız davranır.
Her Ülkenin Bir Bayrağı Vardır	Diğer ülkelerin bayraklarını inceleyerek bayrağımızla farklılıklarını belirtir.

Ünite 4: Cinsiyete Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar

ETKİNLİĞİN ADI	KAZANIMLAR
Roller	Her iş ve mesleğin gerekli ve saygın olduğunu taktir ederek herhangi bir mesleğin insanların hangi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğunu araştırır.
Neler Yapmaktan Hoşlanıyorum	Her iş ve mesleğin gerekli ve saygın olduğunu taktir ederek herhangi bir mesleği insanların hangi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğunu araştırır.
Herkes Her İşi Yapar	Her iş ve mesleğin gerekli ve saygın olduğunu taktir ederek herhangi bir mesleği insanların hangi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğunu araştırır
Renkler	Arkadaşları ile farklılıklarının doğal olduğunu kabul eder. Arkadaşlarının fiziksel ve kişisel özeliklerine saygı duyar.(İnsan Hakları ve Vatandaşlık (28))
Meslekler	Her iş ve mesleğin gerekli ve saygın olduğunu taktir ederek herhangi bir mesleğin insanların hangi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğunu araştırır.

Ünite 5: Bedensel ve Zihinsel Engelliliğe Dayalı Ayrımcı Tutum ve Davranışlar

ETKİNLİĞİN ADI	KAZANIMLAR
El Kullanmadan Resim Yapma	Bedensel özelliklerdeki bireysel farklılıkları fark eder. (Sağlık Kültürü (6)) Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))
Bazı İşleri Duyulardan Birini Kullanmadan Yapmak	Bedensel özelliklerdeki bireysel farklılıkları fark eder. (Sağlık Kültürü (6)) Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))
Ayakları Kullanmadan Yürüme	Bedensel özelliklerdeki bireysel farklılıkları fark eder. (Sağlık Kültürü (6)) Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))
Konuşma İşitme	Bedensel özelliklerdeki bireysel farklılıkları fark eder. (Sağlık Kültürü (6)) Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))
Görme	Bedensel özelliklerdeki bireysel farklılıkları fark eder. (Sağlık Kültürü (6)) Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))
Bir Duyumuz Eksik Olsaydı Ne Olurdu?	Bedensel özelliklerdeki bireysel farklılıkları fark eder. (Sağlık Kültürü (6)) Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))

EK-5: Farklılıklara Saygı Eğitim Programı Etkinlikleri

ETKİNLİK1 : FİZİKSEL ÖZELLİKLERİMİZ

Kazanımlar:

- Fiziksel özelliklerini fark ederek kendini tanır ve tanıtır.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Kendi farklılığını kabullenir. (Özel Eğitim (3))
- Kişiler arasındaki farklılıkları tanır. (Girişimcilik 1)

Süre: 40'

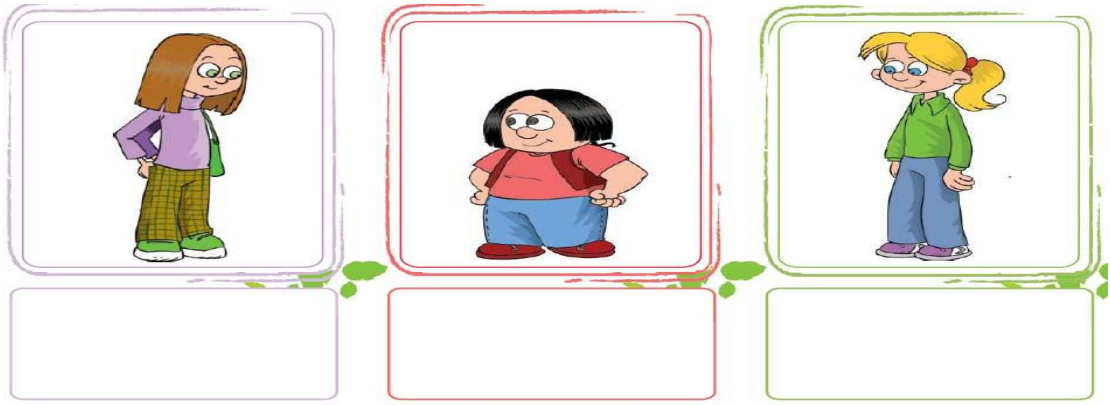
Süreç:

Öğretmen bir oyuncak bebek sınıfa getirerek öğrencilerin dikkatin çeker. Daha sonra öğrencilerden bu bebeğin dış görünüşünden bahsetmelerini ister. Öğrencilerden gelen muhtemel cevaplar; sarı saçlı, mavi gözlü, beyaz tenli vb. olacaktır. Öğretmen öğrencileri dinledikten sonra kendi dış görünüşü anlatır ve öğrencilere şu açıklamayı yapar:

Boyumuz, kilomuz, saç rengimiz, göz rengimiz bizim fiziksel özelliklerimizdir. Herkesin dış görünüşü birbirinden farklıdır.

Öğretmen bu açıklamayı yaptıktan sonra istekli öğrencilerden kendi fiziksel özelliklerini anlatmalarını ister. Daha sonra o arkadaşlarından farklı özellikleri olup olmadığı sorulur ve bu soru üzerine tartışılır. Son olarak da her insanın farklı fiziksel özellikleri olduğu vurgulanır.

Ek etkinlik olarak öğretmen sınıftan sadece bir kişinin fiziksel özelliklerini anlatarak öğrencilerin bu kişileri bulmasını sağlar. Doğru kişiyi bulan öğrenci tekrar isim vermeden sınıftan bir kişinin fiziksel özelliklerini söyleyerek diğer arkadaşlarının bulmasını sağlar. Oyun böyle devam eder.

Açıklama: Her insanın fiziksel özellikleri farklıdır.Yukarıdaki resimleri inceleyiniz. Bu resimlerdeki çocuklarında fiziksel özellikleri farklı. Bu farklılıkları belirleyerek bunun üzerine konuşunuz.

ETKİNLİK 2: BEN KİTABI

Kazanım:

- Duygularını fark ederek kendini tanır ve ifade eder.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Kendinin ve diğerlerinin duygularını fark eder. (Rehberlik ve Psikolojik Danışma (2))

***Süre*:**40'

***Süreç*:**

Öğrencilere sevdikleri, beğendikleri, kendilerin ifade eden nesne, kişi, olay , yemek vb. konusunda resimleri kesmeleri söylenir. Kestikleri bu resimlerde " Ben" kitabı yapacakları belirtilir. Sevdikleri, sevmedikleri, korktukları, şaşırdıkları, üzüldükleri, mutlu oldukları şeyleri sembolize eden resimler ayrı ayrı sayfalara yapıştırılarak kitap şekli verilir ve her sayfasına o sembolün anlamı ve nedenleri sorularak not edilir. Kendi kitabının kapağına kendi fotoğrafını ve ailesinin fotoğrafını koyabilir. Kitaplarını sadece kesip yapıştırarak değil, kendilerinin sevdikleri nesneleri çizip boyayarak oluşturmalarını da istenebilir. Tüm çocuklar kendi kitaplarını tamamladıktan sonra birbirlerine kitaplarını tanıtırlar. Grup sohbeti sırasında insanların farklılıkları ve benzerlikleri konuşulur.

Aynı şekilde çocuklar kitaplarında kendi hikayelerini de oluşturabilirler. Bunun için çocuklar aşağıdaki başlıklarda yönlendirilebilir:

- Ben kimim?
- Doğum günüm, ne zaman doğmuşum, nerede, nasıl doğdum?
- Benim sevdiklerim,
- Benim anılarım,
- Benim odam ve oyuncaklarım,
- Benim evim gibi konularla çocuklar kendini anlatma imkanı bulur.

ETKİNLİK 3: ARKADAŞIMI TANITIYORUM

Kazanım:

- Arkadaş edinir ve arkadaşları ile ilgili duygularını ona açıklar.

  Ara Disiplinlerle İlişkilendirme
- Kendinin ve başkalarının özel, önemli ve farklı yönlerinin farkına varır. (Rehberlik ve Psikolojik Danışma (7))

***Süre*:**40'

***Süreç*:**

Öğretmen öğrencileri sırayla tahtaya kaldırarak sınıftaki arkadaşlarından birisini anlatmasını ister. Tahtaya çıkan çocuk, arkadaşının özellikle önem verdiği özelliklerini ya da yapabileceği şeyleri söyler. Örneğin "benim bir arkadaşım var" (Güzel ela gözleri var, boyu uzun, kısa kıvırcık saçları var, güzel resim yapar, hızlı koşar gibi). Tanıtım yapan çocuğun, arkadaşını tanıtırken, övdüğü özelliklerini hareketlerle de yapması istenir. Örneğin : "Gözleri güzel" derken kendi gözlerine dokunarak göstermesi, " Hızlı koşar" derken koşma hareketini olduğu yerde istenir. Öğretmen çocukların anlatımlarını zaman zaman sorular sorarak geliştirebilir (saçları nasıl, gözleri nasıl, en iyi yaptığı şey ne, vb.) Ardından sınıftaki diğer çocuklardan arkadaşlarının kimi anlattığını tahmin etmesi istenir.

ETKİNLİK 4: FARKLI DUYGULAR

Kazanım:

- Duygularını fark ederek kendini tanır ve ifade eder.
- Başkalarının duygularının farkında olur.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

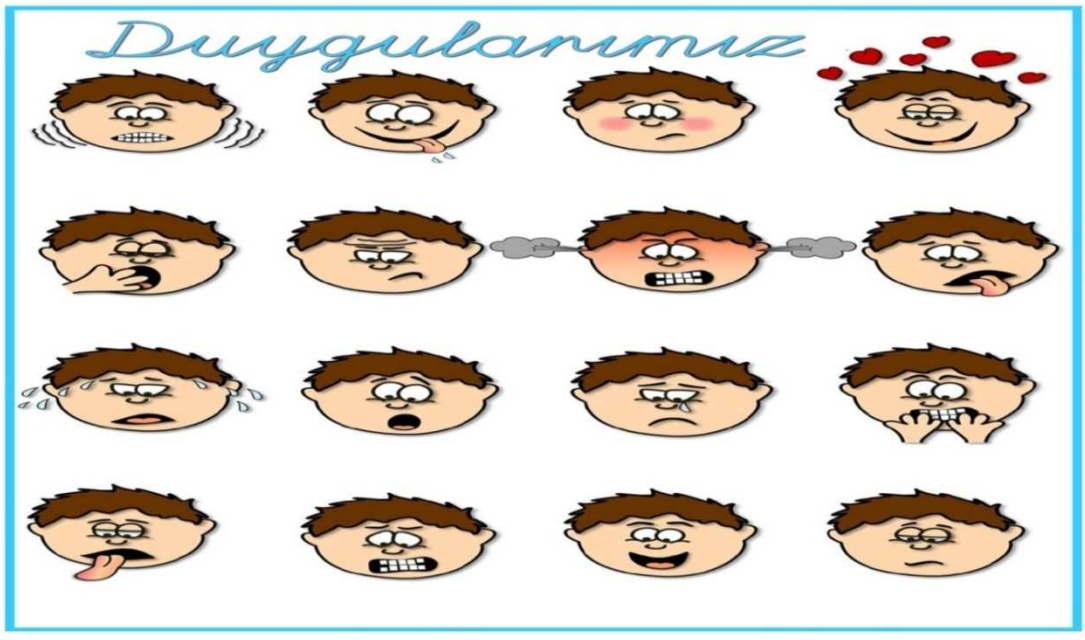
- Kendinin ve diğerlerinin duygularını fark eder. (Rehberlik ve Psikolojik Danışma (2))

Süre:40'

Süreç:

Çocuklara kimlerin köpekleri sevdiği ve kimlerin köpeklerden korktuğu sorulur ve cevapları alır. İnsanların aynı durumda farklı duygular içinde olabileceği konusunu geliştirmek üzere, bazılarımızın köpekleri çok sevmesine rağmen bazılarımızın da korkabileceği gibi örnekler tartışılabilir.

Öğretmen "Hepimiz yaşadığımız olaylardan etkileniriz. bazen sevinçli bazen üzgün olabiliriz. sevinç , üzüntü, heyecan, korku, şaşkınlık , kızgınlık duygularımızdır. Hangi duyguyu yaşadığımız yüzümüzden belli olur. Şimdi resimdeki duyguların ne olduğunu hep beraber söyleyelim" der.

Resimdeki duygu ifadeleri öğrenciler tarafından açıklanır. Daha sonra öğrenciler kendileri sınıfta pandomimle duygu ifadesi anlatmaya çalışır. Diğer öğrenciler bu duyguların ne olduğunu bilmeye çalışırlar. Bu etkinlikten sonra bir olay karşısında farklı iki duyguyu yaşayan bir resim gösterilir ve bunun üzerine sorular sorulur.

Yukarıdaki resimde köpekleri çok seven bir kız çocuğu ve köpek görünce çok korkan bir kadın vardır.Bir olay karşısında arkadaşlarımızla duygularımız farklı olabilir. Bu resimler üzerinde sınıfta tartışma ortamı yaratılabilir.

Öğretmen öğrencilere şu soruları sorar:

-Yaşadığınız sevinç, öfke, heyecan, korku gibi duyguları çevrenizdeki kişilere nasıl yansıtırsınız?

- Karşınızdaki kişinin yaşadığı duyguları nasıl anlarsınız?

- Yaşadığınız duygular çevrenizdekileri nasıl etkiler? Örnek veriniz?

Etkinlik: Öğrencilerinizi 4-5 kişilik gruplara ayırınız. Daha sonra aşağıdaki duygu durumlarını canlandırmalarını isteyiniz.

* Bir arkadaşınızın hasta olduğunu duydunuz. Ne yapardınız?

* Bir arkadaşınız harçlığını düşürdüğü için ağlıyor? Ne yaparsınız?

* Bir arkadaşınız çok şişman olduğu için üzülüyor? Ne yaparsınız.

Canlandırmalar sırasında yaşanan duyguların kendisini ve arkadaşını nasıl etkilediğini söylemelerini isteyiniz.

Etkinlik: Sınıftaki çocuklar ikişerli olarak eşleşirler. Eşlerden birisi arkadaşlarına birinci adımda kendisini mutlu eden ikinci adımda da üzen bir olayı anlatır. Verilen sürenin bitiminde dinleyici olan eş aklında kalanları sınıfa anlatır. Burada dikkat ve konsantrasyon önemlidir. Bu etkinlikle arkadaşlarının olaylar karşısında yaşadıkları farklı duyguları fark ederler.

ETKİNLİK 5 : DUYGU KÜPÜ

Kazanım:

- Duygularını fark ederek kendini tanır ve ifade eder.
- Başkalarının duygularının farkında olur.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Kendinin ve diğerlerinin duygularını fark eder. (Rehberlik ve Psikolojik Danışma (2))

Süre: 40'

Süreç :

Derse girişte öğretmen "Çocuklar her birimiz gün içerisinde bir çok olay yaşarız. Bu olaylar karşısında olumlu veya olumsuz duygular hissederiz. Bugün yaşadığımız olayları ve bu olaylar karşısında hissettiği duyguları bizimle paylaşmak isteyenler var mı ?" diye sorar. Konuşmak isteyen öğrenciler dinlenir. Daha sonra çeşitli resimler gösterilerek bu resimdeki kişinin hangi duyguyu hissettiği ve ne yaşamış olabildiği sorulur. Öğrencilerden resimlerdeki duyguları tahmin ederek anlatmaları ve canlandırmaları istenir.

Bir küpe farklı duygu resimleri yapıştırılarak hazırlanır. sevinç, üzüntü, korku, kızgınlık,...

Önceden hazırlanmış olan üzerinde duygu ifadelerinin yer aldığı küp zar gibi atılarak ön yüzde çıkan surat ifadesinin pandomimle canlandırmaları istenir ve diğer öğrencilerin arkadaşlarının hangi duygu hali içinde olduğunu ve ne yaşamış olabildiğini tahmin etmeleri istenir.

Daha sonra öğretmen öğrencilere "Peki çocuklar şimdi arkadaşınızın kötü bir olay yaşadığını düşünün ve ona karşı davranışınız çok kötü oldu yani üzüntüsüne ortak olmayıp onu daha çok üzerseniz arkadaşınız ne hisseder ve aranız nasıl olur? sorusu sorulur. Öğretmen öğrencilerden gelen cevaplardan sonra arkadaşlarımızın duygularını anlamamızı ve ona göre davranmamız gerektiğinin önemli olduğunu vurgular.

ETKİNLİK6 : PAPATYA

Kazanım:

- Duygularını fark ederek kendini tanır ve ifade eder.
- Başkalarının duygularının farkında olur.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Kendinin ve diğerlerinin duygularını fark eder. (Rehberlik ve Psikolojik Danışma (2))

***Süre*:**40'

Süreç:

Öğrencilerle birlikte kartonlardan büyük bir papatya yapılır. Papatyanın 8 yaprağı yapılır. Papatyanın her bir yaprağı bir şeyi simgeler.

1- Ailemdeki bireyler

2- Ailemle birlikte yapmaktan hoşlandığım şeyler (örneğin araba yıkamak, tv izlemek)

3- En iyi yaptığım iş ya da oyun : becerilerim

4- En çok sevdiğim hayvan

5- En çok sevdiğim yiyecek

6-En çok sevdiğim kişi ya da arkadaş

7- En çok sevdiğim renk

8- Büyüdüğümde sahip olmak istediğim meslek

Her yaprak bu şekilde resim, fotoğraf veya yazılarla doldurulur. daha sonra öğrencilerden bu bilgileri kullanarak bir öykü oluşturmaları istenir.

ETKİNLİK 7: ZEVKLERİMİZ FARKLI OLABİLİR.

Kazanımlar:

- Arkadaşlarının fiziksel ve kişisel özeliklerine saygı duyar.

Süre: 40'

Süreç:

Öğretmen öğrencilere farklı yemek resimleri göstererek öğrencilerin dikkatini çeker. Öğrencilerin resimlere gördükleri yemeklerden hangilerini daha çok sevdiklerini sorar. Daha sonra öğrencilere en sevdiği renk, en sevdiği çizgi film, en sevdiği oyuncağın ne olduğu sorulur. Öğrencilerden gelen cevapların farklılığına dikkat çekilerek her insanın zevklerinin farklı olabileceğinden ve bu farklılığa saygı duymamız gerektiğinden bahsedilir.

ETKİNLİK 8: SEÇİME GİDİYORUZ

Kazanım:

- Farklılıkların doğal olduğunu kabul eder.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Farklılıklara karşı anlayış ve hoşgörü gösterir. (Özel Eğitim (2))

Süre: 40'

Süreç:

Sınıfa girilerek bugün bir sınıf başkanı seçimi yapılacağı söylenir. Başkan için aday olmak isteyenler belirlenir. Daha sonra öğrencilerden kağıtlara kendi isimlerini ve seçeceği başkan adaylarından birinin ismini yazmaları istenir. Daha sonra bu kağıtlar sandıklara atılır. Başkan belirlenir. Daha sona başkana oy verenlere neden o kişiyi seçtiği sorulur. Diğer başkan adaylarına kendisini seçmediği için kızdığı arkadaşı olup olmadığını sorar. Kızdıysa neden kızdığını söylemesi istenir. Daha sonra farklı düşüncelere saygı duyulması gerektiği üzerinde konuşulur.

ETKİNLİK 9 : İNSANLAR BİRBİRİNDEN FARKLIDIR

Kazanım:

- Fiziksel özelliklerini fark ederek kendini tanır ve tanıtır.
- Kişiler arasındaki farklılıkları tanır.
- Kendi farklılığını kabullenir.

***Süre*:**40'

***Süreç*:**

Öğretmen öğrencilerden kendilerini çizmelerini ister. Daha sonra çocuklardan birbirlerinin resimlerini incelemeleri istenir. Öğrenciler resimlere bakarak birbirleri arasındaki benzerlik ve farklılıkları bulmaya çalışırlar. Öğretmen öğrencilere aşağıdaki soruları sorarak birbirleri arsındaki benzerlik ve farklılıkları bulmalarını sağlar.

-Göz renklerimiz aynı mı?

-Saçlarımız aynı mı?

-Farklı olan yönlerimiz neler?

-Başka ne gibi özelliklerimiz var?

-Hangi özelliklerimiz birbirine benziyor?

Daha sonra öğretmen herkesten kendini anlatmalarını ister. Önce öğretmen kendisini tanıtır; ismi, cinsiyeti, yaşı, boyu, kilosu, saç ve göz rengi, yapmaktan hoşlandıkları-hoşlanmadıklarını anlatır. Ardından çocuklar sırayla kendilerini tanıtırlar. Daha sonra çocuklarla herkesin farklı özellikleri olduğu konuşulur.

Önceki etkinliklerde konuşulan özelliklere göre bir sınıf grafiği çocuklarla birlikte hazırlanıp üzerinde konuşulur ve sınıf içinde sergilenir. Sınıftaki çocukların özelliklerine göre grafikte yer alacak özellikler çoğaltılabilir.

-Sınıfımızda kaç tane kız var?

-Sınıfımızda kaç tane erkek var?

-Sınıfımızda kaç kişi gözlük takıyor?

-Sınıfımızda kaç kişi açık renk saçlı?

-Sınıfımızda kaç kişi koyu renk saçlı?

-Sınıfımızda kaç kişinin açık renk gözü var?

-Sınıfımızda kaç kişinin koyu renk gözü var?

Daha sonra çocuklarla; farklılıkların zenginlik yarattığı, insanların farklılıklara rağmen ortak amaçlarının , ortak etkinliklerinin olabileceği birbirlerine olumlu bakmalarının gereği üzerinde tartışılır.

ETKİNLİK 10 : VÜCUDUMUN RENGİ

Kazanım:

- Farklılıkların doğal olduğunu kabul eder.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Her insanın farklı olduğunu, farklı yetenek ve becerilere sahip olduğunu bilir. (Rehberlik ve Psikolojik Danışma (5))
- Farklılıklara karşı anlayış ve hoşgörü gösterir. (Özel Eğitim (2))

***Süre*:**40'

Süreç:

Öğrencilere herkesin ten rengi sorulur. Öğrenciler herkesin birbirinden farklı ten rengi olduğunu fark eder. Daha sonra öğretmen öğrenciler şu soruları sorarak tartışmalarını sağlar:

— Neden herkesin ten rengi birbirinden farklı olabilir?

—Ten rengini değiştirebilseydin hangi ten rengini seçerdin?

— Herkes aynı renkte olsaydı güzel olur muydu ?

- Öğretmen bu soruları sorarak farklılığın güzelliklerini vurgulamaya çalışır.
- Öğretmen, dünyadaki bütün insanların besin, giyecek, barınacak yer, sevgi ve saygı gibi aynı temel ihtiyaçlara sahip olduğunu belirtir.
- Öğretmen kendimizi ve başkalarını kabul etmenin önemini vurgular. İnsanların farklılıkları ne olursa olsun, bir bütünün parçaları olduğumuz düşünülerek birbirimize bağlılığımızın her şeyden önce ve önemli olduğu söylenir. Çocukların yanındaki arkadaşının elinden tutması ve dostça sıkması istenir.
- Öğretmen öğrenciler konuyla ilgili bir şiir öğretir ve sınıfça bu şiir okunur.

SEVMENİN IRKI OLMAZ

Arkadaşım siyah tenli,
Benim tenimse beyaz.
Bazı arkadaşlarımla da,
Farklıyım biraz.
Yine de severim hepsini.
Biliyorum ki,
Sevmenin ırkı olmaz.

Ülkü DUYSAK

Daha sonra öğrencilere dünyanın çeşitli ülkelerinden farklı insanların dünya üzerinde el ele olduğu bir boyama çalışması verilir. Buradaki insanların ten renklerini farklı farklı yapmaları istenir. Ya da aşağıdaki örnek resim

ETKİNLİK 11: YERKÜRE

Kazanım:

- Farklı ülkelerdeki çocukların beslenme, giyim ve oyun tarzlarındaki değişiklikleri araştırır. (C.2.6)

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. (Kariyer Bilinci Geliştirme (23))

Süre:40'

Süreç:

Sınıfa yer küre getirilir ve çocukların dikkati çekilir. Dünya üzerinde bir çok ülke olduğundan bu ülkelerin hepsinin birbirinden farklılıkları üzerinde sohbet edilir. H er ülkenin insanlarının farklı olduğu , yemeklerinin ,kültürlerinin farklılıklarından bahsedilir. Daha sonra gönüllü öğrenciler yerküreyi bir kez çevirir ve parmağıyla bir noktada yer küreyi durdurur. Bu ülke tespit edilir ve öğretmen anında o ülke ile ilgili bilgilere internet aracığıyla ulaşarak anında gösterir. Ya da öğrencinin o ülkeyle ilgili araştırma yapmaları istenir. Bu ülkenin ünlü olan bir şeyi olabilir ya da nasıl giyindikleri, hangi dili konuştukları vb başka türde bilgiler olabilir. Öğrenciler bu ülkeler hakkında yaptıkları araştırmaları diğer derste arkadaşlarına sunarlar.

ETKİNLİK 12: UÇAN HALI

Kazanım:

- Farklı ülkelerdeki çocukların beslenme, giyim ve oyun tarzlarındaki değişiklikleri araştırır. (C.2.6)

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. (Kariyer Bilinci Geliştirme (23))

***Süre*:**40'

***Süreç*:**

Öğrencilere şimdi bir uçan halının üzerinde oldukları hayal ettirilir ve dünyayı turlamak için hazır olmaları gerektikleri söylenir. Öğretmen bilgisayardan Türkiye kültürüne ait bir müzik çalar ve çocuklara şuanda Türkiye'de oldukları ve başka ülkelere doğru gittikleri söylenir. Ardından farklı ülkelerin müzikleri çalınarak, gezindikleri ülkeler hakkında ve farklı insanlar hakkında öğrencilerle sohbet edilir. Nasıl giyindikleri, hangi dilleri konuştukları, ten renklerinin ne olduğu konuşulur ve insanların farklı olmalarına rağmen , eşit haklara sahip oldukları vurgulanır.

Öğrencilere çok çeşitli müzikler (tüm dünyadan halk müzikleri, klasik müzik, caz ve modern müzik, marşlar, vals, tango, bale müzikleri) dinletmek önemlidir. Bu etkinlikte çocuklara müzik eşliğinde kendi yarattıkları hareketleri yapabilmeleri için destek olunur. Çocuklar parmakları ile tempo tutabilir, kollarını ve ayaklarını değişik şekillerde kullanarak farklı dans figürleri oluşturabilirler.

ETKİNLİK 13: KÖY VE ŞEHİR

Kazanım:

- Farklı sosyal ve ekonomik gruplara mensup kişilere ön yargısız davranır.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Ön yargı, ayrımcılık ve çatışmanın olumsuzluklarını bilir. (İnsan Hakları ve Vatandaşlık (23))
- İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. (Kariyer Bilinci Geliştirme (23))

***Süre*:**40'

Süreç:

Öğretmen öğrencilerden bir şehir resmi ve bir köy resmi çizmelerini ister. Daha sonra bu resimleri panoya asarak öğrencilerle birlikte karşılaştırır ve bu resimler üzerine sohbet edilir.

(Öğretmenin de internetten köy ve şehirle ilgili çıktı aldığı resimler panoya asılır.)

* Çocuklar daha önceden köy gördünüz mü? Gördüyseniz nasıldı?

*Köydeki evler nasıldı?

*Köydeki evler ile şehirdeki evler arasında ne tür benzerlikler ve farklılıklar var?

* Köyde yaşayan insanlar hangi işlerle uğraşırlar ?

* Köyde ve şehirde giyilen giysilerin benzer ve farklı yönleri nelerdir?

* Ulaşım araçları ve ulaşım nasıl ?

*Çocukların oyunca ve oyuncakları nasıl?

Farklılıkların çevre ve ortamla ilişkisi kurulur. Mesela köydeki çocukların neden daha çok doğal malzemelerle oynadıkları anlatılabilir.Ayrıca köy ve şehir hayatının birbirini tamamladığı, köyde yaşayanlarla şehirde yaşayanların birbirine nasıl ihtiyaçları olduğu açıklanır.

Köy ve şehir hayatından roller (çiftçi, manav, sütçü, arıcı, bakkal, yaşlı bir adam, yaşlı bir kadın, anne babasıyla otobüs bekleyen çocuk gibi) çocuklara dağıtılarak doğaçlama drama oynanır. Oyundan sonra çocuklarla rolleriyle ilgili ne düşündükleri, hissettikleri konuşulur.

ETKİNLİK 14: FARKLI KÜLTÜRLER

Kazanım:

- İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder.

***Süre*:**40'

Süreç:

Ülke genelindeki çeşitlilik incelendikten sonra, dünyadaki değişik kültürlerin özelliklerine geçilmelidir. Öğretmen çocuklara farklı bir ülkede yaşayan insanların yaşamlarına dair anlattığı bir öyküden yola çıkarak başka ülkelerde yaşayan insanları merak edip etmediklerini sorar;

* Hangi ülkelerin adlarını biliyorsunuz ?

*Orada yaşayan insanlar nasıl giyinirler?

* Sıcak ve soğuk yerlerde yaşayan insanların evleri nasıldır?

* Sıcak ve soğuk yerlerde yaşayan insanlar nasıl beslenirler?

Öğretmen farklı ülke ve kültürlerle ilgili resimler göstererek, ülkeler hakkında bilgilendirmeler yapar. (Eskimolar, Afrika yerlileri, uzak doğulular, kızıl dereliler) Burada yaşayan insanların resimleri gösterilir. Giyim tarzları, yaşadıkları evler , neler yedikleri, nasıl giyindikleri gösterilir ve müzikleri de öğrencilere dinletilir. Daha sonra öğrencilere şu sorular sorulur:

* Hangi kültürden etkilendiniz?

*Hangi müzik daha çok hoşunuza gitti?

* Hangi ev hoşunuza gitti?

*Hangilerinin giysilerini beğendiniz ? vb

Bu tarz sorular sorularak farklılıkların zenginlik olduğu hissettirilir.

ETKİNLİK 15: FARKLI FARKLI KÜLTÜRLER

Kazanım:

- Farklı sosyal ve ekonomik gruplara mensup kişilere ön yargısız davranır.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Ön yargı, ayrımcılık ve çatışmanın olumsuzluklarını bilir. (İnsan Hakları ve Vatandaşlık (23))
- İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. (Kariyer Bilinci Geliştirme (23))

Gerekli Materyaller*:* Farklı bölgelerdeki yöresel kıyafetli insanların resimleri, farklı ülkelerdeki insanların resimleri

Süre: 40'

Süreç :

Öğrencilere ülkemizdeki farklı yörelerdeki insanların resimleri dağıtılır. Bu resimlerde neler gördükleri tartışılır. Her bölgedeki insanların farklı giyindiği ve farklı yaşam tarzları olduğu fark ettirilir.Resimler toplanıp bu defa başka ülkelerdeki insanların resimleri dağıtılır. Buradaki farklılıklar da söyletilir. Daha sonra farklı yörelerden ve ülkelerden insanları canlandıracakları bir diyalog oluşturulur ve bunun üzerine bir drama yapılır. Ege, Karadeniz, doğu Marmara bölgelerinden birer kişi olmaları istenir.

Dramanın konusu: Her öğrenciye yeteneğine göre Türkiye' deki bölgelerden birinin şivesini taklit ederek hava durumunu sunar.

Farklı kültürlere önyargısız yaklaşması gerektiği vurgulanır. Farklı kültürlerin bir zenginlik olduğu açıklanır.

ETKİNLİK 16: MESLEKLER

Kazanım:

- Her iş ve mesleğin gerekli ve saygın olduğunu taktir ederek herhangi bir mesleğin insanların hangi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğunu araştırır.

***Süre*:**40'

***Süreç*:**

Öğretmen çocuklara toplumda herkesin farklı rollerinin olduğu hakkında sohbet eder. Kendisinin anne babasının çocuğu, okulda öğretmen, pazarda müşteri vb olduğunu anlatır. Ardından çocuklara farklı roller dağıtır; büyükanne,büyükbaba, anne, baba, çocuk, abla, abi, öğretmen, polis manav, vb. Bu kişilerin gün içinde yaptıkları işler çocuklarla beyin fırtınasıyla belirlenir. Ardından da çocuklardan bu kişilerin bir gününü canlandırmaları istenir. Etkinlik sonunda çocukların neler hissettikleri ve ilerde ne olmak istedikleri hakkında konuşulur

ETKİNLİK 17: ROLLER(HER İNSAN HER İŞİ YAPABİLİR)

Kazanım:

- Her iş ve mesleğin gerekli ve saygın olduğunu taktir ederek herhangi bir mesleğin insanların hangi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğunu araştırır.

***Süre*:**40'

Süreç:

Öğretmen üzerinde ev içinde ve dışında çeşitli işler yapan kadın ve erkeklerin olduğu kartlar (araba kullanan kadın, hasta muayene eden kadın, yemek/ütü yapan erkek, aynadan bakım yapan erkek vb.) hazırlar. Bu kartları bir torbaya koyup çocukların sırayla torbadan kart çekmelerini ve çektikleri kartı arkadaşlarına pandomimle anlatmalarını ister. Böylelikle çocuklar kartları oynarken incelemiş olurlar. Pandomim sonunda eğitici, kartları teker teker göstererek çocuklara resimler hakkındaki düşüncelerin sorar.

Sohbet sırasında öğretmen çocuklara "Sizler ev işlerine yardım ediyor musunuz?","Babalarınız ütü, bulaşık, yemek yapma gibi işleri yapıyor mu?" gibi sorular sorarak, insanların toplumda farklı rollerinin olduğu üzerinde konuşulur. Örneğin; bir erkek evde baba, işyerinde işçi, çarşıda müşteriyken bir kadında evde anne, okulda öğretmen, trafikte sürücü olabilir. Bir kadının sadece belli şeyleri yapmasının gerekmediği ve evdeki sorumlulukların paylaşılmasının öneminden bahsedilir.

ETKİNLİK 18: NELER YAPMAKTAN HOŞLANIYORUM?

Kazanım:

Başkalarının duyarlılıklarına saygı göstererek kendi ihtiyaçlarını, isteklerini, görüşlerini ifade eder. (A.3.6)

Süreç:

Öğrencilerle birlikte yapmaktan hoşlandıkları şeyler, aşağıdaki tabloya benzer bir şekilde yazılır.

Aktiviteler	Kızlar	Erkekler
Futbol oynamak	*	*
Bebeklerle oynamak	*	
Resimler kesmek	*	*
Arabalarla oynamak		*
.....		

Daha sonra çocuklara, sadece kızların ya da erkeklerin işaretledikleri aktiviteleri, neden sadece kızlar ya da erkeklerin tercih ettikleri sorulur ve bu konuda sohbet edilebilir. Eğer fikirleri değişirse tabloda düzeltmeler yapılır.Daha sonra benzer liste, kadınların ve erkeklerin yapmaktan hoşlandıkları şeyler olarak bir de büyükler üzerinden konuşularak yapılır ve kadınların ya da erkeklerin yapmadıkları işleri neden yapmadıkları üzerinde tartışılır.

"Bir Kadın ya da Erkeğin Yapabileceği En Garip Şey Nedir ?

Öğrenciler bu sorunun cevabını düşünürler ve düşündükleri şeyleri çizmeleri istenir. Öğretmen yapılan bu resimleri beyaz büyük bir kağıda yapıştırır ve altlarına kişilerin ne iş yaptıklarını yazar ;

* Bebek bakan adam *Araba kullanan kadın * Örgü ören adam

Daha sonrasında hazırlanan bu pano duvara asılır ve resimlerdeki durumlar konuşularak çocuklara bu resimleri neden garip buldukları tartışılır.

ETKİNLİK 19 : HERKES HER İŞİ YAPAR

Kazanım:

- Her iş ve mesleğin gerekli ve saygın olduğunu taktir ederek herhangi bir mesleğin insanların hangi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğunu araştırır.

***Süre*:**40'

Süreç:

Öğretmen öğrencilere evdeki iş paylaşımı ile ilgili sorular sorar.

- Evde yemekleri kim yapar?
- Evde bulaşıkları kim yıkar?
- Evde ütüler kim yapar?
- Evde bir şey bozulunca kim tamir eder?
- Evde yerleri kim süpürür?
- Ev alışverişlerini kim yapar?
- Çöpleri kim atar?

Bu soruların cevaplarını aldıktan sonra öğrencililerin görüşlerine göre hangi işi en fazla kadınlar hangisini en fazla erkeklerin yaptığı tespit edilir. daha sonra bu işlerin diğer cinsiyetin yapabilip yapmayacağı hakkında konuşulur. Örneğin erkekler ütü yapamaz mı? erkekler bulaşık yıkayamaz mı? Kadınlar bir şey tamir edemezler mi ? Öğrencilerden gelen cevaplardan sonra her cinsiyetin her işi yapabileceğinden ve evde eşit iş paylaşımı olmasından bahsedilir. yemek yiyeceğimiz zaman yemek hazırlamada ve yemeği kaldırmada herkesin yardımda bulanabileceği açıklanır. Ayrıca çocuklarında evdeki işlere yardımcı olmaları gerektiği de anlatılır.Çocuklar yapılan iş bölümünde cinsiyeti fark etmeksizin herkesin her işi yapabileceğini ve bu paylaşımın önemini anlar.

Bu etkinliğe ek olarak çocuklardan evde bir günleri drama yaparak anlatmaları istenir çocuklar dramada anne veya baba rollerinde olabilirler.Evde eşit bir iş bölümü olup olmadığı hakkında çocuklarla tartışılır. Nasıl olması gerektiği , herkesin her işi yapabileceği vb. konularda sohbet edilir.

ETKİNLİK 20: RENKLER

Kazanım:

- Arkadaşları ile farklılıklarının doğal olduğunu kabul eder. (A.2.16.)

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Arkadaşlarının fiziksel ve kişisel özeliklerine saygı duyar. (İnsan Hakları ve Vatandaşlık (28))

Süre:40'

Süreç:

Öğretmen öğrencilere en çok sevdikleri rengi sorar. Öğrenciler cevap verdikten sonra kızların ve erkeklerin en çok sevdiği renkleri belirler. Örneğin sınıfta kızların en sevdiği renk pembe çıktı. Öğretmen pembe rengini seven erkekleri sorar. Daha sonra çocuklara her rengi herkesin sevebileceğini anlatır. Renkleri kız ya da erkek olarak tanımlamanın doğru olmadığından bahseder. Renklerin erkek ya da kız olarak düşünülmeyeceği, her rengin herkesin hoşuna gidebileceği konuşulur.

Benzer bir uygulama masal kahramanları kullanılarak da yapılabilir, çünkü masal kahramanlarının da cinsiyetleri vardır. Çocuklara "Bir masal kahramanı olsaydınız kim olurdunuz?" diye sorulur. Çocuklar sırayla hangi kahraman olmak istediklerini ve nedenlerini anlatırlar. Çocukların masal kahramanlarını tanımlamalarından sonra seçtikleri kahramanların diğer kahramanlardan farklılıkları ve neden o kahramanı seçtikleri vb. sorularla anlattırılır. Kahramanların özellikleri tartışılırken, aynı özelliklerin bir kız ya da bir erkekte de bulunabileceği vurgulanmalıdır.

ETKİNLİK 21: MESLEKLER

Kazanım:

- Her iş ve mesleğin gerekli ve saygın olduğunu taktir ederek herhangi bir mesleğin insanların hangi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğunu araştırır.

***Süre*:**40'

Süreç:

Öğretmen çocuklara baba ve annelerin hangi mesleklere sahip olduklarını sorar. Daha sonra çeşitli mesleklerle ilgili resimler gösterilerek meslekler hakkında konuşulur. Öğrencilere ilerde hangi mesleğe sahip olmak istedikleri sorulur. Daha sonra sadece erkeklerin yapabileceği ve sadece kadınların yapabileceği işler var mıdır? sorusu sorularak öğrencilerin bu konudaki görüşleri alınır.Öğretmen sadece kadınlara ve erkeklere ait mesleklerin olmadığını kadın ve erkek ayırmadan herkesin her mesleği yapabileceğini anlatır. Çocuklarla meslek seçiminin kendi ilgi ve becerilerimiz doğrultusunda yapılması gerektiği ve kadın ya da erkek olmakla ilgili olmadığı hakkında sohbet edilir. Öğretmen bu etkinlikle bağlantılı olarak toplumsal cinsiyet açısından alışılmadık mesleklere sahip kadın ve erkeklere ait fotoğraflar gösterir. (şoför kadın, kadın itfaiye)

Aşağıda aynı mesleği yapan kadın ve erkeklerin resimleri bulunmaktadır. Bunları bulup eşleştiriniz.

ETKİNLİK 22: EL KULLANMADAN RESİM YAPMA

Kazanım:

- Bedensel özelliklerdeki bireysel farklılıkları fark eder. (Sağlık Kültürü (6))
- Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))

***Süre*:**40'

***Süreç*:**

Öğrencilerden önceden resim defterlerini ve boyalarını getirmeleri istenir. Ellerini kullanmadan resim yapmaları istenir. Basitleştirmek için çocuk başı gibi belli bir konuda resim yapmaları istenebilir. Herkes resmini tamamladığında neler hissettikleri ve düşündükleri üzerine sohbet edilir. Çevrelerinde ellerini kullanamayan insanlar olup olmadığı sorulur. Eller kullanılmadan nasıl yaşanabileceği üzerine konuşulur.

ETKİNLİK 23 : BAZI İŞLERİ/OYUNLARI DUYULARDAN BİRİNİ KULLANMADAN YAPMAK/OYNAMAK

Kazanım:

- Bedensel özelliklerdeki bireysel farklılıkları fark eder. (Sağlık Kültürü (6))
- Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))

***Süre*:**40'+40

***Süreç*:**

Öğrencilere neler yapmak istedikleri sorulur ve aşağıdaki gibi notlar alınır:

1. Yap Boz Yapmak: Ayşe, Kemal, Hasan

2. Kitap okumak: Hüseyin, Zeynep, Meryem

3. Futbol Oynamak: Özlem, Enes, Furkan

4. vs.....: kişiler

Daha sonra çocuklar, bu oyunları nerelerde oynamak istediklerine karar verirler ve küçük gruplar oluşturup oyun oynayacakları yere giderler.Çocukların bir kısmının gözleri bağlanarak, bir kısmının da kulakları kapatılarak bu etkinlikleri gerçekleştirmeleri istenir. Etkinlikler tamamlandıktan sonra, çocuklar büyük bir çember oluşturacak şekilde toplanırlar ve yaptıkları hangi etkinliğin daha ilginç ya da daha zor olduğu üzerinde konuşurlar.Bu tür etkinlik, çeşitli duyular ve çeşitli oyunlarla, birden fazla şekilde tekrar edilebilir.

ETKİNLİK 24: AYAKLARI KULLANMADAN YÜRÜME

Kazanım:

- Bedensel özelliklerdeki bireysel farklılıkları fark eder. (Sağlık Kültürü (6))
- Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))

***Süre*:**40'+40

***Süreç*:**

1. Uygulama : Çocuklara tek ayaklarını kullanmadan bir yerden bir yere gitmeleri ve çeşitli büyüklüklerdeki belli nesneleri alıp geri getirmeleri söylenir. Bu uygulama tamamlandıktan sonra çocuklara bu kez iki ayaklarını kullanmadan aynı işleri yapmaları söylenir. Oyun bittiğinde çocuklara neler hissedip düşündükleri konuşulur. Çevrelerinde yürüme zorluğu çeken ya da yürüyemeyen kimseler olup olmadığı sorulur. Bu özelliklere sahip insanların günlük hayatları üzerine konuşulur. İşe, okula nasıl giderler? Yüzlerini nasıl yıkarlar? vs. Bu konuda sınıfta canlandırmalar yapılabilir ve bu canlandırmalarda kullanılmak üzere koltuk değneği, tekerlekli sandalye gibi malzemeler temin edilmeye çalışabilir. Ayrıca,sınıfın ve okulun yürüme zorlukları yaşayan biri için nasıl daha iyi hale getirebileceği üzerine sohbet edilir.

2. Uygulama : Öğretmen öğrencileri ikişerli grup halinde eşleştirir ve eşlerden biri yere uzanarak iki elini ayak gibi kullanır. Eşi ise ayaklarını iki eliyle tutar. Ellerini ayaklarının yerine kullanan çocuğa eşi ayaklarından tutarak yürümesine yardımcı olur. İkinci aşamada ise eşler değişir. Oyun sonunda eğitici çocuklarla sohbet ederek elleri ayak gibi kullanmanın zor ve kolay yönleri üzerine konuşulur. Engelli insanların neler yaşıyor olabilecekleri üzerine tartışma yapılır.

ETKİNLİK 25: KONUŞMA / İŞİTME

Kazanım:

- Bedensel özelliklerdeki bireysel farklılıkları fark eder. (Sağlık Kültürü (6))
- Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))

***Süre*:**40'+40

Süreç :

Öğretmen çocuklara " Eğer konuşmasaydık ya da duymasaydık birbirimizle nasıl anlaşırdık? diye sorar. Çocukların yanıtları dinlenir.Öğretmen çocukları sırasıyla yanına çağırır. İçinde çeşitli hayvan yada meslek gruplarından kişilerin resimlerinin olduğu kartlardan birin seçmesini ve hareketlerle bunu arkadaşlarına anlatmasını ister. Her çocuk durumla ilgili duygularını söyledikten sonra çevrelerinde konuşamayan insanlar olup olmadıkları sorulur. Bu kişilere nasıl davrandıkları ve nasıl davranmaları gerektiği ile düşüncelerini söylemeleri istenir.

Çocuklara birlikte bir oyun oynayacakları söylendikten sonra, bir eşarpla çocukların sıra ile kulakları kapatılır ve çocuklara neler hissettikleri sorulur. Duymama halinin daha iyi yaşanması için, çocukların bazılarının kulakları kapalıyken bir drama oyunu oynanabilir. Her çocuk durumla ilgili duygularını söyledikten sonra, çevrelerinde duyamayan insanlar olup olmadığı sorulur, bu kişilere nasıl davrandıkları ve davranmaları gerektiği ile ilgili konuşulur. Bu aşamada kulakları kapalıyken belli resimlerden canlandırma yapmaları istenebilir. Duymayan /konuşamayan insanlar için oluşturulmuş bir dil olduğundan bahsedilir ve bununla ilgili videolar izlettirilebilinir.

ETKİNLİK 26: GÖRME

Kazanım:

- Bedensel özelliklerdeki bireysel farklılıkları fark eder. (Sağlık Kültürü (6))
- Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))

***Süre*:**40'+40

Süreç :

Bu etkinlikte çocukların görmeme durumunu deneyimlemesi amaçlanmaktadır. Öğretmen öğrencilerden istekli olanları seçerek uygulamayı yapar. Her etkinliğin ardından gözü kapalı olan çocuğa neler hissettiği sorulur.

1. Gönüllü öğrencilerden birinin gözleri bir eşarpla kapatılır. Gözü kapalı olan çocuk arkadaşlarından birinin önünde durarak, bir ses çıkarmasını ister ve arkadaşını sesinden tanımaya çalışır.

2. Gözleri eşarpla kapalı olan öğrencilere çeşitli nesneler verilerek bu nesnenin ne olduğunu anlamaları istenir.

3. İki çocuk ipi karşılıklı gererek tutar. Birinin gözleri tülbentle kapatılır. Elinin biri kullanmadan, diğer eline makas verilir, o ipi bulup kesmeye çalışır. Ardından çocuklar ikişerli gruplara ayrılırlar. Gruplar sırayla çağırılarak oyuna katılırlar. Eşlerden birinin gözleri bağlanır, diğeri ona mekanı gezdirir :

- Çiftler önce birbirine yakın biçimde kol kola gezer.

-Sadece elini tutarak gezdirir.

- Sadece parmak ucunu tutarak gezdirir.

- Sonra hiç temas kurmadan sadece sözel yönergelere göre gözü kapalı olan çocuğu sınıfta yürütmesi ve bir yere çarpmamasına dikkat etmesi istenir.

Sonra diğer eş aynı süreci yaşar. Bu noktada çocukların ilgisi sürüyorsa hedef yerler, nesneler seçilerek, gözler bağlı olan çocuğun elindeki baston yardımıyla bu yolda önce tek başına sonra arkadaşının yardımıyla yürümesi istenebilir.

Oyun sona erdiğinde;

* Gözlerin kapalıyken neler hissettin?

*Gözleri kapalı arkadaşını yönlendirirken neler hissettin?

* En çok hangi durumda yürürken zorlandın?

* Bu duygunun üstesinden gelmek için ne yapmalıyız ?

* Daha önce gözleri görmeyen bir insan tanıdın mı?

* Bu kişilere nasıl yardımcı olabiliriz?gibi sorular sorularak sohbet edilebilir.

Daha sonra çevremizde de gözleri görmeyen insanlar olabileceği, bu kişileri görünce neler yapmamız gerektiği hakkında çocukların fikirleri dinlenir.

ETKİNLİK 27: BİR DUYUMUZ EKSİK OLSAYDI NE OLURDU?

Kazanım:

- Bedensel özelliklerdeki bireysel farklılıkları fark eder. (Sağlık Kültürü (6))
- Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))

***Süre*:**40'+40

Süreç :

Öğretmen çeşitli malzemeleri yanına hazırlar. Öğretmen sırasıyla öğrencileri yanına çağırarak öncelikle gözlerini eşarpla kapatır. Daha sonra gözleri kapalıyken tattıkları ya da dokundukları şeyin ne olduğunu bilmeye çalışırlar.

İkinci aşamada her çocuk yalnız uygulama yapar. Her çocuğa isteğe bağlı olarak oyun hamuru ya da kalem ve boyalar verilir. Çocukların gözleri bağlanır ve bu şekilde kağıda bir şey çizmeleri ya da oyun hamurundan bir şey yapmaları istenir. Sonrasında çocukların yaptıkları resim ve hamurlar, bir masanın üzerine karışık şekilde konur ve çocuklardan hangi resmi ya da hamurdan yapılmış nesneyi kendilerinin yaptıklarını bulmaları istenir. Ardından çocuklarla yaptıkları resimler/şekiller üzerine konuşulur, bu işleri gözü kapalı olarak yapmanın zorluklarından bahsedilir.

ETKİNLİK 28: HER ÜLKENİN BİR BAYRAĞI VARDIR

***Kazanım*:**

- Diğer ülkelerin bayraklarını inceleyerek bayrağımızla farklılıklarını belirtir.

Süre: 40'

***Süreç*:**

Öğretmen derse farklı ülkelerin bayrakları ile girerek öğrencilerin dikkatini çeker. Öğrencilere bunların ne olduğunu sorar. Öğrencilerden gelen çeşitli cevaplardan sonra öğretmen doğru cevabı söyler. Farklı ülkelerin bayrakları olduğunu söyler. Daha sonra öğretmen öğrencilere neden her ülkenin bayrağı olduğunu, bu bayrakların n bir anlamı olup olmadığını sorar. Öğretmen bayraklarla ilgili öğrencilerin önbilgilerini aldıktan sonra bayrakla ilgili şu açıklamaları yapar:

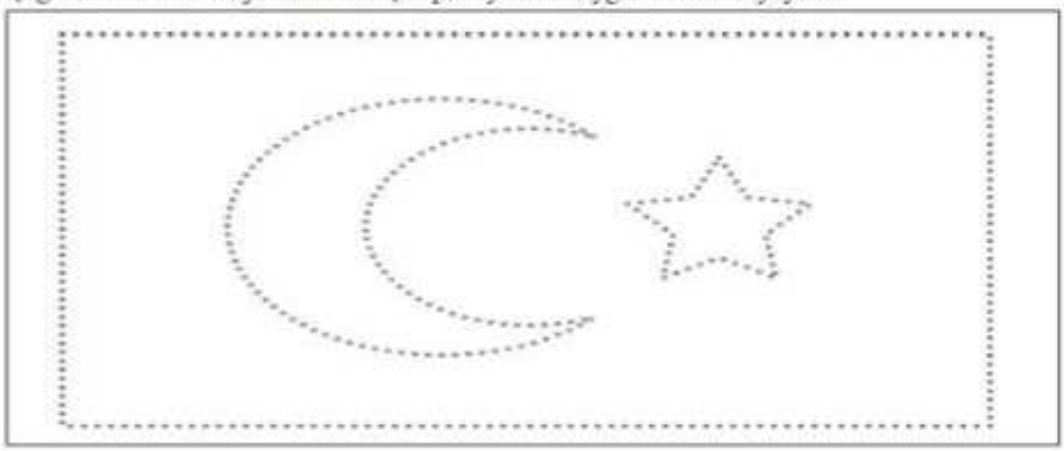
Bayrak bir ülkenin kendisine ait bir simgedir. Her ülkenin kendine ait bir bayrağı vardır. Bayrak bağımsızlığı , özgürlüğü ifade eder.

Daha sonra birbirinden farklı bayrakların olduğu resim gösterilir ve bayraklar ile ilgili hazırlanan çalışma kağıdı dağıtılarak, kendi ülkemizin ve başka ülkelerin bayrakları doğru renklere boyanır.

Etkinliğin sonunda bizim bayrağımızın diğer bayraklardan farkı sorularak bayrağımızın diğer bayraklardan farklarını belirtmeleri sağlanır.

Aşağıdaki ülkelerin bayraklarını araştırıp, bayrakları uygun renkte boyayınız.

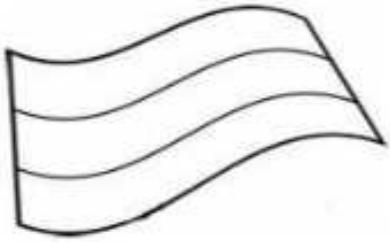
İNGİLTERE BAYRAĞI

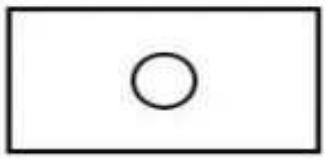
AMERİKA BAYRAĞI

ALMAN BAYRAĞI

JAPONYA

KANADA

ETKİNLİK29: FARKLI RENKLERDE ELMALAR

Kazanım:

- Farklılıkların doğal olduğunu kabul eder.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Her insanın farklı olduğunu, farklı yetenek ve becerilere sahip olduğunu bilir. (Rehberlik ve Psikolojik Danışma (5))
- Farklılıklara karşı anlayış ve hoşgörü gösterir. (Özel Eğitim (2))

Süre: 40'

Süreç:

Öğretmen sınıfa kırmızı, sarı ve yeşil elmayla girerek öğrencilerin dikkatlerini çeker. Öğrencilere elmayı sevip sevmediklerini, hangi renk elmayı daha çok sevdiklerini sorar. Öğrencilerden gelen cevaplardan sonra öğretmen herkesin farklı zevklere sahip olduğunu ve bunun gayet normal bir durum olduğundan bahseder. Öğretmen öğrencilere farklı kararlara saygı duyulması gerektiğini de hatırlatır.

Daha sonra öğretmen çocuklara sadece tek renk elma olsun ister miydiniz diye sorar.

Sadece kırmızı elma olsaydı diğer elmaları tadamayacaktık. Her renk elmanın kendine göre ayrı bir lezzeti olduğundan hepsinin birbirinden farklı özellikleri var. Örneğin ekşi elma, tatlı elma, yumuşak elma, sert elma gibi.

Peki daha çok çeşit elma türü olsun ister miydiniz? Daha farklı renklerde ve daha farklı tatlarda elmalar olmasını ister miydiniz?

Öğretmen bu soruları sorarak öğrencilere farklılığın ve çeşitliliğin çok olmasının iyi bir şey olduğunu öğrenciye hissettirir. Daha sonra elmaları insanlara benzeterek şunları söyler:

Çocuklar insanlarda elmalar gibidir.Renk ve tat olarak birbirine benzeyen ve birbirinden farklı elmalar olduğu gibi birbirine benzeyen ve farklı olan insanlar vardır. Farklı renkteki elmalar gibi farklı renkte insanlar vardır. Farklı tatlardaki

elmalar gibi farklı özelliklerde insanlar vardır. Peki insanların tek bir renkte ya da birbirine benzer özelliklerde olmasını ister miydiniz ?

Öğretmen öğrencilerden gelen cevaplardan sonra farklılığın zenginlik olduğunu anlatarak konuyu bitirir.

ETKİNLİK 30: FARKLI AİLELER

Kazanım:

- Aile yapılarını araştırarak insanların farklı aile yapılarına sahip olabileceğini kavrar.

Süre: 40'

Süreç:

Anne baba ve iki çocuktan oluşan dört kişilik bir aile resmi gösterilir. Resimle ilgili sorular sorularak bu ailenin yapısının (çekirdek aile, geniş aile vb.) nasıl olduğu tartışılır. Kendi aileleri ile bu aileyi karşılaştırarak benzerlik ve / veya farklılıkları paylaşmaları istenir. Farklı aile yapılarının özellikleri üzerinde durulur.

Farklı aile tipleri yer alan resimler öğrencilere gösterildikten sonra öğrencilere şu sorular sorularak farklı aile yapılarının olabileceğini keşfetmeleri sağlanır.

*Dört ailede benzer olan özellikler nelerdir ?

*Dört aileyi birbirinden ayıran özellikler nelerdir?

*En yakın arkadaşınızın ailesiyle sizin aileniz bu ailelerden hangisine benziyor? Neden?

Öğrencilere çekirdek aile ve geniş aile farkı öğretildikten sonra resimlerden hangisinin çekirdek aile , hangisinin geniş aile olduğu sorulur. Ayrıca öğrencilere kendilerinin aile yapısının hangisi olduklarını da söylemeleri istenir.

Çekirdek aile : Anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan ailedir.

Geniş aile: Büyükbaba, büyükanne, baba, anne ve çocuklardan oluşan ailedir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1) Görseldeki aileye göre noktalı bölümleri doldurunuz.

-Aile çeşidi:.....

-Anne ile oğlunun ortak özelliği

.....
.

-Baba ile kızının ortak özelliği

.....
. Anne ile kızının farklı olan özelliği

.....

Oğlan ile kızın farklı olan özelliği

.....

2) Doğru olan ifadelere (D), yanlış olan ifadelere (Y) yazınız.

( ) Aile bireylerinin birbirine benzer ya da farklı yönleri vardır.

( ) Geniş aile; anne baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşur.

( ) Çevremizdeki ailelerin yapıları arasında farklılık yoktur.

3) Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

** Aileniz kimlerden oluşmaktadır?*

.....

.....

**Aile yapınızın çeşidi nedir ?*

.....

**Aile bireylerinizde ortak ve farklı olan özellikler nelerdir?*

.....

.....

.....

ETKİNLİK31: AİLE BİREYLERİMİZLE ARAMIZDAKİ BENZER VE FARKLI YÖNLERİMİZ

Kazanım:

- Aile bireyleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları gözlemler ve gözlem sonuçlarını çeşitli yollarla ifade eder.

Süre: 40'

Süreç:

AİLE BİREYLERİMİZLE ARAMIZDAKİ BENZER VE FARKLI YÖNLERİMİZ

Aile bireylerimizden bazılarına daha çok benzeyebiliriz.Örneğin bazılarımız annemize bazılarımız babamıza benzeriz.Bazılarımız ise aile bireylerimizden çok farklı olabiliriz.

Birbirine çok benzeyen kardeşler olsa bile birbirinden çok farklı kardeşlerde olabilir. Kardeşimizin saçları sarıyken bizimki kahverengi olabilir. Bizim göz rengimiz yeşilken kardeşimizin gözleri siyah olabilir.

Aile bireylerimizle saçlarımız, gözlerimiz birbirimize benzese bile yeteneklerimiz, duygu ve düşüncelerimiz benzemeyebilir. Unutmayalım ki dış görünüşümüz aile bireylerimize benzese bile biz farklı bir bireyiz.

Güzel resim yapma yeteneğimizi babamızdan ya da annemizden almış olsak bile bizim yaptığımız resimler onlarınkinden farklıdır. Aile bireylerimizle benzerliklerimiz olsa bile mutlaka farklı olan çok yönümüzde vardır.

Beni herkes babama benzetiyor. Çünkü saçlarım babam gibi simsiyah, ama gözlerim babamın gözlerinden farklı. Çünkü ben renkli gözlüyüm. Annem gözlerimin renginin anneanneme benzediğini söylüyor.

Sizi ailenizden kimlere benzetiyorlar?

Şimdi sizlerde ailelerinizle benzer ve farklı yönlerinizi söyleyiniz?

Ailenizde farklılıklar anlaşmazlık yaratıyor mu ?

Ailenizde farklılıklar anlaşmazlık yaratınca nasıl çözüm buluyorsunuz?

Aşağıdaki tabloyu ailenizin ve sizin fiziksel özelliklerinize göre doldurunuz, ailenizle benzer ve farklı yönlerinizi ortaya çıkarınız. Çıkan sonuçları arkadaşlarınızla paylaşınız.

	Annemin	Babamın	Kardeşimin	Benim
Göz rengi				
Saç rengi				
Saç şekli				
Boyu				
Kilo				
Ten rengi				

Aşağıdaki tabloyu ailenizin ve sizin özelliklerinize göre doldurunuz, ailenizle benzer ve farklı yönlerinizi ortaya çıkarınız. Çıkan sonuçları arkadaşlarınızla paylaşınız.

	Annemin	Babamın	Kardeşimin	Benim
Sevdiği renk				
Sevdiği yemek				
Sevdiği Spor				
Tuttuğu futbol takımı				
En Sevdiği şehir				

ÖDEV : Aile bireyleriniz arasındaki benzerlik ve farklılıkları fotoğraflarla göstererek açıklayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1) Aşağıdaki doğru ifadelerin başına "D", yanlış ifadelerin sonuna "Y" yazınız.

( ) Fiziksel benzerlikler sadece aile bireyleri arasında olur.

( ) Bazı huylarımızın anne ve babamıza benzemesi doğaldır.

( ) Aile bireyleri arasında benzerlikler ve farklılıklar vardır.

( ) İnsanlar bebekken mutlaka annelerine benzerler.

( ) Kardeşler mutlaka birbirin benzer.

2) Anne ve babanızın özelliklerini öğreniniz. Aşağıya fiziksel özellikleri ile birlikte hobilerini yazınız. Kime daha çok benzediğinizi belirtiniz.

Annem.....
.....
.....
.....

Babam.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK32: AİLE ALBÜMÜ YAPIYORUZ

Kazanım:

- Aile bireyleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları gözlemler ve gözlem sonuçlarını çeşitli yollarla ifade eder.

Süre: 40'

Süreç:

Öğrencilerden aileleri ile ilgili fotoğraflar toplamaları ya da resim çizmeleri istenebilir. Bunları kartonlara yapıştırarak ‘aile albümü’ oluşturururlar. Albümlerine bir ad verirler. Her öğrencinin aile albümümdeki bireyleri tanıtmasına fırsat verilir. Ailesindeki bireylerin iş ve mesleklerine vurgu yapılacaktır. Öğrenciler yaptıkları albümde ailelerini arkadaşlarına tanıtmaları sağlanır.(Ailesinin fiziksel özellikleri, ilgi alanları vb. anlatılır).

ETKİNLİK33: ***AYNI GEZEGENDE YAŞIYORUZ***

Kazanım:

- Aralarındaki benzerliklere ve farklılıklara karşın bütün insanların aynı gezegeni paylaştıklarını fark ederek, daha iyi bir dünya yaratmak için her bireyin üzerine düşen görevler olduğunu kavrar

Süre: 40'

Süreç:

AYNI GEZEGENDE YAŞIYORUZ

Aşağıdaki resimleri inceleyiniz. Çocukların benzerliklerimiz ve farklılıklarımızın neler olduğunu ve iyi bir dünya yaratmak için n

eler yaptıklarını söyleyiniz.

Nah - mah - stay. Ben de Hindistanlıyım. Yaşadığımız ülkeler ve dinlerimiz farklı ama biz aynı gezegeni paylaşıyoruz. Yaşadığımız gezegen için hayvanları koruyorum.

Bonjour. Ben de Fransız'ım. Yaşayışlarımız, evlerimiz sizlerden farklı, ama Dünya ortak yaşam alanımız. Yaşadığımız gezegen için boşa yanan lambaları kapatıyorum.

Merhaba. Ben de Türk'üm. Benzerliklerimiz ve farklılıklarımız olmasına rağmen ben de sizinle aynı gezegende yaşıyorum. Yaşadığımız gezegen için ben de ağaç dikiyorum.

Hepimiz insanız. Benzerliklerimiz ve farklılıklarımızla birlikte aynı gezegende, Dünya'da yaşıyoruz.

Birbirimize hoşgörülü davranmalı, birlikte barış içinde yaşamalıyız. Biz Dünya'yı büyüklerimizden miras olarak aldık. Bizden sonra gelecek nesillere yaşanabilir bir Dünya bırakmalıyız. Dünya bizim ortak mirasımızdır. Onu korumalı ve kirletmemeliyiz.

* Daha iyi bir Dünya' da yaşamak için siz neler yapıyorsunuz?

*Çocukların hepsinin ortak isteği nedir?

Öğretmen öğrencilere, insanların farklı dil, din, renk ve kültürlere sahip olduğunu ancak hepimizin aynı gezegende yaşadığı söylenir. İyi bir dünyada yaşamak ve onu gelecek kuşaklara bütün güzelliğiyle bırakabilmek için her bireyin üzerine düşen görevler vardır. Yerlere çöp atmamak; çöpleri kağıt, metal, cam, vb. şeklinde ayırmak ve tekrar kullanılmasını sağlamak; çevremizdeki hayvanları korumak; doğayı korumak; elektrik, su gibi kaynakları boşa tüketmemek; pilleri çöpe atmamak vb. bu görevlerden bazıları olduğu vurgulanır.

(Bu etkinlik Hayat Bilgisi program kitabından alınmıştır).

ETKİNLİK34: ARKADAŞLARIMIZLA FARKLI YÖNLERİMİZ

Kazanım:

- Arkadaşları ile farklılıklarının doğal olduğunu kabul eder.

Ara disiplinlerle ilişkilendirme

- Farklılıklara karşı anlayış ve hoşgörü gösterir. (Özel Eğitim (2))
- Kendinin ve başkalarının özel, önemli ve farklı yönlerinin farkına varır. (Rehberlik ve Psikolojik Danışma (7))
- Bireysel farklılıklara saygı duyar. (Sağlık Kültürü (11))

Süre: 40'

Süreç:

ARKADAŞLARIMIZLA FARKLI YÖNLERİMİZ

Çevremizdeki arkadaşlarımızı düşünelim. Hepsi bizden farklıdır. Dünyada milyonlarca çocuk yaşar. Bu çocukların hepsi birbirinden farklıdır. Hepsinin dış görünüşleri, davranışları, yetenekleri birbirinden farklıdır. Hatta kardeşimiz bile bizden çok farklı olabilir.

Benim adım Tekin.Uzun boylu, siyah saçlı ve kahverengi gözlüyüm. Voleybol oynamayı çok seviyorum. Cumartesi ve pazar günleri arkadaşlarımla voleybol oynarım.Bazı arkadaşlarım voleybol oynamayı sevmiyorlar. Farklı beğenileri olan arkadaşlarıma karşı hoşgörülü ve saygılı davranmaya özen gösteriyorum.

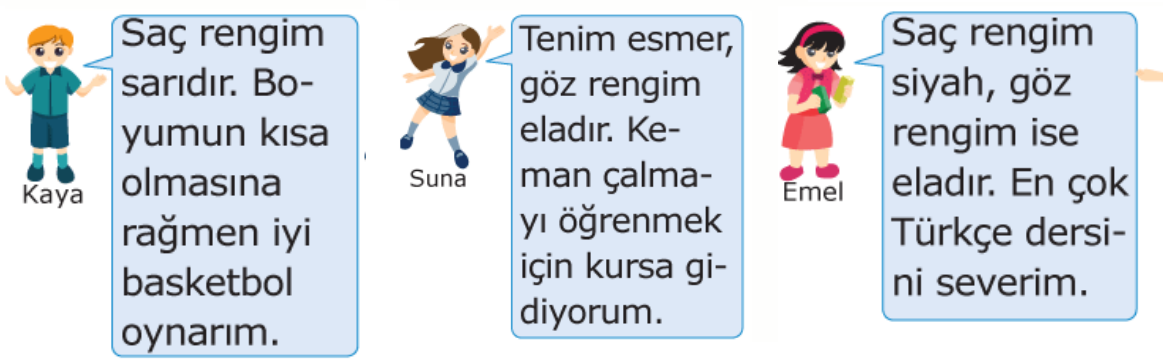

Benim adım Eda. Kısa boylu, sarı saçlı ve mavi gözlüyüm. Müzikle ilgilenmeyi çok seviyorum.Hafta sonları gitar kursuna gidiyorum. Sınıf arkadaşım Esra da resim kursuna gidiyor.Ben resim yapmaktan hoşlanmasam da Esra' ya saygı duyuyorum.

Arkadaşlarımızın duygusal ve fiziksel özellikleri birbirinden farklıdır. Bazı arkadaşlarımız hemen ağlar, bazı arkadaşlarımız çok neşelidir, bazıları uzun boyludur, bazıları ise zayıftır. Farklı beğeni ve yeteneklere sahip arkadaşlarımız da vardır. Bazı arkadaşlarımız iyi basketbol oynar, bazıları güzel flüt çalar, bazıları ise güzel resim yapar.

Arkadaşlarımız arasındaki farklılıklar doğaldır. Bu farklılıklar onları özel yapar. Arkadaşlarımızla aramızdaki farklılıkları anlayışla ve hoşgörü ile karşılamalıyız.Bireysel farklılıklara karşı saygılı olmalıyız. Unutmayalım ki her insan tek ve kendine özgüdür

Yukarıdaki karikatürler gibi sizlerde fiziksel özelliklerinizi ve hobilerinizi söyleyiniz.

Aşağıdaki tabloyu sınıf arkadaşlarınıza göre tamamlayınız.

Her zaman neşeli olan arkadaşım	
En uzun boylu arkadaşım	
En zayıf arkadaşım	
En duygusal arkadaşım	
En yardımsever arkadaşım	

Aşağıdaki tabloyu kendinize ve seçtiğiniz bir arkadaşınıza göre cevaplayınız.

	Kendim	Arkadaşım
En sevdiğimiz ders		
Yapmaktan hoşlandıklarımız		
Saç renklerimiz		
Dikkat çeken özelliğimiz		

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1)Aşağıdaki cümlelerdeki boşlukları uygun sözcüklerinden birini seçerek tamamlayınız.

saygı- öfke - özellikleri- etkinliklerimiz- farklılıklarımız

* Arkadaşlarımız ile ..... doğaldır.

*Arkadaşlarımızın fiziksel ve kişisel özelliklerine .....duymalıyız.

*Gün içindeki.....benzerlik ya da farklılık gösterebilir.

*Arkadaşlarımızın kendine özgü ..... vardır.

ETKİNLİK35: SAYGILI OLMALIYIZ

Kazanım:

- Başkalarının duyarlılıklarına saygı göstererek kendi ihtiyaçlarını, isteklerini ve görüşlerini ifade eder.
- Her insanın saygıyı hak ettiği bilincini taşır. (İnsan Hakları ve Vatandaşlık (22))

Süre: 40'

Süreç:

SAYGILI OLMALIYIZ

İstek ve ihtiyaçlarımızı ifade ederken arkadaşlarımızın duyarlılıklarına saygı göstermeliyiz.Bu şekilde davranmak iyi arkadaşlık kurmamızı ve arkadaşlık ilişkilerimizin gelişmesini sağlar.

İstek ve ihtiyaçlarımızı ifade ederken dürüst davranmalıyız. Adaletli ve saygılı olmalıyız. Başkalarını üzen davranışlardan kaçınmalıyız.

Çimlere basmayınız.	Garaj kapısıdır, park yapılmaz.	Yaşlılara, gazilere, engellilere ve hamilelere yer veriniz.

Çevremize duyarlı olmak için uyarı yazılarına uymaya özen göstermeliyiz.

Başkalarının duyarlılıklarına saygı göstererek kendi ihtiyaçlarını, isteklerini ve görüşlerini ifade eden arkadaşlarımızı dinleyelim:

Cetvelim evde kalmıştı. Arkadaşımın cetvelinin ucu çantasından görünüyordu.
Lazım olmasına rağmen cetveli almak için arkadaşımı bekledim. Cetvelini izin alarak kullandım.
Arkadaşlarımızın eşyalarını izinsiz kullanmak saygısızlıktır.

Okula toplu taşıma aracı ile gidiyorum.
Ayakta bekleyen yaşlı ya da hasta birini gördüğüm zaman yerimi ona veriyorum.
Yerlere çöp atmıyorum ve çöp atanları gördüğüm zaman uyarıyorum.
Bunlar benim çevreme karşı duyarlılıklarımdır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1) Aşağıdaki doğru ifadelerin başına "D", yanlış ifadelerin sonuna "Y" yazınız.

( ) Başkalarının görüş ve düşüncelerine karşı saygılı olmalıyız.

( ) Arkadaşlarımızın duyarlılıklarını önemsememeliyiz.

( ) Arkadaşlarımız konuşurken sözlerini kesmemeliyiz.

( ) Kendi görüşümüzün kabul edilmesi için çok ısrarcı olmalıyız.

( ) Arkadaşlarımızı rahatsız eden davranışları yapmamaya özen göstermeliyiz.

( )Toplu taşıma araçlarına bindiğimde hamilelere yer veririm.

( )Sakat olan birisini görünce dalga geçerim.

( )Okul kantininde sıranın bana gelmesini sabırlı bir şekilde beklerim.

( )Benim düşüncelerimi kabul etmeyen arkadaşlarıma küserim.

( )Arkadaşım kekinden vermezse zorla bir kerecik ısırırım.

( )Birine öfkelendiğimde kavga ederim.

( )Başkalarının duygu ve düşüncelerinin benim için önemi yoktur.

( )Sınıftan koşarak çıkarım, arkadaşlarımın ayaklarına basarım.

( ) Çevremize duyarlı olmak için uyarı yazılarına uymalıyız.

( ) Duyarlılıklarımız gün içerisinde sürekli değişir.

( ) Arkadaşlarımızın duyarlılıklarına saygı göstermeliyiz.

2) **Aşağıda verilen kısa metni okuyun.Metinde geçen saygısız davranışları belirtin.Murat'ın saygılı bir çocuk olması için nasıl davranması gerektiğini yazınız.**

SAYGISIZLIK

Murat , istediği oyuncak araba alınmayınca çok kızdı.Anne ve babasına bağırdı.Kardeşini ittirerek düşürdü . Kapıyı çarparak salondan çıkıp kendi odasına gitti.Bilgisayarda müziğin sesini iyice açtı. Yüksek sesle müzik dinlemeye başladı.Aynı zamanda basket topunu odasının duvarında atıp tutuyordu.

METİNDE GEÇEN SAYGISIZ DAVRANIŞLAR	YAPILMASI GEREKEN SAYGILI DAVRANIŞLAR
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

3)***Aşağıda verilen metni okuyun. Metinde geçen saygısız davranışları belirtin. Selin'in ablasının duyarlı bir çocuk olması için nasıl davranması gerekir?***

Selin'in matematik sınavı vardı. Bunun için okuldan gelir gelmez ders çalışmaya başladı. Ablası odaya girerek müzik dinlemek istediğini söyledi.Müziğin sesini açıp şarkı söylemeye başladı.

4) Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

*" Duyarlılık" sözcüğünden ne anlıyorsunuz?

.....
.....

* Arkadaşlarınızın hangi duyarlılıklarına saygı gösterdiniz. Örnek veriniz.

.....
.....

* Arkadaşlarımızın duyarlılıklarına saygı göstermenin sonuçları nelerdir?.....
.....

ETKİNLİK36: BAYRAKLAR

Kazanım:

- Diğer ülkelerin bayraklarını inceleyerek bayrağımızla farklılıklarını belirtir.

Süre: 40'

Süreç:

BAYRAKLAR

Bayrağımız bağımsızlık sembollerimizden biridir. Dünyada bağımsız olan her ülkenin bayrağı vardır. Bizim bayrağımız üzerinde beyaz ay ve yıldız sembolleri bulunan al bayraktır.

Bayrakların üzerinde çeşitli renkler ve şekiller bulunur. Bu renk ve şekillerin her ülkeye göre bir anlam vardır. Örneğin bizim bayrağımız rengini şehitlerimizin kanından almıştır.

Farklı ülkelerin bayrakları arasında benzerlik ve farklılıklar olabilir. Örneğin ülkemizin bayrağı ile Azerbaycan bayrağını karşılaştırdığımız zaman benzerlik ve farklılıklar görebiliriz.

Azerbaycan bayrağından başka Tunus, Çin, Cezayir ve Pakistan'ın bayrakları ile bizim bayrağımız arasında benzerlikler vardır.

Aşağıdaki ülkemiz ve Singapur bayraklarını karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkları yazınız.

Benzerlikler:

Farklılıklar:

ÖDEV: Yukarıdaki örnekteki gibi ülkemiz bayrağımızla Azerbaycan, Tunus, Çin, Cezayir ve Pakistan bayraklarını karşılaştırarak benzerlik ve farklılıklarını yazınız. Bayrakların resimleri çiziniz ya da yapıştırınız.

ATATÜRK VE YUNAN BAYRAĞI

Atatürk ,İzmir'in kurtuluşunda halkın coşkulu gösterileri arasında kalacağı evin önüne geldi ,kapının önüne serilmiş bayrağı görünce durdu.Bu; ipekten, kocaman bir Yunan bayrağı idi.Üzerine basılarak geçilecek bir yol halısı gibi yere serilmişti.

-Buyurunuz, geçiniz.Yunan kralı bu evden içeri bizim bayrağımıza basarak girmişti. siz de onların bayrağına basarak girin ve öcümüzü alınız.Burası sizin şehrinizdir.Bu ev sizin evinizdir. Bu hak sizindir.

Atatürk, o yerde serili bayrağın önünde kaldı. Çevresindekilere şöyle bir baktı.

-Yunan kralı bayrağa basmakla hata etmiş. Ben onun yaptığı yanlışı yapamam. Bir ulusun bağımsızlık sembolü olan bayrak çiğnenmez.

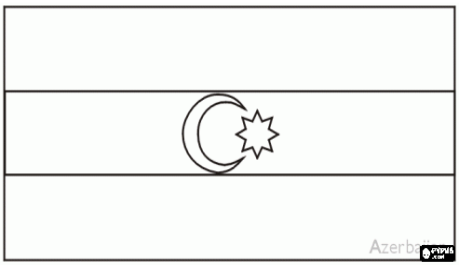
Atatürk bayrağı yerden kaldırttı ve mermerlere basarak içeri girdi.

Bu metinden Atatürk'ün bağımsızlık sembolü olan bayrağı ne kadar önemsediği öğrenciye açıklanır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

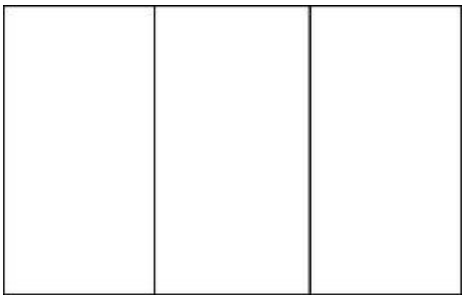
Şimdi de farklı ülke bayrakları oluşturalım.Hangi ülkeye ait olduğunu yazalım

1)Üst tarafı laciverte, ortayı kırmızıya, alt tarafı yeşile boyayın. Ay ve yıldız beyaz kalsın.

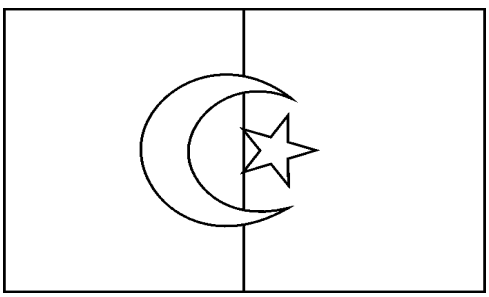
Ülke:……..

2)Sol tarafı laciverte,orta kısmı sarıya, sağ tarafı kırmızıya boyayın.

Ülke:……

3)Sol tarafı yeşile,ay ve yıldızı kırmızıya boyayın.

Ülke:……

4)Üst tarafı siyah, orta kısmı kırmızı, alt kısmı sarı boyayın.

Ülke:……

5) Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Doğru yargı bildirenlerin başına "D", yanlış yargı bildirenlerin başına "Y" yazınız.

( ) Bayrağımızın üzerinde ay ve güneş sembolleri vardır.

( ) Bayrakların üzerinde çeşitli renkler ve şekiller bulunmaktadır.

( ) Bayrağımız rengini şehitlerimizin kanından almıştır.

( ) Bayrağımız, bağımsızlık sembollerinden biridir.

( ) Bayrağımız ile diğer ülkelerin bayrakları arasında benzerlikler yoktur.

( ) Dünyada bağımsız olan her ülkenin bir bayrağı vardır

Öğrencilere farklı ülke bayrakları gösterilir:

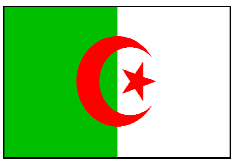
Afganistan

Andorra

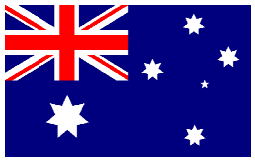
Arnavutluk

Cezayir

Birleşik Arap Emirlikleri

Avustralya

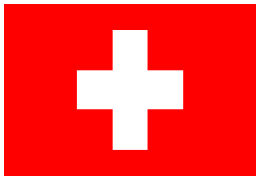
Brezilya

Barbodos

Canada

İsviçre

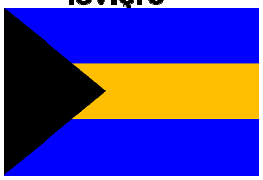
Arjantin

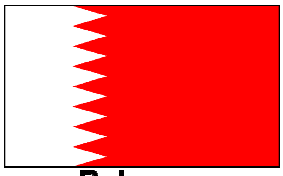
Ermenistan

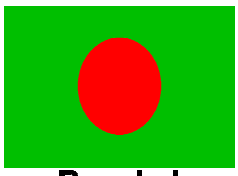
Avusturya

Bahamalar

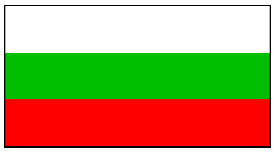
Bahreyn

Bangladeş

Endonezya

Bulgaristan

İran

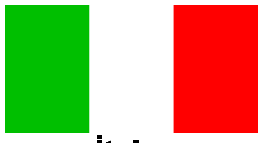
Irak

İrlanda

İsrail

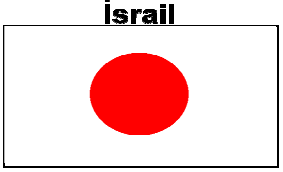
İtalya

Türkiye

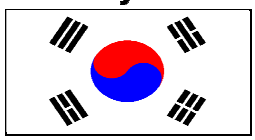
Ürdün

Japonya

Kazakistan

G.Kore

Kuveyt

K.Kıbrıs Cum.

Lübnan

Lüksemburg

Belarus

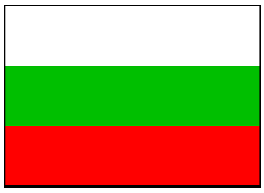
Belçika

Bosna-Hersek

Brunei

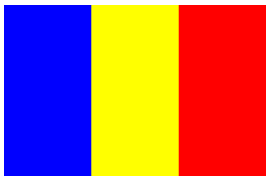
Bulgaristan

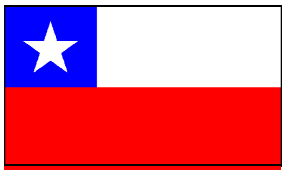
Kamboçya

Kamerun

Çad

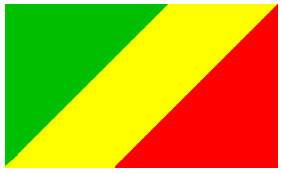
Şili

Çin

Kolombiya

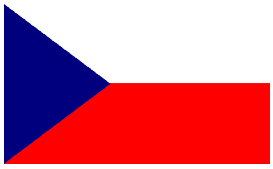
Kongo

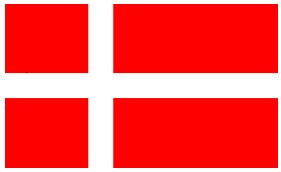
Hırvatistan

Küba

Çek Cumhuriyeti

Danimarka

G.Kıbrıs

Ekvator

Mısır

Almanya

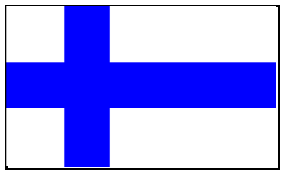
El Salvador

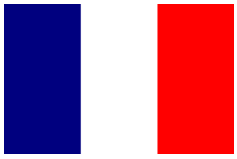
Estonya

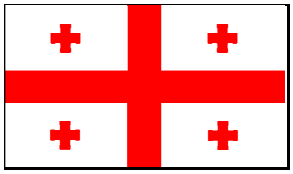
Etiyopya

Finlandiya

Fransa

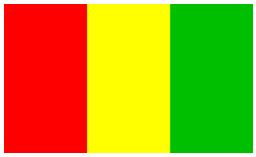
Gürcistan

Yunanistan

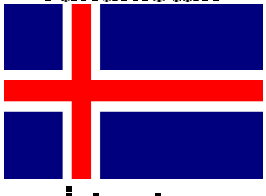
Guatemala

Gine

Macaristan

İzlanda

Hindistan

ETKİNLİK37: ***FARKLI BAKIŞ AÇILARI***

Kazanım:

- Farklı sosyal ve ekonomik gruplara mensup kişilere ön yargısız davranır.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Ön yargı, ayrımcılık ve çatışmanın olumsuzluklarını bilir. (İnsan Hakları ve Vatandaşlık (23))
- İnsanların inançlarına saygı duyar.(İnsan Hakları ve Vatandaşlık (29))
- İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. (Kariyer Bilinci Geliştirme (23))

Süre: 40'

Süreç:

FARKLI BAKIŞ AÇILARI

İnsanların sosyal ve ekonomik durumları arasında farklılıklar vardır. Sosyal ve ekonomik durumları farklı olan kişilerin bakış açıları da farklıdır. Farklı görüş ve düşüncelere sahiptirler.

Bu kişilere karşı ön yargısız davranmalıyız. İnsanların dış görünüşlerine veya maddi durumlarına bakarak onlar hakkında karar vermek doğru bir davranış değildir.

İnsanların daha yakından tanıdığımız zaman dış görünüşleri ile insanları değerlendirmenin ne kadar hatalı bir davranış olduğunu fark edebiliriz.

İnsanları daha yakından tanıdığımız zaman dış görünüşleri ile insanları değerlendirmenin ne kadar hatalı bir davranış olduğunu fark edebiliriz.

Nasrettin Hoca ‘nın konumuzla ilgili bir fıkrası şöyledir: Ye kürküm ye!

Nasreddin Hoca’yı bir şölene, ziyafete çağırmışlar. Hoca günlük kıyafeti il gitmiş. Kendisiyle kimse ilgilenmemiş. Hoca, hemen evine gidip en güzel elbisesini giymiş.Davet edildiği konağa tekrar gelmiş. Daha kendisini kapıda görür görmez, büyük bir saygı göstermişler. Önüne yemekleri sıralamışlar. Hoca, kürkünün ucundan tutup çorba kasesine daldırmış.

-Ye kürküm ye, diye bağırmaya başlamış. Şaşırıp sormuşlar:

-Ne yapıyorsun Hoca, kürk yemek yer mi hiç?

Hoca:

-Mademki bütün saygı ve ikram kürküme yapılmıştır, öyleyse yemeği de o yesin!

Arkadaşlarımızın giyimleri, yaşamları, konuşmaları, davranışları, ekonomik durumları farklılıkların arkadaşlık ilişkilerimizi etkilemesine izin vermemeliyiz.

Her zaman ön yargısız davranmalıyız. Bizden farklı özelliklere sahip kişilere hoşgörü göstermeliyiz. Kimseyi farklılıkları nedeniyle dışlamamalıyız.

Öğretmen bu metinden sonra öğrencilere şu soruları sorarak tartışma ortamı yaratır.

*Oturduğu evi sizden farklı olan arkadaşınıza nasıl davranırsınız?

*Düşüncelerinize karşı çıkan arkadaşınıza ne dersiniz?

*Yaşantısı farklı olan arkadaşınıza nasıl davranırsınız?

*Sınıfımıza Almanya'dan bir öğrenci geldi. Türkçeyi de çok iyi konuşamıyor. Ona nasıl davranırsınız?

Aileler farklı kültür ve sosyal yapılara sahip olabilir. Örneğin bazı aileler yerde yemek yerken, başka ailelerde masada yemek yiyebilirler. Bu gayet doğaldır.

Yer sofrasında yemek

Masada yemek

EK ETKİNLİK: İnsan hak ve hürriyetleri ile ilgili bir soru verilir. Örneğin; insanlar istedikleri yerlere seyahat edebilirler mi? İnsanlar istedikleri gibi düşünebilirler mi? vb. "Altı şapka" düşünme tekniği öğrencilere açıklanır. Bu tekniğe göre; beyaz şapka konu üzerinde tarafsız açıklamalar yaparak net bilgiler verir. Kırmızı şapka görüşülen konu ile ilgili olarak hiçbir dayanağı olmadan duygularını söyler. Siyah şapka konunun risklerini, gelecekte doğurabileceği problemleri, konuya ilişkin eleştirileri anlatır. Sarı şapka konunun avantajlarını, getirilerini göz önüne alarak konuyu açıklar. Yeşil şapka konuyla ilgili seçenekleri ortaya koyar, gruptakilerin yaratıcı olmalarını sağlar. Önemli olan görüşlerin özgün, yeni, üretken olmasıdır. "Bu konudaki değişik öneriler neler olabilir?" sorusu üzerine düşünülür. Mavi şapka düşünceleri düzenler, toplantının sorunlarını ortaya çıkarır ve özetler. Böylelikle aynı konuyla ilgili farklı bakış açılarına sahip olunabileceğini, düşüncelerin farklı biçimlerde ifade edilebileceğini kabul etmeleri sağlanır. İnsanların sahip oldukları diğer hak ve hürriyetler hakkında örnekler vermeleri istenir ve bu konulardaki farklı bakış açılarının neler olabileceğini altı şapkayı göz önünde bulundurarak düşünmelerini söylenir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1) Aşağıdaki doğru ifadelerin başına "D", yanlış ifadelere "Y" yazınız.

( ) Arkadaşlık ilişkilerimizde hoşgörülü,dürüst ve saygılı olmalıyız.

( ) Farklı sosyal ve ekonomik gruplara mensup kişiler birbiriyle anlaşamaz.

( ) İnsanların sosyal ve ekonomik durumları farklılık gösterebilir.

( ) Bakış açıkları farklı olan kişilere ön yargısız davranmalıyız.

( ) İnsanları dış görünüşlerine göre değerlendirmek doğru değildir.

2) Aşağıdaki cümleleri "görüş,yakından,farklılıklar,karar" sözcüklerinden uygun olan ile tamamlayınız.

* İnsanların sosyal ve ekonomik durumları arasında ..... vardır.

*Hepimiz farklı .....ve düşüncelere sahibiz.

*İnsanların dış görünüşlerine göre .....vermemeliyiz.

*Arkadaşlarımızı.....tanımaya özen göstermeliyiz.

3) Aşağıdaki cümleyi doğru olarak tamamlayan ifadeleri işaretleyiniz.

Arkadaşlarımızın.....farklılık gösterebilir.

( ) giyimleri ( ) konuşmaları

( ) yaşamları ( ) davranışları

( ) ülkeleri ( ) ekonomik durumlar

ETKİNLİK38: BAŞKA ÜLKELERDEKİ ÇOCUKLAR

Kazanım:

- Farklı ülkelerdeki çocukların beslenme giyim ve oyun tarzlarındaki değişiklikleri araştırır.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. (Kariyer Bilinci Geliştirme (23))

Süre: 40'

Süreç:

BAŞKA ÜLKELERDEKİ ÇOCUKLAR

Dünyada bizim ülkemizden başka birçok ülke var. Bu ülkelerde yaşayan çocuklar da bizim gibi okula gidiyorlar. Onların yaşam tarzları bazı yönden bize benzese de birçok farklılıkları var. Onlar başka dil konuşuyorlar.Çünkü her ülkenin kendi konuşma dili var. Bazıla

Her yıl 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda ülkemize çeşitli ülkelerden çocuklar geliyorlar ve bizim bayramımıza katılıyorlar. Bayram şenliklerinde her çocuk kendi ülkesini tanıtan gösteriler yapıyor.

ÖDEV: Çeşitli ülkelerin isimlerinin yazılı olduğu kartlar kur'a ile öğrencilere dağıtılır. Her öğrenci seçtiği ülkenin özellikleri (beslenme, giyim, oyun tarzı) ile ilgili araştırma yaparak bulguların görsel yolla sunmaları istenir..Öğrenciler, birinci turda sırayla hangi ülkeyi temsil ettiklerini açıklarlar. ikinci turda tanıtımı yapılan

ülkelerin beslenme giyim ve oyun tarzlarındaki benzerlik ve farklılıklar üzerinde konuşularak değişiklikleri fark etmeleri sağlanır.

Öğretmen başka ülkelere ait çocukların yaşam tarzlarından ve oynadığı oyunlarından bahseder. Farklı kültürdeki çocukların yaşam tarzlarını içeren metinleri okumalarını sağlar ve bu oyunlardan bazılarını oynamaları sağlanır.

Diğer ülkelerde yaşayan çocuklar nasıl oyunlar oynar?

Her ülke kendi oyunlarını yaratarak halk kültürünü ayakta tutmaya çalışır. Örneğin ülkemizde sosyal paylaşımı ve sağlıklı egzersizi geliştiren oyunlar tercih edilir. Önemli olan kazanmak değil, iyi vakit geçirmektir. Bazı kültürlerde ise oyunlar daha çekişmelidir. Heyecanlı bir aktivitenin sonunda mutlaka kazanan birileri olur.

Türkiye'de oynanan geleneksel çocuk oyunları çoğunlukla türkülü, tekerlemeli, bilmeceli ve danslıdır. Aç kapıyı bezirganbaşı, yağ satarım bal satarım, köşe kapmaca, seksek, yakan top, çelikçomak, uzun eşek ve istop en sevilen oyunlar arasında yer alır.

BÜYÜK FENER OYUNU

Japonya

Japon çocukların en sevdiği oyunlardan biri, büyük fener adını taşır. Bu şaşırtmacalı oyunda oyuncular, çember oluşturacak şekilde yere oturur. Oyun, bir oyuncunun ellerini birbirine yaklaştırarak "Büyük fener" demesiyle başlar. Yanındaki oyuncu ellerini açarak "Küçük fener" der ve oyun bu şekilde devam eder. Hızlı oynandığında daha da eğlenceli hale gelen bu oyunda yanlış yaparak sırayı bozan oyundan çıkarılır.

ZIPLAMAK SERBEST

İngiltere

Ladder jump adlı oyun İngiliz çocuklar arasında çok popülerdir. Üç ya da dörderli gruplara ayrılan çocukların her biri bir numara alır. Her takımın bir numaralı oyuncusu başlama çizgisine gelir ve iki ayağını birbirine bitiştirerek en uzak

mesafeye sıçrar. Daha sonra iki numaralı oyuncu bir numaralı oyuncunun bıraktığı ayak izlerini başlangıç noktası alarak aynı şekilde sıçrar. Gruptaki herkes bir kere sıçradıktan sonra ayak izlerini başlangıç noktasından en uzağa taşıyan grup oyunu kazanır.

ZULULAR

Küçük Askerler

Zulu, dünyanın en ünlü Afrika kabilesidir. Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yaşayan Zulu halkı geleneklerine son derece bağlıdır. Geçimini tahıl yetiştiriciliği ve sığır sürülerinden sağlayan Zulular ekili alanlarını ve sürülerini çevrelerine inşa ettikleri barakalarıyla korumaya alırlar.

Örgütlü bir askeri toplum olan Zulularda erkek çocuklar yaşlarına göre ordu birimleri içinde yükselir. Çocuklar küçük yaşlardan itibaren tahta sopa ve kalkan kullanarak savaş becerilerini geliştirir. 15 yaşına geldiklerinde babaları onlara bir mızrak hediye eder. Zulu kızları ise su taşımak ve yemek hazırlamak gibi ev işlerinde annelerine yardım eder. Çocuklar için en büyük eğlence, ateş etrafında toplanıp aile büyüklerinin anlattığı hikayeleri dinlemektir.

Zulu kültüründe müzik ve dansın özel bir yeri vardır. Savaşa hazırlık ya da kutlama gibi amaçlarla birçok tören düzenlenir. Bu törenlerde davullarla yapılan müzik eşliğinde av dansı, boğa dansı gibi farklı dans gösterileri yapılır.

SAMBURULAR

Çalışan Çocuklar

Samburu halkı, Kenya'nın kuzeyinde yaşayan yarı göçebe bir kabiledir. Yaşamları inek, koyun, keçi ve deveden oluşan sürülerine bağlıdır. Sürülerin bakımını kabilenin erkekleri üstlenir. Kadınların görevi ise kulübe inşa etmek, inek sağmak, su, yiyecek ve ateş için odun bulmaktır. Kabile içinde Samburu çocuklarının da önemli görevleri vardır. Erkekler küçük yaşlarda sığır ve koyunları otlatmayı, avlanmayı ve sürüleri korumayı, kızlar ise yemek yapmayı, su ve odun bulmayı öğrenir. Samburu kabilesinde cinsiyet ve yaşa bağlı sosyal sınıflar vardır. Kızlar ve erkekler yetişkinliğe kabul edilme sürecinden geçer. Bu geçiş döneminde yapılan tören ve kutlamalar çok önemlidir. Çocuklar yetişkinlerin sorumluluklarını öğrenir ve sünnet olur. Vakitlerinin çoğunu dışarıda oyun oynayarak geçiren erkekler plastik torba ve kumaşları iple sıkıca bağlayarak kendi toplarını kendileri yapar. Oyuncak yapmak içinse teneke ve boş kutulardan yararlanırlar. Samburu kızları ise şarkı söylemeyi ve dans etmeyi çok sever.

ŞERPALAR

Dağların Fatihleri

Himalayalarda yaşayan Şerpalar için yürümek ve tırmanmak günlük yaşamın bir parçası. Şerpaların bir bölümü yolu dahi olmayan 4200 metre yükseklikteki dağ köylerinde yaşar. Bu köylerde iki katlı, taş evlerde barınan Şerpalar her yere yürüyerek gider ve her şeyi sırtlarında taşır. Bu yaşam tarzı dikkate alındığında, Everest'e tırmanan en genç insanın bir Şerpa olmasına şaşmamalı. (16 yaşındaki Temba Tsheri Şerpa, Everest'in zirvesine ulaşmış bir genç.) Şerpalar için çocuklar çok önemlidir. Yeni doğan çocuklara isim vermek için özel törenler düzenlenir. Kızlar ev işlerini üstlenirken erkekler oyun oynamaya daha fazla vakit ayırır. Dağlık köylerde okul yoktur. Okula giden çocuklar aşağı köylere inmek için 4,5 kilometrelik yol kat eder.

DOGONLAR

Maskeli Gençler

Mali'de yaşayan Dogon halkı geleneklerine bağlıdır. Köylerini çoğu zaman yüksekliği 150 metreyi aşan kayalıklara kuran bu insanlar, kayalara yalın ayakla ve sadece ip kullanarak tırmanabilir. Dogonlar doğadaki her şeyin bir ruhu olduğuna ve hayvanların onlara bereket getirdiğine inanır. Bu yüzden erkekler boyları neredeyse 4,5 metreye varan ve hayvan yüzlerini andıran maskeler takar. Şanslı Dogon çocukları okula gitse de çoğu ilkokuldan sonra eğitimini yarıda bırakır. Çünkü ailelerine yardım etmeleri gerekir. Dogon kızları ev işlerini, erkekler ise çobanlık yapmayı öğrenek büyür. Toprağın sürülmesine yardım eden Dogon çocuklarının tek eğlenceleri futbol oynamak ve maskelerini takıp sırıklar üzerinde geleneksel danslarını sergilemektir

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1) Aşağıdaki doğru ifadelerin başına "D", yanlış ifadelerin sonuna "Y" yazınız.

( ) Farklı ülkelerdeki çocukların farklı kültürleri olabilir.

( ) Tüm dünyada tek bir kültür benimsenmelidir.

( ) Başka ülkedeki çocuklardan korkmalıyız.

( ) Birbirlerinden farklı olsalar da tüm çocuklar kardeştir.

( ) 23 Nisan, tüm dünya çocuklarının bayramıdır.

2) Aşağıda dünya çocuklarının özelliklerinden benzer olanlara (B), farklı olanlara (F) yazınız.

( ) Oyun oynama isteği

( ) Giyim tarzı

( ) Yemek

( ) Arkadaş edinme

( ) Okula gitme zorunluluğu ( ) Dil

3)

Ülkenin adı : .....

Ülkenin başkenti: .....

Geleneksel kıyafeti: .....

Geleneksel yemeği: .....

En çok oynanan oyunları: .....

4) Yandaki çocuk hangisinde yaşıyor olabilir ?

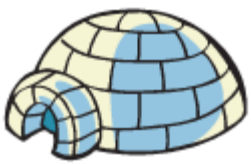

ETKİNLİK39: FARKLILIKLAR DOĞALDIR

Kazanım:

- Farklılıkların doğal olduğunu kabul eder.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Her insanın farklı olduğunu, farklı yetenek ve becerilere sahip olduğunu bilir. (Rehberlik ve Psikolojik Danışma (5))
- Farklılıklara karşı anlayış ve hoşgörü gösterir. (Özel Eğitim (2))

Süre: 40'

Süreç:

FARKLILIKLAR DOĞALDIR.

İnsanların fiziksel özellikleri, duygusal özellikleri, zihinsel özellikleri birbirinden farklı olabilir.Bu özelliklere bireysel farklılıklar denir.İnsanların bireysel farklılıklara sahip olması doğaldır.

Arkadaşlarımızın fiziksel özellikleri farklı olabilir. Bazı arkadaşlarımız sarışın bazıları esmer, bazıları uzun boylu, bazıları kilolu olabilir. Bu gayet doğal bir durumdur.

Arkadaşlarımızın ilgileri farklı olabilir. Bazı arkadaşlarımız voleybol oynamayı seviyordur, bazıları futbol bazıları da basketbol oynamayı sevebilir. Bazı arkadaşlarımız müzik dinlemeyi çok sevebilir, bazılarıysa da resim çizmeyi çok sevebilir. Bu gayet normal bir durumdur.

Arkadaşlarımızın istekleri farklı olabilir. Bazı arkadaşlarımız doktor olmak ister, bazıları öğretmen. Kimi arkadaşlarımız tatilde deniz kıyısına gitmek ister, kimileri de başka yerlere.

Arkadaşlarımızın tercihleri farklı olabilir.Bazı arkadaşlarımız masal kitabı okumayı tercih eder. bazıları şiir kitabı okumayı tercih eder. Bazıları kahvaltısında süt içmeyi tercih ederken bazıları da portakal suyu içmeyi tercih edebilir.

Arkadaşlarımız farklı yetenek ve becerilere sahip olabilir. Bazı arkadaşlarımız daha güzel resim yapar. Bazı arkadaşlarımız daha güzel flüt çalar, bazılarıysa daha iyi dans eder. Herkes farklı yetenek ve becerilere sahiptir. Çok güzel resim yapan arkadaşımız çok güzel flüt çalamayabilir.

Boyu çok uzun veya çok kısa olan, zayıf ya da kilolu olan, herhangi bir bedensel engeli olan arkadaşlarımız olabilir. Resim yapmakta,kitap okumakta şiir yazmakta zorlanan arkadaşlarımız da olabilir. Bazı arkadaşlarımız hemen öfkelenebilir, bazı arkadaşlarımız hemen ağlayabilir, bazı arkadaşlarımız da çok neşeli ve esprili olabilir. Önemli olan çevremizdeki insanların farklılıklarının doğal olduğunu kabul edip farklı özelliklere sahip kişilere hoşgörü ile yaklaşmaktır. Hoşgörü, her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumudur. Hoşgörülü davranmak, çevremizle olan ilişkilerimizin daha sağlıklı olmasına yardımcı olur.

Atatürk de insan sevgisiyle dolu bir kişiliğe sahipti. Kimseyi küçümsemez ve hor görmezdi. İnsanlar arasında ayrım yapmazdı. Genç, yaşlı, zengin, fakir demeden gittiği her yerde insanların sorunlarıyla yakından ilgilenir, onların sorunlarına çözüm bulmaya çalışırdı.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanının yanına (D), yanlış olanın yanına (Y) yazınız.

( ) Okuldaki öğrencilerin hepsi aynı saç rengine sahiptir.

( )Bütün öğrenciler basketbolu sever.

( ) Fiziksel özellikleri aynı olan insanlar birbiriyle daha iyi anlaşırlar.

( )İnsanlar arasında fiziksel farklılıklar vardır.

( ) Farklılıklar doğal olarak ve hoşgörüyle karşılamalıyız.

( ) Uzun boylu öğrenciler çok zeki olurlar.

ETKİNLİK40: ***HER MESLEĞİN KENDİNE GÖRE BİR ÖZELLİĞİ VARDIR***

Kazanım:

- Her iş ve mesleğin gerekli ve saygın olduğunu taktir ederek herhangi bir mesleğin insanların hangi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğunu araştırır.

Süre: 40'

Süreç:

HER MESLEĞİN KENDİNE GÖRE BİR ÖZELLİĞİ VARDIR

Toplumdaki işlerin bölünmesinden çeşitli meslekler doğmuştur. Çevremizde çeşitli mesleklerde çalışan insanlar vardır. İnsanlar bu işlerden kazandıkları para ile geçimlerini sağlarlar. İnsanların para kazanmak amacıyla yaptıkları işler onların meslekleridir.

İnsanlar bütün gereksinimlerini kendileri karşılayamazlar. Başka insanların bilgi ve becerilerine gereksinin duyarlar. Bu da yardımlaşmakla olur. Yardımlaşmak sonucunda insanlar daha rahat ve mutlu yaşarlar. Toplum hayatı düzenli olur.

Bütün meslekler toplum için önemlidir. Her meslek grubundaki insanların birbirine ihtiyacı vardır. Örneğin öğretmen, doktorun hizmetlerine; doktor, terzinin hizmetlerine ihtiyaç duyar. Kısacası her meslek çok önemlidir.

Ekmeğin üretilmesi için çiftçinin buğdayı ekip biçmesine, değirmencinin buğdayı öğütmesine, fırıncının unu ekmek yapmasına ihtiyaç vardır. Bunlardan biri olmasa ekmek masamıza gelemez.Bu nedenle bütün meslekler çok önemlidir.

Çevremizdeki insanlar çeşitli işlerde çalışırlar. Bu işlerde çalışırken kazandıkları para ile geçimlerini sağlarlar. İnsanların para kazanmak amacıyla yaptıkları işler onların meslekleridir. Öğretmenlik, doktorluk, hemşirelik, avukatlık, dokumacılık, berberlik, çöpçülük, şoförlük hepsi birer meslektir.

İnsanlar ileride hangi mesleği yapacaklarını küçük yaşlardan itibaren belirlemelidirler. Bunun için öncelikle meslekler hakkında bilgi edinmeliyiz. Biz de kendimize bir hedef seçmeliyiz. İleride ne olacağımıza karar vermeliyiz. Hedeflerimize ulaşmak için şimdiden kendimize bir yol çizmeliyiz.

Öğretmen öğrencilere aşağıdaki farklı meslek gruplarına ait resimleri göstererek bu mesleğin ne olduğu, ne yaptığı, toplum için yararını ve bu meslek olmazsa neler olur gibi sorular sorarak mesleklerin önemini kavratır.

ÖDEV: Araştırma kâğıdı hazırlanır. Belirlenen bir kişinin mesleği, hayatımızı kolaylaştırmak için neler yaptığı ve hangi ihtiyaçlarımızı karşıladığı araştırılır. Araştırma sonuçları sınıfta sunulur.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1) Aşağıdaki doğru ifadelerin başına "D", yanlış ifadelerin sonuna "Y" yazınız.

( ) Toplumda yardımlaşmaya gerek yoktur.

( ) İnsanlar bütün gereksinimlerini tek başlarına karşılayamaz.

( ) Meslekler toplumdaki iş bölümünden doğmuştur.

( ) Her meslek grubunun birbirinin yardımına gereksinimi vardır.

( ) Toplumdaki en önemli meslek doktorluktur.

( ) Meslek seçiminde ilgi ve yeteneklere dikkat edilmelidir.

( ) Meslek seçiminde önemli olan elde edilecek gelirdir.

2) Aşağıdaki anlatımları ilgili olduğu mesleklerle eşleştiriniz.

Farklı özelliklerde ev planları çiziyorum	Doktor
Birkaç çeşit kumaşı kesip elbiseler dikiyorum.	Öğretmen
	Polis
Derslerinde zorlanan arkadaşlarıma ders veriyorum.	Kuaför
Arkadaşlarımın saçlarına modeller veriyorum. Çok güzel oluyor	Terzi
	Mimar
	Subay

ETKİNLİK41: GÜÇLÜ YANLARIMIZ

Kazanım:

- Kendinin ve başkalarının özel, önemli ve farklı yönlerinin farkına varır. (Rehberlik ve Psikolojik Danışma (7))
- Her insanın farklı olduğunu, farklı yetenek ve becerilere sahip olduğunu bilir. (Rehberlik ve Psikolojik Danışma (5))

Süre: 40'

Süreç:

GÜÇLÜ YANLARIMIZ

Bütün insanlar birbirlerinden farklı özelliklere sahiptirler. Fiziksel özellikler (saç rengi, boy, kilo vb.) yetenekler, düşünceler insanları birbirinden ayıran ve onları özel kılan özelliklerdendir. Bazı insanlar yardımsever, cesur, sevecen olma gibi özelliklere sahiptirler. Bazı insanların da güzel resim yapmak, şarkı söylemek, şiir yazmak gibi yetenekleri vardır. Bütün bunlar insanları diğer insanlardan farklı kılan özelliklerdir.

Öğretmen tahtaya sınıfta bazı öğrencilerin en iyi yaptığı işleri yazar. Örneğin

* Fatih çok güzel resim yapar.

* Furkan çok düzenlidir.

* Dilek çok güzel şarkı söyler.

*Mert çok hızlı dört işlem yapar.

* Mehmet çok güzel şiir okur.

* Azra'nın yazısı çok güzeldir.

Daha sonra öğrencilere kendilerinin ve arkadaşlarının güçlü buldukları yanlarına örnekler vermeleri istenir. Her öğrenci kendinin ve arkadaşlarının güçlü yanlarının farkına varır.

ÜÇ ÇOCUK

Bir çeşme başında üç kadın su doldururken kendi aralarında konuşuyormuş.

1. kadın demiş:

-Benim çocuğumun sesi çok güzeldir.

demiş ve kadının çocuğu gelmiş Güzel güzel şarkı söylemeye başlamış.

2. kadın:

-Benim çocuğum ise akrobattır. Çok güzel hareketler yapar.

demiş ve kadının çocuğu gelmiş, taklalar atmaya başlamış.

3. kadın ise:

-Benim çocuğumun ne sesi güzeldir ne de akrobattır. Ama çok yardımseverdir demiş. Çocuğu gelip annesinin doldurduğu su kovasını alıp eve götürmüş.

Çeşmenin yanında olup bitenleri seyreden yaşlı adama:

-Hangi çocuğu beğendin? Diye sormuşlar.

Yaşlı adam:

- Ben en çok 3. çocuğu beğendim. Çünkü yardımsever olmak çok önemlidir. demiş.

Aşağıdaki soruları sınıf arkadaşlarınızın özelliklerine göre doldurunuz.

1- Sınıfımızın en hızlı koşanı…….
2- Sınıfımızın en iyi resim yapanı…….
3- Sınıfımızın en güzel konuşanı……
4- Sınıfımızın en güzel yazı yazanı……..
5- Sınıfımızın en güçlüsü…….
6- Sınıfımızın en yavaş koşanı……
7- Sınıfımızın en güzel şarkı söyleyeni.....
8- Sınıfımızın en hızlı dört işlem yapanı.....

Aşağıdaki tabloyu kendinize ve seçtiğiniz bir arkadaşınıza göre doldurunuz.

ADI:…… SOYADI:……
BENİM İYİ YAPTIKLARIM 1- …… …….. 2- …… …….. 3- …… …….

ARKADAŞIMIN İYİ YAPTIKLARI

1-

……

…….

2-

……

…….

3-

……

…….

ETKİNLİK42: ***BENZER VE FARKLI YÖNLERİMİZ***

Kazanım:

- Öğrenciler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların doğal olduğunu kabul eder.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Kişiler arasındaki farklılıkları tanır. (Girişimcilik 1)
- Her insanın farklı olduğunu, farklı yetenek ve becerilere sahip olduğunu bilir. (Rehberlik ve Psikolojik Danışma (5))

Süre: 40'

Süreç:

BENZER VE FARKLI YÖNLERİMİZ

Dünyada milyonlarca çocuk yaşar ama bu çocukların hepsi birbirinden farklıdır. Bazılarımız sarışın, bazılarımız kızıldır. Duygu ve düşüncelerimiz, davranışlarımız hatta becerilerimiz bile başkalarından farklıdır.

Sınıfımızdaki, mahallemizdeki arkadaşlarımızı düşünelim. Hepsi bizden farklıdır. Hatta kardeşimiz bile çok farklı yönlerimiz vardır. Örneğin kardeşiniz çok iyi şarkı söyleyebilirken sizin bu yeteneğiniz gelişmemiş olabilir.

Ya da siz çok iyi çok iyi basketbol oynuyorken başka bir arkadaşınız matematikte çok başarılır. Kısacası her insanın dış görünüşü ve yetenekleri birbirinden farklı olabilir. İşte bireysel farklılıklarımızı ortaya çıkaran da budur.

Bazı arkadaşlarınız çok güzel öykü ve masal anlatır. Sanki anlattıklarını gerçekten yaşamış gibi oluruz. Başka bir arkadaşınız çok hızlı koşuyor olabilir. Belki de düzenlenen yarışlarda onu kimse geçemiyordur.

Siz çok güzel kompozisyon yazıyor olabilirsiniz. Belki de sınıfta sizin kadar iyi kompozisyon yazan yoktur. Şunu unutmayalım ki çok iyi başaramadığımız şeyler olsa da çok başarılı olduğumuz konular da mutlaka vardır.

Her insan tek ve kendine özgüdür. İnsanların farklılıkları onları tek ve özel yapar. Önemli olan, bireysel farklılıkları iyi bir biçimde anlamak ve bireyleri her yönü ile kabul etmektir.

Arkadaşlarınızla benzer ve farklı yönleriniz nelerdir? Seçtiğiniz bir arkadaşınızla benzer ve farklı yönlerinizi yazınız , daha sonra bunları arkadaşlarınızla paylaşınız.

Bütün arkadaşlarımız farklı ilgi ve yeteneklere sahip olabilir. Aşağıda farklı ilgilere sahip olan çocuklar ilgilerinden bahsediyorlar. Bunları okuduktan sonra sizlerde ilgi ve yeteneklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Seda mikroskopla yaptığı deneyleri günü gününe inceliyor.Büyük bir bilim insanı olup insanlara faydalı olmak istiyor.

Kemal rüzgar gücünü kullanarak enerji üretmenin yollarını araştırıyor. Kitap okumayı da çok seviyor.

Hakan kitap okumayı çok seviyor. Kitaplardaki görsellerin hareketli olduğu zaman daha çok ilgi çekeceğini düşünüyor.

Esra binlerce kişiye piyano konseri vermek istiyor.Müzikle ilgilenmeyi ve kitap okumayı çok seviyor.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

1) Aşağıdaki doğru ifadelerin başına "D", yanlış ifadelerin sonuna "Y" yazınız.

( ) Farklılıkları hoşgörüyle karşılamalıyız.

( ) Bizden farklı düşüncelere sahip olanlarla arkadaşlık kurmamalıyız.

( ) Tek doğru yaşam tarzı, bizim yaşam tarzımızdır.

( ) İnsanların duygu, düşünce ve yetenekleri farklılık gösterebilir.

( ) Herkesin birbirinin aynı olamayacağını bilmeliyiz.

( ) İnsanlar arasında benzerlik ve farklılıklar olması doğaldır.

( ) Her insanın kendine özgü bireysel özellikleri vardır.

( ) H er bireyin farklı ilgi alanları vardır.

( )Bireysel farklılıklara karşı hoşgörü ve saygı göstermeliyiz.

( ) Bireysel özelliklerimiz her gün farklılık gösterir.

ETKİNLİK43: ***SEVGİLİ GÜNLÜK***

Kazanım:

- Arkadaşlarının bir günlerini nasıl geçirdiklerini araştırarak gün içinde yaptıkları aynı ve farklı etkinlikleri fark eder.

Süre: 40'

Süreç:

Öğretmen dersten önce öğrencilere seçtikleri bazı arkadaşlarıyla bir günlerin nasıl geçirdiklerini röportaj yaparak öğrenmeleri ve bunları not etmeleri istenir. Öğretmen ders esnasında arkadaşlarının günlerini nasıl geçirdiğiyle ilgili notları sınıfta okur. Daha sonra kendi bir gününün nasıl geçtiğini anlatır. Öğretmen öğrenciden arkadaşlarının ve kendisinin gün içerisinde yaptığı etkinlikleri karşılaştırmasını ister. Öğrenci kendi yaşantıları ile karşılaştırarak arkadaşlarının gün içerisinde yaptığı aynı ve farklı etkinlikleri fark eder. Farklı olarak öğretmen öğrencilerden bir gün içersinde yaptıklarını, yaşantılarını günlük şekilde yazmalarını ister ve daha sonra bu günlükleri öğrencilerin arkadaşlarıyla değiştirerek okumalarını sağlar. Böylece öğrenciler farklı arkadaşlarının gün içersinde yaptıklarını kendi yaşantılarıyla karşılaştırarak gün içinde yaptıkları aynı ve farklı etkinlikleri fark eder.

ETKİNLİK 44: DAVRANIŞLARIMIZI GÖZDEN GEÇİRELİM

Kazanım:

- Arkadaşlarıyla ilişkilerinde olumlu değerleri gözetir.

Süre: 40'

Süreç:

DAVRANIŞLARIMIZI GÖZDEN GEÇİRELİM

Olumlu ve ahlaki davranışlar etik davranışlardır.Arkadaşlıklar saygı, sevgi, adalet ve barış üzerine kurulmalıdır.Arkadaşlarımıza eşit davranmalı, hatalarını hoşgörü ile karşılamalıyız.Sevinçlerimizi, üzüntülerimizi paylaşmalı, oyun ve çalışmalarımızda kavgadan uzak durmalıyız. Birbirimize kaba ve kırıcı davranmamalıyız. İletişim kurarken nezaket ifadelerini(lütfen,rica ederim,teşekkür ederim gibi) kullanmalıyız.

Öğretmen derse girer ve yukarıdaki metni okuyarak öğrencilerin dikkatini çeker. Daha sonra öğrencilere şu soruları sorar:

* Arkadaşlarınızla ilişkilerinizi olumsuz etkileyen davranışlar neler olabilir ?

* Arkadaşlarınızla daha güzel ilişkiler kurabilmek için neler yapmak gerekir?

Bu sorulardan sonra öğretmen öğrencilere beyin fırtınası yaptırarak etik olmayan davranışların neler olduğunu tahtaya yazar.

*Yalan söylemek, lakap takmak, alay etmek, arkadaşlarını oyuna almamak, cinsiyet ayrımı yapmak, kaba kuvvet kullanmak, kötü söz söylemek.

Daha sonra bu davranışları yapmanın arkadaşlarıyla ilişkilerini nasıl etkileyeceği öğrencilerle tartışılır.

Etik olmayan davranışlarla ilgili drama yaptırılabilinir, daha sonra o davranışın doğru olanı drama yoluyla yapılır. Örneğin öğrencilerden bazıları oyun oynamak isterken bedensel engelli bir arkadaşı da oyunlarına katılmak ister, fakat oyun oynayanlar bedensel engelli arkadaşlarının oyuna katılmasını izin vermezler. Daha sonra bedensel arkadaşlarının oyuna katılmalarına izin verip hep beraber güzel bir şekilde oynadıkları drama yoluyla yapılır.

ETKİNLİK 45: FARKLI DÜŞÜNSEKDE BİRBİRMİZİ SEVELİM

Kazanım:

- Farklı sosyal ve ekonomik gruplara mensup kişilere ön yargısız davranır.

Ara Disiplinlerle İlişkilendirme

- Ön yargı, ayrımcılık ve çatışmanın olumsuzluklarını bilir. (İnsan Hakları ve Vatandaşlık (23))
- İnsanların inançlarına saygı duyar.(İnsan Hakları ve Vatandaşlık (29))
- İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıkların olduğunu fark eder. (Kariyer Bilinci Geliştirme (23))

Süre: 40'

Süreç:

Öğretmen öğrencilere " Diyelim ki apartmana yeni bir aile taşındı. Bu ailenin yaşam şekli (giyim tarzı, kullandıkları eşyalar, düşünceleri) sizden çok farklı. Acaba onların farklılıklarıyla ilgili neler düşünürsünüz? sorusunu sorar. Cevapları dinler ve öğrencilere ön yargı kavramını sezdirir.

Öğretmen öğrencilere aşağıdaki öyküyü okur:

Cenk sınıfa girdiğinde yeni bir öğrencinin gelmiş olduğunu gördü. Yeni gelen öğrencinin önlüğü ve pantolonunun yıpranmış olduğunu fark etti. Cenk, ben bu çocukla anlaşamam, diye düşündü.Derse başlamadan önce öğretmen yeni gelen öğrenciyi sınıftaki diğer öğrencilerle tanıştırdı. Adı Ahmet' ti. Öğretmenleri Ahmet'i Cenk'in yanına oturttu. Cenk, bu işten pek memnun olmamıştı. Ahmet'in konuşması da çok farklıydı. Cenk Ahmet'i beğenmediği için onunla konuşmuyor, oyun oynamıyordu. Bir gün öğretmen onlara birlikte yapmaları için bir ödev verdi.Ahmet Cenk'i evlerine davet etti. Cenk istemeyerek de olsa Ahmetlerin evine gitti. Evleri de kendi evlerinden farklıydı. Onlar köyden gelmişlerdi. Çok eşyaları da yoktu ama Ahmet'in ailesi Cenk'i çok iyi karşıladı. Birlikte ödevlerini yaptılar. Ahmet'in annesi çok güzel börekler yapmıştı. Böreklerden yediler. Kalan zamanlarında da oyun oynadılar. Akşam Cenk'in ailesi oğullarını almaya gelince Ahmet'in ailesiyle tanıştı. Birlikte yer sofrasında yemek yediler. Çok güzel bir gün geçirmişlerdi. Cenk,

Ahmet'e ön yargılı davrandığı için çok utandı. Bundan sonra Ahmet onun en yakın arkadaşı oldu.

Öğretmen öyküyle ilgili öğrencilere şu soruları sorar:

* Cenk Ahmet'e neden ön yargılı davranıyor?

*Cenk hatalı davrandığını nasıl anladı?

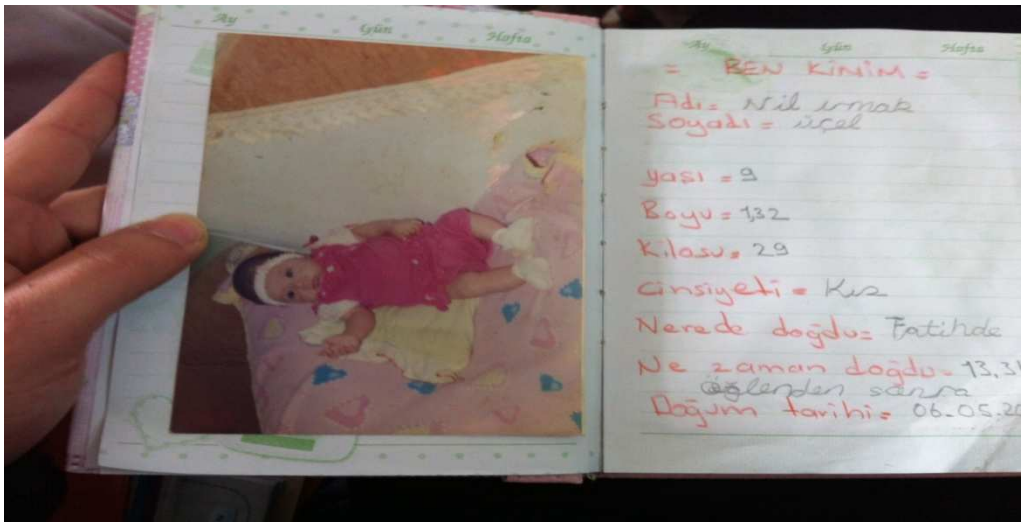
* Bu öyküden nasıl bir ders çıkarabiliriz?

Daha sonra öğretmen öğrencilere bu öykünün canlandırmasını yapmalarını ister.

Öğretmen son olarak öğrencilere toplum içinde farklı fikirlere, inançlara, kültürlere, yaşam tarzlarına ve alışkanlıklara sahip insanlar olduğunu söyler. Bu farklılıklara dayanarak insanları tanımadan, onlar hakkında olumsuz düşünceler geliştirmek ön yargıdır. İnsanları tanımadan ön yargı ile yaklaştığımızda iletişim problemi yaşayabiliriz, insanlara olan dostluk, sevgi, saygı bağlarımıza zarar verebiliriz, der. Tüm insanların yasalarda belirtilen hak ve hürriyetlere sahip olduğunu , her insanın saygıyı hak ettiğini söyler.

ETKİNLİK: Öğretmen " Bir arkadaşınız farklı bir özelliğinizden dolayı sizinle alay etse, konuşmasa, oynamasa, neler hissedersiniz? diye sorar. Öğrencilerin konuşmalarına fırsat verir ve daha sonra konuyla ilgili düşüncelerini yazmalarını ister ve yazdıklarını sınıfta okutturur.

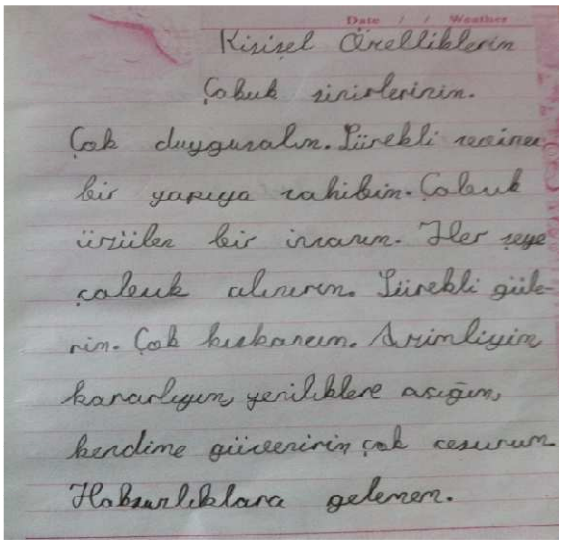
EK-6: Öğrenci Çalışmaları

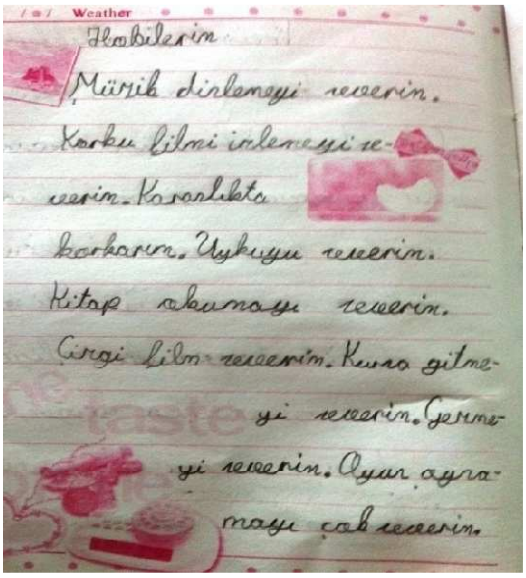

Kişisel Özelliklerim

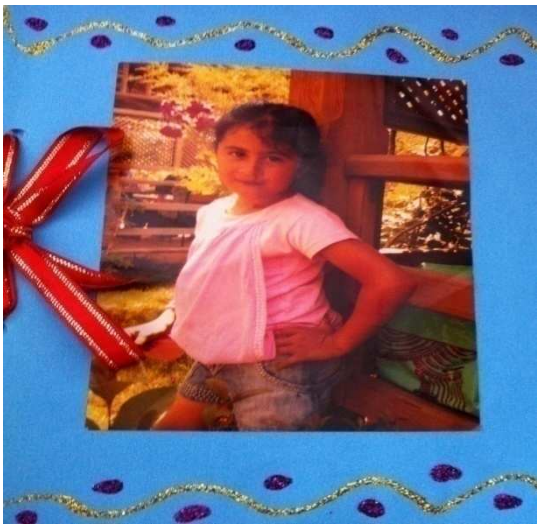
Çabuk sinirlerinin.

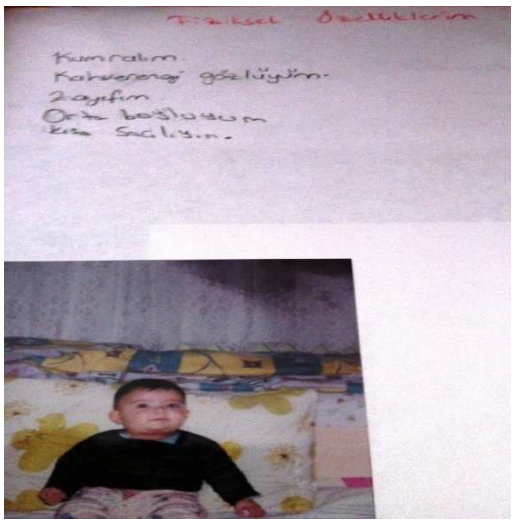
Çok duygusalım. Sürekli rahatsız bir yapıya sahibim. Çabuk üzülen bir insanım. Her şeye çabuk alınırım. Sürekli gülerim. Çok korkarım. Karanlığım karanlığa, yerliklere açığım, kendime güvenirim çok cesurum. Haberlikleara gelemem.

Hobilerim

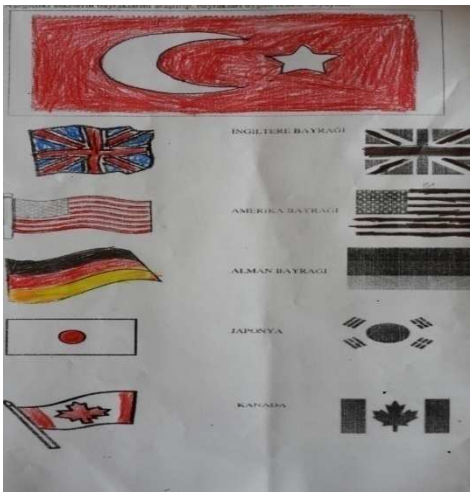
Müzik dinlemeyi severim. Korku filmi izlemeyi severim. Karanlıkta korkarım. Uykuyu severim. Kitap okumayı severim. Çizgi film severim. Kuş gitmeyi severim. Yemeyi severim. Oyun oynamayı çok severim.

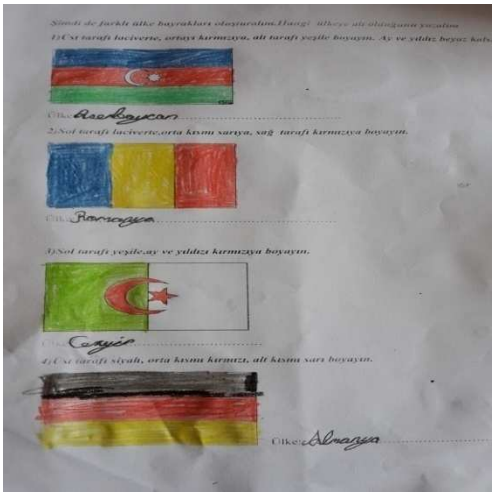

Fiziksel Özelliklerim

Kumralım.
Kahverengi gözlüyüm.
Zayıfım.
Orta boylarım
Kısa saçlıyım.

İNGİLTERE BAYRAĞI
AMERİKA BAYRAĞI
ALMAN BAYRAĞI
JAPONYA
KANADA

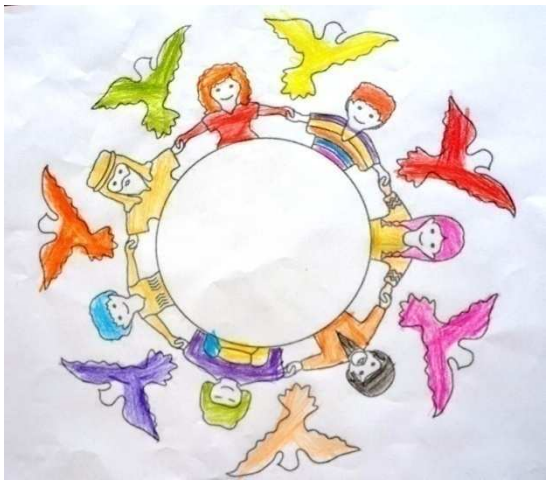

Ülke: Azerbaycan
Ülke: Romanya
Ülke: Cezayir
Ülke: Almanya

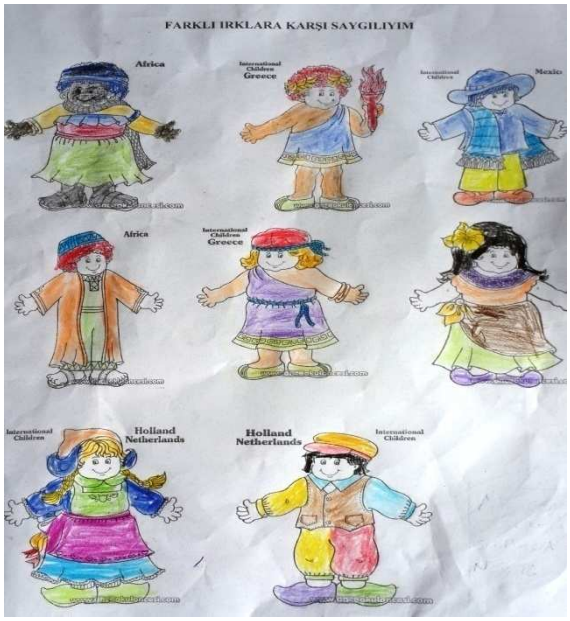

JAPONYA
İNGİLTERE
AZERBAYCAN
ALMANYA
BELÇİKA
İSVİÇRE
AZERBAYCA
BAYRAKLAR...

Ireland
Ireland
Inuit
Japan
Japan
China
China

FARKLI IRKLARA KARŞI SAYGILIYIM
Africa
Greece
Mexico
Africa
Greece
Holland
Netherlands
Holland
Netherlands

FARKLILIKLARA
SAYGI
PANOSU

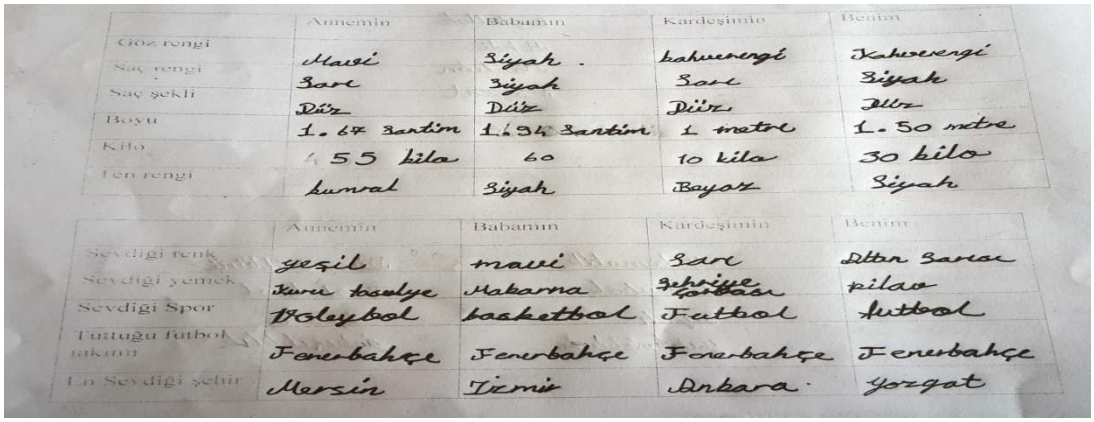

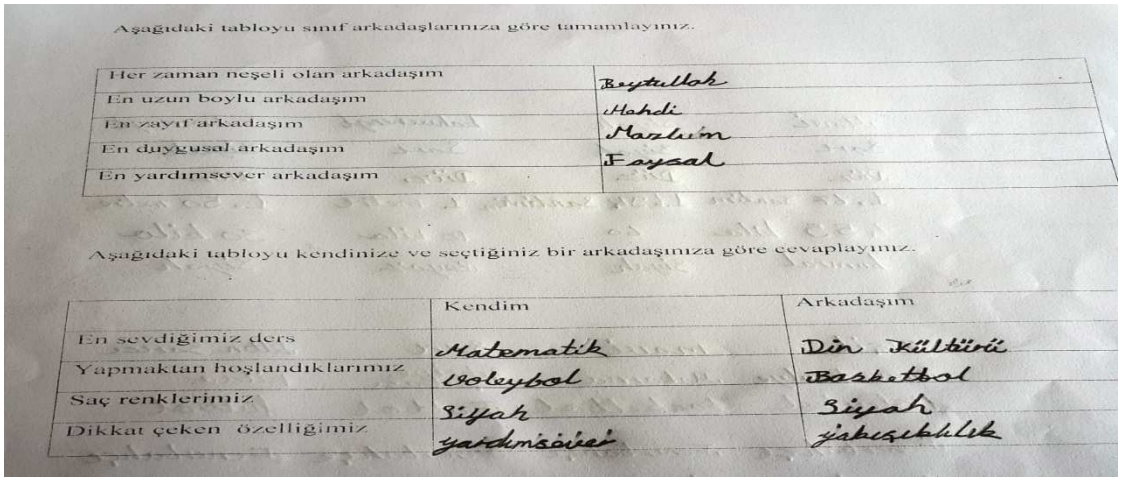

	Annemin	Babamın	Kardeşimin	Benim
Göz rengi	Mavi	Siyah	kahverengi	Kahverengi
Saç rengi	Sarı	Siyah	Sarı	Siyah
Saç şekli	Düz	Düz	Düz	Düz
Boyu	1.67 santim	1.94 santim	1 metre	1.50 metre
Kilo	55 kilo	60	10 kilo	30 kilo
Ten rengi	kumral	Siyah	Beyaz	Siyah

	Annemin	Babamın	Kardeşimin	Benim
Sevdiği renk	yeşil	mavi	Sarı	Sarı
Sevdiği yemek	kuru fasulye	Makarna	Sebzeli kalbur	pilav
Sevdiği Spor	Voleybol	basketbol	Futbol	futbol
Tuttuğu futbol takımı	Fenerbahçe	Fenerbahçe	Fenerbahçe	Fenerbahçe
En Sevdiği şehir	Mersin	İzmir	Ankara	Yozgat

Aşağıdaki tabloyu sınıf arkadaşlarınıza göre tamamlayınız.

Her zaman neşeli olan arkadaşım	Beytullah
En uzun boylu arkadaşım	Mehdi
En zayıf arkadaşım	Mazlum
En duygusal arkadaşım	Faysal
En yardımsever arkadaşım	

Aşağıdaki tabloyu kendinize ve seçtiğiniz bir arkadaşınıza göre cevaplayınız.

	Kendim	Arkadaşım
En sevdiğimiz ders	Matematik	Din Kültürü
Yapmaktan hoşlandıklarımız	Voleybol	Basketbol
Saç renklerimiz	Siyah	Siyah
Dikkat çeken özelliğimiz	yardımseverlik	yaramazlık

1- Sınıfımızın en hızlı koşanı....Oğuz.....
2- Sınıfımızın en iyi resim yapanı.....Mehdi.....
3- Sınıfımızın en güzel konuşanı.....Cengiz.....
4- Sınıfımızın en güzel yazı yazanı....Serkan.....
5- Sınıfımızın en güçlüsü.....Beytullah.....
6- Sınıfımızın en yavaş koşanı...Faysal.....
7- Sınıfımızın en güzel şarkı söyleyeni.....Eylem.....
8- Sınıfımızın en hızlı dört işlem yapanı.....Neçirvan.....

BENİM İYİ YAPTIKLARIM

1-....Güzel...yazı...yazarım.....
2-....İyi....kalecilik....yaparım.....
3-....Güzel...voleybol....oynarım.....

ARKADAŞIMIN İYİ YAPTIKLARI (Beytullah)

1-....Güzel....konuşur.....
2-....Güzel....futbol....oynar.....
3-....Güzel....resim....çizer.....

Ek-7: Özgeçmiş

ÖZ GEÇMİŞ

20.11. 1989 tarihinde Adana’ da doğdum. Lise öğrenimimi Çağrıbey Lisesi’nde tamamladım. 2011 yılında Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünü bitirdim. İstanbul, Bağcılarda öğretmenlik yapmaktayım. Orta derecede İngilizce bilmekteyim. İlgi alanlarım, kültürel farklılıklar, kültürlerarası eğitim, çokkültürlü eğitim, farklılıklara saygı eğitimi şeklindedir.

İletişim: tolga.121@hotmail.com